

*„Luați seama ca nimeni să nu vă fure cu filosofia și cu o
amăgire deșartă, după datina oamenilor, după învățăturile
începătoare ale lumii, și nu după Hristos.“
(Coloseni 2:8)*

Creștinismul și Scripturile

**Biblia sau datinile
strămoșești?**

Volumul 2

Aurelian Șt. Chibici

Capitolul XV

Cultul Maicii Domnului și al sfinților

Prefață

Adresându-se evreilor Sfântul Apostol Pavel, scoate în evidență pleiada de sfinți ai Vechiului Legământ, care și-au păstrat vrednicia trecând prin mari suferințe, izgoniți de oameni și uciși și care cu toate acestea nu au avut parte de harul și binecuvântarea evreilor din vremea sa, care au avut privilegiul să-l vadă pe Dumnezeu locuind între oameni în Isus Hristos Domnul nostru.

Toți acești sfinți formează norul de martori de care suntem înconjurați, la care Pavel apostolul *face precizarea că e absolut necesar să ne uităm țintă la Căpetenia desăvârșirii noastre, Domnul nostru Isus Hristos.*

Aceste evidențe ale vredniciei lor și în continuare a celor ce și-au sacrificat viața pentru Evanghelia Mântuirii vestită de Domnul nostru Isus Hristos, au atras admirația urmașilor lor credincioși, care cu timpul sub influența păgânilor în mijlocul cărora au trăit sau care s-au creștinat dar nu s-au lepădat întru totul de încredințările lor moștenite, le-au atribuit competențe funcționale și teritoriale pe care Dumnezeu nu le-a dat.

Aceasta a făcut ca între creștini să ia ființă două curente contrare. *Unii, care și-au propus a urma pilda de credință a acestor sfinți, considerându-le modele de urmat, având încredințarea că vrednicia și sacrificiul lor face obiectul răsplătirii dumnezeiești și al doilea curent care are o mare arie de răspândire și care le-au atribuit sfinților puteri personale. În a ocroti credincioșii care le închină un cult, icoanele sau osemintele lor având atribute și puteri personale, creștinii putând avea preferințe pentru unul sau altul dintre sfinți, care la rândul lor pot avea puteri mai mari sau mai mici în raport cu alți sfinți în a-i ajuta pe cei ce-i venerază și fiind răsplătiți pentru aceasta.*

Broșura de față, este un extras la cărții nepublicate *Creștinismul și Scripturile*, și care și-a propus elucidarea problemei pe baze Biblice.

Autorul

Cultul Maicii Domnului și al sfinților

*„Oare nu este El fiul tâmplarului?
Nu este Maria mama Lui? Și Iacov,
Simon Iosif și Iuda, nu sunt frații
Lui și surorile Lui nu sunt toate
printre noi?
(Matei 13.55-56)*

O problemă care a dat multă bătaie de cap credincioșilor și teologilor începând cu secolul al IV-lea și în continuare a fost problema purității și a divinizării Maicii Domnului, pentru că în planul de mântuire al omenirii Dumnezeu s-a folosit de o fecioară, logodită cu Iosif din seminția lui Iuda prin care s-a născut Hristos Mântuitorul lumii.

Astfel s-a pus problema: pe cine L-a născut Maria? Pe Isus Dumnezeu sau pe Isus Fiul omului? Aceste întrebări s-au conturat în perioada luptelor Christologice în care s-a pus problema: Dumnezeu Fiul odată întrupat, ce și cât a păstrat din firea Dumnezeiască și ce și cât a preluat din firea omenească? Teoriile propuse au încurcat și mai mult lucrurile. Dar cu această ocazie s-a pus și problema: pe cine a născut Maria: pe Dumnezeu Fiul sau pe Isus fiul omului? și dacă L-a născut pe Dumnezeu Fiul înseamnă că i se cuvine închinare ea făcând parte din divinitate, dar dacă L-a născut pe Isus fiul omului care trebuie să fie poziția credincioșilor față de persoana sa?

În susținerea teoriei divinizării Maicii Domnului e folosită mult Sfânta Evanghelie după Luca în care scrie că: *„în luna a șasea îngerul Gavril a fost trimis de Dumnezeu într-o cetate din Galilea numită Nazaret, la o fecioară logodită cu un bărbat, numit Iosif din casa lui David. Numele fecioarei era Maria. Îngerul a intrat la ea și a zis; „Plecăciune ție, căreia i s-a făcut mare har; Domnul este cu tine, binecuvântată ești tu între femei...” (Luca 1.26-28)*

Cei care au luptat pentru divinizarea Mariei, au raționat: Dacă îngerul i-a spus plecăciune ție înseamnă că Maria a ieșit din sfera oamenilor de rând făpturi ale lui Dumnezeu și a intrat în sfera divinităților ce trebuieenerate și deci i se cuvine închinare. Dar lucrurile nu stau așa. Dumnezeu a instituit proprietatea și o respectă, iar îngerul a fost un trimis, un slujitor al Domnului, trimis să ducă o veste, o înștiințare și nu putea să dea buzna în casă fără nici o introducere. Îngerul îi aduce la cunoștință că i s-a făcut mare har prin alegerea ei pentru a-L naște pe Isus omul, îi asigură ocrotirea lui Dumnezeu și o ridică deasupra celorlalte femei ea fiind printre cele binecuvântate la care Maria în cântarea ei zice: *„Toate neamurile îmi vor*

zice *fericită*“, epitet care n-o ridică la nivelul dumnezeirii și care nu o scot din rândul făpturilor omenești.

Totodată trebuie să cunoaștem că în Orient formulele de salut în raport cu stilul nostru european sunt cu totul diferite. A spune unui om plecăciune ție e la modă. Ca dovadă voi lua un exemplu din Faptele Apostolilor. Atunci când la Ierusalim s-au încheiat lucrările care aveau ca subiect principal condițiile ce trebuie impuse neamurilor la convertire, a fost emisă și prima circulară către biserici. Circulara a fost emisă cu o formulă de introducere specifică timpului: „*Apostolii, presbiterii și frații; către frații dintre neamuri, care sunt în Antiohia, în Siria și în Cilicia, plecăciune*“ (Fapte 15.23; 23.26) Deci aceasta a fost o formulă folosită curent la timpul respectiv, pe care și îngerul a folosit-o. Iar cuvântul plecăciune, prin care îngerul și-a făcut intrarea în casa Mariei, pentru o parte a creștinătății de după anul 400, a fost punctul de plecare în venerarea ei.

Maria a fost o făptură căreia Dumnezeu i-a făcut un mare har, ceea ce se traduce printr-un dar nemeritat.

Sf. Ap.Pavel adresându-se celor din Roma condamnă practica timpului de a fi divinizată o făptură omenească prin cuvintele: „Căci au schimbat în minciună adevărul lui Dumnezeu și au slujit și s-au închinat făpturii în locul Făcătorului, care este binecuvântat în veci! Amin.“ (Rom.1.25) Bine! Va spune cineva, dar Mariei un înger, făptură cerească îi aduce plecăciune cu cât mai mult noi fiiște pământene supuse greșelilor. De aceea se cuvine o precizare: Biblia oprește și închinarea la îngeri, de aceea Pavel Apostolul zice: „Nimeni să nu vă răpească premiul alergării, făcându-și voia lui însuși printr-o smerenie și închinare la îngeri, amestecându-se în lucruri pe care nu le-a văzut, umflat de o mândrie deșartă, prin gândirea firii lui pământești.“ (Col.2.18) Deci îngerii ca slujitori ai lui Dumnezeu, au privilegiul de a vedea fața lui Dumnezeu și a primi porunci de dus la îndeplinire direct de la Dumnezeu, dar în raport cu slujitorii lui Dumnezeu de pe pământ, ei sunt pe picior de egalitate, de aceea când Ioan vrea să aducă închinare îngerului care i-a dezvăluit tainele lucrării de mântuire și a biruinței în final a binelui asupra răului e refuzat: „Eu Ioan am auzit și am văzut lucrurile acestea. Și după ce le-am auzit și le-am văzut, m-am aruncat la picioarele îngerului ca să mă închin lui. Dar el mi-a zis: „Ferește-te să faci una ca aceasta ! Eu sunt un împreună slujitor cu tine, cu frații tăi, proorocii și cu cei ce păzesc cuvintele din cartea aceasta. Închină-te lui Dumnezeu...“ (Apoc.22.8-9) Din versetele de mai sus vedem că cei ce se închină la îngeri care și ei sunt făpturi ale lui Dumnezeu și slujitori direcți a-i lui Dumnezeu, ca și oamenii care-L slujesc pe Dumnezeu, sunt caracterizați ca unii care își fac voia lor printr-o smerenie care nu e poruncită de Dumnezeu, amestecându-se în lucruri pe care nu le-au văzut și umflați de o mândrie deșartă prin gândirea firii pământești.

Totuși fiind că neoprotestanților li se aduce învinuirea gratuită că o batjocoresc pe aceea care a fost Maica pământeană a Domnului nostru Isus Hristos, învinuire lipsită de suport, având scopul de a arunca hula asupra lor și a-i îngrozi pe necunoscătorii Scripturilor de pericolul „sectant,, să vedem totuși care a fost poziția Domnului Isus față de aceea care I-a fost mama umană.

-La vârsta de 12 ani Domnul Isus a fost dus la Templul din Ierusalim pentru a fi examinat conform legii iudaice. La întoarcere părinții constată că copilul Isus nu e cu ei și nici cu rudele lor. Se întorc la Ierusalim Și-L găscem în discuție cu învățătorii ascultându-i și punându-le întrebări. La mustarea părinților răspunsul e cunoscut: „ El le-a zis: „De ce M-ați căutat? Oare nu știți că trebuie să fiu în casa Tatălui Meu?, (Luca 2.49)

-Al doilea episod îl găsim la nunta din Cana din Galilea: „ La nuntă a fost chemat și Isus cu ucenicii Lui. Când s-a isprăvit vinul, mama lui Isus I-a zis: „Nu mai au vin., Isus i-a răspuns: femeie ce am a face (a împărți) Eu cu tine? Nu mi-a venit încă ceasul. Mama Lui a zis slugilor: „**Să faceți orice vă va zice.**“ (Ioan 2.2-5) Acest cuvânt are valoare universală. De aici înainte Maria mama umană a Domnului Isus nu-L mai poate influența nici într-un fel.

-Domnul Isus cu acest început al semnelor intră din plin în lucrarea Sa: „Rudele lui Isus (nu frații Lui) când au auzit cele ce se petreceau, au venit să pună mâna pe El, cu violență, Căci ziceau: „Și-a ieșit din minți., (Marcu 3.21) Iar Ioan zice: „Căci nici frații lui nu credeau în El... (Ioan 7.5) Lucrurile se precipită, de aceea mama și frații Lui vor să-L aducă în sânul familiei, să aibă un dialog cu El și iată ce zice evanghelistul: „ Pe când vorbea Isus noroadelor, iată că mama și frații Lui stăteau afară și căutau să vorbească cu EL...Atunci și-a întins mâna spre ucenicii Săi și a zis: „Iată, mama mea și frații mei! Căci oricine face voia Tatălui Meu care este în ceruri, acela îmi este frate, soră și mamă... (Matei 12.46-50)

-în susținerea purității permanente a Maicii Domnului se susține că frații Domnului din Evanghelii au fost de fapt verii lui: „ A venit în patria Sa și a început să învețe pe oameni în sinagogă; așa că cei ce-L auzeau, se mirau și ziceau: „De unde are El înțelepciunea și minunile acestea? Oare nu este El fiul tâmplarului ? Nu este Maria Mama Lui? Și Iacov, Iosif, Simon și Iuda nu sunt ei frații Lui? Și surorile Lui nu sunt toate printre noi? „(Matei 13.53-55) în susținerea fecioriei permanente a Mariei, în Noul Testament editat de Biserica ortodoxă Română, s-a procedat la o „mică,, modificare și anume: Acolo unde scrie că Maria „L-a născut pe Fiul ei cel întâi născut,, s-a transpus prin Fiul ei „ Unul născut,. Pentru edificare luăm traducerea Cornilescu în care scrie că Maria L-a născut pe Fiul ei întâiul născut, traducerea „King James Version,, și traducerea catolică „The New American Bible,, o traduc din limba greacă prin fraza : „and she gave birth to her

firstborn son, (Luke 2.7) în traducerea Catolică și *And knew her not till she had brought forth her firstborn son: and he called his name JESUS*, (Mat.1.25) și *And she brought forth her firstborn son*, (Luke 2.7) Ceea ce se traduce prin întâiul născut și nu Unul născut. Și cu toate că Catolicii atât de credincioși Maicii Domnului nu și-au permis a modifica Biblia în susținerea dogmelor promulgate de sinoade, în raport cu Maica Domnului, (imaculata concepțiune și ridicarea ei cu trupul la cer), românii au făcut-o.

La o citire mai atentă a Evangheliei Marcu, vedem atitudinea diferită față de Domnul Isus, a rudelor și a fraților Săi. Rudele lui ziceau că și-a ieșit din minți și au încercat să pună mâna pe El, adică să-l oprească din lucrare cu forța. (Marcu 3.11). În schimb mama și frații Lui, mai concilianți încercă un dialog pașnic cu Domnul Isus (Marcu 3.31), ceea ce face o distincție între rudele Domnului și frații Săi.

Și acum o problemă de logică, dacă cineva se interesează de o persoană dintr-o localitate oarecare întotdeauna cel întreat îl va identifica prin rudele lui de gradul întâi, părinți, frați și surori, accidental îl va identifica printr-un verișor și aceasta numai dacă acel verișor a ajuns celebru. Deci dacă e scris că Domnul Isus a avut patru frați și mai mult de o soră, nu avem voie să răstălmăcim Cuvântul.

-O femeie din popor auzind cuvintele și văzând minunile Domnului exclamă: *„J'”erice de pântecele care Te-a purtat și de țâțele pe care Le-ai supt! Și El a răspuns: ..Ferice mai degrabă de cei ce ascultă Cuvântul lui Dumnezeu și-L păzesc...* (Luca 11.27-28) Putea să spună: într-adevăr mama Mea vă va ajuta dacă veți veni la ea cu rugăciune, dar n-a spus-o fiind că în planul de mântuire a lui Dumnezeu nu e inclus așa ceva.

Ultima întrevedere între Domnul Isus și Maica sa a fost la cruce: *„ Când a văzut Isus pe mama Sa și lângă ea pe ucenicul care-l iubea, a zis mamei Sale: „femeie iată fiul tău!”, Apoi a zis ucenicului: „Iată mama ta !”, Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la el acasă.*, (Ioan 19.26-27) De ce Domnul Isus a încredințat-o pe mama sa lui Ioan? Răstignirea Domnului a fost precipitată, frații lui erau în Galilea departe de Ierusalim, iar Maria avea nevoie pentru moment de un sprijin moral și Ioan care se pare că era ruda Domnului era cel mai la îndemână.

De aici înainte după învierea Sa Noul Testament nu dovedește că i s-a arătat vreodată Mariei. Dacă citim Noul Testament vedem că Marcu o amintește odată fără să-i menționeze numele. Matei și Luca de patru ori, în Evanghelia după Ioan de trei ori dar fără nume, în Faptele apostolilor apare numai odată, iar în epistole nu e amintită de loc. Față de cele de mai sus vedem că în veacul apostolic Maica Domnului nu avea un loc deosebit între ucenici ci o vedem stăruind după Duhul Sfânt împreună cu toți apostolii și cu fii ei care între timp au înțeles că Isus este Hristosul: *„ Toți aceștia stăruiau cu un cuget în rugăciune și cereri, împreună cu femeile și cu Maria*

mama lui Isus și cu frații Lui., (Fapte 1.14)

în continuare vom vedea cum a fost introdus între creștini cultul Maicii Domnului?

Cultul Maicii Domnului își are originea în cultul zeitelor mame, Isis, Iștar, și altele venerate în deosebi de femei. Pe vremea proorocului Ieremia evreii au adoptat cultul împărătesei cerului:.. Copiii strâng lemne, părinții aprind focul și femeile frământa plămădeala, ca să pregătească turte împărătesei cerului... (Ier.7.18) Prin proorocul Ieremia Dumnezeu îi mustră pentru aceasta, unii dintre ei renunță pentru moment la venerarea împărătesei cerului, dar să vedem la ce concluzie au ajuns: „Ci voim să facem cum am spus cu sura noastră și anume să aducem tămâie împărătesei cerului și să-i turnăm jertfe de băutură, cum am făcut noi și părinții noștri, împărații noștri și căpeteniile noastre , în cetățile lui Iuda și pe ulițele Ierusalimului. Atunci aveam pâine de ne săturam, eram fericiți și nu treceam prin nici o nenorocire! Dar, de când am încetat să aducem tămâie împărătesei cerului și să-i turnăm jertfe de băutură, am dus lipsă de toate și am fost nimiciti de sabie și de foamete... (Ieremia 44.17-18) Din răspunsul evreilor la interdicția impusă de Dumnezeu prin Ieremia, vedem că diavolul pentru a menține în popor această credință falsă, făcea să le meargă bine celor ce o venerau pe împărăteasa cerului, iar când au renunțat la acest cult au constatat că aveau parte numai de necazuri. Târât în Egipt, tradiția ebraică susține că el a fost ucis cu pietre pentru că i-a mustrat pe cei ce se închinau împărătesei cerului, (cf. Daniel Brânzei) Așa că credința într-o zeităte feminină își are rădăcinile în adâncurile istoriei păgânismului antic, iar cei ce au venit dintre păgâni la creștinism nu se puteau debarasa de această formație divină în care să existe și o femeie.

Una din argumentele prin care se susține venerarea Maicii Domnului e și presupusa ei feciorie permanentă, socotind că aceasta i-ar da un plus de sfințenie. Totuși citind Biblia putem cunoaște că celibatul nu are un loc important în Biblie. Dimpotrivă, atunci când Rebeca i-a fost dată lui Isaac familia ei a binecuvântat-o cu următoarele cuvinte: „ O sora noastră, să ajungi mamă a mii de zeci de mii și sămânța ta să stăpânească cetățile vrăjmașilor săi!„ (Gen.24.60) în Israel o femeie care nu avea copii nu era socotită binecuvântată de Dumnezeu de aceea în familia lui Iacov sterilitatea Rahelei era un permanent motiv de tensiune, Același lucru s-a petrecut și în familia lui Elcana în care Penina când avea ocazia o întepea pe Ana ca s-o mânje, fiind că Domnul o făcuse stearpă. (1 Sam. 1. 2,6) După ce Dumnezeu a ascultat ruga Anei și ea și-a ținut juruința, Dumnezeu a răsplătit-o: „Când a cercetat Dumnezeu pe Ana, ea a rămas însărcinată și a născut trei fii și două fiice...„ (1 Sam.2.27) așa că dacă Maria nu mai năștea și alți copii nu era socotită binecuvântată între femeile timpul respectiv.

Matei e foarte explicit în acest domeniu când zice: „ Dar (Iosif) n-a

cunoscut-o până ce ea a născut un fiu. Și el i-a pus numele Isus., (Mat. 1.25) Aceasta conform traducerii Cornilescu, din care putem cunoaște că după nașterea lui Isus, viața conjugală a lui Iosif și a Mariei a decurs normal.

Totuși în secolul al XX-lea, pentru a contracara neoprotestantismul, în Bibliile sinodale din România, pentru a încurca lucrurile, versetul de mai sus a fost modificat în următoarea formulă: „Și astfel Maria a născut fără să fi cunoscut bărbat.,” care de fapt e o concluzie a capitolului, dar care închide orice privire spre viitorul căsniciei Mariei, în felul în care a descris-o Evanghelistul Matei.

Pentru a vedea falsul operat de Biserica Ortodoxă Română, folosesc două traduceri și anume: Traducerea Catolică a Bibliei.. The New American Bible. ... care zice: „*She had no relations her until she born a son, and he named him Jesus,*”, iar traducerea „King James versioa.” zice: „*and knew her not till she had brought forth her first born son: and he called his nome JESUS.*” Adică „n-a cunoscut-o până ce ea a născut“.

Și acum o remarcă: cu toate că Biserica Catolică o pune pe Maica Domnului pe cea mai înaltă treaptă ca mijlocitoarea cea mai eficientă, nu și-a permis a face modificarea pe care a făcut-o Biserica Ortodoxă Română, ci a păstrat cuvântul din original care zice: „Dar n-a cunoscut-o până ce ea a născut.,” De asemenea, versiunea „King James Version.,,” precum și traducerea română Cornilescu.

Sf.Ap.Pavel se confruntă cu oameni care încep a susține că singura cale spre mântuire este fecioria, lucru pe care el îl combate cu toată puterea când zice: „Dar Duhul spune lămurit că în vremurile din urmă, unii se vor lepăda de credință, ca să se alipească de duhuri înșelătoare și de învățăturile dracilor, abătuți de fățarnicia unor oameni care vorbesc minciuni, însemnați cu fierul roșu în însuși cugetul lor. Ei opresc căsătoria și întrebuițarea bucatelor, pe care Dumnezeu, le-a făcut ca să fie luate cu mulțumiri de către cei ce cred și cunosc adevărul.,” (2 Tim.4.1-3)

Față de cele de mai sus, celibatul preoților catolici nu are justificare Biblică ci dimpotrivă e împotriva spiritului Biblic și nici monahismul.

Cultul Maicii Domnului a fost stabilit oficial la sinodul al III-lea ecumenic ținut la Efes în anul 431. Acest sinod a fost convocat de împăratul Teodosie al II-lea (408-450) care și-a propus să clarifice disputa dintre Nestorie (+451) episcop al Constantinopolului și Ciril episcop al Alexandriei (412-444) care aveau păreri opuse.

Nestorie susținea că în „Cuvântul întrupat,” existau două persoane distincte, o fire cerească și una pământească. În consecință Maria nu poate fi numită Născătoare de Dumnezeu și nu poate fi divinizată.

Ciril la rândul său definește doctrina despre cele două firi ale lui Isus unite în una singură, numind-o pe Maria Născătoare de Dumnezeu. Lucrările sinodului au fost grăbite în așa fel încât adepții lui Nestorie să nu poată

ajunge la timp la dezbateri, iar cei ce au sosit au fost molestați. Astfel hotărârile sinodului au fost luate în grabă fără prezența părții adverse soldate cu bătăi violente între partizanii și adversarii Mariei. Situația pușinilor adversari ai apoteozării Mariei nefiind de invidiat. Dezbaterile sinodului s-au ținut în templul Dianei (Artemisei), iar adepții cultului Marian au ieșit demonstrând pe străzi și *proclamând* „*victoria Mariei*”. „(Maria a învins strigau ei) *De aici înainte femeile au o protectoare și o confidenta. Iar urmașii argintarului Dimitrie nu vor mai șoma. Chipuri ale Maicii Domnului se vor vinde tot atât de bine ca și chipul* „*căzut din cer, al Dianei (Artemisei) din Efes.*„

Adepții lui Nestorie reclamă afrontul suferit împăratului care e și el nemulțumit de felul cum au decurs lucrările, pentru aceasta a mai fost convocat un sinod în anul 449, care a decurs tot în aceeași manieră cunoscut sub denumirea de sinodul Tâlhăresc sau brigandajul din Efes.

Și acum o mică explicație: Pe cine l-a născut Maria pe Isus Dumnezeu sau pe Isus omul? Citind Scriptura noi cunoaștem că Domnul Isus S-a lepădat de Sine, și-a lepădat slava cerească luând chip de rob, făcându-se asemenea oamenilor. I-a fost foame. I-a fost sete, a plâns având toate atributele unui om.

Singura deosebire în raport cu ceilalți oameni e că El a venit în puterea unui prooroc, de aceea pentru a-și relua locul în cer în cadrul Treimii Dumnezeiești. Înainte de patimile Sale în ruga Sa către Tatăl spune:.. Și acum, Tată proslăvește-Mă la Tine însuși cu slava pe care o aveam la Tine înainte de a fi lumea.„ (Ioan 17.5)

Urmează patimile, învierea și înălțarea sa le cer. De aici înainte El devine din nou, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat.

Ioan îl revelează în Insula Patmos, în slava Sa cerească dar *de data aceasta nu-și mai poate pleca capul pe pieptul Său ci cade la picioarele Sale ca mort.*„ (Apoc.1.17) De ce aceasta? Pentru că Isus nu mai era *Isus omul*, nu mai era Acela cu sufletul cuprins de o întristare de moarte din noaptea Cinei celei de Taină, sau cel din grădina Ghetsimani. *Din aceasta putând înțelege că Maria l-a născut pe fiul omului venit în fire umană și care după împlinirea misiunii Sale a devenit din nou ceea ce a fost înainte de a fi lumea, după înălțarea Sa la cer.*

După aceste sinoade adepții lui Nestorie au avut succes în Orientul apropiat, dar răspândirea islamismului și masacrul săvârșit de Tamerlan a pus capăt lucrării. De aici înainte cultul Maicii Domnului ia un drum fără întoarcere alimentat continuu cu povestiri de factură pioasă, având un scop bine definit. Ridicarea ei cu orice preț la nivelul dumnezeirii și scoaterea ei din categoria făpturilor lui Dumnezeu, ci tronând alături de Sfânta Treime.

Dacă în popor **cultul Marian a prins repede teren, în cercurile culte ale creștinismului discuțiile au continuat.** Până în secolul al IV-lea lipsește

o literatură proprie legată de viața personală a Maicii Domnului. Dar pentru a menține cultul Maicii Domnului în Biserica numit creștină, s-a recurs la apocrife puse pe seama unor personalități cunoscute pentru a le da autoritate, scrieri lipsite de bază istorică și în contradicție cu Biblia. Și fiind că Biblia oprește venerarea unei făpturi ori cât de sfântă ar fi (Rom. 1.25) a fost pusă în circulație apocrifa, „*J'rotoe\>anghelia lui Iacov*, cu scopul de a o scoate pe Maria din sfera muritorilor de rând și care ne relatează că părinții Mariei se numeau Ioachim și Ana. Sterilă fiind, la bătrânețe primește și ea bunavestire a nașterii Mariei, tot de la Duhul Sfânt. Care de la vârsta de 3 ani până la doisprezece ani a stat în Templu și a fost hrănită de o turturea, nu știm din ce motive, iar atunci când a venit vremea căsătoriei i s-a căutat un protegitor bătrân pentru a nu profana templul lui Dumnezeu. Alegerea a căzut pe Iosif, după care a urmat Bunavestire.

Când s-a descoperit că Maria e însărcinată, a fost adusă înaintea tribunalului preoților, însă a fost achitată după proba apei și a focului, fără să cunoaștem în ce consta procedeu. Și tot în sprijinul venerării Mariei, a apărut „*învățătura celor 12 apostoli*„ sau *petrecerea Maicii Domnului*„, atribuită episcopului Meliton din Sardes, care susține că apostolii adunați în Valea lui Iosafat, au avut prilejul să asiste la înălțarea ei la cer. (Zenon Kosidovski)

Biserica Catolică pune mare accent pe spusele vizionarei Catherina Emmeric (1774-1825) care susține că a reconstituit întreaga viață a Mariei și a indicat locul unde ea și-a petrecut ultimii ani la Efes. Urmare spuselor ei un grup de preoți s-au deplasat la fața locului și după multe căutări au găsit niște ruine, care ar fi corespuns spuselor vizionarei, au reclădit-o iar alături au clădit un hotel. (Zenon Kosidovsky)

În legătură cu moartea Maicii Domnului există două versiuni. Una din aceste versiuni, susține că Maica Domnului a murit la Ierusalim în anul 52 și a fost înmormântată lângă Ghetsimani, la înmormântare participând toți apostolii, dar a lipsit tot scepticul Toma. Când el a venit, dornic s-o mai vadă au dezgropat-o, dar în locul trupului ei au găsit un trandafir cu rouă pe el, ca și cum ar fi fost proaspăt cules, de aici la catolici semnul Mariei este trandafirul, (din ciclul apocrif „Transitus Mariae„) Și cu toate că Noul Testament nu vorbește despre o ridicare a trupului ei la cer asemenea Domnului Isus Hristos, după multe tergiversări Biserica catolică de abia în anul 1950. a promulgat și această dogmă.

Cei care cunosc Sfânta Scriptură și obiceiurile evreiești pot fi siguri că nimeni dintre evrei nu se joacă de a dezgropatul morților la dorință, pentru că aceasta atrage după sine o necurăție care ține șapte zile, dar cei ce au instituit cultul Maicii Domnului, continuare a cultului păgân al împărătesei cerului nu se împăcau cu gândul ca aceea care I-a născut pe Mesia să-și termine viața pământeană ca orice om de rând.

A doua versiune susține că Maria a fost luată de Ioan la Efes și a murit acolo la vârsta de 84 de ani (Zenon Kosidovsky). Care e adevărul? Noi știm că Pavel a stat în Efes trei ani, dar nu pomeniște nicăieri că ar fi văzut-o pe acolo. Nu putem crede că a ignorat-o. E posibil ca ea să fi decedat între timp înainte de a veni Pavel în Efes. E posibil s-o fi luat fii sau fiucele ei în Nazaret unde avea mai mult de o fiică și probabil doi fii pe Iosif și Simon pentru că Iacov și Iuda fii ei au plecat în propovăduire. Adevărul e că dacă ea ar fi fost acolo Pavel ar fi folosit prilejul de a mai afla amănunte despre viața Domnului, pe care nu l-a cunoscut personal.

Sărbătoarea adormirii Maicii Domnului a început să fie serbată de către biserica Răsăriteană după sinodul din 431, la 15 august, iar Apusul i-a instituit ziua adormirii cu două sute de ani mai târziu. Dar interesant e că pe acesta dată se serba ziua Dianeii din Efes, iar dacii serbau și ei adormirea unei fecioare o zeiță de a lor, fără legătură cu Maica Domnului. Mare încurcătură. Dar adormirea fecioarei să fie nu are importanța care dintre ele.

Foarte mulți profitori s-au folosit de credulitatea și naivitatea oamenilor simpli lipsiți de o cunoaștere elementară a Cuvântului lui Dumnezeu, făcându-i să creadă lucruri deșarte. Astfel la Loreto în Franța credincioșii venerază o căsuță mică construită primitiv, despre care se susține că în ea a locuit Maica Domnului și că îngerii au adus-o acolo direct din Nazaret în anul 1295. (În ce scop și de ce tocmai acolo?) Bineînțeles că fiind loc de pelerinaj cineva are profituri. În lista de relicve oferite de Boleslav Gură strâmbă și soția sa Salomea unei biserici din Polonia și care au fost cam multe, există și laptele Maicii Domnului pe lângă scutecele Domnului. (Zenon Kosidovsky)

Cultul Maicii Domnului s-a păstrat cu preponderență în mănăstiri inoculând în popor încredințarea că cea mai eficientă mijlocitoare pe lângă Domnul Isus e numai Maica Domnului. *Domnul Isus ne învață în rugăciunea Domnească să dorim ca precum e în cer să fie și pe pământ. Oamenii și-au zis că așa cum e pe pământ e și în cer și dacă pe pământ o mămică poate interveni la fiul ei pus în mărire în favoarea unor solicitanți, bineînțeles în schimbul unor daruri, apoi așa e și în cer.*

Când la începutul secolului al XH-lea sa introdus în mănăstirile din Normandia și Bretania sărbătoarea immaculatei concepțiuni a Mariei s-a ridicat împotriva unul dintre cei mai influenți oameni ai Bisericii Catolice și întemeietor al nenumăratelor mănăstiri cisterciene din Franța Bernard de Clairvaux, motivându-și atitudinea prin faptul că se află în contradicție cu învățătura lui Augustin despre/ păcatul Originar. Disputele religioase s-au purtat și între ordinele dominicanilor și a franciscanilor, în care scop a fost convocat conciliul de la Bale (Basel) în Elveția care într-o atmosferă încărcată timp de doi ani (1437-1439) a căutat soluționarea problemei ca până la urmă să fie soluționată în ideea că *credița în „imaculata*

concepțiune a Maicii Domnului este în concordanță cu credința Catolică și cu simțământul cucernic creștin, fără a preciza dacă este în concordanță cu Biblia[^] credința Catolică și simțământul cucernic creștin fiind o bază solidă. Dar această rezoluție e contestată de universitatea din Paris, considerată pe atunci drept cea mai mare autoritate în teologia Catolică. Poate de aceea au trebuit să mai treacă încă 37 de ani, până în anul 1476, când papa Sixtus al IV-lea, s-a hotărât să confirme oficial sărbătorirea „imaculatei concepțiuni”, Dar de abia în anul 1854. papa Pius al IX-lea printr-o bulă specială (Inefabilus Deus) a proclamat imaculata concepțiune a Mariei drept articol obligatoriu de credință. (CZenon Kosidovsky)

De aici înainte cultul Maicii Domnului, mai ales în lumea Catolică, urmat de aproape de cea ortodoxă, ia un avânt deosebit. Papa Pius al V-lea instituind un jubileu solemn al rugăciunii publice pentru a conjura ocrotirea divină asupra flotei ce urma să înfrunte flota sultanului. Aflând vestea despre biruința de la Lepanto, instituie imediat sărbătoarea: „*Maica Domnului a biruințelor*”, celebrată mai târziu prin hotărârea papei Grigore al XIII-lea sub numele de *Sărbătoarea rozariilor*, în prima duminică a lunii octombrie, iar bisericile catolice au câte un altar al rozariilor închinat Maicii Domnului.

Pietatea populară o aureolează cu diverse legende unele mai fanteziste decât altele. La Neapole aproape fiecare stradă are o Madonă și nu odată tinerii se încaieră între ei pe motiv că Madona (statuia ei) de pe strada sa, a făcut mai multe minuni decât cea de pe strada alăturată.

Mana e socotită apărătoarea cetăților de epidemii. Aceasta poate fi văzut din iconografia secolelor XV-XVI. Epidemia e reprezentată prin săgeți, pictată pentru prima dată pe un panou al altarului carmeliților desculți (1424) din Gottinger. Hristos aruncă asupra oamenilor o ploaie de săgeți. Optsprezece persoane sunt străpunse. Alte persoane însă mai numeroase sunt ocrotite de mantia largă a Sf. Maria. Dar tema Maicii Domnului ocrotitoare, e reluată deseori și mai ales în cazul unor mari primejdii când e nevoie de ocrotire în al său „*Mortilogus*”, C. Reitter (1508) o imploră în următorii termeni: „*Deschide celor oropsiți limanul tău o Maică; sub aripile tale ne ascundem fără grijă la adăpost de marea ciumă și de săgețile ei înveninate. (pe care le aruncă chipurile Domnul Isus.) El care de fapt și de drept, stă la dreapta Tatălui ca să mijlocească pururea pentru credincioși.* n.a.)” Fecioara cu mantia ei ocrotitoare a figurat începând din secolul al XIV-lea în picturile Italiene, Franceze și Germane apărând oamenii și tronând în slavă. Între sfinți și ei apărători de ciumă și primind de la ei mijlocire.

Axei Munthe, în lucrarea „*Cartea de la San Michele*”, în paginile 144-145 redă atmosfera creată de o epidemie de holeră la Neapole, din care se poate cunoaște mentalitatea credincioșilor, în ce privește rolul Maicii Domnului în cer ca divinitate absolută astfel: „întotdeauna găseai acolo, (la o farmacie în timpul epidemiei) câțiva preoți, călugări, ori frați instalați pe scaune în fața

tejghelei, discutând cu însuflețire evenimentele zilei, ultimele minuni săvârșite de cutare ori cutare sfânt și eficacitatea diferitelor madone: la Madonna del Carmine, la Madonna dell'Aiuto, la Madonna della Buona Morte, la Madonna delle Colera, l'Addolorata, La Madonna Egiziaca. Rar foarte rar auzeam menționat numele lui Dumnezeu, iar numele Fiului Său niciodată. Am îndrăznit odată să-mi exprim mirarea față de un frate (călugăr) bătrân și jerpelit, cu care legasem o strânsă prietenie, în privința acestei excluderi a lui Cristos din discuțiile lor. Bătrânul frate nu-și ascunse părerea personală că Cristos nu-și datora faima decât faptului că fusese fiul Madonei. După cât știa el, Cristos nu tămăduise pe nimeni de holeră. Preasfințita Lui Maică își secase ochi de lacrimi pentru Dânsul. Și cu ce o răsplătise El în schimb? „Femeie, îi spusese, ce am eu de împărțit cu tine?.. Din pricina aceasta a sfârșit-o rău., (a fost răstignit, n.a.)

Și acum o mică paranteză: Domnul Isus a venit să caute și să mântuiască ce era pierdut. De aceea Sf.Ap.Pavel zice: „ *Căci n-avem un Mare Preot care să n-aibă milă de slăbiciunile noastre; ci Unul care în toate lucrurile a fost ispășit ca și noi dar fără păcat.*„ (Evrei 4.15) „ *Dar El fiind că rămâne „în veac.*„ **are o preoție care nu trece de la unul la altul.** De aceea și poate să mântuiască în chip desăvârșit pe cei ce se apropie de Dumnezeu prin El, **pentru că trăiește pururea ca să mijlocească pentru ei...** (Evr. 7.24-25) *Căci este un singur Dumnezeu și este un singur mijlocitor între Dumnezeu și oameni: Omul Isus Hristos.*„ (1.Tim.2.5) în pilda smochinului neroditor, învățătura despre mijlocirea Domnului Isus la stăpânul viei, e foarte clar redată. După trei ani de la plantare smochinul nu reușește să dea rod. Stăpânul viei decretează tăierea smochinului, dar vierul vine cu o propunere (mijlocire) mai lasă-1 și anul acesta, am să-l sap de jur împrejur, îi voi pune gunoi la rădăcină. Poate că de acum înainte va face roadă; dar dacă nu îl vei tăia. (Luca 13.6-9) Această pildă închide orice încredințare că altcineva, în afară de Domnul Isus Hristos, poate interveni la Tatăl ceresc în favoarea celor păcătoși. Numai Domnul Isus e cel ce are competența de a mijloci la Tatăl ceresc pentru oameni și nicidecum Maica Domnului. Textele de mai sus ne dau o lumină clară asupra rostului Domnului Isus Hristos la dreapta Tatălui. **Ca să mijlocească pururea. A susține că Domnul Isus și-a încetat slujba de mijlocitor, că aruncă săgețile ciumei asupra locuitorilor pământului, că e nevoie de mama Sa umană ca să-l îmblânzească e o mare hulă** la adresa Celui ce stă la dreapta Tatălui tocmai cu acest scop. mijlocire care va dura până când Dumnezeu va hotăra ziua judecării din urmă și Domnul Isus va veni cu slavă și putere să judece vii și morții

Dacă Domnul Isus ar fi un conducător lumesc cu apucături câte odată necontrolate, ar avea nevoie de un sfetnic, de cineva care să-l tempereze, să-l calmeze, să-l abată de la intențiile sale distructive asupra celor nesupuși, dar Biblia e clară în acest domeniu. Lucrarea Sa de mijlocire încă

nu a luat sfârșit, și nu are nevoie de cineva care să-L împlânzească, cum se scrie în unele broșuri ce apar pe piață, sub oblăduirea bisericilor tradiționale.

Cu toate că Biblia nu învață și nu acceptă un cult al sfinților mijlocitori, totuși bisericile tradiționale au introdus și cultul sfinților și al moaștelor lor.

Calendarele bisericilor tradiționale sunt pline de nume de sfinți. Fiecare zi are mai mulți sfinți înscrși acolo. Fiecare națiune își are sfinții ei mai sfinți, iar sfinți bisericii Catolice sunt diferiți de cei ai Bisericii Ortodoxe. Dacă Biblia nu autorizează închinare unei făpturi ori cât de sfântă ar fi fost, un bun creștin nu poate trece peste ce învață Scriptura și nici nu are dreptul să adauge ceva la cele deja poruncite. Pe lângă aceasta să nu uităm în cerștii primesc un alt nume, o parolă așa că invocarea lor nu mai e posibilă: „Celui ce va birui, îi voi da să mănânce din mana ascunsă și-i voi da o piatră albă; și pe piatra aceasta e scris un nume nou, pe care nu-l știe nimeni, decât acela care-l primește... (Apoc.2.17) De aceea e periculos a invoca sfinți, fiind că îi dă posibilitate diavolului să-i înlocuiască să le fure fosta identitatea pe care ei n-o mai au și să dea soluții contrare Scripturilor.

Bisericile tradiționale vorbesc despre comuniunea sfinților din toate timpurile a celor morți și a celor vii. *Acestor sfinți li se conferă diverse atribute adică având puteri în anumite domenii în a-i ajuta sau pedepsi pe oameni.*

(Mare necaz pe capul bietilor creștini. Domnul Isus aruncă săgețile ciumei asupra lor. Sfinții se pot înfuria ori când și trimite grindina sau seceta peste ținuturile care nu le venerază moaștele sau icoanele sau nu le respectă zilele, la care totuși există o scăpare: scoaterea icoanelor sau moaștelor lor în procesiune prin aceasta calmându-le furia.) Biblia recunoaște meritul lor de a se fi jertfit pentru Evanghelie și pentru a-și păstra sfințenia. Biblia ne învață că sfinții sunt pildă de credință, modele de urmat pentru noi, dar nu le recunoaște nici un fel de atribute: „îduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au vestit Cuvântul lui Dumnezeu; uitați-vă cu băgare de seamă la sfârșitul lor de viețuire și urmați-le credința... (Evr.13.7) Biblia nu poruncește invocare, cinstirea, atribuirea unei zile speciale pentru ei, ci poruncește urmarea felului lor de viețuire. Sfinții nu pot mijloci pentru cei rămași în urmă, meritul acesta revenindu-i numai Domnului Isus. Iar El încă nu se răzbuună pe locuitorii pământului.

Din Apocalipsa cap. 6 v. 6-11, putem să ne convingem de aceasta: „Când a rupt Mielul pecetea a cincea, am văzut sub altar sufletele celor ce fuseseră junghiați din pricina Cuvântului lui Dumnezeu și din pricina mărturisirii pe care o ținuseră. Ei strigau cu glas tare și ziceau: „Până când Stăpâne Tu care ești Sfânt și adevărat, zăbovești să judeci și să răzbuini sângele nostru asupra locuitorilor pământului ?,, Fiecărui dintre ei i s-a

dat o haină albă și li s-a spus să se mai odihnească puțină vreme până, se va împlini numărul tovarășilor lor de slujbă și al fraților lor, care aveau să fie omorâți ca și ei., iar atunci când cei din Corint încep să prefere pe unii apostoli sau evangheliști în detrimentul celorlalți Pavel le zice: „*Hristos a fost împărțit? Pavel a fost răstignit pentru voi? Sau în numele lui Pavel ați fost botezați?,*” (1 Cor. 1.13) Deci Pavel a fost revoltat de atitudinea celor din Corint de a fi de partea unuia sau altuia dintre lucrătorii din câmpul Evangheliei. E scris în Biblie, dar pentru cei ce nu vor să asculte de Cuvântul lui Dumnezeu, e! rămâne acoperit.

Ludovic al IX-lea întorcându-se din Siria cu destinata Franța, este surprins

- 213 -

de o furtună pe mare. În corabie erau supraviețuitori ai celei de a șaptea cruciade. Ludovic se crede pierdut dar *salvarea* vine din partea soției sale care i-a promis sf. Nicolae o corabie de argint de cinci mărci și astfel au scăpat de înec, sf. Nicolae fiindu-le de ajutor.

În Occidentul Medieval a-1 supăra pe Satan era sinonim cu a-i supăra pe sfinți. La Bery exista o fântână a sf. Mauvai (cel rău), unde cei ce doreau moartea cuiva veneau să se roage, dar la o mică depărtare era instalată o biserică a sf. Bon (bun), la care se trecea după ce a terminat rugăciunea de la fântâna sf. Mauvai. (Jean Delumeau.-„Frica în occident.,)

Mai bine de 40 de boli erau desemnate prin numele unor sfinți, după cum urmează: De foc și de ergotismul cangrenos se ocupa sf. Andrei. Epilepsia era boala sf. Ioan sau boala sf. Lou, nebunia aparținea sf. Acarie sau lui Mathurin. Ciurma îl avea patron pe Sebastian, iar sf. Fiacre te scăpa de hemoroizii. Grigore de Tours povestește că un om care l-a ponegriț pe sf. Marțian a asurzit și a murit nebul. Despre sf. Anton se spune că dă brânca la picioare. În una din colocviile sale Erasmus din Rotterdam combate aceste credințe prin cuvintele: „Petru poate fereca poarta cerului. Pavel e înarmat cu o sabie. Bartolomeu are un satâr. Guillamus o lance. Focul e la discreția lui Anton, chiar și Francisc d' Asissi de când a ajuns în ceruri poate să-i orbească pe oamenii care nu-l cinstesc, sau să le rățăcească mințile. Sfinții care nu sunt cinstiți cum se cuvine, seamănă boli groaznice.” Cu o jumătate de secol mai târziu Henry Etienne se face economul lui Erasmus din Rotterdam în „Apologetica lui Herodot”, prin cuvintele: „*Oricare dintre sfinți poate lovi cu boala pe care tot el o poate vindeca, e adevărat că unii sfinți sunt mai apucați și mai primejdioși ca alții.*” Printre aceștia mai cu seamă sf. Anton pârjolește totul în cale la cea mai mică supărare pricinuită vreunui dintre aleșii săi.

Frica de lupi l-a creat pe sf. Loup pe temeiul numelui său. În acest scop se muiau gloanțele în aghiazmă și se rostea tatăl nostru al lupilor din care preotul Thiers ne transmite una din numeroasele variante: „ în Numele

Tatăl și al Fiului și al Duhului Sfânt, lupi și lupoaice vă conjur în numele Sfintei și preasfintei, așa cum Maica Domnului a fost însărcinată, să nu răpiți și nici să nu rătați nici una dintre dobitoacele din turma mea., Trăsnetele și interperțiile erau în seama sf. Donat un martir Roman căruia i se rostea următoarea rugăciune: „Indură-te și pune o vorbă pentru mine pe lângă Mântuitorul Isus ca în marea Lui milă să ne apere de nenorocirea cumplită a grindinei. Ținând cont de faptul că sf. Sebastian a fost martirizat prin străpungere cu săgeți, s-a ajuns la convigerea că el apără pe protejații săi de ciumă (de săgețile ei cum e prezentată în iconografie). Într-o biserică din Porto (Portugalia) imaginea sf. Sebastian are

- 214 -

o cheie agățată de o săgeată care-i străpunge inima. Această cheie i-a fost înmănată de sfatul municipiului în timpul unei epidemii de ciumă (1666) cu cuvintele: „Dumnezeu să vă ferească de întoarcerea ei., Cheia i-a fost dăruită sf. Sebastian să ocrotească și în continuare orașul. În timpul unei epidemii de ciumă Carlo Borromeo un călugăr s-a remarcat prin ajutorul medical dat bolnavilor. De aceea după moartea în 1575, a fost trecut în rândul sfinților a celor mai importanți ocrotitori, cult încurajat de iezuiți și de papa. Dimitrie îl substitue pe Demeter. Sfântului Anton postum i se atribuie episoade de luptă împotriva tentațiilor păcătoase din timpul ascezei sale, dar la o cercetare mai atentă a istoriei se constată că multe dintre ele au la origine și lupta lui Budha împotriva aceloraș tentații cărora și el li s-a opus cu aceeași putere. Imaginația populară îmbracă acești sfinți nu odată închipuiți cu o aureolă de împrumut.

Unui țaran i se fură boii. Face un pelerinaj la mormântul sf. Felix drept care hoțul este prins.

Lui Marcel, episcop de Paris în secolul al XV-lea i se face mare faimă de sfânt, care dintr-o condiție modestă este avansat la una ecleziastică, fiecare treaptă în urcare fiind marcată de câte o minune superioară precedentei. Ia în mână un fier înroșit. Episcopul său îl trimite să aducă apă din Sena ca să se spele dar apa se preface în vin (posibil că a urmat și o beție zdravă). Apa sfințită cu ocazia unei liturghii dă miros de ulei sfințit, iar un monstru care teroriza populația din regiunea Parisului este alungat de Marcel după ce l-a împlânzit purtându-l după dânsul ca pe un câine care-l urma. (Jean Delumeau) Aceasta este o adaptare la legendele păgâne care și la unii creștini închipuie forțele întunericului biruite de sfinți și dacă lumea Catolică îl are pe sf. Marcel, în lumea Ortodoxă sf. Gheorghe are acest atribut.

În Italia era foarte mult cinstită sf. Filomela prin adorație excesivă, relicvele ei fiind păstrate în mai multe biserici, iar biografia vieții ei publicată în mai multe limbi. Dar Când la ordinul papei i s-a căutat originea s-a dovedit că Filomela n-a existat niciodată. A inventat-o starețul unei mănăstiri, care i-a construit un altar special și a lansat în rândul

credincioșilor zvonul unor vindecări miraculoase a unor bolnavi, prin atingerea de moaștele ei și aceasta pentru a mări veniturile mănăstirii.

În ce-1 privește pe sf. Nicolae episcop de Listra (Licia), a fost un episcop modest căruia papa i-a retras calitatea de sfânt, dar masa credincioșilor a rămas cu convingerea că totuși Nicolae nu e un sfânt oarecare, împodobindu-1 în timp prin legendă cu diverse calități și puteri atribunidu-i trupului său puteri vindecătoare. El e socotit printre altele și patronul pescarilor. Latini avizi de relicve s-au gândit să pună mâna pe osemintele sale, dar nici venețienii nu s-au lăsat mai prejos. Au răspândit vestea că dețin osemintele unchiului sf. Nicolae în concepția lor, dacă unul din familie era sfânt în mod automat întreaga familie putea fi numărată în rândul sfinților. (Jean Delumeau., Frica în Occident.,)

În ce privește mormântul Sf. Ap, Ioan există două versiuni: În Efes s-a găsit fundația unei biserici vechi și se susține că acolo ar fi ascuns trupul lui Ioan (cf. Eusebiu din Cezarea), dar și Smirna susține că posedă mormântul lui Ioan problema nefiind încă elucidată.

La Efes există o peșteră numite a celor șapte frați adormiți. Conform unei legende prigonitorii romani au închis șapte frați în această peșteră, dar după 200 de ani tinerii mucenici au ieșit din peșteră, au proslăvit pe Hristos în fața efesenilor uimiți și în aceeași seară s-au urcat la cer ca sfinți. Când Efesus a trecut la turci, cei șapte frați au trecut în folclorul turcesc spre deosebire că li s-a adăugat și un câine numit Katmir, care drept răsplată pentru credincioșia sa a ajuns în rai împreună cu cei șapte frați. Cei șapte frați au ajuns patronii navigatorilor, având și calitatea de a feri casele de incendii, gloria lor răspândindu-se pe întregul teritoriu al Orientului apropiat. La Tars se crede că cei șapte frați adormiți pot vindeca sterilitatea femeilor, ajungând obiect de venerație atât pentru creștini cât și pentru musulmani.

Și acum să ne întoarcem Puțin la poporul Român. Biserica Otodoxă publică diferite acatistiere mai mari sau mai mici care au drept scop proslăvirea, venerarea și implorarea Dumnezeirii, a Maicii Domnului și a sfinților. Dacă luăm partea matematică a problemei socotind numărul de pagini închinat diferitelor persoane facem o constatare. Sfintei Treimi și Domnului Isus le sunt afectate peste 20 de pagini, Maicii Domnului adică acatistul Maicii Domnului, acoperământului Maicii Domnului, paraclisului Maicii Domnului și Brâului Maicii Domnului îi sunt afectate peste 100 de pagini. Restul sfinților având între 7-18 pagini. Care e spiritul acatistierului. *Maica Domnului e numită împărăteasă, Doamnă, Stăpână, mijlocitoare, scară a cerului, stâlp de susținere*, și câte alte epitete care i se cuvin numai lui Dumnezeu, ea fiind ridicată la rang de divinitate.

Cartea „*Viața Maicii Domnului*„ autor Protos Nicodim Mândița, se încheie cu următoare invocație adresată Maicii Domnului: „*împărăteasa mea cea bună, speranța mea Născătoarea de Dumnezeu, primitoarea săracilor și*

apărătoarea străinilor, bucuria scârbiților și acoperirea necăjiților, vezi-mi nevoia, vezi-mi scârba ajută-mi ca unui neputincios, hrănește-mă ca pe un străin, necazul meu tu îl ști; că n-am amtor afară de tine o Maică a lui Dumnezeu, ca să mă păzești și să mă acoperi în vecii vecilor., Din rugăciunea de mai sus înțelegem că nu mai există în univers nici o altă mărime care să cunoască nevoile credincioșilor și să le ajute cât cunoaște și poate ajuta Maica Domnului.

În alte broșuri Maica Domnului pozează în cea mai activă evanghelistă. Propovăduiește împreună cu Ioan, Evanghelia în muntele Peonului, îi cumpără haine episcopoești lui Lazăr care, nu știm prin ce împrejurarea „a ajuns episcop în Creta, pe o perioadă de 30 de ani cu toate că hainele preoțești au fost introduse după anul 300, iar Athosul e grădina Maicii Domnului cu toate că prima mănăstirea de acolo a fost construită din bani jefuiți din Insula Creta de către generalul Nichephor Phocas în secolul al IX-lea.

În cartea „*Din minunile celei mai pesus de fire, ale Sfintei stăpâne noastre, de Dumnezeu născătoare și pururea fecioară Mana,*” sunt prezentate 69 de minuni puse pe seama Maicii Domnului, în care ea vindecă bolnavi, izbăvește monahi de patima beției și a curviei, împacă frați învrăjbiți, pedepsește necredincioși și iartă soldați căiți pe patul morții pentru toate păcatele făcute de ei. Dar cea mai mare minune este salvarea unui copil de evrei, care drept pedeapsă că s-a botezat a fost aruncat de părinții săi într-un cuptor din care a scăpat și el nevătămat asemenea lui Șadrac Meșac și Abed-Nego.

În raport cu cele de mai sus am putea crede că Maica Domnului a fost cea mai mare Evanghelistă a Noului Testament și cea mai vitregită, ignorată de scriitorii Noului Testament. Cu ocazia vizitei pe care a făcut-o în România papa Ioan Paul al II-lea, a decretat România drept grădina Maicii Domnului. *Dar ce minuat ar fi dacă România ar fi ..zrădina lui Dumnezeu., iar poporul român s-ar întâlni cu Dumnezeu așa cum e prezentat în Sfânta Scriptură, începând cu răcoarea dimineții, asemenea întâlnirii lui Dumnezeu cu Adam în Eden.*

Unul dintre scriitorii creștini Ortodocși și care e realist în ceea ce scrie este Emanuel Copăceanu, care în cartea „*FIM/ lui Dumnezeu,*” Lucare prefată de Nicolae mitropolitul Banatului, în legătură cu poziția în cer a celei ce a fost Maica Domnului zice: „*Nu sunt de acord cu cei ce dintr-un sentiment exagerat de venerație au socotit că ea (Maica Domnului), a fost ridicată la cer și stă deadreapta Fiului oricât de frumoasă ar fi această icoană maternă sau filială. Și aceasta pentru că nu putem crede că ea (Maria) s-ar găsi în scaunul acelei lumini care se cuvin numai tronului dumnezeesc, ci într-un spațiu inferior, dar superior oricărei regiuni create. Și așa cum o stea se deosebește de altă stea în mărime și strălucire,*

asemenea și sfinții și fecioara Maria și Dumnezeu se deosebesc în mărire și putere, în cinstire și orânduire...,

Ceilalți sfinți la rândul lor sunt invocați în a mijloci și ajuta. Dar printre atâția sfinți sunt și câțiva de factură legendară. Primul exemplu îl avem pe prezumtivii părinți ai Maicii Domnului Ioachim și Ana. Nicăieri nu scrie în Biblie că părinții ei ar fi avut aceste nume. Urmează Veronica care e de factură legendară, apoi Ioan cel Nou de la Suceava despre care Prof. Dr. Ștefan S. Gorovei de la facultatea de istorie A.D. Xenopol din Iași, în două articole publicate în două numere ale „Magazinului istoric”, Nr. 8 (302 și 9(303) 1994, demolează această legendă.

Pe lângă aceasta sunt închinare imnuri acatist și rugă către arhangheli Mihail și Gavril la care Biblia spune că ei nu primesc închinare, după cum am pomenit mai sus. Așa că închinând imn acatist acestor arhangheli e încălcat Cuvântul lui Dumnezeu. Apoi există un imn acatist închinat împăraților Constantin și Elena, împăratul Constantin făcându-se vinovat de ucideri chiar în familia sa, fiind botezat la bătrânețe de un preot a lui Arie, meritul său de bază fiind emiterea edictului de toleranță pentru creștini.

Pentru a vedea unde duce lipsa de cunoaștere a Bibliei și a spiritului ei, redau prescurtat spicuri din ziarul „Meridianul românesc”, din 3 iunie 2000, ziar care se publică în Statele Unite ale Americii și care îi ține la curent pe români din America, cu toate problemele cu care se confruntă țara noastră. Astfel, în pagina a 8-a, apare un articol semnat de Doru Colgiu, care face următoarea re-latare: „ Pe scoarța unui copac aflat în curtea Bisericii Sf. Arhangheli Mihail și Gavril, din cartierul Bucureștean Pantelimon, credincioșii au descoperit o serie de noduri a căror imagine au asociat-o cu cea a Fecioarei Maria cu Pruncul în brațe... Cineva la o privire, a emis părerea că doi craci tăiați unul mai gros și altul mai subțire, ar sugera ideea de două fețe apropiate, care ar semăna cu o față de mamă și una de copil. Imediat s-a dus zvonul descoperirii. Oamenii au dat năvala pentru a vedea minunea, socotind copacul sfânt. Mulți dintre cei veniți, ar vrea să aibă o așchie din scoarța copacul respectiv. Imediat s-au adunat cerșitorii, vânzătorii de iconițe, cruciulițe și lumânări, din care într-o singură zi s-au vândut 3600 de bucăți. Dacă după ultima ploaie trunchiul a rămas umed, s-a emis încredințarea că Maica Domnului plânge. Pe lângă aceasta lângă copac a apărut o baltă, pe care oamenii au luat-o drept un izvor al tămăduirii și cu toată intervenția celor de la Răgi a de apă care i-au avertizat că apa provine de la o conductă spartă, după spusele îngrijitorului bisericii lumea parcă a înnebunit „ (și nu vrea să accepte ideea că apa ar putea fi infestată cu cine știe de microbi, fiind un pericol pentru sănătatea lor. n.a.)

Iată unde ajunge un creștinism deabusolat, căruia i s-a ascuns adevărul Biblic și învățătura sa curată și prin aceasta cunoaștem încă odată, că cuvintele Domnului Isus, au se confirmă și azi când zice: „ *Vai de voi,*

învățători ai Legii! Pentru că voi ați pus mâna pe cheia cunoștinței: nici voi n-ați intrat, iar pe cei ce voiau să intre i-ați împiedicat să intre., (LUCSL 11.52) Iar într-o altă împrejurare zice despre cei ce și-au luat răspunderea păstoririi poporului: *„Lăsați-i; sunt niște călăuze oarbe și când un orb călăuzește pe un alt orb, vor cădea amândoi în groapă., (Matei 15. 14)*

Fiind legat tot de cultul Sfinților, voi continua prescurtat cu cultul moaștelor și caracterul sărbătorilor închinat sfinților (tema aceasta va face obiectul altei broșuri) în lumea Catolică și Ortodoxă există un cult al moaștelor unor persoane mai mult sau mai puțin sfinte. De exemplu la Iași există moaștele sf.Parascheva, care are grijă să fie ocrotită Moldova. Bucureștiul e ocrotit de Dimitrie izvorătorul de mir, iar Suceava e ocrotită de Ioan cel Nou la care reamintesc o frază a prof. Ștefan S.Gorovei, care zice *„cu excepția faptului că Alexandru cel Bun a adus moaștele la Suceava în rest totul este fals.,* Cultul moaștelor are la bază spiritul de sacrificiu de care s-au învrednicit unii creștini, prin suferințele îndurate în cadrul persecuțiilor anticreștine.

Aceasta făcut ca să se ajungă la convingerea că martiri prin vrednicia lor, în ceruri pot avea un cuvânt de spus în sprijinul unor pământeni. Și vom vedea în continuare că această încredințare are sursă păgână. Cum s-a ajuns aici?

Perioada marilor prigoniri stopate de edictul împăratului Constantin cel Mare, a fost și perioada care a dat un inestimabil număr de martiri. Creștinii adunau trupurile lor sau ce mai rămânea din ele și le îngropau cu cinste (Polycarp.-, Martirul, XVIII). Apoi s-a introdus săvârșirea unor acte de cult la mormintele lor, la ziua martiriului lor, numind-o *„ziua lor de naștere., (Dies natalis)* De aici episcopii se despart în încredințare. Unii susțineau cinstirea lor, iar alții o considerau ca o întoarcere la cultul păgân al morților. Apoi se răspândește zvonul că cutare sfânt respectiv moaștele sale au puteri vindecătoare iar lumea alergă la acele moaște pentru ajutor și vindecare.

Aici se împlinesc cuvintele Domnului Isus când zice: *„Atunci dacă vă va spune cineva: „Iată Hristosul este aici sau acolo., să nu-l credeți. Căci se vor scula Hristoși mincinoși și prooroci mincinoși; care vor face semne mari și minuni, până acolo încât să înșele dacă va fi cu puțință chiar și pe cei aleși., (Matei 24.23-24)*

În momentul de față atât în lumea Ortodoxă cât și în cea Catolică din Europa, se răspândește zvonuri despre icoane sau moaște făcătoare de minuni, unele mai eficiente decât altele. Maica Domnului „se arată., pe diferite dealuri și lumea alergă la locurile respective pentru a primi ajutor. Aceasta fiind o împlinire a cuvintelor Mântuitorului despre marea derută în care diavolul a dus lumea. Dar atunci ca și acum Domnul zice *„Veniți la Mine., și „flimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine., (Ioan 14.6)* Așa că orice

mijlocitoare sau mijlocitor ce se interpune între credincios și Domnul Isus Hristos ca singur Mijlocitor, e de prisos.

O dispută se ivește între Ambrozie și împărăteasa Justina, care cerea ca o basilică nou construită să fie data arienilor care nu acceptau cultul moaștelor. Dar pentru a-i îndepărta pe aceștia Ambrozie recurge la un truc. Pretinde că a descoperit moaștele sfinților *Gherasie și Protasie*, înmormântându-le de urgență în altar drept care arienii dezgustați renunță la locaș.

Cultul moaștelor se dezvoltă mai ales în mediile ascetice (între călugări). Pentru Paulinus de Nola sf. Felix este considerat,, Patronus et amicus,, iar ziua morții lui devine ziua sa de naștere, iar pentru popor prezența unor moaște speranța unor noi miracole vindecări, izgoniri de demoni, scut împotriva vrăjmașilor etc. Dar lucrul cel mai de dorit al unui creștin era ca mormântul său să fie așezat cât mai aproape de mormântul unui sfânt, pentru a avea prioritate la protecție în ziua învierii. În unele biserici sub „Martyria,, s-au găsit nenumărate morminte înghesuite unele peste altele, ceea ce a dus la rivalități ecleziastice în a susține că relicvele deținute de biserica lor au o mai mare putere decât cele din biserica învecinată.

În părțile Germaniei unde moaștele erau mai rare, se apela la Roma pentru obținerea a niscaiva relicve la care Roma se achita prompt cu relicve nu odată false. La începutul creștinismului și chiar mai târziu încă, unii clerici se opuneau înmormântării moaștelor în biserici. În Florența un cleric trimite o cerere papei prin care cere autorizație de îngropare pentru doi mucenici, la care papa răspunde: *„>uneți-i la intrare dar nu m altă parte,,* în secolul al XV-lea, episcopul Narcis de origine catalană zice celor din Florența:,, *Biserica Domnului fiind un locaș neprihănit nu trebuie întinat cu cadavre,,* (Lucas Dubreton)

În multe cazuri evreii erau învinuiți de omoruri rituale, presupusele lor victime fiind apoi sanctificate, la care dau un exemplu: Bernardo de Festre în 1475 predicând la Trento paremiile (postul mare de patruzeci de zile dinainte de paști) oraș până atunci deschis israeliților „*latră,,* e chiar expresia lui împotriva evreilor și vestește că un eveniment extraordinar se va produce înainte de paști, punându-i în gardă pe auditori de omorurile rituale pe care le-ar putea săvârși evreii, atrăgând atenția că copii pot fi în pericol. Ori în marțea sfântă un copil de doi ani și patru luni numit Simon dispăre, apoi e găsit înecat. Toți evreii din oraș sunt arestați. Nouă dintre ei supuși torturilor „recunosc vina,, și sunt executați iar ceilalți expulzați. Papa Sixtus al IV-lea (1471-1484) printr-o enciclică declară că acuzația a fost lipsită de temei, nefiind de acord cu venerarea micuțului Simon din Trento, însă curentul popular pus în mișcare și încadrat de călugări cerșitori e prea puternic. Toată Italia se cutremură. Predici și imagini răspândesc întâmplarea micuțului Simon, drept care în anul 1582 Simon e beatificat (Jean Delumeau.-,,Frica în Occident,,), adăugându-se în calendarul catolic încă un

„sfânt,, ca mulți alții inventați pentru a rotunji veniturile bisericilor. Este cultul moaștelor de origine creștină ? Biblia interzice acest lucru care are origine păgână. Acest cult a apărut la o distanță apreciabilă de veacul apostolic. asemenea păgânilor care își puneau orașele sub protecția moaștelor unor eroi socotiți semizei. Pe vremea Domnului Isus, cărturarii și fariseii pentru a se erija în patrioți și păstrători autentici ai memoriei înaintașilor lor, au instituit un cult al păstrării și împodobirii mormintelor acestor oameni sfinți. La prima vedere s-ar părea că e ceva normal să te îngrijești de păstrarea memoriei înaintașilor care s-au învrednicit în mod deosebit de a-L sluji pe Dumnezeu, dar Domnul Isus nu-i laudă pentru aceasta ci dimpotrivă le zice:

„*Vai de voi cărturari și farisei fățarnici! Pentru că voi zidiți mormintele proorocilor și împodobiți gropile celor neprihăniți,,* (Matei 23.29) Deci dacă atunci Domnul Isus nu a lăudat asemenea acțiunii sigur că nici acum nu le încurajează. Ce zice Biblia despre moartea lui Moise? „*Și Domnul I-a îngropat în vale, în țara Moabului, față în față cu Bet-Peor. Nimeni nu i-a cunoscut mormântul până în ziua de azi,,* (Det.34.6) O reluare a acestui episod cu date noi ni-1 prezintă Iuda în versetul 9, în care relatează despre cearta dintre Arhanghelul Mihail și diavol, pentru trupul lui Moise. La care e necesar un mic comentariu. Dață Dumnezeu ar fi lăsat trupul lui Moise la dispoziția evreilor . desigur că în timp ei ar fi făcu din trupul lui un idol. moaște ocrotitoare, ceea ce Dumnezeu a căutat să evite. În schimb diavolul avea nevoie de aceasta, și de aceea s-a certat cu Arhanghelul Mihail. El voia ca israeliții să posede aceste moaște pentru a le face obiect de venerație.

Într-o împrejurare poporul Israel a cărtit. Dumnezeu le-a trimis niște șerpi înfocați. Poporul se recunoaște vinovat iar Dumnezeu îi spune lui Moise: *Fă-ți un șarpe înfocat și spânzură-l pe o prăjină; oricine este mușcat și va privi spre el va trăi.,* (Num.21.9) Timpul a trecut șarpele a fost păstrat iar evreii au făcut din el un obiect de adorație, tot așa cum în zilele noastre oameni se închină unor obiecte socotite sfinte.

Unii creștini au ajuns a da adorație excesivă seninului crucii, cu motivația că Domnul Isus a fost răstignit pe o cruce. Dar Moise nu a zis că cine va privi la prăiină va fi vindecat ci cel ce va privi la șarpele care era spânzurat pe prăiină va fi vindecat, aceasta fiind o prefigurare a Domnului Isus, care urma să fie răstignit pentru vindecarea lumii de păcate. Deci urmare faptului că evreii au început prin a adora șarpele a făcut ca împăratul Ezechia să fie nevoit a-1 distruge. (2 împ.18.4)

Evreii potrivit Legii lui Moise, nu acordau trupului celui mort o atenție deosebită și nu credeau că după moarte un decedat ar putea face un bine sau un rău cuiva. Într-o împrejurare un om este dus la groapă. La un moment dat o ceată de moabiți puși pe jaf au ieșit în fața cortegiului, drept care mortul a fost aruncat în mormântul lui Elisei, iar aici s-a petrecut o minune: „*mortul a*

înviat., A fost mortul mort? A fost moarte clinică? fiind că evreii își înmormântează morții în cel mai scurt timp. Nu putem preciza. Încurajează Biblia un cult al unor oseminte cu puteri miraculoase? Cert este că evreii nu au dat cinstire deosebită osemintelor lui Elisei și nu au alergat la mormântul lui pentru învieri sau vindecări ulterioare, fiind că Biblia n-a poruncit-o.

Într-o împrejurare israeliții sunt bătuți de filistenii, la care bătrânii lui Israel au zis: *Haidem să luăm de la Silo chivotul Legământului Domnului, ca să vină în mijlocul nostru și să ne izbăvească din mâna vrăjmașilor noștri.*, (1 Sam.4.3) Care a fost rezultatul? Cu tot chivotul Legii care era pe câmpul de război, Israelii au fost biruiți, iar chivotul a ajuns în mâna filistenilor, ceea ce dovedește că icoanele sau moaștele purtate în procesiuni după obiceiul zilelor noastre pentru a apăra colectivitățile de urgii nu este de factură Biblică și ele nu pot apăra colectivitățile de nenorociri. Ascultarea de Dumnezeu fiind condiția de bază. De aceea pe bună dreptate zice David: *, \$mi ridic ochii spre munți.. De unde-mi va veni ajutorul? Ajutorul îmi vine de la Domnul, care a făcut cerurile și pământul.* „(Ps.121.1-2)

Tot legat de venerarea sfinților e și cea a sărbătorilor instituite în cinstea lor. Dumnezeu în marea Sa bunătate s-a gândit și la odihna omului cu toate că urmare neascultării el trebuie să-și câștige pâinea cu sudoare. De aceea voi reda sumar caracterul sărbătorilor poruncite de Dumnezeu, acest subiect făcând obiectul altei broșuri și vom continua cu felul în care păgânii au instituit sărbători și apoi spiritul și originea sărbătorilor instituite de creștini.

Să începem că sărbătorile poruncite de Dumnezeu, la care facem următoarea precizare: Aceste sărbători au dublu caracter; comemorativ și umanitar. In ce constă caracterul lor comemorativ ? Dumnezeu a lucrat în poporul Său în chip deosebit cu semne și minuni mari și toate aceste evenimente trebuiau amintite la timpul respectiv; părinților revenindu-le datoria de a povesti copiilor și copiilor copiilor lor despre ce a făcut Dumnezeu pentru poporul Său. Apoi a instituit sărbători care marcau anumite perioade din an cum ar fi anul nou.

A doua calitate a sărbătorilor instituite de Dumnezeu se remarcă prin caracterul lor umanitar și anume: în timpul sărbătorii odihna era totală. „*Nu vei lucra nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta nici robul tău, nici roaba ta, nici vita ta, nici străinul care este în casa ta.*„ (Ex.20.10) La șapte ani în anul sabatic pământul trebuia să se odihnească iar un evreu nu putea fi ținut rob mai mult de șase ani, în al șaptelea urmând eliberarea sa, iar în anul de veselie al cincizecelea, pământurile vândute se întorceau la vechii proprietari, robii erau eliberați, iar datoriile iertate. Și încă o paranteză: Cu toate că Biblia ne prezintă o pleiada de sfinți cu totul deosebiți, de care lumea nu era vrednică și despre care vorbește Sf.Pavel în epistola către evrei la cap 11, totuși Dumnezeu n-a poruncit sau îngăduit ca acești oameni

să fie venerați sau să li se închine o zi, la care voi lua un exemplu. Ilie a fost un mare prooroc ridicat la cer într-un car de foc dar evreii nu i-au afectat o zi cu toată originea sa evreiască, pe când creștinii au făcut-o.

Pe lângă sărbătorile poruncite direct de Dumnezeu prin Moise și despre care am notat că aveau caracter comemorativ și umanitar, mai târziu evreii au mai instituit două sărbători și anume: Sărbătoarea Purim instituită cu ocazia salvării minunate a poporului Israel de furia lui Haman și Hanuca sau sărbătoarea luminilor instituită cu ocazia rededicării Templului, după biruința asupra lui Antioh Epifanes, sărbătoare care se serbează în decembrie. Dacă era în mentalitatea creștină de acum aceste sărbători ar fi fost închinare prima sfinților Mardoheu și Estera iar Hanuca ar fi fost închinată sfinților Matatia și a celor cinci fii ai săi, dar în virtutea Legii lui Moise n-au făcut-o.

În ce privește mulțimea sărbătorilor serbate de creștinii din vremea noastră, fiind că aceasta face obiectul altei broșuri, fac precizarea că toate sărbătorile la care țin creștinii atât de mult, sunt stabilite în zile păgâne. Adică zeul păgân a fost înlocuit cu un sfânt creștin, dar a rămas obiceiul păgân legat de ziua respectivă, punându-se pe seama sfântului atributele zeului înlocuit la care voi da cuvânt poetului Român George Coșbuc care în cartea *Clementele literaturii populare*,, zice: „*Vumai pastile cu sărbătorile atârând de paște sunt stabilite de Biserica Creștină, fără a avea înrăurire păgâna în stabilirea lor. In rest toate sărbătorile închinare sfinților sunt stabilite de creștini prin înlocuirea unor zeități păgâne*,,.

Care a fost ordinea? Prefigurarea venirii căldurii s-a concretizat prin sărbătoarea celor patruzeci de sfinți,(9 martie) în care se fac focuri. Zeii omorători de balauri ai frigului, ai iernii au fost înlocuiți cu sf.Gheorghe. (23 Aprilie) Fondatorii Romei Romulus și Remus, au fost înlocuiți prin sfinții apostoli Petru și Pavel (29 iunie). Donar zeul tunetelor a fost înlocuit la 20 Iulie cu proorocul Ilie. Diana (Artemis) sau adormirea fecioarei dacice au fost înlocuite prin adormirea fecioarei Maria.(15 August). Zeii recoltelor au fost înlocuiți cu sf. Dumitru (26 oct.) Trecerea la sezonul de iarnă a fost marcat prin ziua Sf.Ap. Andrei care înseamnă cap de iarnă sau început de iarnă (30 Noiembrie), iar ziua soarelui celui neînvins a fost înlocuită prin nașterea Domnului, sufocată la rândul ei de bătrânii Moș Crăciun, sf. Nicolae sau Santa Claus. (25 decembrie)

Am spus că a fost înlocuit zeul cu un sfânt, dar au rămas obiceiurile păgâne, ca de exemplu capra, ursul sau măștile de la serbarea nașterii Domnului, sau vrăjile ce se fac în noaptea Sf.Andrei de către fete pentru a-și afla ursitul, precum și vopsirea ouălor de paști. Lucruri ce pot fi cunoscute de la radio Tv sau presa din România în zilele de sărbători când sunt redată toate aceste date. Concluzia:

1.- Dumnezeu n-a poruncit venerarea sfinților ci doar urmarea felului lor

de viețuire.

2.- Cu toată pleiada de sfinți ai Vechiului Legământ care și-au păstrat vrednicia, evreii din care a făcut parte Domnul Isus și Sfinții Săi apostoli, nu au închinat zile sfinților, nici lui Enoh, nici lui Moise sau Daniel și nici lui Ilie.

3.-Sfinții apostolii nu au încurajat venerarea unor oameni și au refuzat închinare lor. „*Când era sâ între Petru , Corneliu care-i ieșise înainte s-a aruncat la picioarele lui și i s-a închinat. Dar Petru I-a ridicat și i-a zis: „Scoală-te Și eu sunt om... (Fapte 10.25-26) Acelaș lucru îl fac Barnaba și Pavel când la Listra preotul lui Jupiter a adus tauri și cununi pentru a le aduce jertfă. De aceea apostolii sunt nevoiți să-și rupă hainele și să declare: „De ce faceți lucrul acesta? „Și noi suntem oameni de aceeași fire cu voi'. „^Fap. 14.14-15)*

Comparativ cu ce au propovăduit și practicat apostolii Domnului mărimile de azi se complac a li se săruta mâna, a li se săruta poala hainelor preoțești și a fi numiți sanctități sau înalt prea sfinți, ceea ce-i descalifică ca slujitori ai Domnului cum se pretind. (Mat.23.5-13,29)

4.- îngerii fiind și ei făpturi create de Dumnezeu ca și omul, dar trăind în altă dimensiune, nu primesc nici ei închinare. (Apoc.22.8-9; Dan. 8.18; Col.2.18)

5.- A alege diferiți sfinți ca patroni personali, în speranța că un sfânt e mai sfânt decât altul și poate fi mai eficient în a ajuta și a te pune sub ocrotirea sa, este o întoarcere la păgânismul venerării unor zei cu competențe teritoriale sau funcționale și despre care se credea că pot ajuta în diferite domenii.

CAP. XVI ORIGINEASĂRBĂTORILOR ROMÂNEȘTI

Prefață

Dumnezeu s-a uitat la tot ce făcuse; și iată că toate erau bune.,, (Gen.1.31) Și cu toate că Adam pentru neascultare a trebuit să-și mănânce pâinea în sudoarea feței, Dumnezeu s-a îngrijit ca omul să aibă și momente de odihnă, de relaxare, de bucurie, pentru a se putea bucura de viața sa și de rezultatele muncii sale.

Ce au înțeles oamenii în general și cum au folosit timpul stabilit de Dumnezeu pentru odihnă, vom vedea în cele ce urmează. Dar ceea ce interesează, este, dacă poporul Român care se măgulește cu creștinismul său bimilenar și care a instituit atâtea sărbători, se încadrează în standardele Biblice stabilite de Dumnezeu. În ce privește caracterul și originea lor, ceea ce va fi tratat în prezenta broșură, care este un extras al unei lucrări mai ample numită „Creștinismul și Scripturile,, cu subtilul Biblia sau datinile strămoșești? de același autor.

Autorul.

Evreii și sărbătorile

„Iată sărbătorile Domnului pe care le veți vesti ca adunări sfinte, iată sărbătorile Mele., (Lev.23.2)

Când e vorba de făptura Sa, Dumnezeu nu a pierdut nici un amănunt legat de viața sa, de aceea s-a îngrijit ca omului să nu-i lipsească și momente de bucurie în viață. Pentru aceasta a instituit sărbători. Studiind mai atent caracterul sărbătorilor, vedem în *primul rând* că ele au un caracter religios, sacru, de proslăvire a puterii și bunătății dumnezeiești. În *al doilea rând* putem vedea că sărbătorile au caracter comemorativ de amintire a lucrărilor deosebite prin care El s-a descoperit poporului său, ca de exemplu scoaterea din Egipt și purtarea de grijă în pustie, și *în al treilea rând* vedem în sărbători și caracterul lor umanitar voit de Dumnezeu. Spre deosebire de popoarele păgâne ale timpului în care sărbătorile erau asociate cu beții și orgii, sărbătorile poruncite de Dumnezeu trebuiau serbate într-un cadru decent și atmosferă de laudă și închinare adusă Domnului. Dar la un moment dat poporul evreu a început prin a împrumuta sărbători păgâne și a le serba în spirit lipsit de evlavie, de aceea Dumnezeu zice: „*Urăsc lunile voastre cele noi și praznicile voastre; Mi-au ajuns o povară, nu le mai pot suferi.*„ (Isaia 1.14) O sărbătoare închinată Domnului trebuia deci serbată potrivit cu sfințenia, cu bunacuvință, lucruri pe care evreii nu odată le ignorau, pentru care Dumnezeu îi muștra prin prooroci Săi și trimitea asupra lor urgiile Sale. Totodată comemorarea unor evenimente din istoria poporului ales, avea și caracter educativ. .. *Să spui atunci fiului tău: „Aceasta este spre pomenirea celor ce a făcut Domnul pentru mine când am ieșit din Egipt.*„(Ex.13.8) Aceasta pentru a păstra trează în Israel credința în Unicul Dumnezeu Creatorul și susținătorul tuturor lucrurilor și a lucrărilor Sale.

O latură deosebită voită de Dumnezeu era latura umanitară: Ce înțelegem prin aceasta? Dacă începem cu sabatul. Această zi închinată întru totul Domnului, trebuia serbată de toți deopotrivă indiferent de poziția lor socială pe întregul teritoriu a lui Israel: „*Dar ziua a șaptea este ziua de odihnă închinată Domnului, Dumnezeului tău: să nu faci lucrare în ea, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici robul tău, nici roaba ta, nici vita ta, nici străinul care este în casa ta.*„ (Exodul 20.10) Această regulă fiind caracteristică tuturor sărbătorilor.

Dar lucrurile nu se opresc aici. În anul al șaptelea ogoarele erau lăsate în paragină pentru refacere, în anii 49 și 50 doi ani la rând fiind lăsat pământul să se odihnească, iar în anul de veselie, al cincizecelea an, toți robii erau eliberați, datoriile iertate, iar pământurile vândute se întorceau la vechii lor proprietari.

- 226 -

De fapt era numai o arendare de terenuri, Dumnezeu stabilind aceasta pentru a păstra în Israel și un echilibru social.

Și acum să luăm pe rând sărbătorile așa cum le-a stabilit Dumnezeu:

1. *Sărbătoarea pastelor*, care se serba în luna întâia, ziua a patrusprezecea. Această sărbătoare a fost instituită, cu ocazia jertfirii mielului a cărui sânge uns pe ușori a salvat viața întâilor născuți ai evreilor în Egipt precum și comemorarea ieșirii lor din Egipt. (Exod. 12.1-13,16) Sărbătoarea se serba cu pâine nedospită (*azima*) *pâinea întristării* (Dut.16.3).

1.*Sărbătoarea Cincizecimii*, la cincizeci de zile după paști, era sărbătoarea secerișului a celor dintâi roade (Num.28.26-31) numită și sărbătoarea săptămânilor.

3. *Anul nou* (Roș Hașana) numită și sărbătoarea trâmbițelor, se serba în luna a Vil-a, ziua întâi cu sobrietate, fiind o rememorare a vieții trecute și o rededicare în viitor pentru o viață potrivită cu voia lui Dumnezeu. (Lev.23.23-25)

4. *Ziua ispășirii* era marcată ca și anul nou cu post, smerenie și închinare, se serba în luna a VII ziua a 10-a. (Lev.23.26-32) Cu acest prilej se făcea ispășire pentru toate păcatele poporului și se alunga în pustie țapul pentru Azazel.

5. *Sărbătoarea corturilor*, comemora petrecerea în pustie a evreilor timp de 40 de ani, în care timp de șapte zile evreii trebuiau să-și părăsească locuințele și să locuiască în corturi. (Deut.16.15-17)

6. *Ziua de sabat*, poruncită de Domnul pentru odihnă săptămânală și care marca creațiunea zidită de Dumnezeu în șase zile, după care a urmat odihna. Odihna era totală, fiind stabilită chiar și distanța ce putea fi parcursă în această zi, care era de 1100 m. Printre altele fiind interzisă adunarea de vreascuri și aprinderea focului.

7. *Anul sabatic* (Exod.23.10-12) al șaptelea an în care pământul era lăsat în paragină pentru refacere. Tot legat de cifra șapte orice evreu care se vindea rob nu avea voie să fie ținut rob toată viața în al șaptelea an trebuind a fi eliberat.

8. *Anul de veselie*, numit și anul jubiliar (Lev.25.8-55) era stabilit după șapte ani sabatici odată la 50 de ani, în care robii erau eliberați, datoriile iertate iar pământurile vândute se întorceau la proprietarii lor de drept.

Pe lângă sărbătorile stabilite de Dumnezeu prin Moise, în parcurs evreii au mai adăugat două sărbători și anume: *

1. *Sărbătoarea Purim*. (*Estera* 9.21-22) Numită sărbătoarea bucuriei, a fost instituită cu ocazia izbăvirii minunate pe care Dumnezeu le-a dat-o prin Mardoheu și Estera fiind salvați de răzburarea lui Haman. Și fiind că această sărbătoare are caracter deosebit cu multă veselie, în întreaga carte Estera nu e

pomenit numele lui Iehova, pentru a nu fi profanat la petrecerile evreilor.

2. Sărbătoarea luminilor sau Harnica, a fost instituită cu ocazia rededicării templului profanat tip de trei ani de de Antioh al IV-le Epifanes, Antioh fiind biruit de evreii răsculați. Sărbătoarea începe la 25 decembrie și ține opt zile, în fiecare zi aprinzându-se câte o lumânare în plus, în a opta zi arzând în casele evreilor opt lumânări.

Și acum pentru a înțelege felul de a gândi al evreilor conform Sfințelor Scripturi, facem o remarcă foarte importantă: Vechiul Testament ne prezintă o pleiadă de sfinți cu totul deosebiți, ca Abel, Enoh, Moise, Ilie, Daniel și alții pomeniți de Sf.Ap. Pavel în Evrei 11 și cu toate acestea, neavând o poruncă de la Dumnezeu evreii nu le-au dedicat zile pentru a fi serbați. Iar dacă luăm ca puncte de reper ultimele două sărbători instituite de evrei, dacă era în mentalitatea creștină de azi, sărbătoarea Purim ar fi fost numit sărbătoarea sfinților Mardoheu și Estera, iar sărbătoarea luminilor (Harnica) sigur ar fi fost numită sărbătoarea sfinților Matatia și a fiilor săi, ceea ce evreii n-au făcut-o, rămânând credincioși poruncii care zice: „ *Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău,..să nu ai alți Dumnezei afară de Mine.*„ (Ex.20.2-3) De aceea să nu uităm. În momentul în care ți-ai găsit un sfânt ocrotitor și i-ai închinat o zi și l-ai invocat, ai renunțat la ocrotiră directă a lui Dumnezeu.

Românii si sărbătorile. După ce am făcut o incursiune în Sfânta Scriptură pentru a cunoaște care e porunca Domnului și spiritul poporului ales în stabilirea sărbătorilor, să vedem puțin calendarul Ortodoxiei Române înțestat de sfinți cu nenumărate zile închinat lor. Într-o carte de combatere a credincioșilor Evanghelici numită „Pelerinul Român„ autor Gh.Băbuț, la pagina 20 îi sfătuiește pe credincioși să nu dea copiilor nume păgâne ci numai a sfântului din calendar al zilei în care s-a născut copilul pentru ca copilul să aibă un ocrotitor. Prin acesta vedem că românul e învățat și fără bază Biblică, că sfinții odată ajunși în ceruri, au competențe teritoriale și afecțiuni speciale, putând ocroti pe cei ce li se închină sau îi socotesc patronii lor. Adică, potrivit acestei concepții, se poate trece peste Domnul Isus, cu toate că Sf. Ap.Pavel zice: „ *Căci este un singur Dumnezeu și un singur mijlocitor între Dumnezeu și oameni: Omul Isus Hristos.*„ (Tim.2.5) în clarificarea problemei voi folosi remarca poetului român George Coșbuc care zice: „Părinții bisericii au fost siliți să treacă cu vederea și alte lucruri de ale păgânilor. Numai pastele cu sărbătorile care se schimbă atârând de Paște - sunt stabilite de biserica creștină fără să fi avut amestec și înrâurire păgână la stabilirea lor. Dar sărbătorile statornicite, acele cu

o zi anumită, cad toate în zilele de sărbători ale păgânilor. De ce? Fiindcă era greu să faci pe păgânii încreștinați (din interes sau forță n.a.) să se lase deodată

- 228 -

și cu deasila de obiceiurile lor din strămoși, să-și lepede sărbătorile, să-și

uite idolii lor și zeii. Ei trebuiau deprinși cu încetul. Astfel s-au lăsat neatînse zilele lor de sărbători dar în loc de zeii lor, cu încetul -s-au rînduit sfinți creștini în aceste zile ca să fie sărbătoriți. Toți zeii păgâni au fost înlocuiți cu sfinți creștini-..Dintre aceste sărbători Crăciunul este cea mai de căpetenie.. După cum am spus germanii-păgâni sărbătoreau cu jertfe de vite și cu jocuri. Începerea adică nașterea anului lor, nouă zile. Cum să faci părinții bisericești pe germanii încreștinați să se lepede dintr-o dată de sărbătorile acelea? Deci le-au lăsat, dar le-au dat caracter creștinesc, au înlocuit ..nașterea anului nou., cu „Nașterea lui Christos... Sărbătorile păgâne erau solare adică sărbătoreau fenomene din natură și mișcările soarelui. Așa tocmai în toiuil verii, popoarele nordice aveau sărbătoarea lui Donar zeul tunetelor, la șase săptămâni după solstițiul! (20 Iulie). Sărbătoarea le-a fost lăsată, o are și astăzi întreaga Biserică creștină, Donar însă a fost înlocuit cu un sfânt, cu Ilie proorocul. Ba chiar și puterile zeului păgân au rămas pe seama sfântului nostru. Donar alerga peste nouri cu carul de foc, tunând și fulgerând. Iar Ilie tot așa, în credințele poporului. Dintre zilele de sărbătoare ale romanilor păgâni, mai însemnată e Parilia pentru noi. Ea se serba la 21-23 aprilie, tocmai în toiuil primăverii la șase săptămâni după echinoctiu și cu șase săptămâni înaintea solstițiului de vară și înseamnă biruința luminii și a căldurii asupra frigului iernii. Sărbătoarea a rămas și la creștini; la 23 Aprilie sărbătorim pe eroul care biruie asupra balaurului din peșteri întunecate, pe sfântul Gheorghe., (G.Coșbuc.-„Elementele literaturii populare., Pag.91-93) O altă sărbătoare despre care vorbește George Coșbuc este și anul nou. Iată ce zice el: „După ce a început să prindă aripi creștinismul, părinții bisericești au fost siliți să stabilească o zi de la care să înceapă anul. Să-l înceapă de la martie ca romanii? *Popoarele păgâne nu voiau în ruptul capului să se lepede de obiceiul lor; iar părinții bisericești, vrând să-i încreștineze pe păgâni au trebuit să le lase neatînse obiceiurile, să le mai treacă cu vederea multe de ale lor.* Deci ca să-i poată face mai primitivi de creștinism au hotărât ca anul să înceapă la 9 decembrie în chipul păgânilor. (stil vechi-adică 22 decembrie stil nou). Dar totuși le era oarecum silă de acest lucru; să cadă sărbătoarea creștină odată cu cea păgână. Au găsit o scăpare. Serbările anului nou la păgâni țineau 9 zile; părinții i-au lăsat pe păgâni .să-și serbeze și după încreștinare aceste zile, dar a zecea zi să o serbeze ca an nou creștin. Și iată de ce anul nou creștin cade a zecea zi după solstițiul de iarnă, în loc să cadă chiar în solstițiu. (pag.90-91); (pe 22 decembrie n.a.) Având în vedere că cea mai mare parte a oamenilor din zona Europeană, legau toate fenomenele naturii de soare, ca de exemplu venirea primăverii, a semănatului, a culesului a

- 229 -

toamnei a iernii, și sărbătorile instituite de creștini le urmează cursul. Una din perioada de mari petreceri este și carnavalul care are tot caracter

păgân. „Romanii își aveau carnavalul pe la sfârșitul lui decembrie al nostru, numit satumalii și lupercalii, țineau 9-12 zile și erau asociate cu jocuri și mășcării. Aceasta au împrumutat-o și românii înainte de începerea postului paștilor, numind-1 carnaval, cu petreceri ca un fel de adio de la carne, cu beție jocuri și mășcării. În Evul Mediu petrecerile din carnaval speriaseră pe oamenii cu minte. Până la o vreme petrecerile se făceau mai omenește, dar cu timpul au degenerat. Într-o vreme trebuind să intervină biserica și poliția mai ales în Franța. Aici lucrurile ajunseseră așa de departe că marțea dinaintea lăsatului de sec-numită marțea grasă se frigea un bou în piață, femeile se adunau în jurul bouului și cântau cele mai nerușinate cântări. *Reformațiunea Germană a pus capăt acestor nebunii. Protestanții s-au ferit de aceste petreceri frivole.* Azi în orașele catolice din germania ca Munchen, Dusseldorf, în carnaval se fac mari petreceri și cu zgomot, dar în orașele protestante nu se face nimic, de aceea Berlinul e cel mai plictisitor oraș în carnaval. La noi românii, se găsesc urme de obiceiuri romane, deci păgâne, care ne amintesc Lupercaliile și Saturnaliile. La Satumalii se jertfea un porc al cărui cap se punea la picioarele zeului- asta e întocmai vasilica noastră. Obiceiul sorcovei exista la toate popoarele vechi, iar la romani la sărbătorile de primăvară, la începutul anului când se năștea zeul soarelui; la noi obiceiul a trebuit să-și schimbe timpul, fiind că s-a schimbat începutul anului. Mascarea și travestirea, așa de obișnuită la satumalii o avem și noi în obiceiul celor ce umblă cu steaua și cu vicleimul. Steaua e un obicei păgân: romanii și germanii le serbau, la serbările solare, în decembrie, închipuiau soarele, care se renaște, printr-o stea pe care o purtau prin orașe, cântând laudă soarelui. Vicleimul e un obicei creștin în parte numai, căci obiceiul travestițiilor în fel de haine și mascarea irozilor ne amintesc pe satirii și bacanții de la Saturnaliile romanilor. Tot la începutul anului, romanii își făceau urări de ani buni la semănături și-și făceau daruri câte un plug, mai ales că era vremea aratului. Acest obicei e *plugușorul* nostru, trecut și el la Anul nou al nostru, în loc să fi rămas în martie. (Pag.93-96)

Pentru a face legătura dintre cele expuse mai sus și cele ce urmează în mod prescurtat voi fixa în timp câteva sărbători mai importante, originea lor și eresurile moștenite de la vechile popoare, respectiv a rămas ziua, a fost înlocuit zeul cu un sfânt, dar obiceiurile au rămas puțin modificate sau chiar păstrate în întregimea lor și puse pe seama sfântului care l-a înlocuit pe zeu. Deci:

Sf. Gheorghe pe 23 aprilie i-a înlocuit zeei omorători de balauri ai frigului și are cheia căldurii. Fondatorii Romei Romulus și Remus pe 29 iunie, au fost

- 230 -

înlocuții cu sfinții apostoli Petru și Pavel. Donar zeul tunetelor pe 20 iulie a fost înlocuit cu Sf. Prooroc Ilie. Pe data de 15 august era serbată Diana

(Artemis) din Efes, precum și adormirea fecioarei dacice Cânta Baza, Daki Viza sau Pata Visa, (Cf. Adrian Bucurescu.-Rev., Strict secret., Nr.223/aug 94). Deci adormirea fecioarei să fie, inițial Cânta Baza la daci neavând nici o legătură cu adormirea Maicii Domnului. „începutul primăverii îl face și baba Dochia rebotezată, sf.Eudochia, iar toamna e inaugurată de sf. Maria cea Mică (8 sept.care pe vremuri era anul nou /pag.218/). Credeți că e întâmplare că de la sf. Gheorghe până la sf. Dumitru e tot atâta vreme cât de la sf. Dumitru până la sf.Gheorghe? Și că sf. Gheorghe e tânăr și omoară balauri, iar sf.Dumitru bătrân cu barbă albă și-1 țin închis în sân Toateri de toamnă? Sf.Gheorghe e tânăr, căci cu el începe primăvara, omoară balaurul întunericii iernii; sf. Dumitru e bătrân, căci de la el începe toamna cea cu zăpezi și e închis cum e soarele peste iarnă. (pag. 104) începutul sau „capul de iarnă,, e inaugurat de Sf. Ap. Andrei fratele lui Petru. Acestora li s-a atribuit competența de patroni ai lupilor, zi în care fetele fac nenumărate vrăji legate de căsătorie. Anul se încheie cu sărbătorirea nașterii Domnului, dar creștinii îl serbează de fapt pe Moș Crăciun care are origine incertă și de factură legendară fără valoare creștină.. Ba că el ar fi fost proprietarul staulului în care s-a născut Hristos, ba că numele lui latin ascunde mult mai mult, numele Crăciun venind de la cuvântul latin *carsione*. (creațiune) Greu de descifrat. Cert este că numele Crăciun fiind de origine latină, sigur că Maica Domnului și Iosif nu au cerut găzduire unor păgâni fiindu-le interzis prin Lege. (Fap.Ap. 10.28) Francezii îl au pe Santa Claus, iar englezii și germanii pe sf. Nicolae. Cum s-a ajuns ca creștinii să serbeze nașterea Domnului în această perioadă? Romanii păgâni serbau în perioada aceasta „Dies solis natalis invictis,, adică ziua soarelui neînvingutului. În acțiunea de înlocuire a zeilor păgâni cu sfinți creștini s-a pus problema: decât să serbăm ziua soarelui mai bine să serbăm ziua Celui ce a făcut soarele, adică Domnul nostru Isus Hristos și astfel ziua nașterii Sale a fost stabilită în această zi, dar dacă vrem să aprofundăm problema cu Biblia în mână putem cunoaște că nașterea Domnului nu putea fi mai târziu de sfârșitul lui octombrie sau prima jumătate a lunii noiembrie pe următoarele considerente: Din vremuri străvechi evreii nu aveau denumiri pentru lunile anului, ele fiind numerotate. Evanghelistul Luca când relatează episodul „Bunei vestiri,, zice : „*în luna a șasea, îngerul Gavril a fost trimis într-o cetate din Galilea numită Nazaret.* „ (Luca 1.26) Pentru a cunoaște exact timpul în raport cu socotirea lunilor anului la noi, facem precizarea că anul nou la Evrei începe cu luna septembrie. Deci socotind șase luni de la începutul anului până la „Buna Vestire,, ajungem în luna februarie, iar dacă de

- 231 -

aici înainte mai socotim nouă luni, ajungem cel târziu în luna noiembrie. La care adaug un amănunt nu lipsit de importanță. Îngerii au vestit păstorilor din ținutul Btleemului care făceau de strajă noaptea în câmp împrejurul

turmei lor marele eveniment al Nașterii Domnului, ori noi trebuie să cunoaștem că la sfârșitul lunii decembrie fiind lapoviță și chiar ninsoare, păstorii din Israel nu mai stau cu oile la câmp ci le aduc acasă, așa că îngerii dacă în acel timp i-ar fi căutat pe păstori la câmp nu i-ar fi găsit.

Tot legat de religiozitatea românilor și de frica lor de anumite zile, voi trece în revistă modul în care s-a ajuns la denumirea zilelor săptămânii și ce atribute le-a dat poporul român.

Multă vreme romanii nu au adoptat săptămâna de șapte zile ci au folosit un ciclu de opt zile (nundiane) notate în calendar cu literele „A-H,, mai târziu au împrumutat de la evrei sistemul săptămânal de șapte zile botezându-le după numele planetelor cunoscute la aceea vreme care și ele la rândul lor au fost botezate cu nume de zei. Cuvântul săptămână își are originea în cuvântul latin septimana (hebdomes) cu următoarele denumiri ale zilelor: Dies Solis (ziua soarelui), Lunae (ziua zeiței egiptene Isis), Martis (ziua lui Marte zeul războiului), Mercurides (ziua lui Mercur zeul artelor), Jovis, (ziua lui zeus), Vendrelis (Venera, Venus, sau Afrodita, zeița ddestrăbălării) și Sabbatis sau Saturndies (ziua zeului Saturn). O problemă aparte e cea a primei zile *Dies solis* înlocuită de creștini prin *Dominica* sau Ziua Domnului, aceasta numai în zona latină și la creștinii răsăriteni, la ruși numită „ziua învierii,, în rest popoarele anglo-saxone i-au lăsat vechea denumire de Dies-Solis respectiv Sunday la englezi și Sontag la germani. Dar ce se întâmplă cu restul zilelor? Sabatul a rămas și la romani sub două denumiri: sabbatis, uni numind-o ziua zeului Saturn, păstrat la englezi sub denumirea saturday, dar restul zilelor au rămas la denumirile lor păgâne astfel: *luni*, ziua lunii patronată de Isis zeiță egipteană, *marți* ziua zeului războiului Marte, *miercuri* ziua zeului artelor Mercur, *joi* ziua lui Jupiter (Zeus) și *vineri* ziua zeiței Venus-Afrodita (zeița destrăbălării) și dacă la origine din aceste zile numai luni și Vineri au denumiri feminine restul fiind nume de bărbați, fiind că în limba română cuvântul zi e de genul feminin, toate zilele săptămânii fost feminizate, transformate de români în babe bune sau rele, la eare în continuare voi spicui câteva date în mod prescurtat din lucrarea susnotată a poetului George Coșbuc: „ Patru dintre ele sunt *sfinte*: *Vineri*, *Duminecă Luni* și *Miercuri*, blânde și bune gata să ajute un erou. celelalte trei *Joi*, *Marți* și *Sâmbătă* sunt răutăcioase de aceea eroii solari din (basmelor populare) le ocolesc... Sfintele noastre personifică timpul de la o răsărire a soarelui până la alta. Numele Vineri nu are nevoie de demonstrări întrucât îi privește originea.

- 232 -

Tot așa și Miercurius. Unul e Venus, altul e Mercurius. Dar nu numai în nume se potrivesc aceste zeități ci și în ființa lor. Sfântă Vineri a noastră, ca personalitate mitologică e una cu zeița Venus, iar sfânta Miercuri e întradevăr Mercurius (Mercur, zel artelor). Latinii au împrumutat aceste

zeități de la greci. Venus-Afrodita (sfânta Vineri a românilor) e cunoscută mai mult ca zeiță a frumuseții corporale și a iubirii sexuale, prin detronarea lui Eros., (Pagă 57) Poarta prin care ziua zeiței Venus-Afrodita a căpătat mare trecere la creștini a pornit de la faptul că Domnul Isus a fost răstignit în a șasea zi a săptămânii, care la evrei era *ziua pregătirii* dinaintea sabatului nici vorbă de vineri. Ori prin broșurele care se vând pe piață poporul român e învățat că sf. Vineri e o sfântă care stă în genunchi zi și noapte în fața lui Dumnezeu și mijlocește pentru cei ce o cinstesc și se roagă ei. Ciudată treabă, ca o zeiță păgână și încă a destrăbălărilor, să stea permanenț în genunchi în fața lui Dumnezeu mijlocind pentru creștini care o venerază și se închină ei.

Dar în fața atâtor evidențe că sf. Vineri n-a existat niciodată ca o femeie sfântă, ci e pur și simplu zeița păgână Venus-Afrodita se încearcă în mod timid o disociere de sf. Vineri și asimilarea ei cu sf. Parascheva a cărei moaște sunt la Iași-România.

Deci sfânta Vineri nu mai e sf. Vineri ci i se mai poate spune și sf. Parascheva.

În ce privește serbarea pastelor, pentru creștinii veacului apostolic cea mai mare sărbătoare era atunci când ei se puteau aduna pentru a serba Cina Domnului, întru pomenirea patimilor Domnului, după care se făceau mese de dragoste sau agape. Problema serbării paștilor la creștini s-a pus mai pregnant spre sfârșitul secolului al II-lea, ajungându-se chiar la neînțelegeri între creștinii din Răsărit și Roma pentru a stabili o dată unică a serbării învierii Domnului, ca în final pastele să fie serbat la date diferite de către Catolici și Ortodocși, Ortodoxia hotărând ca pastile să fie serbat în prima duminică după lună plină ce urmează echinoctului de primăvară (21 martie). Iar dacă se întâmpla ca să cadă odată cu pastile evreilor să fie amânat cu o săptămână. De ce? Când Domnul Isus a fost răstignit în timpul unui paște evreesc.? Cea dintâi reglementare oficială a serbării paștelui făcându-se la primul sinod ecumenic din anul 325.

Tot legat de învierea Domnului se fac ouă vopsite. Care e originea acestui obicei? Cei din Orientul mijlociu, aveau încredințarea spre deosebire de evrei, care conform Bibliei cred că toate cele văzute și nevăzute, s-au făcut la porunca lui Dumnezeu, „*Căci El zice și se face, poruncește și ce poruncește ia ființei.*”, Cei din Babilon, aveau credința în

- 233 -

oul primordial, din care au luat ființă toate. (M. Eliade) Așa că cei ce fac ouă vopsite cu ocazia pastelor, nu serbează învierea Domnului, ci serbează renașterea naturii, asemenea păgânilor, care aveau primăvara sărbătoare a oului.

Într-un studiu al Dr. Ghorghiu numit „*Anul și ziua morții Domnului Isus Hristos*”, autorul dovedește că pastile evreilor în anul răstignirii Domnului, a

căzut pe data de 14 Nisan aproximativ jumătatea lunii aprilie, așa că dacă creștinii ar vrea să serbeze cu exactitate ziua învierii Domnului, aceasta ar trebui să fie în această perioadă adică la jumătatea lunii aprilie, cu o dată fixă nu schimbătoare de la un an la altul. Pe lângă sărbătorile păgâne creștinate prin lăsarea zilei și a eresurilor și prin înlocuirea zeului păgân cu un sfânt creștin, acceptate și susținute cu fervoare de bisericile tradiționale, poporul își are zilele sale faste sau nefaste la care ține și asupra cărora biserica nu se pronunță ci le acceptă în mod tacit sau le banalizează, ori poporul și-a făcut din aceasta o adevărată religie.

Fiind că mai sus am vorbit despre zilele săptămânii și despre ziua socotită cea mai importantă a „sf. Vineri,, care nu e alta decât zeița destrăbălărilor Venus-Afrodită, tot folosindu-1 pe G. Coșbuc vom vedea că poporul român ar trebui s-o ducă numai într-o sărbătoare de aceea voi începe tot cu zilele săptămânii: „*lunea* e capul săptămânii. Nu e bine să dai nimic din casă, că e pocinog și ai să dai săptămâna întregă. Nu e bine nici să lucrezi nimic afară din casă. Nici să sapi nici să seceri, nici să aduni fân, nici măcar să culegi surcele. Vai de mine, nu ști că lunea e rea de apă? Aduce ploaie și înecuri și de lucrezi lunea, nu-ți mai crește părul de ești fată și-ți cade de ești nevestă. (în schimb fiind ziua zeiței Egiptene Isis zeița lunii, se pot face vrăji). *Marțea* nu e bine de plecat la drum nici să ieși la câmp, că e rea de lupi. Să mă fi tăiat, n-aș fi crezut că vine marțolea și ia și mîntea și glasul nevestelor care torc marțea. Să trăiești cinstit *miercuri*, că e zi mare și mijloc de săptămână, miercurea sfânta văduvă curată. Cine-o pune mîna pe sită să cearnă, focul lui Dumnezeu pe capul ei. Și bube pe cap, albe ca taratele ce rămân în sită și junghiuri prin cruce și să n-aibă astâmpăr ca faina în sită când o cemi și frământată să fie de necazuri și de rele ca aluatul când îl frământă. *Joia* e zi legată. Cine fierbe cămăși ori face leșie, cine pune cloșcă ori ia ouăle din cuibar vai de ea și de satul ei. Că peste capul ei aduce junghiuri și săgetături, iar peste sat piatră cât nucile, cu fulgere și trăsnete. Cine spală joia își aduce boala în oase și urât în casă. Numai cheful e bun joia, peșitul și logodnele, nunțile și ospetele. *Vinerea* e sfânta sfintelor, nu e bine să lucrezi nimic, că toate relele din lume stau în mîna sf. Vineri. Cine coase își coase gura, cine toarce își toarce mațele, cine țese își scoate singură ochii pe ceea lume. Cine sparge ouă face culcuș moroilor, iar cine ațâță focul își ațâță

- 234 -

flacăra în care va fierbe ea în iad. *Sâmbăta* e ziua morților. Cine mătură prin casă, cine așterne patul, cine aduce apă, supără pe morți căci ei cred că stai cu mătura de pază ca să-i alungi și să nu le dai voie să se odihnească în casa ta. Să nu pleci la drum. Cămașa trebuie purtată cu gura la spate, dar de cinstit e bine să cînstești, că de bei, ceva bei pentru sufletul morților. Numai *duminica* e dezlegată pentru toate lucrările, (pag.275-279) Dar lucrurile nu

se opresc aici. Dacă mai sus am amintit despre cea mai sfântă dintre sfinte, sf. Vineri, opusul acestei zile este joia (babă rea) iar românii au delimitat un anumit număr de joi dintr-o anumită perioadă de care trebuie să te ferești respectiv să nu superi joimărițele. Dar să-i dăm în continuare cuvântul lui George Coșbuc:

„Sărbătorile dintre cele mai „legate,, dintre câte le țin femeile- și pe alocuri bărbații- sunt negreșit joile rele. Acestea sunt de obicei nouă la număr, dar pot să fie și douăsprezece și cincisprezece. Ele sunt de două feluri: „fulgerătoare,, și cele de după paști. Fulgerătoare sunt trei și un fel de treime nedespărțită. Joia din săptămâna albă, cea din săptămâna luminată și cea dintâi de după Rusalii. Aceste se numesc prin Banat joi nepomenite. Sfânta aceasta nepomenită e un fel de Mamă a pădurii și n-are alt nume și dacă-1 are nu-i bine să-l pomenești. În aceste joi intră și joia Ispasului. Ce pricină așa de mare au femeile de țin aceste joi cu sfințenie? *Ca să nu pornească urgia Sf. Ilie asupra lor, cu foc și cu apă.* așadar pentru trăsnete, pentru grindină, pentru viitor, pentru înecuri și revărsări de ape și pentru ploii mari și pentru zloate, secetă și arșiță, crivăț și ger și înghețuri. Mai pe scurt pentru mânia văzduhului.

Asta întâi. Apoi al doilea, pentru boale anumite, cum e boala cea rea, amețeala și înnebuneala care toate sunt lăsate pe seama joimărițelor și a nepomenitelor.

Poporul ține atât amar de sărbători ca să-i meargă bine. ce lucru întors! Cine nu muncește n-are ce-i trebuie, iar românul ca să aibă ce-i trebuie nu lucrează. Căci acolo vine. Dacă (nu) lucrează în zilele acelea, zice că-i va merge bine și va avea spor, deci cine vrea să aibă spor să nu lucreze. Știu și eu că nu e lesne a scoate din capul femeilor superstiția și să le faci să se lase de ioile lor. Dar datoria preoților și a învățătorilor și a oamenilor mai luminați este să lupte mereu cu superstițiile acestea, cu încetul până ce le stârpesc... (Pag 302-308) Cum adică? Să ne pierdem spiritualitatea noastră românească? Să renunțăm la latinitatea noastră? Și ce dacă romanii l-au răstignit pe Domnul Isus Hristos? Evreii l-au dat în mâna romanilor. Noi suntem urmașii lui Traian împăratul. Nici o problemă că el a dat ordin de persecuție a creștinilor, iar una din victimele cele mai cunoscute e Ighățiu (67-110) discipol a lui Ioan, pe care împăratul l-a condamnat să fie dat la lei. Papa Grigore cel Mare prin anul 600

- 235 -

l-a scos din purgatoriu. Noi suntem romani din neamul romanilor și ținem cu tărie la zestrea transmisă de ei. Chiar dacă aproape trei sute de ani rudele noastre din Roma au strigat în arene „*creștinii la lei,* noi ne lăudăm cu latinitatea noastră și nu permitem nimănui *nici chiar cu Biblia* în mână să ne strice obiceiurile noastre. Cam acesta e răspunsul păstorilor duhovnicești ai poporului Român și a păturii culte române la propunerea lui George

Coșbuc. n.a.

Voi încheia citatele din lucrarea lui George Coșbuc numită „Elementele literaturii populare,, cu obiceiul românilor de a aprinde focuri la anumite sărbători sau zile. „ Pentru morți se fac focuri de mai multe ori pe an. E greu de stabilit - de altfel nici nu e nevoie - care focuri sunt pentru morți și cari se raportează la cultul soarelui, pentru că focurile se aprind parte pentru morți și parte pentru soare. *Cultul soarelui și cultul morților* sunt strâns unite în credințele poporului nostru și de multe ori au aproape aceleași ceremonii. Focurile de primăvară, de la Sân Toaderul cel mare, sunt cu precădere ale soarelui. Focuri speciale pentru morți sunt cele ce se aprind la Moșii de primăvară, iar ziua anumită a acestor focuri este joia-mare de dinaintea Paștilor. Una din condiții este ca să cadă într-o perioadă cu lună plină ceea ce nu e posibil întotdeauna. Deci Joia-mare este prin excelență ziua cultului morților la români. Credința poporului este că în zorii acestei zile morții vin de unde sunt la casele lor, se adăpostesc pe streășini și pe colacul fântânilor și după ce își primesc darurile cuvenite (pomenile pentru odihna sufletelor lor) pleacă de unde au venit. Iar focurile ce se aprind sunt pentru ca morții să se încălzească. Dar focul trebuie făcut numai din boz sau alun, nu trebuie să fie tăiate aceste vreascuri ci rupte cu mâna, nu are voie să aprindă sau să întrețină focul decât numai copiii de regulă fetițele. În unele regiuni femeile în zorii zile se duc la cimitir își plâng morții și-i cheamă pe nume să vină acasă. Aici se face un foc în curte, totul ce se așterne pe jos e de culoare albă. Focul se face lângă butucul pe care se taie lemnele, (care închipuie vatra sacră a popoarelor păgâne, în jurul căreia se derula cultul casnic al familiei n.a.). Da, odată în vremurile străvechi cununia și alte acțiuni religioase se făcea la tăietor, la vatră, la altarul casei. Rămășița din această „învărtire,, pe lângă altar-fie la tăietor, fie la vatră o avem și astăzi în „învărtirea,, pe lângă un altar improvizat la cununie: „*Saia dântuiește,,* (care) nu e altceva decât asta. „ (pag.291-295) Ori dacă e vorba de proorocul Isaia, lui, care a fost tăiat cu fierăstrăul pentru că denunța decăderea lui Israel în obiceiuri, tradiții și lucruri păgânești, numai de dântuit nu-i ardea, în introducere la cartea „Elementele literaturii populare,, I. Filipciuc la pagina 6, face o remarcă foarte importantă că: „...nici un popor neolatin nu a păstrat cu atâta scumpătate și iubire datinile și credințele poporului latin., (ca

- 236 -

poporul român) Și aceasta în paguba adevăratei credințe creștine. n.a.

De multe ori luam în mașină oameni cum e obiceiul în România adică auto-stopiști. Nu odată acești oameni mergeau în comuna alăturată la vrăjitoare având probleme în viață. Am încercat să le ofer Biblii, ca unii dintre ei să mă refuze cu cuvintele, domnule eu am religia mea și nu citesc Biblia sectanților. Deci religia pe care o aveau acești oameni în loc să-i ducă la Dumnezeu în zile de cumpănă în viață, îi ducea tocmai unde Biblia

interzice. La vrăjitoare și aceasta pentru că ei nu au fost duși la Biblie de cei ce trebuiau să-i ducă. Într-o împrejurare Domnul Isus zice: „*Vă rătăciți! Pentru că nu cunoașteți nici Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu.*„ (Mat.22.29) Cum a ajuns românul să fie străin de Biblie? Pentru că păstorii lui I-au învățat ori că Biblia e o carte atât de sfântă încât trebuie să stea numai în altarul bisericii, ori căeo carte sectantă de care trebuie să te ferești.

Din convorbirea dintre George Coșbuc și moș Pavel (pag.215), putem cunoaște care este și cauza ajungerii românului la această stare de a practica toate eresurile și vrăjitoriile: „Așa a fost de când lumea și tot așa o să fie. Că omul e așa. Ne mai petrecem vremea și ne mai amăgim sufletul cu credințe de acestea, pentru că sufletul vrea să aibă și el de lucru, vrea să aibă hrană, să creadă ceva. Și dacă n-are ce crede alta mai bun, crede în d-ale astea...

Chiar nu are ce crede mai bun românul? Dar dacă ar fi îndrumat spre Sfintele Scripturi nu ar avea ceva mai bun de crezut decât aceste superstiții? Dar pentru păstorii poporului român Biblia este un pericol care ar deschide mintea credincioșilor ceea ce ei nu vor nici în ruptul capului. Poate va spune cineva: cele de mai sus extrase din cartea lui George Coșbuc sunt de domeniul trecutului. Asta a fost cu o sută de ani în urmă când a trăit G.Coșbuc. Acum lumea s-a luminat, s-a civilizat, poporul român e creștin până în măduva oaselor cum e lăudat de păstorii săi, de aceea e necesar a cunoaște care e stadiul de credincioșie a românului și în zilele noastre. Ce înțeleg ei prin sărbători și ce fac ei legat de sărbători? La fiecare sărbătoare chiar cu o zi înainte radioul televiziunea și ziarele, rezervă spații speciale pentru a explica rostul sărbătorii și obiceiurile păstrate din moși-strămoși legate de aceste sărbători. Pentru edificare voi spicui câteva date din presa actuală, în ziarul „Monitorul de Suceava 6 feb.99 la pagina 10A, citez dintr-un articol cu titlul: „De Bobotează, tradiția e veșnic trează.,, 1. În Moldova fetele fură busuioc din mănunchiul preotului și îl

pun sub pernă pentru a-și visa ursitul. 2. Fetele din Bucovina își pun cercei, mărgele și șase boabe de grâu sub pernă după ce acestea au fost ascunse sub pragul casei și peste care a trecut preotul cu aghiazma. 3. Se spune că fetele care cad pe gheață în fața bisericii se mărită în acel an, iar oamenii mai în vârstă mor

- 237 -

în acel an. Tot în „Monitorul de Suceava,, la pagina 6A Pr. Petrică Iacob vorbește despre Joia Mare și focul Morților, la care vin sufletele morților să se încălzească.

în ziarul„Evenimentul zilei,, nr.2023/22.02.99 D-I Corneliu Ciocan scrie un articol cu următorul titlu: „în Lunea curată, datul huța te apără de boli pentru un an întreg,, Prima zi din postul Mare este numită în tradiția populară lunea curată sau lunea păstorilor. Astăzi cine vrea să țină postul cu

adevărat, trebuie să nu mănânce nimic toată ziua (post negru) și să împartă lumânări de pomană. În această zi nu se gătește (fierbe sau prăjește) nimic. Începe țesutul pânzei pentru cămăși. Este ziua jujeului adică pedepsirea căinilor (în atenția asociațiilor pentru protecția animalelor). Este o rămășiță a tradițiilor de la romani, care își pedepseau căinii pentru că nu au lătrat când galii au încercat să cucerească Capitoliul (atunci romanii au fost salvați de găște, care au găgăit și i-au trezit pe romanii beți). Părinții care au copii ciobani sărbătoresc această zi pentru ca odraslele lor să nu aibă necazuri cu sănătatea. Se mai spune că oricine se dă în leagăn astăzi (Lunea curată) va fi ocolit de boli tot anul., Tot în „Monitorul de Suceava,, Pr Petrică Iacob publică articolul cu titlul: „Datini și obiceiuri de înălțare,, din care spicuim. „ Ispasul sau înălțarea Domnului cade în fiecare an joia, din săptămâna a șasea după Paști. Când cade Ispasul codrul e încărcat de frunză și iarba de pe fânețe e acuma mare. Drept aceea flăcăii și fetele de prin unele părți ale Moldovei se duc în noaptea spre înălțarea Domnului prin alunișuri, ca să culeagă flori de alun, care înfloresc și se scutură în această noapte și care după credința și spusa lor, sunt bune de leac și de dragoste. Tot în această perioadă verdețurile și florile păstrate prin case, după ce se usucă se afumă cu dânsle împotriva trăsnetului, prin ferestre se pune leuștean cu care se bat vacile ca să nu le strice strigoaiele, iar pe sine se încing și se bat anume ca să se îngrașe. Se taie vârful cozilor la vitele cornute, care adunate la un loc se îngroapă într-un furnicar rostindu-se următoarele cuvinte: „Să dea Dumnezeu să fie atâția miei și viței câte furnici sunt în furnicarul acesta.,,

O altă legendă folosită în articolul susnumit e legat de „pastele cailor,, „Preacurata fecioară Maria după ce I-a născut pe fiul său Domnul nostru Isus Hristos neavând al loc unde-1 pune I-a înfășat și I-a culcat în ieslea lui Crăciun unde erau legați caii și boii acestuia. Boii au mâncat cât au mâncat, s-au săturat, s-au culcat și au început să rumege. Caii însă obraznici nu numai că au mâncat tot fânul Cât era în iesle, ci au mâncat chiar și pe cel era pe pruncul Iisus Hristos, pe care-l pusese Maica sa acolo anume ca să nu-1 afle Irod și să-L taie. Văzând Maica Domnului aceasta s-a supărat pe dânsii și i-a blestemat ca să nu

- 238 -

se mai sature, numai odată pe an și anume în ziua de Ispas, iar pe boi i-a binecuvântat. De atunci calul nu se mai știe sătul peste tot anul ci numai în ziua de Ispas. În această zi însă se satură de iarbă și după ce se satură prinde a scutura din cap în semn că e sătul., (De unde toate acestea?)

O sărbătoare mult prețuită e .Adormirea Maicii Domnului,, serbată la 15 august. Iată ce spune Corneliu Ciocan de legat de această sărbătoare într-un articol cu titlul: *buruiana de năvalnic aduce pețitori pentru fetele nemăritate.,* „...în această zi se culege năvalnicul-buruiană cu care se fac descânțele de dragoste. Fetele o poartă în sân. Se spune despre această

plantă că are puteri miraculoase în aducerea peștilor în casa. Nu este bine în această zi să mergi cu spatele pentru că se bucură diavolul. Începe bătutul nucilor. În această zi se dă de pomană pentru sufletele morților, faguri de miere și fructe coapte.,, Ultima sărbătoare de care mă voi ocupa este cea dedicată Sf.Apostol Andrei la 30 noiembrie. Am pomenit mai sus că în această zi, mai precis în noaptea de 29/30 noiembrie fetele fac vrăji pentru aflarea ursitului, iar Sfinții apostoli Andrei și fratele său Petru sau fost investiți ca patroni ai lupilor.

în ziarul „Jurnalul național,, din 30 noiembrie 1999, Bianca Nae și Bogdan Slăvescu aduc elemente noi. ,, Sărbătoarea Sf. Ap. Andrei aduce dezlegare de pește fiind că apostolul Andrei înainte de a deveni ucenic al lui Iisus a fost pescar. Obiceiuri românești străvechi spun că de Sfântul Andrei fiecare gospodar pune la încolțit grâu din acel an. Conform tradiției recolta anului următor va fi bogată sau săracă după cum va crește acest grâu. În anumite părți ale țării, pe la colțurile casei se face semnul crucii cu un cățel de usturoi pentru a fi alungate duhurile rele, farmece făcute cu scopul a păzi casa de rău. În Moldova oamenii sărbătoresc această zi cu muzică și hore. Tot în Moldova se spune că în noaptea Sf.Andrei în cimitire se adună strigoi, morii și alte spirite, fiind singura noapte din an când le este permis să iasă din pământ. De aceea în această noapte oamenii nu ies din casă, aprind candela și ard tămâie pentru a fi feriți de rău.,,

Am arătat pe scurt în prezenta broșură felul în care Dumnezeu a poruncit ținerea unor sărbători și felul în care oamenii au înțeles să le țină. Dumnezeu a poruncit ținerea sărbătorilor în cadru decent religios întru cinstirea lui Dumnezeu și odihna atât de așteptată după zile-de muncă. Dumnezeu a dat sărbătorilor și caracterul umanitar pomenit mai sus printre altele una din porunci fiind trimiterea de daruri de mâncare unii altora și împărțirea de daruri celor lipsiți. Totodată sărbătorile poruncite de Dumnezeu îi sunt închinare înîntreghe numai Lui. Dumnezeu nu a poruncit, nu a îngăduit, iar evreii credincioși poruncii Domnului nu au nici o zi închinată unui sfânt, arătând prin

- 239 -

aceasta că toată slava și mulțumirile i se cuvin numai lui Dumnezeu.

în ce privește Noul Legământ instituit de Domnul Isus Hristos, nici El nici sfinții Săi apostoli nu au poruncit instituirea unor sărbători închinare sfinților. Credincioșii Evanghelici sunt învinuiți că nu dau cinstirea cuvenită sfinților prin faptul că nu le-au închinat zile speciale fiecăruia în parte. Dar învățătura Biblică cu privire la atitudinea pe care trebuie s-o aibă un drept credincios față de sfinți e arătată pe înțelesul tuturor de Sf. Apostol Pavel care zice: *^duceți-vă aminte de mai marii voștri cari v-au vestit Cuvântul lui Dumnezeu; uitați-vă cu băgare de seamă la sfârșitul felului lor de viețuire și urmați-le credința.,* (Evrei 13.7)

Totodată trebuie să cunoaștem că Biblia nu admite închinare sau slujire unei făpturi ori cât de sfântă ar fi fost ea, iar Sf.Ap.Pavel atrage atenția asupra acelui păcat prin cuvintele: „ *Căci au schimbat în minciună adevărul lui Dumnezeu și au slujit și s-au închinat făpturii în locul Făcătorului, care este binecuvântat în veci! Amin.*„, (Rom. 1.25) Biblia nu învață că sfinții ar fi primit competențe speciale în a-i ocroti pe cei ce-i cinstesc, având un cuvânt de spus în apărarea celor ce-i venerază și le închină sau cinstesc ziua închinată lor și nici nu au teritorii delimitate puse special sub ocrotirea lor, așa cum cred românii, că ocrotitorul lor e Sf.Apostol Andrei, Ioan cel nou de la Suceava, Parascheva de la Iași, sau Dumitru izvorătorul de mir de la București, sau mai nou, papa Ioan Paul al II-lea, a decretat România, grădina a Maicii Domnului, după alții Athosul ar fi grădina ei. Dimpotrivă găsim în Noul Testament că Dumnezeu chiar le-a refuzat martirilor creștini o cerere:

„ *Când a rupt Mielul pecetea a cincea, am văzut sub altar sufletele celor ce fuseseră junghați din pricina Cuvântului lui Dumnezeu și din pricina mărturisirii pe care o ținuseră. Ei strigau cu glas tare și ziceau: Până când Stăpâne, Tu care ești sfânt și adevărat, zăbovești să judeci și să răzbuni sângele nostru asupra locuitorilor pământului? Fiecăruia dintre ei i s-a dat o haină albă și li s-a spus să se mai odihnească puțină vreme, până se va împlini numărul tovarășilor lor de slujbă și al fraților lor, cari aveau să fie omorâți ca și ei.*„ (Apoc.6. 9-11)

Așa că pentru un drept credincios sfinții nu sunt și nu pot fi mai mult decât exemple sau modele de urmat, pentru că răsplătirea pentru osteneala lor le-o dă numai Dumnezeu. Pe de altă parte Cuvântul lui Dumnezeu ne spune că sfinții odată ajunși în veșnicia lui Dumnezeu, primesc un alt nume o parolă pe care o știe fiecare în parte numele lor fiind schimbat: „*Celui ce va birui îi voi da să mănânce din mana ascunsă și-i voi da o piatră albă; și pe această piatră e scris un nume nou, pe care nu-l știe nimeni decât acela care-l primește.*„, (Apoc.2. 17)

Este românul creștin? După nume da! A fost printre primele popoare din
- 240 -

zonă care au primit Cuvântul? Istoria o dovedește. Și-a păstrat românul credința? Păstorii lui sufleteți o susțin cu fervoare, dar practica dovedește cu totul altceva, în România credincioșii neoprotestanți sunt numiți în dispreț sectenți și eretici. Se publică broșuri în care credincioșii Evanghelicici sunt numiți, câini turbat, șerpi veninoși, lupi răpitorii, dracii aștia etc. Care este vina lor? Cea mai mare vină a lor în raport cu gândirea păstorilor ortodoxiei, este că au pus Biblia în fața tradiției spre deosebire de Ortodoxie care pune tradiția înaintea Bibliei la care pentru edificare extrag un fragment din broșura „Carte de învățătură și îndrumare ortodoxă„, în care autorul, Pimen arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților la pagina 43 zice: „întreaga învățătură a credinței Ortodoxe este temeluită pe Sfânta Scriptură însă. În același timp și

pe Sfânta Tradiție care a fost înaintea Sfintei Scripturi... Dacă neoprotestanții sunt învinuiți de păcatul de a strica datinile, obiceiurile și spiritualitatea românească pentru că țin mai mult la Evanghelie decât la cuvântul oamenilor, nici Domnul nostru Isus Hristos nu a scăpat de această învinuire. Iar răspunsul Lui dat celor ce-1 învinuiau că nu ține datina bătrânilor, e valabil și pentru cei ce țin mai mult la datini și obiceiuri moștenite de la romani decât la Sfânta Scriptură; *„Drept răspuns Isus le-a zis: „Dar voi de ce călcați porunca lui Dumnezeu în folosul datinei voastre?„*, (Matei 15.3) Iar Sf.Ap.Pavel le zice răspicat celor din Colose: *„Luați seama ca nimeni să nu vă fure cu filozofia și cu o amăgire deșartă , după datina oamenilor, după învățăturile înșepătoare ale lumii și nu după Hristos.,* (Col.2.8) De altfel atunci când și-a trimis apostolii în lume Domnul Isus le zice: *„Și învățați-i să păzească tot ce v-am poruncit. Și iată că Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacului. Amin* (Matei 28. 20) iar Pavel le zice celor din Corint; *„Să învățați să nu treceți peste ce este scris.,* (1 Cor.4.6)

Unul din argumentele care se aduc în sprijinul tradiției este versetul din Sfânta Evanghelie după Ioan cap.21.v.25 care zice: *„Mai sunt multe alte lucruri, pe care le-a făcut Isus, care dacă s-ar fi scris cu deamănuntul, cred că nici chiar în lumea aceasta n-ar fi putut încăpea cărțile cari s-ar fi scris. Amin., Ori din acest verset nu reiese că nu s-au scris toate învățăturile Domnului ci doar că nu a fost loc pentru a scrie toate minunile Sale, la timpul acela când nu exista tiparul și hârtia subțire, iar cărțile erau atât de voluminoase. Dimpotrivă Sf.Pavel zice celor din Galatia: „Dar chiar dacă noi înșine sau un înger din cer ar veni să vă propovăduiască o Evanghelie, deosebită de aceea pe care v-am propovăduit-o noi, să fie anatema. „(Gal. 1.8) Așa că sărbătorile închinat sfintilor și datinile păgâne ce țin de aceste sărbători nefiind poruncite Biblic ci fiind datini și moșteniri păgâne sunt un păcat înaintea lui Dumnezeu și nu au a face cu creștinismul autentic, de aceea închei prezenta lucrare cu cuvintele*

- 241 -

poetului G. Coșbuc care zice: *„O zic numai că avem foarte mult fond religios păgân. Că nu e țaranul religios? Ba dimpotrivă e religios până la spaimă, până la absurd-dar nu în cele creștine, ci în cele păgâne și moștenite din moși-strămoși.,* („Elementele literaturii populare,, pag. 261) Față de cele de mai sus, popoail român e chemat să aleagă: Ori tradiția, ori Biblia. Între aceste două noțiuni nu există puncte comune, iar Dumnezeu nu face compromisuri sau derogări de la poruncile Sale la care adaug cuvintele Domnului Isus care zice și astăzi: *„Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece.,* (Matei 24.35)

Capitolul XVII
CULTUL MORȚILOR ȘI
AI MOAȘTELOR

Prefață

Creștinismul s-a încărcat cu o sumedenie de datini și obiceiuri, dar majoritatea celor ce le practică nu le cunosc originea, socotindu-le pur creștine. *Necunoscându-le originea și nici Scripturile, rătăcirea e asigurată.*

Tot din aceste motive, majoritarii îi consideră pe Evanghelici drept rătăciți fiind că nu țin la niște rătăcirii și refuză practici ce nu pot fi justificate Biblic. Una din practicile interzise Biblic e și cultul morților și al moaștelor, la care omenirea creștină ține cu tărie.

Broșurică de față are drept scop elucidarea problemei propuse. Cultul morților și a moaștelor e de factură creștină? Are justificare Biblică, sau e un împrumut păgân de care creștinii trebuie să se lepede?

Autorul

- 242 -

Cultul morților și al moaștelor

„N-am mâncat nimic din aceste lucruri în timpul meu de jale... *ți n-am dat nimic din ele cu prilejul* unui mort; am ascultat de glasul Domnului, Dumnezeului meu.

(Deut. 26.14)

Multe motive de groază există în viața omului dar cel mai întemeiat motiv este moartea. Rezultatul morții fizice este încetarea funcțiilor vitale, omul pășind pe un târâm despre care cunoaște puține lucruri sau nimic. Însuși prezența unui om mort înfioară, el fiind trecut într-o stare enigmatică și îngrozitoare. Și totuși în toate vremurile oamenii nu au abdicat de la încredințarea că după moartea fizică, cea a spiritului se continuă. Și cu toate că despre ce se întâmplă în viața de dincolo părerile sunt împărțite, întrebările sunt aceleași:

- Ce este omul?

- Ce este viața?

- Ce este moartea?

- Care este starea sufletului după moarte.?

- Care este starea sufletului după moarte în raport cu faptele sale bune sau rele în viața de pământean?

- Ce datorie au (dacă au) cei vii față de cei decedați?

- Ce pot face (dacă pot) cei morți pentru ce vii?

Ignorând aceste întrebări ateii au crezut că vor găsi liniștea și siguranța sufletului, dar viața a dovedit că, aceasta e de domeniul fantasticului. Mai devreme sau mai târziu omul ajunge să-și pună aceste întrebări și trebuie să ajungă la convingerea că există un Dumnezeu care răsplătește omului potrivit cu faptele sale.

Știința caută dovezi pro sau contra existenței credinței în Dumnezeu de la începutul omenirii situându-se pe poziții diferite, dar calea pentru înțelegerea acestor taine s-a dovedit mult mai ușoară pentru omul sfmplu, fiind că ființa umană rămâne tot în stadiul de copil, departe de Tatăl într-o lume plină de enigme. De aceea numai cei ce în simplitatea lor s-au apropiat cu inima și cugetul către Dumnezeu fără prejudecăți și văzându-L în totalitatea lucrărilor Sale, s-au simțit în siguranță, pentru ei moartea nefiind decât întoarcere acasă.

- 243 -

Capitolul de față are ca obiect de studiu poziția față de morți și de moarte în Biblie, cum a fost privită moartea în Vechiul Legământ, ce învață Domnul Isus și apostolii Săi despre moarte, care a fost poziția păgânilor față de moarte și de morți și felul în care creștinii de astăzi practică un cult al morților și a moaștelor și care e originea lui?

Când vorbește despre moartea patriarhilor Biblici, Moise spune că ei au fost a adăugați la poporul lor . Iar Dumnezeu îi zice lui Avraam: „*Tu vei merge în pace la părinții tăi; vei fi îngropat după o bătrânețe fericită.*„, (Gen, 15 15) Două faze diferite: Vei merge la părinții tăi și vei fi îngropat, ceea ce denotă că duhul se va întâlni cu părinții săi, iar corpul va fi îngropat. Cartea Ecclesiastul este cartea pe care a scris-o un om plin de scepticism, nesiguranță și dezamăgire căutând fericirea aici pe pământ dar fără Dumnezeu, și împins de instinctele sale, caracterizată prin cuvântul *deșertăciune*, pentru ca în final după multe căutări autorul să ajungă la următoarea concluzie: „*Dar adu-ți aminte de Făcătorul tău în zilele tinereții tale. până nu se întoarce țărâna în pământ cum a fost și până nu se întoarce duhul la Dumnezeu care I-a dat.*” (Ecl. 12.1,7) Aici vedem două componente ale ființei umane, care în momentul morții iau două direcții diferite; țărâna care se întoarce în țărână și duhul care se întoarce la Dumnezeu care I-a dat. În ce privește componența ființei umane, există două teorii: prima cea *Biblică*, care desparte omul în trei din componentele sale adică **duh, suflet și trup** (1 Tes. 5 23) asemenea componenței dumnezeirii Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt(Mat. 3.17; 28.19) numită teoria trihotomică și a doua teoria dihotomică în care omul e numai trup și suflet. Conform acestei teorii viața sta în sânge ceea ce reprezintă sufletul. Odată cu încetarea funcțiilor vitale sufletul, adică suflarea de viață a trupului își încetează atribuțiile, omul este complet anihilat, și nu există o stare intermediară conștientă a omului din momentul decesului, până în ziua învierii generale. Această teorie are la bază următorul text: „*Numai carne cu viața ei, adică sângele să nu mâncați.*„, (Gen. 9.4) Ce înțeleg de aici? Că viața cărnii este sângele transpus prin suflet sau suflare de viață. Dar acest text nu zice să nu mâncați carnea omului cu sângele ei ci aici vorbește despre carnea animalelor care nu au componența omului deci o încredințare prin deducție. O altă confuzie care a dus la această încredințare e cea că unii nu fac demarcație între duh și suflet pentru că sufletul e suflarea de viață pe care o au și animalele și oamenii, iar duhul este partea care vine de la Dumnezeu și care în

- 244 -

momentul morții pleacă la Dumnezeu lucru pe care-l recunoaște și Ecclesiastul.

Dar lucrurile nu se opresc aici. Pe acest considerent s-a emis teoria că omul odată mort e anihilat până la ziua învierii de apoi, până atunci fiind inconștient iar în ziua învierii se va trezi din nou la o viață conștientă pentru a da socoteală pentru faptele sale rele, sau a primi răsplătire pentru binele înfăptuit, după care cei răi vor fi nimiciți pentru totdeauna pentru că Dumnezeu nu va putea să privească la nesfârșit chinuirea făpturii Sale. Cu toate că la dreapta judecată, Domnul Isus le va zice celor de la stânga Sa: , „*Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care a fost pregătit*

diavolului si îngerilor lui., (Matei 25.41) Dumnezeu a pregătit iadul pentru diavol și îngerii lui, iar oamenii care s-au aliat diavolului, prin neascultarea lor, vor avea soarta diavolului și a îngerilor lui și nu nimicire totală.

Aceasta ne face ca să căutăm a elucida această problemă. Omul e trup și suflet, sau e duh, suflet și trup? Și Maria a zisi. JSufletul meu mărește pe Domnul și mi se bucură duhul în Dumnezeu, Mântuitorul meu., (Luca 1.46-47) Din cele de mai sus vedem că Maria avea cunoștință despre suflet (suflare de viață) și duh, iar sf.Apostol Pavel zice: „ Căci Cuvântul Domnului este viu și lucrător, mai tăietor ca orice sabie cu două tăișuri; pătrunde până acolo că desparte sufletul și duhul, încheieturile și măduva, judecă simțurile și gândurile omului., (Evrei 4 12) Și tot Pavel zice: „Dumnezeul păcii să vă sfințească El însuși pe deplin; și: duhul vostru . sufletul vostru și trupul vostru să fie păzite întregi fără prihană la venirea Domnului nostru Isus Hristos., (1 Tes.5.23)

Din cele de mai sus vedem că Biblia învață în mod explicit existența omului în trei componente : duh, suflet și trup.

A doua problemă care trebuie clarificată este cea a conștiinței duhului după moartea trupului. Ecclesiastul vorbește despre două componenete ale omului care la un moment dat iau direcții diferite: țărâna (trupul omului) în pământ cum a fost și duhul la Dumnezeu care I-a dat. Ce zice Domnul Isus despre existența vieții de dincolo. Potrivit concepției dihotomice patriarhii Biblici în momentul de față ar trebui să fie anihilați, inconștienți, dar Domnul Isus spune altceva: JVw vă temeți de cei ceucid trupul, dar care nu pot ucide sufletul ci temeți-vă de Cel ce poate să piardă și sufletul și trupul în gheenă. De aici putem cunoaște că una este trupul și alta sufletul (spiritul sau duhul). Oamenii pot ucide trupul dar Dumnezeu poate dispune și de una și de alta.

Pe vremea Domnului Isus exista nedumerire cu privire la înviere, de aceea Domnul Isus confirmă existența stării intermediare (între moarte și înviere) perioadă în care toți cei decedați sunt conștienți; „Cât privește învierea morților, oare n-ați citit ce vi s-a spus de Dumnezeu când zice:., Eu sunt

- 245 -

Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isac și Dumnezeul lui Iacov? Dumnezeu nu este un Dumnezeu al celor morți ci al celor vii., (Mat. 22.31-32; Marcu 12.26-27) iar Luca redă și el această învățătură prin cuvintele: „Jar Dumnezeu nu este un Dumnezeu al celor morți, ci al celor vii, căci pentru El toți sunt viL., (Luca 20.38) Dacă Avraam de exemplu ar fi fost anihilat, Domnul Isus nu l-ar fi prezentat în „pilda bogatului nemilostiv., iar dacă I-a prezentat numai pentru a ilustra o învățătură înseamnă că în pildă s-a inserat o minciună, ceea ce nu era în caracterul uman al Domnului Isus, în gura căruia nu s-a găsit vicleșug, de aceea „Pilda bogatului nemilostiv., o

credem în felul real în care a descris-o Domnul Isus.

Dacă pentru omenirea încântată în trupul acesta muritor un mort nu mai prezintă nimic, pentru Dumnezeu el este viu, pentru că duhul celui decedat s-a întors la Dumnezeu care l-a dat. Tâlharului de pe cruce Domnul Isus îi zice: *Adevărat îți spun că astăzi vei fi cu Mine în rai*,, (Luca 23.43) Nu-i spune că vei muri, vei fi înconștient în așteptare până la a doua venire a Mea și apoi vei fi cu Mine în rai.

Iată ce zice Petru apostolul despre Domnul Isus: *„în care s-a dus să propovăduiască duhurilor în închisoare, care fuseseră răzvrătite odinioară, când îndelunga răbdare a lui Dumnezeu era în așteptare, în zilele lui Noe, când se făcea corabia....*,, (1 Petru 3.19) Cine erau aceste duhuri? în ce constă această închisoare? De ce există ea? Și acest verset dovedește că există această stare intermediară de așteptare a finalizării tuturor lucrărilor lui Dumnezeu, după care urmează judecate finală.

Atunci când prezintă pleiada de sfinți ai Vechiului Testament Pavel apostolul pomenește despre conștienta și puterea de decizie a unor duhuri (suflete) astfel: *„unii, ca să dobândească o înviere mai bună, n-au vrut să primească izbăvirea, care li se dădea și au fost chinuiți*,, (Evr.1 1.35) Cum puteau să refuze oferta când ei erau anihilați? *„Și noi dar, fiind că suntem înconjurați cu un nor așa de mare de martori,*, (Evr.12.1) Acest nor de martori prin care bisericile tradiționale și-au construit *dogma comuniunii* sfinților din toate vremurile a celor morți și a celor vii, enumerate în capitoul precedent (11), nu sunt anihilați, înconștienți ci ei sunt vii. Aceștia cât au fost în viață au cercetat vremea și împrejurările venirii lui Hristos, au urât de bine și de departe celor ce aveau să aibă parte de mântuirea prin Hristos în care chiar îngerii doresc să privească. Așa că norul de martori ai Vechiului Testament dacă ar fi anihilați, înconștienți, ei nu ar avea cum să ne înconjoare, pentru a se bucura de împlinirea făgăduințelor lui Dumnezeu în Hristos.

Dar nicăeri nu scrie că ei pot interveni în problemele de ordin personal a
- 246 -

credincioșilor sau în viața Bisericii.

Tot în acest context, celor din Filipi, apostolul Pavel le zice: *„Sunt strâns din două părți: aș dori să mă mut și să fiu împreună cu Hristos, căci ar fi cu mult mai bine; dar pentru voi este mai de trebuință să rămân în trup*. „(Filipeni 1.23). Și tot legat de această învățătură, Pavel le zice celor din Corint: *„Știm întradevăr că dacă se desface casa pământească a cortului nostru trupesc, avem o clădire în cer dela Dumnezeu, o casă care nu este făcută de mâini omenești ci este vecinică*,, (2 Cor.5.1). Din cele de mai sus vedem că apostolul Pavel susține învățătura și încredințarea trecerii în mod conștient și imediat de la starea de om pământean, la starea de locuitor al cerului împreună cu Hristos fără o perioadă de așteptare în anihilare

completă.

Având în vedere că proorociile în multe cazuri pot avea dublu sens. Isaia pune în acelaș cadru căderea lui Lucifer și căderea împăratului Babilonului.

În Isaia cap.14.versetele 9-20, e redată ajungerea pe tărâmul celălalt a împăratului Babilonului. Aici toți iau cuvântul să-i spună „*Și tu ai ajuns fără putere ca noi și tu ai ajuns ca noi.,,,,,, Tu nu ești unit cu ei în mormânt, căci ți-ai nimicit țara și ți-ai prăpădit poporul.,*” Și din acest text putem vedea că împăratul Babilonului înainte de a ajunge la judecata finală a lui Dumnezeu, a ajuns la judecata morală a confrăților săi sau acelor pe care i-a dat morții și care sunt în această stare intermediară în așteptarea judecării. În stare de conștientă.

Vechiul Testament ne învață că viața nu se termmă odată cu moartea fizică ci ea se continuă în altă dimensiune. Sufletul este nemuritor. Binele va fi răsplătit iar răul pedepsit. „*4colo dispere* (nu v-a dispere într-un viitor oarecare) *orice mândrie luminează și puterea.,*” (Isaia 14.11) Lui Daniel Dumnezeu îi dă o promisiune minunată: „*Iar tu du-te până va veni sfârșitul; tu te vei odihni și te vei scula iarăși odată cu partea ta de moștenire, la sfârșitul z//e/or.,*”(Dan.12.13)

A dormi, sau a adormi nu înseamnă nici de cum anihilare, de aceea Noul Testamenet nu vorbește despre moartea celor credincioși ci despre adormirea lor. (Fap.7.60; 1 Cor.15.6, 51; 1 tes.4.14; 2 Petru 3.4) Domnul Isus zice despre Lazăr care deja era mort: „*Lazărpietenul nostru doarme.,*” la care ucenicii au reacționat: „*Joamne dacă doarme are să se facă bine.,*” (Ioan 11.11-12) Deci a adormi sau a te odihni în sens Biblic, nu înseamnă a fi anihilat ci* doar o debarasare de toate greutățile prin care s-a trecut pe pământ, în așteptarea răsplătirii depline.

Din Apocalipa putem cunoaște un episod foarte interesant în sprijinul stării intermediare și conștiente între data morții și judecata din urmă. În acest episod Ioan vede sufletelor celor ce au fost junghiați din pricina Cuvântului lui Dumnezeu și care cereau răzbuinare pentru sângele lor, dar Dumnezeu nu le

- 247 -

satisface cererea ci li se dă câte o haină albă în așteptarea împlinirii numărului de martiri. (Apoc.6.9-11) Așa că potrivit învățaturii Biblice, există o stare intrermediară conștientă a celor adormiți.

În continuare vom vedea poziția evreilor față de cei adormiți și poziția păgânilor față de moarte și de morți. Legea lui Moise n-a înstituit un cult al morților, pentru că un om mort, un cadavru era pentru evrei o sursă de necurăție, de aceea atingerea de un mort om sau animal, atrăgea necurăția asupra celui ce s-a atins de un cadavru după care trebuiau îndeplinite niște ritualuri de curățire Ia care amintesc că marele preot, sau cei ce își impuneau o perioadă de nazireat, nu aveau voie să se întineze nici la moartea părinților

sau fraților lor.

Din Ezechiel vedem că a umple cetatea de cadavre, era un mijloc de a atrage necurăția asupra unei localități: „*Și El le-a zis: „Spurcați casa și umpleți curțile cu morți* (Ezechiel 9.7) De aici putem învăța că un cadavru care e instalat într-o biserică cu atributul de a ocroti un oraș sau o regiune, este o urâciune și o spurcăciune înaintea lui Dumnezeu.

Orașul Tiberiada a fost construit de împăratul Tiberiu, dar acesta necunoscând obiceiurile evrești a încorporat în oraș și cimitire, ceea ce a făcut să fie cu greu populat.

Legea mozaică cerea ca cei ce se întorceau de la război înainte de a intra în tabără să se curățească timp de șapte zile, fiind că pe câmpul de luptă au avut tangență cu cadavre, iar *Isaia zice că orice încălțăminte purtată în învâlmășeala luptei și orice haină de război tăvălită în sânge vor fi aruncate în flăcări ca să fie arse de foc.* (Num.31.19-23; Isaia 9.5) Sub imperiul atâtor suferințe de care au avut parte evreei și ei au instituit un cult al morților fără bază Biblică, dar aceasta *nu a depășit faza afectivă, sentimentală, a practicii.* La ei timp de un an nu se vizitează mormântul celor dragi, după care se comemorează amintirea lor în sinagogi de patru ori pe an, la 13 Oct. , 21 Oct. 21 apr. și 4 iunie. Credincioși învățăturii Biblice la punerea unei pietre funerare se *zice: Nici se desparte sufletul de trupul său, pentru a gusta plăcerile cerești ale Edenului.*, iar la plecarea din cimitir se spune: „*Odihniți în pace voi toți pe care moartea v-a reunit în acest ultim locaș; odihniți în pace până în ziua când glasul Domnului vă va chema la viață.*„ în legătură cu înmormântarea primului martir creștin Ștefan, relatarea e scurtă: „*Niște oameni temători de Dumnezeu au îngropat pe Ștefan și l-aujâlit cu mare tânguire.*„ (Fap.8.2) Luca n-a scris câte vămi au fost făcute pentru odihna sufletului lui și ce obiceiuri au fost respectate pentru că la evreei conform Bibliei înmormântarea era simplă de tot, iar creștinismul primar nu a instituit un cult a morților și nici o tehnică a pomenirilor și a pomenilor pentru morți și nici zile de pomenire pentru a-i ajuta pe cei decedați să treacă

- 248 -

diferite vămi pentru a intra în odihna deplină.

Am amintit că atingerea unui mort sau simpla sa prezență, atrăgea asupra celor din preajma lui necurăție, dar nu numai atât. Dacă la păgâni era instituită o tehnică a pomenirii celor decedați și aducerea de ofrande la mormintele lor, Legea lui Moise e clară în acest domeniu. Atunci când se aducea zeciuiala în templu, cel ce o aducea trebuia să declare: *ft-am mâncat nimic din aceste lucruri în timpul meu de jale, n-am îndepărtat nimic din ele pentru vreo întrebuițare necurată și nt am dat nimic din ele cu prilejul unui mort; am ascultat de glasul Domnului, Dumnezeului meu, am lucrat după toate poruncile pe care mi le-ai dat.*„ (Deut.26.14)

O mâncare dată ca pomană pentru un mort e un lucru necurat și

Dumnezeu printre altele i-a pedepsit pe Israeliti pentruca ; „*Ei s-au alipit de Baal-Peor si au mâncat vite jertfite mortilor.*„, (Ps. 106.28) Până aici am arătat ce spune Biblia și ce au practicat evreii și primii creștini în legătură cu morții și de ce aceasta? Pentru că creștinismul este un produs al iudaismului și în virtutea faptului că primii creștini au fost evrei, nu le putem atribui practici de care ei se îngrozeau în virtutea legii lui Moise.

De aici înainte vom aminti câte ceva din antichitatea păgână și despre felul cum era instituit cultul morților la ei și care stă la baza cultului morților Și a moaștelor la creștini.

Popoarele asiatice cred în metempsihoză, în migrația sufletelor de la un corp la altul prin reîncarnări succesive, până când curățit prin suferință își câștigă dreptul de a ajunge în „*Virvana*„, loc de rapaus absolut, care nu are nimic comun cu învățătura creștină despre rai.

Celelalte popoare antice nu aveau această credință, dar nu credeau toate că sufletul se ridică la cer. Recompensa nu era pentru oamenii de rând ci numai pentru cei aleși, pentru semizei sau eroi. Iar aceștia erau foarte puțini. Restul sufletelor rămâneau în apropierea oamenilor și continuau să trăiască sub pământ. Sufletul se închidea cu trupul sub pământ. Virgiliu își termină cuvântarea cu ocazia funeraliilor lui Polydor cu cuvintele: „*închidem sufletul în mormânt.*„, se obișnuia ca după inhumare sufletul mortului să fie chemat de trei ori pe numele care-l avea făcându-i-se urarea să trăiască fericit sub pământ. Un Vers din Pindar relatează că Phrixox care fusese constrâns să plece din Grecia în Colhida unde a murit, așa mort cum era dorea să se întoarcă în Grecia. Apare deci în fața lui Pelidas și-i spune să meargă în Colhida și să-i aducă sufletul care tânjea după pământul patriei, dar legat de rămășițele pământești nu putea părăsi Colhida.

Pentru cei din antichitate. În mormântarea era de importantă capitală. Sufletul

- 249 -

care nu-și avea mormântul, nu avea locuință și nici odihnă. Nu putea primi ofrandă. Devenea o fantomă rătăcitoare. Nefericit devenea un răufăcător, îi chinuia pe cei vii care nu și-au făcut datoria, le trimetea boli, le strica recoltele și-i înspăimânta prin apariții înfricoșătoare, pentru a-i obliga să înfăptuiască ritualul îngropăciunii, atât pentru trupul cât și pentru sufletul său. (Fustei de Coulanges) De aici și credința în strigoii la creștini, care au adoptat practici păgâne legate de înmormântare.

Deci pe lângă îngroparea trupului mai trebuiau îndeplinite și ritualurile cerute. În Plaut găsim povestea unui strigoii. Un suflet obligat să rătăcească pentru că trupul lui a fost pus în pământ fără să se fi respectat ritualurile cerute. Cu privire la locul unde morții își petrec existența, anticii credeau că există un loc subteran unde erau împărțite recompense și date pedepse. Apoi a apărut credința despre grădinile Elisee și Tartar. (Fustei de Coulanges) Și

Dacii aveau zile de pomenire a morților cărora la anumite zile li se oferea de mâncare. Mormântul era înconjurat cu ghirlande de flori pe care se puneau prăjituri, fructe, lapte și vin iar uneori și sângele unei victime.

Ne-am înșela amarnic dacă am crede că acest festin funebru reprezenta o comemorare. Hrana adusă la mormânt era pentru cel mort. Ifigenia din tragedia lui Euripide spune: „Vărs pe pământul mortului lapte, miere și vin, căci aceste sunt bucatele care-i bucură pe cei morți. În credința anticilor cei decedați aveau nevoie de hrană și îmbrăcăminte, iar datoria urmașilor era de a le satisface aceste trebuințe. Morții indiferent de comportamentul lor erau socotiți ființe sacre și onorați cu diferite epitete., îi numeau buni, sfinți, prea fericiți, venerați ca zeii, stabilindu-se astfel o întregă religie a morții.

Nu era necesar ca în viață să fi fost un om virtuos. Omul rău devenea și el un zeu, păstrându-și apucăturile rele și dincolo. Euripide zice : „ Trecătorul se va opri lângă mormântul tău și va spune: „*Acum această ființă este o divinitate preafericită.,* Mormintele erau templele acestor divinități cu inscripțiile de rigoare (Dis manibus și în general Theios Hthuniois).

Dacă cei vii încetau să mai aducă morților mesele funebre rânduite, ei ieșeau din morminte, rățăceau, erau auziți gemând în tăcerea nopții, le reproșau celor vii neglijența lor nelegiuită, dar în ziua când mesele funebre erau din nou respectate, sacrificiul, ofranda și libația, acestea îi făceau să intre din nou în mormânt, pentru că li s-au redat liniștea și atributele divine. Atunci omul trăia în pace cu ei.

Electra adresează următoarea rugă tatălui ei decedat: „ *Fie-ți milă de fratele meu Oreste și fă-l să se întoarcă în acest ținut și dă-mi o inimă mai curată ca a mamei mele.,* Morții oricine ar fi fost erau socotiți păzitori ai ținutului.

- 250 -

Megarienii au întrebat într-o zi oracolul din Delphi, ce să facă ca orașul lor să fie fericit? Răspunsul a fost : „ *Orașul va Ji fericit daca va avea grijă să se sfătuiască cu cei mulți.,* Prin acest răspuns ei au înțeles că cei morții sunt mai mulți la număr decât cei vii, drept care și-au construit sala de consiliu lângă un cimitir, unde erau mormintele eroilor lor, pentru ca orice hotărâre să fie luată sub oblăduirea lor.

Pentru o cetate cea mai mare fericire era ca sa aibă morți de seamă. Mantinea vorbește despre osemintele lui Arcaș. Teba despre cele a le lui Geryon, Messena despre cele ale lui Aristomene. Pentru a intra în posesia unor osemnitate de eroi, orașele folosec șiretlicuri sau provoacă războaie, Herodot vorbește despre șiretlicurile folosite de Spartani pentru a pună mâna pe osemnitatele lui Oreste, oseminte care le-au dus la victorie. În momentul când Atena a ajuns la putere a și pus stăpânire pe osemnitatele lui Tezeu, care fusese îngropat pe insula Scyros, înălțând apoi în cinstea lui un templu

pentru a mări numărul protectorilor orașului, iar etruscii ridicau pentru morții adevărate cetăți alături de orașele lor. (Fusteii de Coluanges)

Neemia auzind despre starea jalică a Ierusalimului s-a întristat. Care a fost unul din argumentele care l-au convins pe împărat să-i dea timp liber? „*Cum să n-am fața tristă când cetatea în care sunt mormintele părinților mei este nimicită, iar porțile arse de foc?*„ (Neemia 2.3) Pentru păgânul Artaxerxe auzul despre niște morminte părăsite a fost un argument de importanță capitală, cu toate că el nu cunoștea relația dintre evrei și morții lor.

La creștini chiar dacă împăratul Teodosie în anul 398 a interzis cultul larilor și a penaiților, (cultul strămoșilor) din cartea „*Cornițele Belizarie*„, vol.II aflăm că la moartea împărătesei Teodora, Antonina soția lui Belizarie, prietena și confidenta împărătesei a început să poarte doliu, obicei necunoscut creștinilor până atunci, mai târziu jertfind un berbec negru cu rugăciuni păgâne pe motiv că împărăteasa cu toate că se ținea pe față creștină, pe ascuns venera zei păgâni. „*Jumnezeul creștinilor, zicea Antonina a fost împăcat cu multe rugăciuni dar Teodora venera și zei păgâni*„, (Charles Diehl.-„Teodora împărăteasa Bizanțului„,)

în China era obiceiul ca împreună cu cel decedat să fie îngropați și unii dintre cei apropiați; soții, prieteni sau robi pentru a-i fi de folos pe lumea cealaltă. Murind suveranul unei țări, soția și primul ministru proiectară ca împreună cu dânsul să fie îngropați toți oamenii din suita a pentru a-i fi de folos pe cealaltă lume conform obiceiului. Dar fratele răposatului găsi de bine să-l întrebe pe Confucius asupra valabilității acestui obicei, la care Confucius a răspuns: a îngropa oamenii de vii nu este conform doctrinei (tradiției), dar dacă mortul are

- 251 -

neapărată nevoie de îngrijire cine ar putea să-l servească mai bine decât soția sa și primul ministru. La auzul acestui răspuns soția și primul ministru au renunțat la proiect. Confucius neadmițând în morminte decât numai figurine de paie și vase goale.

La greci și apoi la bulgari, înainte de Hristos grâul fiert era oferit morților și se numea „*Coliva*„, obicei vechi de tot și preluat de popoarele Balcanice și bineînțeles în România la funerarii și parastase. Dar ideea despre moarte nu a fost unitară la antici cu diferențe de la o cetate la alta sau de la un popor la altul.

Pentru unii moartea nu rezolva nimic fiind socotită o postexistență umiltoare, în beznele subpământene ale Hadesului. Ulise declară că ar vrea mai bine să fie robul unui om sărac decât să domnească peste împărăția Hadesului. Antichitatea a împărțit ființele în trei categorii: în prim plan zeii, urmau semizeii sau eroii care erau intermediarii , *a căror trup după moarte dobânda puteri miraculoase (asemenea moaștelor de sfinți creștini)*, după

care urmau oamenii de rând.

După înmormântare urmau pomenirile prima fiind la nouă zile de la înmormântare obicei preluat și de creștini. Una din practicile antichității era și aceea de a avea un cult al larilor sau penaiților; cult al strămoșilor numiți „divi parentes”, cult obligatoriu, cărora le erau afectate două sărbători anuale și anume: *parentaliile* în februarie și *lemuria* în mai, dar ceea ce liniștea sufletele strămoșilor era mai ales *pietas* (animae placare paternitas) în timpul celor trei zile de Lemuria între 9-13 mai când defuncții se întorceau și vizitau casele urmașilor. Pentru a-i împăca și a-i împiedica să răpească pe unii dintre cei vii, familia lua semințe de bob negru în gură apoi zvârlindu-le rostea de nouă ori formula: „ Mă răscumpăr pe mine și pe ai mei cu bobul acesta.,, (Fusteii de Coulanges.-„Cetatea antică.,)

Și acum o paranteză: Am arătat sumar că toate sărbătorile creștine cu excepția paștilor și a sărbătorilor legate de Paști; Cincizecimea și înălțarea Domnului la cer, au fost stabilite de bisericile creștine, fără înrăurile păgână, restul de sărbători sunt de factură păgână, a rămas ziua, dar a fost înlocuit zeul cu un sfânt. Pentru cei ce vor să se documenteze, e suficient să asculte la radio la diverse sărbători ce fel de obiceiuri există în România și veți vedea că multe dintre ele sunt continuări a obiceiurilor păgâne unele din ele pomenite mai sus.

Evul Mediu neavând la îndemână Biblia, fie din lipsa tiparului fie interzisa oamenilor de rând, a dat frâu liber unor credințe deșarte despre moarte și despre morți chiar în pătura cultă a societății.

Corpul uman e supus putrezirii. Cel mai respingător lucru este un trup în descompunere. Apostolii Domnului au refuzat venerația din partea

- 252 -

credincioșilor și nu s-au gândit că peste veacuri unii din urmașii lor se vor lăuda că le dețin moaștele, nu odată false. O altă problemă e cea a trupurilor unor persoane care dezhumate după un timp mai lung sau mai scurt, nu au putrezit. Și nu odată bisericile tradiționale fac din asemenea trupuri un mijloc de trezirea a unei fervori religioase cu pelerinaje în speranța unor miracole cum e cel al călugărului Ioan Iacob de la Neamț, a cărui corp dezgropat nu știm din ce motive, după câteva zeci de ani, nu a putrezit, aceasta fiind socotit ca o dovadă a sfințeniei sale. La care voi relata un caz din istorie.

Alexandru Ioan Cuza era căsătorit cu Elena. Dar aceasta nu avea copii în schimb o avea ca amantă pe Maria Obrenovici cu care a avut doi fii: Alexandru și Dumitru. Maria Obrenovici la vârsta de 42 de ani îmbolnăvindu-se de cancer s-a sinucis. În asemena condiții a fost înmormântată în mod obișnuit, fără să fi avut o criptă. După 20 de ani când a fost dezhumată pentru a fi pusă în criptă, corpul ei era intact ca și cum ar fi fost recent înmormântat. Putem s-o numim pe această femeie sfânta Mana de

Obrenovici fiind că trupul ei nu a putrezit? Ceea ce a contribuit la aceasta putea fi numai felul în care a fost închisă în sicriu fiind că nu a fost îmbălsămată și terenul unde a fost înmormântată și nici într-un caz sfințenia ei pentru că ea s-a făcut vinovată de adulter și sinucidere amândouă sancționate de Biserica creștină. (Conf. Mag istoric)

Ca o consecință a religiilor păgâne moștenite, la creștini s-a încetățenit credința că răposatii își aveau cel puțin pentru o bucată de vreme locul lor printre acele făpturi străvezii pe jumătate materiale, pe jumătate spirituale care până și în elita Evului Mediu, popula conform lui Paracelsius cele patru elemente ale naturii (Apa focul pământul și aerul). Medicul German Agricola autorul celebrei lucrări „De remetalica„, (despre lucrurile metalice) publicată în anul 1556, susținea că în galeriile subterane trăiesc un fel de duhuri unele inofensive semănând cu niște pitici, sau mineri bătrâni cu șort de piele în jurul șalelor, celelalte luând uneori înfățișarea unor cai focoși care vatamă, alungă sauucid lucrători. Ambrozie Pare a scris un capitol întreg despre monștri.

Tot în Evul Mediu exista încredințarea că, cu toate că cineva a decedat avea totuși drept asupra bunurilor sale de aceea în Occident erau judecați și se condamnau morții. În anul 897 a fost dezgropat la Roma cadavrul papei Formius căruia i s-a intentat un proces. A fost îmbrăcat în odăjdii, adus în biserică s-a format un complet de judecată format din acuzatori și apărători, după care s-a pronunțat sentința. I s-au tăiat degetele cu care a semnat diverse decrete, după care a fost târât de un cal pe ulițele Romei și aruncat în Tibru. Cest Medieval ? Nu numai atât. Când s-a aflat că la Basel burghezul Jean de Burges mort cu trei ani în urmă nu era altul decât anabaptistul David Joris,

- 253 -

judecătorul a ordonat deshumarea judecarea sa postumă și executarea sa.

Filipe de Crivecouer trădează cauza Mariei de Burgundia predând orașul Arsos lui Ludovic al IX-îea. După sfârșitul tragic a lui Carol temerarul (22 Apr. 1494) e dus la groapă. Imaginația populară îl imaginează ca pe un om vândut diavolului, de aceea la trecerea cadavrului său pe un traseu care a fost destul de lung, imaginația populară a inventat și asociat diferite semne și calamități: Viile s-au prăpădit. Păsările scoteau țipete ciudate, pământul s-a cutremurat și s-au iscat vijelii atât de cumplite încât grajduri, târle, copaci dobitoace coborau deavalma pe firul apei. (Jean Delumeau)

Tot privitor la cultul morților naivitatea populară e foarte inventivă astfel: Se spune că un om de câte ori trecea printr-un cimitir recita un „profundis„, (rugăciune pentru morți). Drept răsplătă pentru aceasta, atunci când acest om a fost atacat de niște răufăcători morții care au beneficiat de rugăciunile sale ușurându-li-se viața de dincolo i-au sărit în ajutor, fiecare cu unealta de care s-a folosit mai mult în viață și astfel omul a fost salvat.

Credința că cei vii îi pot ajuta pe cei decedați cu rugăciuni a dat naștere următoarei povești: Un preot era învinuit că realiza venituri mari urmare slujbelor zilnice pentru cei morți. Superiorul său auzind aceasta i-a interzis slujbele. Dar într-o zi episcopul care a interzis liturgiile susamintite, trece prin cimitir, prilej nimerit pentru morți ca să-l înconjoare să-l îngrozească și să-l determine să admită preotului să reia slujbele pentru morți. *Astfel morții și-au recăpătat liniștea.* Sau:

Don Calmet povestește că persoane decedate se întorc la locurile natale în timpul cinei, se așează la masă și îi fac din cap unui comesean care după câteva zile moare, sau i se produc pagube materiale. De aceea dacă se zvonea că cutare mort face asemenea fapte de exemplu în Boemia, suspectul era dezgropat, și i se străpungea trupul cu un țaruș pentru a nu mai putea face rău nimănui. Ioseph Piton din Tournefort povestește despre panica ce i-a cuprins pe locuitorii insulei My Konos la sfârșitul anului 1700. E vorba despre un țăran care avea firea posomorâtă și arțăgoasă. Ucis în împrejurări misterioase, ieșea din mormânt și tulbura liniștea insulei. După zece zile e dezgropat i se smulge inima, dar fără folos el își făcea mendrele ca și mai înainte. Pentru a restabili liniștea insulei, preoții organizează procesiuni, dar nici aceasta nu ajută. Se procedează la o nouă dezhumare. Cadavrul urlă și se zvârcolește obligând locuitorii insulei să-l ardă și astfel totul a intrat în normal. (Jean Delumeau)

În Franța și la noi se pune uneori în gura mortului un bănuț. Rămășiță păgână care legifera moștenirea considerând că defunctului i s-au plătit cele rămase sau rămășița a încredințării că luntrașul care trecea sufletele decedaților peste Stix în lumea umbrelor trebuie plătit. În Bretania (Franța) odată coșciugul

- 254 -

așezat în cimitir pe o „piatră a morților „, atelajul care a purtat sicriul pleacă din cimitir cu toată viteza posibilă, pentru ca nu cumva răposatul să urce în atelaj și să revină acasă. Cel ce-și punea capăt zlelor era scos pe fereastră cu capul în jos, iar biserica nu se mai ocupa de dânsul.

Multă vreme se credea că cei ce au pierit în valuri pe mare sau cei ce nu au avut parte de mormânt continuau să rățăcească pe valuri și în preajma stâncilor, până când biserica făcea slujbele cuvenite. Chiar în anul 1958 la Quessant s-a oficiat „prolla,, (simulacrul de înmormântare) unui preot care se încesase încercând să salveze un copil, dar a cărui trup nu s-a mai găsit. „Le Telegramme de Brest,, care relatează ceremonia lasă să se înțeleagă limpede că e vorba de ceva care ține de priveghiu și îngropăciune, procedeu în care se foloseau figuri înlocuitoare, pentru trup, giulgiu sicriu și mormânt. În Flandra secolului al XV-lea se spunea camuflând cumva credința în metempsihoză că pescărușii sunt sufletele păcătoșilor osândiți de Dumnezeu la o necurmată agitație, foame și la frigul iernii.

Mikiewicz în „*Străbunii*„ pune în gura unui osândit următoarele cuvinte: „Mai bine m-aș întoarce de o sută de ori în iad decât decât să rătăcesc astfel pe pământ cu 'duhurile necurate laolaltă, să văd trecutele mele orgii, însetat și înfometat de la asfințitul soarelui până în zori și din zori până în asfințit. (Jean Delumeau- „Frica în Occident.,)

Dacă aceasta este concepția apusului Catolic cu privire la morți și la moarte, nu ne putem lăuda că în România, nu există rătăcirii în acest domeniu. Pentru aceasta voi da cuvânt poetului Român George Coșbuc care nu poate fi învinuit de idei Evanghelice, și care și-a adunat impresiile și cunoștințele despre încredințările poporului Român în cartea *Clementele literaturii populare*., în care arată și el rătăcirea unui popor căruia i s-a refuzat Cuvântul lui Dumnezeu:

„Ca o rândunică întârziată toamna târziu și apucată de noptile cu lună, așa se zbate sfletul trei zile dearându-l cât stă mortul în casă, negăsindu-și astâmpăr și alinare. El a ieșit dintr-un trup în care a trăit viața întregă și acum rătăcește străin și singur pe lume ca un copil pierdut prin poduri. Iese din corp în chip de vânt și apoi ia chip de porumbel. De cum închide mortul ochii, *țaranul deschide fereastra ca să aibă pe unde să zboare sufletul*. Sufletul e dezorientat de cele ce vede. Zboară pe lângă casă speriat de bocetele plângătoare ale femeilor și trist și tot mai trist, căci începe să-și aducă aminte cine este și de unde a ieșit, se așează apoi pe un capăt de bârână la chiotoarea casei și sade așa.

Dar îl chinuie amar setea și caută apă de aceea oamenii au grijă să pună pentru suflet o cană de apă, sau o găleată, să aibă sufletul de unde bea și să se scalde, l se pune pe fereastră si la căpătâiul mortului o bucată de pânză, un

- 255 -

colac și o făclie aprinsă pe care mortul o vede mai târziu. Aceasta durează trei zile, iar când e dus la groapă, dacă nu se fac podurile legiuite pentru mort se întristează și plânge. Iar după ce toată lumea pleacă din cimitir rămâne singur și fără nimeni pe lume, se așează pe crucea mormântului și plânge Dar dacă omul a murit fără lumânare, nu are voie să se așeze pe nimic . Și-1 dor aripile de atâta zbor și zboară spre strașina bisericii și nici acolo n-are odihnă si aceasta durează până la rusitor (Rusali?) când se aprind lumini în acest scop, iar la moșii de primăvară și de toamnă li se răscumpără sufletele. Șase săptămâni nu poate părăsi lume aceasta Umblă prin locuri cunoscute și-și aduce aminte de toate câte le-a făcut în viață. De unele se bucură iar de altele se mâhnește. În zilele când se fac pomenirile legiuite pentru morți, vine acasă și gustă câte puțin din mâncărurile și băuturile pregătite și apoi vine pentru puțină vreme și numai așa, ca să ia parte la bucuriile și durerile celor de acasă.

Dar dacă nu i se fac pomenirile legiuite, el vine acasă și nu află nimic

pentru el. Atunci ia nisip și cenușă în gură, pleacă mânios și nu se mai întoarce niciodată în acel loc, plecând pentru totdeauna. Dar după șase săptămâni el lasă pământul (*dacă i se face pomenirea*) și dacă nu e un duh rău, ursit să chinuiască lumea ca strigoi, se duce la sorbul pământului și de acolo se adună cu gloata de suflete ce suflă în văzduh spre apa sâmbetei, până ta mărul Sf. Petru, unde stă Sf. Maria și-i arată cărările spre iad sau rai.

Din cele de mai sus vedem că practica păgână cu privire la înmormântări și pomeniri pentru morți nu diferă mult de cele stabilite de antichitatea păgână.

De mai multe ori pe an se fac la români focuri pentru morți, dar și aici este o confuzie, întrucât nu se știe dacă focurile sunt o reminiscență păgână a cultului morților, sau a cultului soarelui. Focuri speciale pentru morți sunt numai cele ce se pun la moșii de primăvară, iar ziua anumită a acestor focuri este joia mare de dinaintea paștilor, joia mare fiind socotită prin excelență ziua cultului morților la români. Credința românilor este că morții în zorii zilei aceste vin de unde sunt la casele lor și se adăpostesc sub strașina, pe colacul fântâni ori după ușa casei și stau acolo până sâmbătă, adică trei zile, iar sâmbăta de ziua morților. Își primesc darurile și pleacă de unde au venit.,,

Pentru a menține în popor încredințarea că cei vii pot ușura viața de dincolo a rudelor lor, se publică diferite broșurele, din care amintesc pe scurt câteva asemenea învățături înscrise în broșura „Vămile văzduhului.„: în această broșurică sunt enumerate 20 de vămi, corespunzătoare categoriilor de păcate grave ce pot fi înfăptuite în viață, iar la pagina 6 numărul vămilor crește la 27 și dacă cel ce ajunge acolo e vinovat de păcatul vămii la care a ajuns nu poate trece mai departe. Și cu toate că Biblia interzice pomană pentru morți, bisericile

- 256 -

tradiționale le încurajează.

Deci în finalul acestei broșuri se vorbește despre păcătosul ajuns în temnița iadului și care văzând chinurile ce-1 așteaptă se plânge și se roagă și se întrebă, cum de nimeni din neamul lui nu se îndură să-l scape prin parastase și pomeni și nu apelează la preoții bisericii ca să se roage pentru dânsul?

Aceasta pentru cei pentru care nu are cine a le aduce pomenile și pomenirile cuvenite pentru plata păcatelor. Ce se întâmplă cu cei care au urmași gata sa le ajute să iasă din iad? „Este știut (de unde?) că îngerii acestor oameni ce stau în temnițele iadului trec în toate zilele pe la ușile celor vii, iar frații, părinții, sau urmașii celui mort dacă vor face pomană și jertfă întru Numele lui Dumnezeu, sau vor da odoare, veșminte și cărți bisericești, ei iau această milostenie și o duc în ceruri pentru iertarea și ștergerea greșelilor din catastiful păcatelor spunându-i sufletului: „Bucură-te

suflete că ai avut oameni buni și îndurători care au dat milostenie spre a te ispăși de aici, așa că acum ne vom duce înaintea lui Dumnezeu spre a te scoate din iad., Apoi îngerul se înfățișează înaintea lui Dumnezeu și-I zic: „*O Doamne, acest suflet a avut oameni buni și îndurători care au dat milostenie până i s-au șters păcatele.*„ (înseamnă că jertfa Domnului Isus nu și mai are locul în iertarea păcatelor, ci târgul direct făcut cu Dumnezeu prin pomeni, n.a.) Atunci Dumnezeu zice: „Aduceți-1 încoace, iar pe acei oameni buni nu-i vom uita la judecată.,,

Studiind cele de mai sus, adică încredințarea anticilor în ce privește datoria celor vii față de cei decedați, vedem că și în încredințarea românilor, pentru ca morții să aibă liniște și odihnă în viața de dincolo și pentru a nu-i urgisi pe cei rămași în urmă care le sunt datori le sunt absolut necesare, *vămile, lumânările, pomenile și pomenirile absolut necesare trăirii în pace a celor vii cu cei morți, pentru a li se ușura viața de dincolo de mormânt.*

În ce privește credințele românilor și în acest domeniu consacru un capitol special, Români și creștinismul.,

În concluzie: Nici Vechiul și nici Noul Testament nu a instituit o tehnică a înmormântării sau ceremonii legate de înmormântare cu vămi pentru a ușura trecerea celui decedat pe câmpiile pline de verdeață ale raiului. Nici zile de pomenire și nici obligativitatea pomenilor pentru a ușura situația celor decedați.

Un om odată trecut în vecinicie pleacă cu bagajul de fapte bune sau rele pe care le-a făcut în viață fiind. De aceea o zicală populară zice *Jupă moarte nu-i căintă..* cuvânt Biblic care zice: „*Și am auzit un glas dn cer care zicea: „Ferice de acum încolo de morții care mor în Domnul !,* „Da,, , zice Duhul *..ei se vor odihni de ostenele lor, căci faptele lor îi urmează !.* (Apoc.14.13) Domnul Isus în Pilda bogatului nemilostiv, elucidează această

- 257 -

problemă și e pe înțelesul tuturor. Bogatul nemilostiv îl vede pe Lazăr în sânul lui Avraam și-i cere ca să-i permită lui Lazăr să-și moaie degetul în apă și să-i răcorească limba, la care Avraam îi răspunde: „*Pe lânăă acestea mire noi si între voi este o prăpastie mare, așa ca cel ce ar vrea să treacă de aici la voi sau de acolo la noi să nu poată...* (Luca 16.26) Așa că un om odată decedat și ajuns în locul pe care el însuși și I-a pregătit, nu mai are nici o șansă de schimbare sau comutare a pedepsei.

Tot de aici mai putem extrage o învățătură: bogatul nemilostiv îi cere lui Avraam ca să-l trimită pe Lazăr la frații lui, ca să nu ajungă și ei în acel loc de chin, la care Avraam îi răspunde: „*Au pe Moșie și pe prooroci; să asculte de ei.*„ (Luca 16.29) În zilele noastre după cum am amintit se zvonește că Maica Domnului se arată în diferite locuri, ceea ce dă loc la pelerinaje din care cineva profită. Dar Dumnezeu nu mai face spectacole și nu trimite pe nimeni în mod suplimentar ca să facă lumea să creadă.

Au pe Moise și pe prooroci e răspunsul lui Avraam. Noi știm că Moise și proorocii nu au trăit și activat în același timp ci activitatea lor s-a extins pe o perioadă de peste o mie de ani, așa că putem înțelege de aici că Avraam putea să spună tot atât de bine: „*4M Biblia să asculte de ea.

Dacă cultul morților e de factură păgână după cum am putut vedea mai sus și cultul moaștelor are aceeași origine. Dacă grecii sau alte popoare păgâne își puneau orașele sub protecția osemintelor unor eroi sau semizei, creștinismul a continuat acest obicei și această încredințare.

În cadrul luptelor iconoclastice (726-843), s-a folosit mult concepția lui Ioan Damaschinul și Teodor Studitul care au susținut că: „*în viață (Sfinții) fiind sfinții au fost plini de Duhul Sfânt, iar după moartea lor, Duhul Sfânt n-a părăsit nici trupurile lor și nici „sfințele,, lor imagini.,, Cel mai respingător lucru este un trup în descompunere. A susține că Duhul Sfânt continuă să locuiască într-un corp invadat de viermi și cu miros groaznic de puturos, este o hulă la Sfințenia Dumnezeirii și a curățeniei Duhului Sfânt simbolizat printr-un porumbel.*

Și dacă Dumnezeu nu locuiește în temple făcute de mâini omenești, cu atât mai puțin într-un corp intrat în putrefacție. În ce privește trupul acesta muritor, Domnul Isus condamnă pe cei ce împodobau mormintele înaintașilor lor sfinți, (Matei 23.29) iar apostolii Domnului au considerat trupul ca o piedică în calea întâlnirii cu Domnul dorind chiar o dezbrăcare de trupul lor muritor. De aceea Pavel le zice celor din Roma: „*O nenorocitul de mine! Cine mă va izbăvi de acest trup de moarte?,*” (Rom. 7.24) A locui în cortul (trupul) acesta pământesc înseamnă a pribegi departe de Domnul (2 Cor. 5) „*Ja suntem plini de încredere*

- 258 -

și ne place mai mult să părăsim trupul acesta, ca să fim acasă la Domnul., (2 Cor. 5.8) Din cele de mai sus vedem că Biblia nu încurajează un cult al moaștelor sau al morților.

În România sunt răspândite câteva moaște cum ar fi cele ale sf. Ioan cel Nou de la Suceava, a sf. Parascheva de la Iași, a sf. Dumitru izvorătorul de mir de la București sau mai nou, cele ale lui Ioan Iacob de la Neamț și nu e imposibil ca peste ani și moaștele domnitorului Moldovean Ștefan cel Mare să ajungă obiect de venerație, motivat de faptul că el a fost canonizat de Biserica Ortodoxă Română.

Care e starea religioasă a poporului român și unde a ajuns în venerarea moaștelor și icoanelor „făcătoare,, de minuni? Din ziarul „Romanian Times,, Nr. 43/9 Nov.2001, în baza unui articol apărut în „România literară,, nr. 42/2001, autor Cristian Teodorescu, extrag următoarele date: „...La noi plâng icoanele, chipul Maicii Domnului apare unde cu gândul nu gândești, preoți venerabili se ocupă de exorcizări, venerarea moaștelor a devenit un fenomen național. Unii comentatori se grăbesc să extrag de aici concluzia că în

România a crescut spiritul religios. Inițial am crezut acelaș lucru, dar la o analiză mai atentă descoperim altceva., După ce arată motivele care l-au dus pe român la disperare, autorul continuă. „Într-o asemenea lume așteptarea minunilor devine obligatorie. Icoanele se simt obligate să plângă pentru a face pe plac celor păcăliți de Stoica,...Cei care cred că milionul de pelerini care s-au dus săptămâna trecută la Iași (14 Octombrie) pentru a atinge sau măcar a fi cât mai aproape de moaștele Sfintei Parascheva sunt un semn că a crescut credința în Dumnezeu în România, ori se înșeală ori vor să-și înșele publicul. **Cine spune cu convingere *Tatăl nostru* nu simte nevoia de pile și de audiențe la sfinți pipăibili.**

Cultul moaștelor, oricât de venerabile ar fi ele, e un simptom al disperării și, dacă vrei, al unei relații birocratizate cu Dumnezeu. În care El nu poate fi abordat direct, ci prin intermediul unor ghișee în spatele cărora se află sfinți care urmează să prezinte Lui diverse cereri sau pe care le pot rezolva ei înșiși, fără a mai cere aprobarea Lui, (a lui Dumnezeu)

Când un milion de persoane, venite din toată țara, se în scriu în *audiență* la Sfânta Parascheva adăpostită la Iași, iar multe alte sute de mii, totalizând poate alte milioane, pândesc lacrimile icoanelor sau apariția Feeioarei în ipostaze lemnoase, avem de-a face cu un uriaș fenomen social de frustrare, nu cu o creștere a credinței în Dumnezeu.,

- 259 -

Am amintit mai sus canonizarea domnitorului Moldovean Ștefan cel Mare, de aceea e necesar a lămuri această problemă în lumina Sfințelor Scripturi pentru a cunoaște în ce măsură un om poate fi beatificat, sanctificat sau canonizat, dacă biserica are acest drept și dacă cel ce le promulgă poate dovedi că canonizarea sau sanctificarea propusă a fost operată în registrele lui Dumnezeu.

Împăratul David s-a dovedit un bun strateg. A extins și consolidat hotarele împărăției care i s-a încredințat. A organizat viața religioasă în Templu, dar s-a făcut vinovat și de păcatul uciderii lui Urie Hetitul. La un moment dat el face constatarea că el locuiește în casă construită, în palat, iar Chivotul Legământului încă nu are un loc stabil de aceea el zice: „JVu voi intra în cortul în care locuiesc, nu mă voi sui în patul în care mă odihnesc, nu voi da somn ochilor mei, pana nu voi găsi un loc pentru Domnul, o locuință pentru puternicul lui Iacov., (Ps.132 3-5). Îi comunică proorocului Natan intenția și primește încuviințarea. Dar altul a fost răspunsul lui Dumnezeu, de aceea nu el a construit Templul și iată ce-i mărturisește el lui Solomon: „Javid a zis lui Solomn: „Fiul meu, aveam de gând să zidesc o casă Numelui Domnului, Dumnezeului meu. Dar cuvântul Domnului mi-a vorbit astfel: „, tu ai vărsat mult sânge și ai făcut mari războaie; de aceea nu vei zidi o casă Numelui Meu, căci ai vărsat mult sânge pe pământ., (1 Cron. 22. 7-8).

Și acum să revenim la Ștefan cel Mare. Și el bun strateg, a ținut piept pericolului turc care amenința lumea ceștină, a construit aproape 47 de biserici, dar cronicarul zice că era lesne vărsător de sânge la ospețe, iar istoria dovedește că șapte rivali pretendenți la tron au fost uciși de dânsul. Dacă Dumnezeu vrea să-l ierte să-i recunoască niște merite și să-i găsească un Joc în raiul Său, noi nu ne putem opune. Dar cei ce s-au grăbit să-l ridice printre sfinții lui Dumnezeu nu pot să dovedească aceasta, pentru că nu au acces la evidența lui Dumnezeu, pentru a cunoaște dacă Dumnezeu a luat de bună acțiunea lor și I-a trecut pe Ștefan în rândul sfinților.

Al doilea episod Biblic e din Noul Testament legat tot de această temă și se află în Sf.Evanghelie după Matei cap.20 v.20-23. În acest text o vedem pe mama fiilor lui Zebedei (Ioan și Iacov), care-i cere Domnului Isus ca în împărăția Sa, cei doi fii ai ei să fie puși unul la dreapta și unul la stânga Domnului Isus. Dacă Domnul Isus ar fi fost un înșelător, așa cum îl cotau fariseii și cărturarii, ar fi spus: bine femeie, cererea ta e justă și Eu mă voi ocupa Personal de ducerea ei la îndeplinire, dar cu riscul de a pierde doi apostoli și sprijinul material pe care-1 primea de la această femeie pioasă, răspunsul a fost cu totul altul: ..., *Dar a șede la dreapta și la stânga mea, nu atârnă de Mine s-o*

- 260 -

dau ci este păstrată pentru aceia pentru care a fost pregătită de Tatăl Meu., Deci dacă Domnul Isus nu și-a luat răspunderea plășării în cer a acestor doi apostoli în poziții privilegiate, cu cât mai puțin o mărime omenească, ori cât de sus ar fi ea pe scara ierahică ar putea să o facă, iar cei ce au introdus în biserică această erezie străină de Cuvântul lui Dumnezeu, nu pot fi numiți creștini.

Așa că venerarea sfinților, a icoanelor lor, a moaștelor lor și închinarea unor sărbători închinare lor precum, alegerea unui sfânt ca patron personal sau respectarea eresurilor legate de zilele de sărbătoare închinare sfinților neavând justificare Biblică, sunt o încălcare a poruncilor lui Dumnezeu, iar cei ce susțin această încredințare se fac vinovați de trimiterea în iad cu nemiluita a unor oameni cărora Biblia le-a fost interzisă, pentru că acești oameni au murit cu speranța că după moartea lor, biserica prin slujitorii altarului și rudele lor, respectând toate datinile legate de înmormântare și dând pomenile cuvenite la zilele statornicite de biserică vor putea ușura trecerea prăpastiei despre care zice Domnul Isus Hristos că după moarte nu mai poate fi trecută. (Luca 16.26)

închei prezentul capitol reamintind versetul 28 din Psalmul 106, care zice: *Ei s-au lipit de Baal-Peor și au mâncat vite jertfite morților.*, Adică au mâncat mâncăruri oferite pentru sufletul morților, ceea ce în zilele noastre se practică curent, lucru pentru care Dumnezeu s-a mâniat pe Israel și i-a împărășiat printre popoarele păgâne din vremea respectivă.

Cap. XVIII

Cultul icoanelor

Prefață

Una din problemele controversate ale creștinismului este și problema venerării icoanelor.

Întrucât problema se cere clarificată, motivat de faptul că cei ce refuză venerarea icoanelor sunt numiți sectanți, eretici, stricători de lege.tradiție și spiritualitate românească pentru a înlătura orice dubii, va trebui să apelăm la două surse: *Biblia și istoria*.

Care este relația dintre cele două discipline ? Citind Biblia putem cunoaște fără greutate porunca privitoare la închinare din cuvintele Domnului Isus care zice: „*Pleacă Satano i-a răspuns Isus, „căci este scris.. :Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui să-l slujești., (Matei4.10)* Studiind istoria,vedem că ea ne pune la dispoziție suficiente date din care putem cunoaște când și în ce condiții oamenii au denaturat porunca lui

- 261 -

Dumnezeu în folosul unor datini omenești și hotărâri sinodale care au pus înaintea Cuvântului lui Dumnezeu argumentele lor filozofice păgâne. Și să nu uităm. Una din învinuirile ce i se aduceau curent Domnului Isus era că El nu respecta *datinile bătrânilor*. Răspunsul dat de El *apărătorilor adevăratei credințe*, „ din vremea Sa e valabil și pentru cei din vremea noastră.: „*Dar voi de ce călcați porunca lui Dumnezeu în folosul datinei voastre? „(Matei 15. 3)* Doresc ca modesta mea încercare de a scoate în evidență, necesitatea repunerii cuvintelor Biblice în mintea și inima poporului Român să nu rămână iară rod. Poporul Evreu în vechime, nu odată, se abătea de la Cuvântul Legii Dumnezești, pentru datini și obiceiuri păgâne, de aceea Dumnezeu îi mustră: „ *Căci poporul Meu a săvârșit un îndoit păcat; M-au părăsit pe Mine izvorul apelor vii, și și-au săpat puțuri, puțuri crăpate care nu țin apă."* (Ier.2.13) Poporul Român este impregnat de datin și obiceiuri ce nu au a face cu creștinismul autentic, iar datoria celor ce țin cheia cunoștinței este de a-1 readuce la Evanghelie, ca să fie adăpat numai la izvorul curat al Sfintelor Scripturi.

Autorul

CULTUL ICOANELOR.

„Căci este scris: „Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai lui să-i slujești., (Matei 4.10)

1. **Noțiuni introductive.** La începutul zidirii Dumnezeu s-a uitat la tot ce tăcuse și iată că *toate erau bune*. (Gen. 1.31) Dar nu numai Dumnezeu și-a admirat lucrarea ci și omul, făptura Sa, admiră, cercetează și se minunează de marea înțelepciune a Creatorului. Aceasta a făcut ca păgânii să ajungă a se închina lucrării mâinilor lui Dumnezeu, socotindu-le personificări ale marii Sale înțelepciuni, dar având în spate o pleiadă de zei mai mari sau mai mici cu competențe funcționale sau teritoriale. Pentru a feri poporul ales de asemenea practici, pentru ca omul să nu fie tentat a se închina înaintea lucrării manilor lui Dumnezeu, lucrări făcute pentru a sluji omului. (Deut.4.19.u.p.) porunca lui Dumnezeu e categorică : „ *Veghează asupra sufletului tău, ca nu cumva ridicându-ți ochii spre cer și văzând soarele, luna și stelele, să fi târât să te închini înaintea lor și să le slujești.* (Deut. 4.19) Dacă păgânii au greșit închinându-se lucrării mâinilor lui Dumnezeu, nu au greșit mai puțin așa zișii creștini, care au adoptat închinarea în fața unor lucruri făcute de mâini

- 262 -

omenești, chipuri pretinse a-i reprezenta pe unul sau altul dintre sfinții Vechiului sau al Noului Testament, obicei păgân de a pretinde că unele chipuri au căzut direct din cer asemena celor din Efes din vremea sf.Ap.Pavel. Și dacă în vremurile noastre există o așa de mare explozie de chipuri de sfinți, căroro oamenii li se închină, strămoșii noștri romani nu și-au permis, în prima fază a existenței lor să-și reprezinte divinitățile prin chipuri umane, ci doar prin simboluri. Jupiter reprezentat printr-o piatră, Marte printr-o lance, focul reprezentând-o pe Vesta. În schimb, păstrau chipurile strămoșilor, căroro le închinau un cult casnic socotindu-i ocrotitori ai familiei. Mai târziu, sub influența culturii grecești, au adoptat și ei reprezentări de zei în chip de om, lucru cu care nu au fost de acord nici Varro și nici Seneca. (cf.V.Lazarev) în ce-i privește pe strămoșii noștri daci, nici de la ei nu ne-au rămas chipuri de zei. Cel mai minunat rod al zidirii lui Dumnezești este omul, de aceea oamenii nu și L-au putut închipui pe Dumnezeu altfel decât în chip de om, iar familia sau colectivitatea care deținea un asemenea chip, prin închinarea unui cult își asigura ocrotirea. (Atenție la icoanele făcătoare de minuni și moaștele ocrotitoare în care se încred creștinii)

Pentru aceasta, poporul Biblic, a primit o poruncă drastică ce nu poate fi răstălmăcită și e pe înțelesul tuturor. „ *Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo înfățișare a lucrurilor care sunt sus în ceruri, sau jos pe pământ, sau în apele mai de jos decât pământul. Să nu te închini înaintea tor și nici să nu le*

slujești. (Exodul 20.4-5) Evreii s-au supus acestei porunci, iar atunci când sub influența popoarelor păgâne din vecinătate alunecau spre practici idolatre, Dumnezeu își trimitea proorocii, pentru a-i readuce pe calea cea dreaptă. Într-o asemenea împrejurare Dumnezeu vorbește prin Isaia: „ *Cu cine Mă veți pune alături ca să Mă asemănați ? Cu Cine Mă veți asemăna și Mă veți potrivi ?* „ (Isaia 46.5) Am în față o broșură intitulată: „Călăuza cunoașterii și combaterii sectelor„, autor Arh.Mina Prodan. Cu privire la conținutul ei, coperta spune totul: Dumnezeu e reprezentat alături de Domnul Isus. În chip de om bătrân cu o barbă respectabilă. Dacă Vechiul Testament combate cultul imaginilor cioplite sau pictate, nici Noul Testament nu e mai indulgent în acest domeniu. Iată ce le zice Sf. Ap.Pavel celor din Roma: „ *S-au fâlit că sunt înțelepți și au înnebunit și au schimbat slava Dumnezeului nemuritor într-o icoană (chip) care seamănă cu omul muritor„*„(Rom. 1,22-23) Am pus în paranteză cuvântul „chip, „motivată de faptul că în unele traduceri pentru a ocoli cuvântul icoană s-a scris chip care tot una e. Poate că cineva mă va învinui de subiectivism, de aceea dăm cuvântul poetului Român George Coșbuc, care nu poate fi învinuit că nu a fost un „bun Român„, și iată ce zice el: „ *Așa (Dumnezeu) e Duh, pe care după legile bisericii n-ar trebui să-L zugrăvim în chip de om bătrân cum se face cu toate acestea prin sfintele icoane (Elementele*

- 263 -

literaturii populare „ pag.253) Departe de a fi fost un reformator religios, M.Eminescu în *panorama deșertăciunilor* „ își arată indignarea față de cei ce pretind a-L reprezenta pe Dumnezeu în imagini, prin cuvintele:

Încurcatele sofisme nu explică-a Ta Ființă,

Și asupra cugetării, pe mulți moartea i-a surprins.

Oamenii au făcut chipuri, ce ziceau că-Ți seamăn Ție

Ici erai zidit în stânce, colo-n așchii de lemn sfânt.

Și-apoi vrură ca din chipu-Ți să explice toată mută,

La rugare și la hulă, idola de ei făcută. Iar în poezia „Preot și filozof „zice:

„ Ascundeți adevărul în idoli, pietre lemn, căci doar astfel pricepe, tot neamul cel nedemn.”

În altă poezie tot el zice: „La început credința era simplă și era ca stânca. Iar acum oamenii pe pânză o aruncă.”

2. Biblia și închinarea. Și acum, să ne întoarcem la Biblie, respectiv la proorocul Isaia care-i ironizează pe meșterii care se închinau lucrării mâinilor lor prin cuvintele: „*Cei ce fac idoli, toți sunt deșertăciune și cele mai frumoase lucrări ale lor nu folosesc la nimic. Ele însele mărturisesc lucrul acesta: „n-au nici vedere și nici pricepere, tocmai ca să rămână de rușine. Cine este acela care să fi făcut un dumnezeu sau să fi turnat un idol, și să nu fi tras un folos din el?* (Isaia 44.9-10) în continuare, Isaia arată cum

un meșter poate folosi acelaș material, lemnul, atât pentru pregătirea unei mâncări cât și pentru fabricarea unui dumnezeu căruia să i se închine. „ O parte din lemnul acela o arde în foc, cu o parte fierbe carne, pregătește o friptură și se satură; se încălzește și zice: Ha ! Ha ! „, m-am încălzit. Simt focul!. „ Cu ce mai rămâne, însă face un dumnezeu idolul lui. Îngenunche înaintea lui, i se închină îl cheamă și strigă: „Mântuiește-mă căci tu ești dumnezeul meu. „ (Isaia 44.16-1 Și proorocul Ezechiel e nevoit să-și mustre contemporanii alunecați spre idolatrie și din păcate tocmai cei ce aveau datoria de a-și păstra păstoriții pe calea cea dreaptă. Aceștia se închinau idolilor în chip de om sau dobitoc, femeile îl plâneau pe zeul Tamuz (Ez.cap.8) și se închinau cu fața spre răsărit, contrar obiceiului de închinare a evreilor cu fața spre Templul din Ierusalim. (Dan.6. 10) Ieremia îi muștră pe cei din vremea sa pentru că au adoptat cultul împărătesei cerului, der.7.18: 44.17,19) transpus în vremea noastră în Cultul Maicii Domnului, numită în imnologia cultelor tradiționale, împărăteasa, doamnă și stăpână, practică contrazisă de Sf. Ap. Pavel, care recomandă numai urmarea felului de viață al sfinților.dar nu și venerarea lor. (Rom.1.15; Evrei 13.7)

- 264 -

3. Evreii și imaginile. Creștinismul este un produs al iudaismului. Atât Domnul Isus cât și sfinții Săi apostoli au fost dintre evrei de aceea nu le putem atribui practici de care ei se îngrozeau în virtutea legii lui Moise ca de exemplu cultul imaginilor. Pentru edificare voi reda un episod petrecut în Ierusalim în vremea Domnului Isus și din care putem vedea că pentru evrei, existența unei imagini în Ierusalim indiferent de persoana reprezentată, era un sacrilegiu. „ în anul 26 A.D. Pontiu Pilat, a fost numit procurator al Iudeii. Procuratorii romani, care precedaseră lui Pilat, obișnuiau a se purta față de poporul Iudeu cu deosebită cruzare. Trupele romane ori de câte ori intrau în Ierusalim, pentru a nu-i jigni pe iudei întru sentimentele lor religioase, nu purtau steaguri cu chipul împăratului Roman. De îndată ce sosise ca procurator, socotind această atitudine ca o slăbiciune din partea Romei, (Pilat) dădu poruncă expresă, ca trupele romane să intre ziua mare în Ierusalim, purtând steaguri cu chipul împăratului. Ordinul se execută întocmai. Dară poporul Iudeu, adânc jignit întru sentimentele sale religioase, vine și se adună în mulțime extraordinar de mare la reședința procuratorului din Cezarea Palestinei și-1 imploră prin curs de cinci zile neîncetat să îndepărteze steagurile cu chipul împăratului din cetatea lor. În a șasea zi Pilat se învoiește să admită audiență poporului și dă în fine, ordinul să se adune la hipodrom. Într-acolo Pilat trimisese și câteva cete de militari. Când iudeii stăruiau și aici în cererea lor, dădu ordin să amenințe poporul adunat cu moartea. Dară poporul Iudeu își oferă mai bucuros grumazul ca să fie tăiat, de cât să fie jignit atât de adânc întru sentimentele sale religioase. Pilat înțelese atunci că este mai consult să cedeze și poruncește ca steagurile cu

chipurile împăratului să fie îndepărtate din Ierusalim.,(Dr.Gheorghiu.,, Anul și ziua morții Domnului., pag 97) Totuși, din orgoliu, a ordonat ca măcar în palatul lui Irod să existe un chip al împăratului, dar și de data aceasta evreii n-au cedat. Au ajuns cu plângerea până la Roma și au avut câștig de cauză. În ce privește rolul schimbătorilor de bani din Templu, intrați în conflict cu Domnul Isus trebuie să cunoaștem că în visteria templului nu se admiteau monede cu chipuri de împărați sau zei care erau în circulație în imperiul Roman ci numai drahme evreești și fiind că pelerinii evrei din diaspora veneau cu monedele țării respective, se punea problema schimbării lor în drahme. Aici interveneau schimbătorii de bani care, folosindu-se de lipsa de cunoaștere a celor din diaspora în privința valorii banilor, erau înșelați. Față de cele de mai sus cum își poate închipui cineva că primii creștini care erau dintre evrei și care s-au opus cu atâta îndârjire instalării chipului împăratului în cetatea lor, împărat care putea să-i nimicească oricând și care s-au ferit a vesti neamurilor Evanghelia timp de aproape douăzeci de ani, pentru a nu se întina, ar fi acceptat un chip al

- 265 -

Domnului Isus, *oferit pe o năframă regelui Edesei Abgar, sau un chip al Domnului Isus imprimat pe ștergarul Veronicăi, sau un chip al Maicii Domnului pictat de Evangelistul Luca ?* Toate acestea dovedesc că a susține asemenea povești care nu au nici suport istoric și nici Biblic, a susține asemenea legende apărute târziu de tot, dovedesc că cei ce le susțin ori nu cunosc Scripturile și spiritul iudaic, ori tratează cu superficialitate această problemă de importanță capitală pentru creștinism, ori sunt necinstiți din punct de vedere intelectual. Dacă Domnul Isus ar fi fost indulgent cu iconodulii, primii care L-ar fi părăsit ar fi fost apostolii Săi, iar dacă apostolii ar fi început prin a introduce imagini în Biserică, ar fi fost uciși până la unul de evrei.

4. Creștinismul primelor trei secole și imaginile

Am amintit legenda târzie a Veronicăi care ștergând fața Domnului cu o năframă (ștergar), pe Via Dolorosa, i s-ar fi imprimat chipul Domnului. Citind cartea lui Holgen Kersten numită „Isus?„, din paginile 151-152, desprindem că în Occident pentru combaterea reformei religioase, teatrul religios a avut un mare rol. Astfel în anul 1150, se juca piesa cu acest subiect, al imprimării chipului Domnului Isus pe ștergarul Veronicăi, versiune dramatizată de Petrus Mallus canonic la biserica Sf.Petru, inspirat din legende ce circulau în secolele VI-VIII în perioada luptelor iconoclastice. În realitate Veronica e un cuvânt compus greco-latin vera icon care înseamnă adevărata icoană, transformat prin legendă într-o femeie numită Veronica. Din aceasta putem vedea în ce fel diavolul susține păstora în biserică a cultului imaginilor, ajungând până acolo că în acatistierul Ortodox

acestei persoane inexistente și de factură legendară, i s-a închinat și un imn acatist. Repulsia față de imagini o vedem la Sf. Ap. Pavel căruia la Atena i se întărâta duhul la vederea atâtor idoli expuși peste tot, iar celor din Efes le spune răspicat că idolii făcuți de mâini omenești nu sunt dumnezei, ceea ce-i atrage răzbunarea argintarului Dimitrie și a breslei sale. Din istoria creștinismului, putem cunoaște că până la Constantin cel Mare, cei ce se creștinau dacă practicau ocupații ca milităria, actoria, sculptura sau pictura, trebuiau să-și schimbe îndeletnicirea.

5.Trecerea de la arta simbolică și picturile ca caracter didactic la venerarea icoanelor. Dacă în această perioadă creștinii erau atât de drastici când era vorba de păstrarea ființei sale Evanghelice și apostolice, cu timpul restricțiile s-au redus, ceea ce a făcut ca treptat să se treacă la cultul imaginilor. Fiind și ei, (creștinii) sensibili la tot ce e frumos, nu-și lăsau locașurile de rugăciune nedecorate, dar arta lor decorativă era simplă: flori, plante, animale sau păsări, erau curent folosite la decorarea pereților. În a doua fază s-a trecut la arta simbolică, în care porumbelul simboliza Duhul Sfânt, ancora simbolul

- 266 -

șperanței, peștele curățirea prin botez, și totodată numele său grec *Jhtius*, care putea fi transpus în fraza: „Isus Hristos Mântuitorul, Fiul lui Dumnezeu,, sau ramura de finic, simbolul păcii. În secolul III, a început să apară și crucea ca simbol al suferinței, dar fără a avea valoare cultică ca obiect de venerație sau chiar ocult cum e folosită de vrăjitoarele din vremea noastră. Prima reprezentare umană a fost cea a bunului Păstor, un om cu un miel pe brațe sau pe umeri, dar aici este deja un împrumut păgân. Zeul Hermes, cu atribute variabile în Arcadia, era zeu pastoral, socotit ocrotitor al turmelor și al girezilor, reprezentat tot ca un păstor cu un miel pe brațe sau pe umeri. Odată reduse restricțiile, simbolurile păgâne creștinate sunt la modă și aceasta a pornit de la împodobirea mormintelor. Prima statuie fiind cea a lui Hipolit la mormântul său. Apoi s-a trecut la executarea chipurilor de stiliți (călugări stâlpnici) cel mai însemnat fiind Simion Stâlpnicul care a stat 30 de ani într-un stâlp. La Roma chipul său fiind întâlnit pe majoritatea porților meseriașilor sirieni. După imaginile stiliților, au apărut imaginile episcopilor înscăunați, care au primit dreptul de a-și afișa chipul la intrarea în locașurile de cult, primul de acest fel, în sec. IV, fiind al episcopului martir Meletios. Dar cu toate acestea până în secolul V-lea, istoria nu vorbește despre proskimensis (prosternare) în fața icoanelor. Dacă până la data edictului de toleranță (313) a împăratului Constantin cel Mare, creștinii se adunau în case particulare, de aici înainte se pune problema construirii unor locașuri de închinare corespunzătoare, cu destinație specială și de aici înainte, cu precauție și explicațiile de rigoare, s-a procedat la decorarea

bisericilor cu chipuri umane, motivația fiind cea a ciclurilor Biblice, un fel de Biblie a copiilor, pentru ca cei ce nu cunosc scrisul să poată citi istoria sfântă pe pereți. Motivația aceasta a fost dată de Grigore de Nissa care zice: „ Pictura deși e mută, știe să vorbească de pe perete. Iar Grigore cel Mare scrie: „ În sfințele locașuri, se folosesc imaginile, pentru ca cei ce nu cunosc scrierea să poată citi pe pereți, ceea ce nu sunt în stare să citească în cărți. „ Dar nici de data aceasta imaginile nu au devenit obiect de venerație, sau adorație. (cf.V.Lazarev) în continuarea lucrării îl folosesc pe Mîrcea Eliade, care zice: „ Urmînd interdicția din Decalog, creștinii primelor două secole nu și-au făurit imagini. Dar în imperiul de Răsărit. (Bizanț) interdicția este ignorată. Începînd cu secolul al II-lea, când o iconografie religioasă (figuri sau scene inspirate din Scriptură. Își fac apariția în cimitirele și locașurile unde se adunau credincioșii. Aceasta inovație urmează îndeaproape cultul moaștelor. În Sec.IV-V. imaginile se multiplică și cinstirea lor se accentuează. Tot în aceste două secole (IV-VII) se precizează și apărarea icoanelor. Principalul argument al iconofililor era

- 267 -

funcția pedagogică în special pentru neștiutorii de carte dar și virtuțile sfîntitoare ale imaginilor. Abia spre sfîrșitul secolului al VI-lea și în cursul secolului al VII-lea. imaginile devin obiect de devoțiune și cult în biserici precum și în locuințe. Lumea se ruga și se prosterna înaintea icoanelor, oamenii le sărutau, și le purtau în procesiuni. În această perioadă vedem mărindu-se numărul icoanelor miraculoase, izvor de forță supranaturală, care ocrotea cetățile, palatele și armatele. „(M.Eliade. „Istoria credințelor și ideilor religioase. „ voi II,pag. 62) Creștinismul neavînd o artă proprie urmare interdicțiilor stabilite la originea sa privind interzicerea folosirii imaginilor, odată cu ridicarea lor parțială a folosit arta pe care o avea la îndemână, cea păgână. „ Pe mormintele vechi creștine, se văd sculptați atît palmieri cît și păsări Phoenix. Care e relația dintre cele două reprezentări ? Din punct de vedere Biblic, palmierul (finicul) simbolizează vitalitatea. Pentru Egipteni pasărea phoenix care renaște din cenușa sa, reprezintă vitalitatea. Explicația încurcăturii ne-o dă G.Coșbuc. „ Așa în Psalmul 92.12, se zice: „,cel drept va întineri ca finicul. Ca cine anume? Ca pasărea phoenix care învie din cenușa sa, sau ca arborele finic (palmierul) care în fiecare lună își leapădă căte o frunză ca în locul ei să crească alta tînără ? ori încurcătura vine de la traducători.,, (G.Coșbuc.,,Elementele literaturii populare. „,pag.200) Adevărul e că studiind istoria artei, aceste încurcături sunt peste măsură de multe. Atît Vechiul cît și Noul Testament combat explicit cultul imaginilor de orice fel, poruncă ținută cu sfințenie atît de evrei, cît și de creștini în primele trei secole. De aceea a trebuit să treacă alte secole pînă când această practică a închinării la icoane să fie acceptată și nu fără răstălmăciri flagrante ale Scripturilor și vărsare de sînge. Pentru a

cunoaște care au fost condițiile și cauzele care au dus la cultul imaginilor în creștinism, trebuie să cunoaștem că creștinismul în dezvoltarea sa a avut trei faze, cel puțin la începuturile sale și anume: *Prima fază*, și cea mai glorioasă a creștinismului a fost cea a primelor trei secole, când creștinismul nesprijinit de stat și chiar în opoziție cu statul *păstrându-și ființa sa Evanghelică și apostolică* a progresat mult. Fiecare credincios consierându-se un trimis (apostol) al Domnului. Bisericile nu aveau slujitori ai altarului ci un consiliu de bătrâni (presbiteri) care la rîndul lor împreună cu biserica își alegeau slujitorii (diaconii) pentru slujbe administrative și de ajutorare împreună cu proorocii evangheliștii și învățătorii. Toți aceștia formau partea activă a bisericii, slujitorii altarului ne mai avînd loc între creștinii care considerându-se fiecare un preot a lui Hristos nu mai avea nevoie de mijlocirea unui om ci fiecare se adresa direct lui Dumnezeu prin mijlocirea Domnului Isus Marele Preot. Păcatele nu erau mărturisite unui duhovnic special pregătit ci era de domeniul legăturii frățești

- 268 -

când credincioșii își mărturiseau păcatele unii altora și se rugau unii pentru alții. Slujba bisericească era un bun al tuturor, de aceea Sf. Pavel zice: „*Când vă adunați laolaltă, dacă unul are o cântare, altul o învățătură, altul o descoperire, altul o vorbă în altă limbă, altul o tălmăcire, toate să se facă spre zidire sufletească.* „ (1 Cor. 14. 26) în această perioadă nu exista un cult al icoanelor, al Maicii Domnului, a sfinților, a morților sau a moaștelor. Nu erau sărbători închinare sfinților și nu erau botezați copiii. Aceasta a fost perioada de glorie a creștinismului.

A doua perioadă a creștinismului, începutul declinului, a fost inaugurat de împăratul Constantin cel Mare care prin edictul de toleranță din Milan (313), a ridicat creștinismul la rangul și nivelul celpralte religii, fiind în mod special favorabil creștinilor, prin educația primită în familie de la mama sa Elena, care era de mult de partea creștinilor. Aceasta a făcut ca mulți păgâni cu funcții să treacă la creștinism numai spre a fi pe placul împăratului, dar în inima lor tot păgâni rămânând.

A treia, și cea mai dezastruoasă fază a creștinismului a fost cea a creștinărilor forțate inaugurate de Teodosius (395) și apoi de Justinian cel Mare (527). Aceasta a fost cea mai păgubitoare treaptă a răspîndirii creștinismului fiindcă s-a umplut de oameni nenăscuți din nou și care nu puteau să renunțe peste noapte la crezul lor păgân. Cornițele Belizarie a devastat regiuni întregi ucigînd nu numai păgâni ci și creștini care nu au acceptat titlul dat Maicii Domnului de Născătoare de Dumnezeu, adoptat la sinodul al III-lea ecumenic din Efes în anul 431, sau al patrulea de la Calcedon. Sfârșitul acestui om fiind groaznic. Căzut în dizgrația lui Justinian, care se temea pentru tronul său urmare faimei lui Belizarie, părăsit de soția sa, orbit, a ajuns să cerșească. Au fost dărâmate temple păgâne dar și

sinagogi, oamenii erau botezați forțat, apoi cu un dispozitiv de lemn cu care li se deschidea gura erau împărțășiți, pentru ca creștinarea să fie deplină. Bineînțeles că aceasta a dat loc și la răscoale în imperiul Bizantin. (cf. Robert Graves, „ Cornițele Belizarie,, și Stelian Brezeanu, „O istorie a imperiului Bizantin. „) Lucru repetat de Carol cel Mare, care a creștinat forțat, într-o perioadă de trei decenii pe saxoni. (cf. Robert S.Lopez, „Mag.Istoric. Nr.8/1970,pag 27) Dacă creștinii primelor secole erau convingși de justetea crezului lor, păgânii creștinați după metode păgâne, creștinismul autentic excluzând forța și violența în convertire, nu se puteau acomoda cu noul fel de a crede, păstrând în inima lor nostalgia practicilor pe care au fost nevoiți să le părăsească, a făcut ca creștinismul să treacă la îmbunătățirea cultului, pentru a le compensa păgânilor pierderea prilejuită de dărâmarea sanctuarelor, creindu-se astfel funcția de preot

- 269 -

slujitor al altarului și îmbrăcarea sa într-o costumație deosebită, o combinație de costumație levitică și păgână, perdeaua din lăuntru ruptă cu prilejul răstignirii Domnului e repusă. Biserica se împarte din nou. Preoții devin din nou mijlocitori între Dumnezeu și oameni, intervenind și sfinții mijlocitori mai mici pe lângă Domnul Isus și Maica Domnului. Se introduce apa sfințită, luminările, tămâia și se adoptă teatralismul Grec concretizat în liturgie. Pentru a nu fi învinuit de subiectivitate, vom da din nou loc lui Mircea Eliade, spre a-și expune concluziile: „ *Așa cum am remarcat în mai multe rânduri, creștinarea popoarelor Europene, n-a reușit să șteargă diversitatea tradițiilor etnice. Convertirea la creștinism a dat loc la simbioze, sincretisme religioase, care de multe ori ilustrează cu strălucire creativitatea specifică culturilor populare agrare sau pastorale,.. să adăugăm că după convertirea lor chiar superficială, numeroase tradiții etnice precum și mitologiile locale au fost omologate, adică integrate în aceeași istorie sfântă, și exprimate în același limbaj al credinței și mitologiei creștine. Așa de pildă amintirea zeilor furtunii a suprînțuit în legendele despre Sfiite, un mare număr de eroi învingători de balauri sau fost asimilați cu sf.Gheorghe; anumite mituri și cultele diverselor zeițe au fost integrate în folclorul religios al Sfintei Maria, „ (M.Eliade. „Istoria credințelor și ideilor religioase, „ vol.III pag.218) După cum am amintit, cultul icoanelor a pătruns târziu și greu între creștini, fiindcă între ei erau și oameni care nu admiteau compromisul cu păgânismul și ideile sale. Astfel, când Constanța, sora împăratului Constantin, îi cere lui Eusebiu din Cezarea un chip a lui Hristos, răspunsul este: „ *Mă abțin să vă trimit un chip a lui Hristos, întrucât nu le este îngăduit creștinilor să-L reprezinte pe Dumnezeu în forma umană, după obiceiul păgânilor.,* (V.Lazarev) Obiceiul împodobirii locașurilor de cult creștine cu chipuri umane a provocat convocarea sinodului de la Elvira din anul 306, care în canon 39, interzice*

decorarea caselor de rugăciune cu chipuri umane.

6. Pictura stil bizantin, forme de prezentare și surse de inspirație.

Liberalismul unora și opoziția altora a conturat trei direcții în creștinism și anume: *O parte* a susținătorilor venerării icoanelor, în majoritate erau femeile, călugări precum și masa de credincioși necunoscători ai Scripturilor și creștinați forțat, obișnuiți cu acest fel de închinare rămășiță a unui păgânism neeradicat complet, care nu se puteau acomoda cu închinarea în duh și în adevăr. *A doua* categorie era cea a păturii culte, a societății care respingea cu desăvârșire cultul imaginilor și un *al treilea curent*, care admitea reprezentarea chipurilor, dar se opunea venerării lor. În ce privește stilurile picturii „creștine”, vom începe cu pictura Bizantină, care se caracterizează prin

- 270 -

frontalitatea chipurilor, poziția statică, privirea fixă, sfinți trași la față, oboșiți, și cu o oarecare disproporție între componentele feței: ochi prea mari sau nasul prea lung, toate acestea au fost explicate ca fiind evidențierea contrastului dintre urâtenia trupului și frumusețea sufletului lor ca parte lăuntrică a omului neprihănit. Dar adevărul e că creștinii în momentul obținerii libertății, în virtutea interdicției de a nu practica pictura, s-au văzut descoperiți în acest domeniu, fiind nevoiți să apeleze la arta pe care o aveau la îndemână. Cea păgână. Deci după cum am amintit modelul pentru tema Bunului Păstor, a fost preluată folosind ca model statuia zeului Hermes ocrotitorul turmelor. Biserica „*triumfătoare*”, a început prin a-L îmbrăca pe Hristos în armura legionarilor romani. (V.Lazarev) Chipuri de împărați bizantini sau zei păgâni erau copiate și rebotezate după placul pictorilor în satisfacerea comenzilor. „în cazul icoanei Sf.Petru, de la mănăstirea sf. Ecaterina, (sec.VI-VII) se poate recunoaște clar originea tabloului în portretele împăiatului. Deasupra modelului central, se disting trei medalioane cu Hristos la mijloc, Sf.Maria la dreapta și Sf. Ioan la stânga. Această reprezentare corespunde exact portretelor seculare ale dinastiilor conducătoare. Ioan îl înlocuiește pe consul, Hristos pe împăratul, iar Maria pe împărăteasa., (cf. Holgen Kersten) în anul 1632, a fost scris „Arhieraticonul”, carte de învățătură pentru clerici. Pe reversul foii de titlu a manuscrisului a fost pictat Ioan Gură de Aur, dar cu trăsăturile lui Petru Movilă. (Constantin Rezachevici. „Mag.Istoric”, nr.12/ dec. 1996, pag. 15) Având în vedere că chipul reprezentat în icoană, putea fi al oricui, se cerea *ca să fie înscris numele celui ce trebuia invocat*, iar dacă se ștergea numele, icoana putea fi arsă ca fără valoare, cu toate că Biblia interzice atât închinarea la icoane, cât și invocarea unei făpturi ori cât de sfântă ar fi fost. În schimb ne învață că pentru un credincios sfinții sunt modele de urmat în neprihănirea lor. De aceea neexistând un chip a lui Hristos așa cum era El,

până s-a ajuns la topica modelului folosit în zilele noastre, în ce privește părul și barba, cele mai vechi icoane fiind pictate după anul 400 când pictura creștină ia amploare, El era reprezentat ca un tânăr proaspăt bărbierit. Părul era când lung când scurt. În unele icoane apare pe cap cu cărare la mijloc, barba punându-I-se mult mai târziu. (V.Lazarev) De multe ori pentru a susține autenticitatea unei icoane se zvonea că s-a aflat o icoană a Domnului Isus ținută ascunsă sute de ani nu se știe din ce motiv, iar dacă un slujitor al altarului îi susținea autenticitatea nimeni nu-i pune la îndoială spusele. „Pictorul Eulalios îl pictează pe Domnul Hristos Pantocrator (Stăpânul), dar cu acesta ocazie își face autoportretul, (V.Lazarev) astfel oamenii crezând că se închină lui Hristos, se închină chipului lui Eulalios. Dacă Sf. Maria în prima fază a introducerii icoanelor era pictată în haine simple

- 271 -

conform portului iudaic, nu trece mult și ea apare îmbrăcată în haine de curte bizantină. Dar nici românii nu s-au lăsat mai prejos ci și ei s-au gândit s-o îmbrace în portul nostru național, de aceea în arhiva Vaticanului există o icoană în care ea apare în costum Maramureșan. După cum am amintit, chipurile umane au fost introduse în locașurile de cult mult mai târziu în raport cu veacul apostolic, „de aceea cele două edificii sacre principale din Constantinopol construite în timpul lui Justinian (527-565), bisericile Sf. Sofia și Sf. Apostoli erau inițial lipsite de elemente figurative. În cupola bisericii Sf. Sofia, nu-și găsea locul decât o imensă cruce care domina întreg spațiul, celelalte mozaicuri neavând decât caracter pur ornamental. Cu alte cuvinte, cele două biserici se supuneau deja programului iconoclastic (contrar icoanelor).

Figurile umane au fost introduse prima dată în biserica Sf. Apostoli de Justin al II-lea (565-578) care a poruncit decorarea ei cu un amplu ciclu Evanghelic, bazat pe natura umană și divină a Domnului Isus Hristos. (V.Lazarev) Dar să nu uităm dacă o figură umană poate fi redată în imagine, firea divină în nici un caz. Pentru a dovedi imposibilitatea acestui lucru, vom apela la Sfânta Scriptură. Ioan Apostolul era un prieten apropiat al Domnului Isus, (ucenicul pe care-1 iubea Domnul) și care-și pleca capul pe pieptul Său. După înălțarea Domnului la cer lucrurile iau altă întorsătură. Ioan e exilat pe insula Patmos. Aici are o minunată vedenie și-l vede din nou pe Domnul său iubit, dar e data aceasta el apare într-o așa de mare strălucire și putere încât Ioan cade la picioarele Lui ca mort. Care pictor L-ar putea picta pe Domnul Isus într-o asemenea slavă? Pentru că o pictură are ochi, dar nu vede, urechi care nu aud, gură care nu vorbește și nu ne poate răspunde și mâini care nu pot ajuta sau binecuvânta. Vederea chipului Domnului Isus în slavă și iminența revederii Sale îl fac pe Ștefan martirul să-și ierte pe loc ucigașii. Iar dacă ar exista o asemenea iscusință încât cineva să-L poată picta pe Domnul Isus în toată strălucirea Sa porunca Domnului nu ne dă voie să ne

închinăm nici unui chip fie și din cer, ci direct lui Dumnezeu, în duh și în adevăr Dacă poporului Român i se prezintă icoane, cu pretenția de a-L înfățișa pe Domnul Isus așa cum a fost El, există și oameni sinceri care recunosc contrariul. Astfel în lucrarea „*Fiul lui Dumnezeu*” autor *Emanuel Copăceanu*, lucrare prefațată de Nicolae Mitropolitul Banatului, la pagina 339 scrie: „*Din nefericire Biserica creștină nu a avut un chip care sa ni-l prezinte pe Isus așa cum a fost El cu adevărat.* ” Istoria dovedește că în unele zone încă în secolul al VI-lea erau creștini care nu îndrăneau a-L reprezenta pe Hristos în pictură. Astfel în biserica Sânt Apolinarie in Classe, zidită în timpul episcopului Ursicinus (533-560), figura Domnului Isus e înlocuită cu o cruce închisă într-un cerc stelar, flancat de figurile semibust ale

- 272 -

profeților Moise și Ilie care plutesc în nori nori. (V.Lazarev) Cultul icoanelor ia amploare. Mulțimea variantelor chipului aceluiași sfânt impune stabilirea unei reguli pentru uniformizarea chipurilor, de aceea la unul dintre principali furnizori de icoane, mănăstirile din Athos, e emis un manual care stabilea o topică a chipurilor după cum urmează:

„*Meliton se va picta tânăr fără barbă.*

Zvonic tânăr cu barba rotundă.

Claudiu bătrân cu părul cârlionțat și barba scurtă, ele.

(Cf. *Andrei Cornea*)

Elenismul are un cuvânt greu de spus în arta creștină, de care artiștii creștini sunt legați sufletește, de aceea într-o epigramă compusă de Ioan Euchaites, Domnul Isus e rugat să intervină (la Dumnezeu) pentru Platon și Plutarh, întrucât amândoi cu toate că au trăit înainte de a se fi cunoscut Evanghelia, I-au fost devotați. Contemporanul său Nichita Chomiates o pictează pe Maica Domnului pe un motiv ce amintește pe zeița Atena care urcă în carul lui Diomedea. (Andrei Cornea) în „Istoria ilustrată a picturii,, traducere Sorin Mărculescu, Ed. Meridiane 1986, Ia pagina 18 e reprodusă o icoană a Sf.Evanghelist Marcu având cap de vultur. Dar din mitologia popoarelor antice putem vedea că și aici e un împrumut păgân. Zeul Egiptean Horus e reprezentat în chip de șoim, iar Kebehsenut având numai cap de șoim. Eroii mitologici nu odată au fost confundați cu personaje Biblice. Victoriile

înariate erau luate drept îngeri. Perseu cu capul Gorgonei era confundat cu Samson. Un om însoțit de un vultur era luat drept Ioan Apostolul etc. (cf.Richter Quellen der Kunstgeschts pag. 60) Monfacton povestește că la Saint Germain Des-Pres, mulțimea era atrasă de o camee, (piatră cu mai multe straturi divers colorate, sculptată în relief, cu o figură sau motive decorative servind ca bijuterie) care îi reprezenta pe Germanicus și Agripa, până în secolul al XVI-lea luată drept Maica Domnului și Iosif, sărutată

mereu, după secole, s-a șters părul tăiat scurt după moda Romană, și coafura celeilalte figuri.

Dacă iconodulii inventau legende în susținerea autenticității chipurilor, iconoclaștii își aveau și ei legendele lor. În legătură cu un mozaic

reprezentându-l pe Domnul Isus, pictorul în* cauză după ce l-a terminat nerămânându-i decât degetul cel mic, ar fi exclamat: „Doamne, Te-am pictat așa cum erai viu. La care icoana vorbi: „Și când M-ai văzut tu viu ? La care pictorul își pierdu graiul și la puțin timp muri. Degetul cel mic neterminat a fost completat cu argint. (cf. Pravoslavni Palestinskii zbornic „ Sankt Petersburg 1899 pag. 7)

7. Lupta iconoclastă. (727-843)

Aceste exagerări și abateri de la învățătura Sfințelor Scripturi l-a determinat pe împăratul Leon Isaurul al III-lea, (717-741) care a trăit o parte a vieții în Orientul apropiat în permanentă polemică cu Islamismul, care-i acuza pe creștini de idolatrie, să ia atitudine împotriva acestei practici. Cel ce se pare că i-a propus împăratului emiterea edictelor privind interzicerea venerării icoanelor ar fi fost episcopul Thomas din Claudiopolis. În anul 726 se dă un ordin de interzicere a fabricării, deținerii și venerării icoanelor, poruncindu-se scoaterea lor din locașurile de cult. La poarta palatului era o icoană a Domnului Isus, luată drept icoană făcătoare de minuni, împăratul dă ordin de distrugere a ei cu motivația: „ împăratul nu poate îngădui imaginea unui Hristos fără glas și fără suflare, iar Sfânta Scriptură la rândul ei e împotriva reprezentării unui Hristos numai prin natura sa umană. Dar soldatul însărcinat cu distrugerea ei e ucis de femei. Edictul dat de împăratul Leon Isaurul al III-lea, a fost un edict dat de sus în jos, ca expresie a păturii culte a societății care a sesizat revenirea creștinismului la păgânism. În schimb, poporul de rând necunoscător al Scripturilor, putea fi ușor manipulat de femei credule și „călugări inculți,, (cf. Andrei Cornea) în perioada 10 Feb.-8 Aug. a anului 754, la palatul imperial a fost convocat sinodul care trebuia să fie al VII-lea, nerecunoscut de biserica Ortodoxă, la care au luat parte 330 de episcopi și care au întărit edictul din 726 dar din cauza ocupației mahomedane, patriarhii din Antiohia și Ierusalim nu au putut lua parte, iar Roma nu a trimis delegați. Pentru cei ce țin la venerarea icoanelor vin vremuri grele. Se aplică pedepse aspre celor nesupuși, dar în această perioadă ia ființa statul papal, care-i ia sub oblăduirea sa. De la acest sinod ne-au rămas numai tomusurile (hotărârile) dar nu și dezbaterile. Episcopii prezenți au hotărât în unanimitate ca toți cei ce fabrică, venerază sau păstrează icoane, în case particulare sau locașuri de cult dacă vor fi clerici să fie anatematizați și predați autorităților civile pentru a fi judecați ca unii care s-au declarat dușmani ai Tatălui ceresc și a dogmelor Sfinte.

Bisericile au fost supuse unui program iconoclastic, revenindu-se la

ornamente de natură florală și geometrică. Leon al VI-lea Cazarul, sub influența soției sale Irina, e mai blând cu iconodulii, iar moartea sa timpurie, devine un bun prilej pentru ca Irina să-și pună în aplicare planul de reintroducere în biserică a icoanelor. Fiul ei minor Constantin al IV-lea, nereprezentând nici un pericol pentru punerea în aplicare a planului ei. Odată preluată puterea la 25 Dec. 784, în calitate de regentă, patriarhul Paul e destituit, postul fiind ocupat de secretarul și favoritul ei, Tarasios. La 31 Iulie 786, e convocat un nou sinod socotit tot al VII-lea, care anulează hotărârile sinodului din 754, dar armata se răscoală și împrăștie adunarea. Pentru a-și atinge scopul Irina în anul următor provoacă un război cu arabi în scopul îndepărtării

- 274 -

din țară a armatei și reconvoacă sinodul (24 sept-13 Oct.787) la Nicea, la care iau parte 350 de episcopi, cultul icoanelor fiind restabilit. La baza cinstirii icoanelor a stat cartea apocrifă „*JPsei4do Dyonisos*„, sau *Dionisie Areopagitul*, care dă icoanelor o motivație teologică cu afirmația că, întrucât Dumnezeu I-a creat pe om după chipul și asemănarea Sa, e posibilă reprezentarea sa într-un chip asemănător omului. Afirmația a mers până acolo încât spunea că cei ce neagă reprezentarea lui Hristos într-o icoană, neagă întruparea Sa. Iconodulii au o vastă gamă de susținători, femei superstițioase, călugări, patriarhi setoși de putere ca Germanicos, etc. Dar cei care au elaborat în această perioadă o teologie sistematică a venerării icoanelor, au fost Ioan Damaschinul(675-849) și Teodor Studitul (579-826). Ioan Damaschinul justifică astfel cultul icoanelor și a moaștelor: „*în viață fiind sfinți, au fost plini de Duhul Sfânt, iar după moartea lor, grația Duhului sfânt nu s-a depărtat de la ei și nici de la mormintele lor și nici de la sfintele lor imagini*, iar Teodor Studitul strigă: „*Cum puteți voi care sunteți vizibili să adorați lucruri invizibile?* „. Dacă Roma a fost de acord cu hotărârile sinodului, Caroi cel Mare a luat atitudine împotriva acestor hotărâri, însărcinându-i pe teologi să alcătuiască o scriere polemică împotriva sinodului prezidat de Irina. În anul 790, Irina se proclamă împărăteasă, fiul ei Constantin al IV-lea, devenind coregent. Armata se răscoală, iar Irina e nevoită să părăsească palatul. La rugămintea ei e reprimată de fiul ei în ianuarie 792, împreună cu favoriții ei. Drept „*recunoștință*„, Irina îi subminează autoritatea, și prin intrigi îl determină să taie limba la patru din unchii săi iar celui de a-1 cincilea să-i scoată ochii. Aceste rude apropiate conducători de oști, erau baza puterii împăratului, dar prin anihilarea lor, împăratul își pierde puterea. Odată slăbită puterea Irina provoacă o răscoală de palat, fiul ei e detronat, orbit și exilat. (15.Ian.797) Ajunsă împărăteasă cu puteri depline domnia ei e falimentară pe toate planurile. Palatul devine câmpul de luptă a doi favoriți, economia țării și capacitatea ei de luptă e simțitor slăbită. Aceasta face ca la 31 Oct. 802 Irina

să fie detronată. Nu cunosc meritele atribuite de bisericile tradiționale acestei împărătese, sau dacă apare în rândul sfinților din calendar, dar știu că singurul ei „merit”, a fost acela de a fi luptat cu toată energia pentru a menține în creștinism cultului păgân, al venerării icoanelor. În rest a fost o femeie setoasă de plăceri și putere, ca de altfel mai toți împărații Bizantini, care și-au pătat mâinile cu sângele adversarilor lor politici sau religioși. La tronul Bizanțului ajunge împărat Leon al V-lea, care nu înțelege să folosească forța împotriva iconodulilor, ceea ce face ca patriarhul împreună cu o parte dintre episcopi să nu i se supună. Este convocat un sinod, la care patriarhul refuză să ia parte. Acest sinod respinge din nou venerarea

- 275 -

icoanelor, cu motivația că e imposibil să zugrăvești chipul prezumtiv a lui Hristos fără a subînțelege faptul că reprezintă și natura Sa divină, ceea ce e o blasfemie, sau fără să separi aceste două firi, (naturi) inseparabile ceea ce e o erezie. Euharistia (Cina Domnului) în schimb, reprezintă adevărata imagine a lui Hristos, fiind că e pătrunsă de Duhul Sfânt. Astfel, Euharistia posedă atât o natură umană cât și divină. Teofil I-ul, e mai exigent cu iconodulii. Dă ordin să despoaie bisericile de icoane și desființează mănăstirile iconofile. Auzind că sora sa Teoctista își învăța nepoatele să facă cruce și să se închine înaintea icoanelor, le interzice ficelor sale s-o mai viziteze. N-a lipsit mult ca soția sa Teodora să-și piardă viața urmare denunțului unui bufon de la curte, că ea deține ascunse icoane de valoare, (cf. Victor Lazarev) Dar numeroasele campanii militare i-au șubrezit sănătatea și i-au scurtat viața. Însă înainte de a muri, le-a pus pe soția sa Teodora și pe fica sa Tecla să jure că nu vor admite introducerea icoanelor în Biserică, urmașul său la tron la data respectivă având patru ani. Dar odată decedat Teofil, soția sa e dezlegată de jurământul făcut, de către patriarh. E convocat de urgență un nou sinod, care de data aceasta repune definitiv venerarea icoanelor ca parte a religiei „creștine,, cu acesta ocazie instituindu-se și duminica Ortodoxiei, la 11 Martie 843.

Perioada cuprinsă între anii 726-843, în imperiul Bizantin e cunoscută sub denumirea de perioada luptelor iconoclastice. De aici înainte orice încercare de a pune la îndoială cultul icoanelor e reprimată cu cruzime teologiei vremii dacă voiau să fie apreciați trebuind să-și pună teologia de acord cu voința împăratului. **8.Pictura Renascentistă. Metode de prezentare și surse de inspirație.** Dacă până aici am arătat evoluția venerării icoanelor, în imperiul Bizantin și în stil Bizantin, se cuvine a studia și felul de a picta al picturii renașcentiste.

Pictura în general și iconografia bisericească în special, pe lângă faptul că e o cale de afirmare, mai e și o sursă de câștig, ceea ce face ca artiștii să caute noi căi de prezentare. Astfel, pictura a evoluat. La începutul secolului al XIV-lea un cetățean bogat din Padova numit Serovegni Giotto, pe la 1305

suporta cheltuielile prilejuite de împodobirea bisericii Santa Maria de El¹ Arena cu 37 de fresce reprezentând episoade din viața Maicii Domnului și a Domnului Isus Hristos. Dar pictorul căruia i s-a încredințat lucrarea era un novator în materie. Renunță la stilul Bizantin, rupând-o cu frontalitatea figurilor, schematizarea formelor, lipsa de expresie a fizionomiei precum și dispoziția verticală a ansamblurilor picturale. Dacă în pictura Bizantină pictorii lucrau fie din imaginație, fie copiind și rebotezând tablouri chiar de zei, fie folosind o topică transmisă din generație în generație, acest pictor numit Vasari lucra după

- 276 -

modele luate din lumea înconjurătoare. Toate chipurile de sfinți pictați de dânsul, au la bază modele contemporane pictorului. Pentru fiecare sfânt pictat a luat câte un model din cunoscuții săi. Părinții mei erau oameni credincioși ortodocși înainte de a se pocăi. Într-o duminică se duc la biserica din comună și acolo vine un pictor, cu icoane pictate în stil renescentist. Parohul satului face aproximativ următoarea prezentare: „*Frați creștini ! Nu mai folosiți acele icoane cu sfinți buzați și urâți. Vedeți ce icoane frumoase a pictat domnul pictor. Cumpărați-le și împodobiți-vă casele.*„ La care părinții mei au raționat: „Noi îi cinștim pe sfinți pentru frumusețea lor, sau pentru neprihănirea lor ? Și de aici înainte nu și-au mai împodobit casa cu nici un fel de icoane. Raffaello de Sanzio, (1483-1520) a creat o operă considerabilă în care pe lângă talentul său, a concentrat toată știința predecesorilor și contemporanilor săi. Pentru marele public Raffaello, este pictorul madonelor. Expresia „frumoasă ca o madonă de Raffaello„, a devenit proverbială și trece drept elogiul suprem al frumuseții și grației feminine, dar pentru a crea aceste madone, pictorul a ales din Florența modelele cele mai frumoase, multe dintre ele recunoscându-se în chip de Madonă. (Maica Domnului) După viziunea lui Raffaello, femeile din Florența în chip de Maica Domnului nu mai apar în icoane în chip solemn, ca în pictura Bizantină, ci își lipsesc cu grație obrazul de capul copilului „Isus„, sau îl distrează cu un sticlete. Maria de Cantacuzino, o prințesă din Moldova, s-a căsătorit cu pictorul francez Puvis de Chavannes, (1824-1898) promotor al picturii monumentale. Maria i-a servit ca model pentru numeroase creații. Chipul silueta, multe din atitudinile și gesturile ei s-au înscris în creația pictorului; pânza cu subiect istoric ce împodobește monumentala frescă a priMariei din Potiers, o alta e la mănăstirea sainte Croix etc. Un suprem omagiu i I-a adus Mariei de Cantacuzino Puvis de Chavannes în picturile murale de la panteonul din Paris, immortalizând-o în Sf. Geneveva, patroana Parisului. Sunt două picturi plasate în partea stângă a peretelui Panteonului. Sfidând timpul, ochii frumoși ai Mariei de Canatcuzino luminează astăzi monumentul închinat gloriei Franței. (Mihai Culman. „Magazin istoric„, 11/188/1982,pag. 12) Emile Zola, în romanul „Nana „, reprezintă spectacolul

degradant al condiției umane din vremea sa. Eroina cărții pe numele ei adevărat Blanche d'Antygni, de origine modestă, era fiica unui meșteșugar rural din Meziere, departamentul Brene. Pe când era mică, tatăl ei părăsește familia și pleacă la oraș. Dar când fiica i-a crescut, a luat-o cu el. Fiindu-i remarcată frumusețea, intră în tumultul vieții mondene, imoralitatea ei notorie aducându-i o avere considerabilă. Pictorul Baundry foarte apreciat la vremea respectivă îi cere să pozeze în chip de Maria Magdalena penitentă și

- 277 -

astfel nudul ei se află azi la muzeul din Nantes. Tot de sursele de inspirație al „sfintelor icoane..." să vedem ce zice și doamna Luiza Spătaru în Revista „Strict secret,, nr.380/5-11 Aug. 1997. „, „Eului Mediu ,în care goliciuma era o rușine i-a urmat o civilizație extrem de liberală, în care o amantă a regelui Franței a apărut pictată în chip de Madonă, (Maica Domnului) cu sânul descoperit, alb ca un glob de fildes. În acest tablou realizat de celebrul pictor Jean Fouquet, actul alăptării este atât de tandru și grațios, încât evocă de fapt o adevărată scenă de dragoste., „ Și cu toate că chipurile reprezentate nu reprezintă cu adevărat chipul sfântului sau a sfintelor nu odată pictorii pictându-și iubitele în chip de sfinte, aceasta nu-i deranjează pe slujitorii altarului și a icoanelor, pentru că prin înscrierea numelui sfintei sau a sfântului dorit și prin *sfintirea* pe care o face parohul bisericii. Icoana capătă valoare de obiect sfânt. Chiar așa? „ Pe colinele cetății eterne (Roma), printre miile de opere de artă care te întâmpină la tot pasul, există și opera lui Michelangelo care a cioplit în marmură chipul celui ce a coborât de pe munte cu tablele legii pe care era scris: „*Să nu-ți faci chip cioplit*„, sau, mai corect tradus „*tu nu-ți vei face chip cioplit*" Acesta a fost Moise și aceasta arată neputința omului de a fi întrutotul supus lui Dumnezeu care a zis: „ *tu nu-ți vei face chip cioplit*" Pe de altă parte, necunoscând ebraica Michelangelo s-a grăbit să-l împodobească pe Moise cu două cornițe, despre care ghizii explică vizitatorilor că așa arăta un Moise mândros, care a trebuit să sfărâme tablele legii, văzând căderea în idolatrie a lui Israel. De unde a plecat încurcătura? Necunoscând ebraica, Michelangelo, a interpretat greșit cuvântul „*keren*„, care poate fi tradus și prin ceva ascuțit și prin rază de lumină, ori săracele lui cunoștințe de ebraică l-au făcut să-i pună cornițe lui Moise. (Mozes Rozen „ învătățuri Biblice pag. 109) Din Biblie putem cunoaște că atunci când se pogora de pe munte, fața lui Moise strălucea, (Exodul 34.29) Și fiindcă am pomenit de Florentinii Rafaello și Michelangelo, voi mai da câteva cazuri cu metode de pictură sau sculptură bisericească. În Florența, pictura și în special cea religioasă, a luat un avânt deosebit pe vremea familiei Medici. Un călugăr numit Filippo de Lippi, orfan și sărac, crescut în mănăstirea Carmine, se dovedește un pictor talentat, care-și dezvoltă aptitudinile ca elev al pictorului Masaccio, dar pe lângă pictură îi place și lumea cu ale ei. Cosimo de Medicii îi comandă o lucrare și

pentru a fi sigur că lucrarea va fi terminată la timp, îl închide în casă; dar acesta cu ajutorul unor cearșafuri, evadează. E prins, adus înapoi și i se dă voie să lucreze liber, dar el se încurcă într-o afacere de fals și e nevoit să emigreze în Prate. Aici exista o mănăstire de călugărițe unde, auzindu-se de faima sa, e invitat s-o picteze pe Sf. Margherita. La cererea pictorului e aleasă ca model o călugăriță încântătoare, Lucreția, fiica

- 278 -

florentinului Francesco Butti dar in timpul executării icoanei, între ei ia naștere o dragoste înfocată, soldată cu fuga călugăriței din mănăstire împreună cu pictorul. Pusă sub urmărire și aflată declară că nu se mai întoarce la mănăstire și nu-1 lasă pe Filippo. Papa îi dezleagă pe amândoi de jurământul monahal, dar Filippo nu mai vrea să se căsătorească. Din această încurcătură se naște un băiat numit tot Filippo, care moștenește talentul tatălui său. Acest „răpitor,, de călugărițe pe unde a trecut a pictat cele mai feciorelnice și candido madone, folosind modele potrivite. *Când a murit, Florența a voit să pună mâna pe osemintele sale, dar au avut câștig de cauză* cei din Spoleto. Un alt pictor, numit Donatello, e remarcat de Cosimo de Medici ca un bun sculptor și pictor. Fiind din popor își caută modele din mediul său, dintre țărani, dar un confrate al său, numit Brunellschi, la un prânz face remarcă: „*rw ai pe cruce țărani nu Hristosi,*„ după viziunea sa, Hristos trebuia să aibă trăsături mai fine. La care Donatello îi răspunde: „*Ia și tu un lemn și fă unul,*„ într-o zi, Donatello pleacă la piață și se întoarce cu un coș de ouă. Brunellschi tocmai terminase un crucifix, pe care-1 lucrase în secret. La vederea lui, Donatello scapă coșul jos. Ce s-a întâmplat? strigă Brunellschi, *Ce o să mâncăm acum ?* La care Donatello răspunde: „*în ce mă privește ,mie îmi ajunge cu ce m-ai servit tu. De acum înainte se cuvine ca tu să faci Hristosi iar eu țărani.*„, (Lucas Dubreton. „*Viața de fiecare zi la Florența pe vremea Medicilor,*„) Și pentru a nu-i învinui numai pe occidentali că foloseau modele pentru a crea sfinți, ne vom întoarce puțin pe meleagurile noastre amintindu-1 numai pe pictorul N.Grigorescu. „Cunoscut e faptul că el a pictat printre altele și biserica mănăstirii Agapia.Iată ce spune Barbu Delavrancea: „*Mănăstirea Agapia e lucrată mai toată de mâna lui Grigorescu, iar criticii de artă constată că la Agapia „meșterul Nicu „și-a afirmat talentul lui de pictor, de mare pictor realist și novator, cu toată tinerețea și lipsa lui de școală.. Pe atunci se destăinuia el mai târziu lui Alexandru Vlăhuța, noi nu aveam nici un fel de orientare în artă. Era o carte veche cu slove cirilice care ne da rețete despre vârsta, îmbrăcămintea, viața și însușirile fiecărui sfânt, încolo făceam fiecare cum ne tăia capul. Și Nicolae Grigorescu a folosit modele contemporane lui pentru picturile sale. Tradiția locală ne păstrează și azi numele celoncare au slujit ca model pentru o mare operă. Iar această tradiție dovedește nu numai că N.Grigorescu a știut să-și aleagă modelele dar și faptul că pe mulți dintre contemporani i-a*

impresionat adânc arta tânărului meșter zugrav. Astfel tradiția locală remarcată de Lelia Rudașcu spune că proorocul Daniel din catapeteasmă ar fi un autorportret a lui Grigorescu însuși. Minunatul chip al Sf. Gheorghe sau după inscripție Sf.Georgie, a fost realizat după chipul tânărului Miltiade Toni viitor profesor de

- 279 -

matematici la Iași, în anul 1858 călător prin Agapia și prieten cu artistul. Tot Vlăhuța, care a stat mult la mănăstire, ne atestă că pentru Maica Domnului a pozat o femeie din Filioara, pentru Sf. Varvara o călugăriță, iar pentru Isus -copil meșterul și-a ales ca model băiatul unui dulgher. (Dumitru Almaș.,Magazin istoric „Nr. 10 Oct. 1968 pag.48)

Dacă în „Hristos Pantocrator,, din biserica sfinții apostoli din Constantinopol, conform istoricului Victor Lazarev în .istoria picturii Bizantine,, pictorul Eulalios și-a pictat chipul în chip de Hristos, nici pictorul român Corneliu Baba nu s-a lăsat mai pe jos. „Când a pictat capela Hașăș din Oradea, maestrul Corneliu Baba a luat ca model pentru chipul lui Iisus propriul autoportret, dezvăluie săptămânalul „Bihoreanul,, în ediția sa de miercuri., (cf. Meridianului românesc,, din 20 ian. 2002) Deci chipul lui Isus căruia i se închină credincioșii în capela susamintită e de fapt chipul pictorului, pe care credincioșii îl iau drept chip a lui Hristos.

9. Concluzie: La încheierea prezentei lucrări, vreau să reamintesc că pentru un bun creștin Sfânta Scriptură, Biblia, este Cuvântul lui Dumnezeu, infailibilă în conținutul ei și care stabilește reguli precise atât în legătură cu conduita noastră față de Dumnezeu Creatorul și susținătorul creațiunii Sale, cât și față de semenii noștri, creaturi ale lui Dumnezeu. Tot ce e necesar vieții noastre de zi cu zi e scris în Sfânta Carte. Vechiul Testament ne arată cum Dumnezeu a pregătit mântuirea, iar în Noul Testament vedem împlinirea Mântuirii. Domnul Isus a zis:., *Cerul și pământul vor trece, dar Cuvintele Mele nu vor trece* ,, (Mat. 24.35), „*Cercetați Scripturile* ,, (Ioan 5.39) și „*Vă rătăciți pentru că nu cunoașteți Scripturile* ,, (Mat. 22.29), iar atunci când își trimite apostolii cu privire la conținutul propovăduiții lor le spune: „ *Și învățații să păzească tot ce v-am poruncit,,* (Mat.28.20), în lumina acestor porunci, au trăit și s-au jertfit trimișii Domnului din toate vremurile. În timpul ceor 300 de ani de prigoniri și încă un timp după anul 313, creștinii au căutat să-și păstreze ființa lor Evanghelică și Apostolică, dar mulțimea de păgâni creștinați forțat, care au invadat creștinismul, conducerile bisericești care, cu ajutorul statului, căutau să se mențină la putere, necunoașterea Scripturilor, filozofii păgâne, care nu se împăcau cu sobrietatea adunărilor creștine, fricile superstițioase ale poporului de rând au făcut ca creștinismul să-și piardă puterea și esența sa. În slujba păgânizării Bisericii creștine unii intelectuali ca Ioan Damaschinul și Teodor Studiul depun eforturi susținute pentru a se menținerea între creștini cultului

icoanelor. Și cu toate că Biblia e atât de explicită în acest domeniu, răstălmăcirile sunt flagrante și se țin cu putere la ceea ce Dumnezeu urăște și interzice cu desăvârșire cultul icoanelor a imaginilor. Însuși G.Coșbuc care

- 280 -

vede discrepanța dintre ce e creștinesc și ce practică ziiși creștini scrie în cartea,, Elementele literaturii populare,,; „*O zic numai că avem foarte mult fond religios păgân Că nu e țaranul (Român) religios ? dimpotrivă, e religios până la spaimă până la absurd, dar nu în cele creștine ci în cele păgâne si moștenite din moși strămoși.*„, Din păcate diavolul nu se lasă căci știe că are puțină vreme de aceea se folosește de fețe bisericești, care țin cu osârdie mai mult la obiceiuri și datini bătrânești, decât la Cuvântul lui Dumnezeu. De aceea Dumnezeu zice prin proorocul Habacuc: „*Vai de cel ce zice lemnului: „Scoală-te,, și unei pietre mute: „Trezește-te,,! Poate ea să dea învățătură? Iată că este împodobită cu aur și argint, dar în ea nu este duh care s-o însuflețească.*„, (Habacuc 2.19) Dacă Biblia ar învăța explicit cultul icoanelor am face-o cu plăcere , dar atâta timp cât cultul icoanelor are la bază tradiții și basme băbești de factură incertă și răstălmăciri care nu țin de Cuvântul lui Dumnezeu ci de filozofii omenești, nu le putem accepta. Închei capitolul cu un verset din cele mai sugestive în combaterea cultului icoanelor.

„Dumnezeul nostru este în cer. El face tot ce vrea.

Idolii lor sunt argint și aur, făcuți de mâini omenești.

Au gură dar nu vorbesc.au ochi dar nu văd.

Au urechi dar n-aud. au nas dar nu miroase.

au Mâini dar nu pipăie, picioare dar nu merg.

nu scot nici un sunet din gâtulejul lor.

Ca ei sunt cei ce-i fac, toți cei ce se încred în ei... (Ps.l 15.3-8)

- 281-

Capitolul XIX DIAVOLUL VĂZUT ÎN TIMP

„ Căci noi n-avem de luptat împotriva cărnii și a sângelui, ci împotriva căpeteniilor, împotriva domniilor, împotriva stăpânilor în întunericului acestui veac împotriva duhurilor răutății, care sunt în locurile cerești
„ (Efeseni 6.12)

„ Sunt spiritul ce totul neaga și cu dreptate, dat fiind că tot ce naște și devine e vrednic să se prăpădească. Nimc să nu mai ia ființă ar fi ma bine. Astfel că tot ce voi numiți păcat, distrugere și rău, e însuși elementul meu.,,
(Mefistofel din,, Faust,, de J.W. Goethe)

Trăim într-o lume plină de contradicții. Adevărul e în opoziție cu minciuna, binele se confruntă cu răul, lumina cu întunericul, bucuria e intercalată cu întristarea, lucruri ce nu le putem evita și ne confruntăm zi de zi cu ele. Pe lângă aceasta omul vede în sine două tendințe în acțiunile sale. Îndreptate în două direcții opuse lucru despre care Pavel apostolul zice: „Căci binele pe care vreau să-l fac, nu-l fac, ci răul pe care nu vreau să-l fac, iacă ce fac... Găsesc dar în mine legea aceasta: când vreau să fac binele, răul este lipt de mine.,(Rom.7.19,21) Prin cele de mai sus Pavel artă neputința omului de a se elibera singur de răul care-l pune în contradicție cu conștiința sa, pe care însuși Dumnezeu i-a sădit-o și care-și face auzit glasul atunci când omul face lucruri contrare voinței lui Dumnezeu. Creat de însuși Dumnezeu, ființă perfectă. Dumnezeu i-a lăsat *liberul arbitriu*, capacitatea de a hotăra singur și a lua decizii pe propria sa răspundere. Din păcate omul e înclinat în acțiunile sale mai mult spre rău decât spre bine. Și aceasta face ca un filozof și nu numai unul să ajungă la concluzia că drumul spre iad e pavat cu cele mai bune intenții. Adică **omul** vede că răul e rău, vrea să facă binele, îl are în planul său dar nu se poate hotăra să părăsească răul, cu toate că prevede rezultatele negative ale comportamentului său. Se gândește să-și îndrepte calea dar n-o face și aceasta nu ajută. De aceea cu toate intențiile sale bune dar nepuse în aplicare, omul poate ajunge în iad. Dumnezeu cel ce l-a creat pe om ajunge la o concluzie

- 282 -

defavorabilă omului. „ Domnul a văzut că răutatea omului era mare pe pământ și că toate întocmirile gândurilor din inima lui erau îndreptate în fiecare zi numai spre rău. I-a părut rău Domnului că a făcut pe om pe pământ și s-a mâhnit în inima lui.,, (Gen.6.5-6) De unde vine aceasta? Diavolul s-a folosit de liberul arbitriu cu care Dumnezeu l-a înzestrat pe om și se folosește din plin de aceasta, iar omul în cele mai multe cazuri îi face

voia. Domnul Isus zice : *„Jată Eu stau la ușă și bat. Dacă aude cineva glasul Meu și deschide ușa, voi intra la el, voi cina cu el și el cu Mine.,* (Apoc.3.20) Ceea ce-L caracterizează pe Dumnezeu e faptul că EI nu vine cu forța. El așteaptă ca omul să-i deschidă ușa inimii. Dimpotrivă diavolul e obraznic și caută orice șiretlic ca să-l înșele pe om făcându-l un aliat de nădejde. Ioan Teologul vede o grozăvie: *„Vai de voi pământ și mare căci diavolul s-a pogorât la voi cuprins de o mare mânie, fiind că știe că are puțină vreme.,* (Apoc.12.12) De unde a apărut diavolul și care a fost cauza care l-a pus în conflict cu Dumnezeu? Proorocul Isaia ne dezvăluie cauza. *Dorința de mărire... Cum ai căzut din cer, Luceafăr strălucitor, fiu al zorilor ! Cum ai fost doborât la pământ, tu, biruitorul neamurilor ! Tu ziceai în inima ta: „ Mă voi sui în cer, îmi voi ridica scaunul de domnie mai pe sus de stelele lui Dumnezeu; voi șede pe muntele adunării dumnezeilor, la capătul miazănoaptei.,* (Is.14.12-13) Această dorință de afirmare în paguba altuia e specifică diavolului și transmisă în întregime omului și aceasta face nu odată viața în societate insuportabilă. Orgolii, egoism, răutate, defăimări, dorința de răzbunare și câte altele. Așa că toate nenorocirile lumii acesteia au ca sursă neascultarea omului de Dumnezeu și tendința diavolului de a-l avea pe om ca aliat. În funcție de atributele sale diavolului, e distrugătorul părașul, defăimătorul, dezbinatorul, înșelătorul, dumnezeul veacului acestuia, tatăl minciunii, ispititorul și uneltitor împotriva copiilor lui Dumnezeu. A fost biruit prin jertfa Domnului Isus, soarta lui finală fiind aruncarea în iazul cu foc împreună cu îngerii săi, fiara și proorocul mincinos, unde vor fi chinuiți veșnic. *Citind Biblia vedem că duhurile care s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu sunt de două categorii.* O parte care a trecut de partea lui Lucifer și au fost aruncate pe pământ și care înșeală lumea și o răzvrătesc împotriva lui Dumnezeu și o parte care și-au părăsit locuința cerească și vrednicia, aruncați în adânc, o parte dintre ei primind izbăvirea, iar o parte opunându-se chemării la libertate, la învierea lui Hristos. De unde au venit aceștia? *„JFii lui Dumnezeu au văzut că fetele oamenilor erau frumoase; și din toate și-au luat de neveste pe acelea pe care le-au ales.,* (Gen.6.2) S-a emis învățătura că fiii lui Dumnezeu ar fi fost urmașii lui Set care au început să cheme Numele Domnului. (Gen.4.26) Dar aici apare un element nou. *„Uriși erau pe pământ în vremurile acelea.,* așa

- 283 -

că socotind după o logică verificată Biblic acești fii a lui Dumnezeu erau ființe aparte, despre care nu știm mai nimic. Pentru a fi numit în categoria fiilor lui Dumnezeu, trebuie să fii un produs nemijlocit al creației divine. Adam făcând parte din această categorie. Din punct de vedere duhovnicesc cei ce sunt *„în Hristos,,* făcuți părtași naturii divine printr-o *„nouă creație,,* și ajunși să fie *„născuți din nou,,* de sus *„sau din Dumnezeu,,* Și aceștia având privilegiul de a fi numiți *„copii a lui Dumnezeu,,* dar pentru restul

oamenilor de pe pământ, este valabilă terminologia folosită în Fap.Ap.17.28; *suntem din neamul tui*., Incidentul din Geneza 6, reprezintă un act de neascultarea îngerilor. O categorie de îngeri neascultători care au încercat să saboteze planul lui Dumnezeu. Iuda în versetul 6 zice: „*El (Dumnezeu) a păstrat pentru judecata zilei celei mari, puși în lanțuri veșnice, în întuneric, pe îngerii care nu și-au păstrat vrednicia ci și-au părăsit locuința*..”, iar Petru apostolul vorbește : „*în care S-a, dus să propovăduiască duhurilor din închisoare.care fuseseră răzvrătite odinioară, când îndelunga răbdare a lui Dumnezeu era în așteptare în zilele lui Noie când se făcea corabia*..”, (1 Petru 3.19-20) idee continuată în a doua epistolă: „*Căci dacă n-a cruțat Dumnezeu pe îngerii care au păcătuțit, ci i-a aruncat în Adânc, unde stau înconjurați de întuneric, legați cu lanțuri și păstrați pentru judecată*..”, (2 Petru 2.4) Noi știm și vedem că Satana nu e legat, așa că cei legați în lanțuri în așteptarea judecării sunt altă catesorie de îngeri decăzuți. Dar să ne întoarcem puțin la fiii lui Dumnezeu. Fiii lui Dumnezeu au venit într-o zi de s-au înfățișat înaintea Domnului. Și a venit și Satan în mijlocul lor. „(Iov 1.6) Cine erau acești fiii? Tot în legătură cu aceasta mai studiem un text: „*El a luat iar cuvântul și a zis: „ Ei bine, eu văd patru oameni slobozi în mijlocul focului și nevătămați; și chipul celui de al patrulea seamănă cu al unui fiu de dumnezei*... (Dan.3.25) Din cele de mai sus desprindem două lucruri: primul că fiii lui Dumnezeu aveau posibilitatea să se înfățișeze oricând înaintea lui Dumnezeu, iar din vorbirea lui Nebucadnețar, cunoaștem că pe vremea aceea noțiunea de fiii de dumnezei presupunea existența unor ființe de factură cerească și cu o înfățișare deosebită, precum și cu misiuni deosebite. Când vorbește despre Melhisedec Pavel apostolul zice: „fără tată, fără mamă, fără spiță de neam, neayând nici început al zilelor, nici sfârșit al vieții,- dar care a fost asemănat cu Fiul lui Dumnezeu..”, (Evrei 7.3) Și aici e o enigmă pentru că luând punct cu punct întregul verset vedem că Melhisedc nu este unul din urmașii supraviețuitorilor potopului, alta fiind originea sa. Tradiția evrească susține că Melhisedec e una cu Sem, dar fără suport. Sigurul Adam nu avea spiță de neam și nici părinți, iar Melhisedec vedem că îndeplinește aceleaș condiții la care se adaugă : era fără început al zilelor și fără sfârșit al vieții. Până aici am

- 284 -

vorbit despre cele două categorii de îngeri care i s-au opus lui Dumnezeu. În continuare voi vorbi despre categoria de îngeri răzvrățiți care nu sunt în adâncuri în așteptarea judecării, despre aceea categorie care înșeală lumea și care e poziția oamenirii față de aceste influențe. Biblia e plină de minuni făcute de Dumnezeu prin trimișii săi, dar găsim tot acolo și semne și puteri mincinoase pe care le făcea diavolul, cu toate că în fața lui faraon nu au putut face toate minunile pe care le-a făcut Moise. Simon Magul din Samaria îi uimea pe concetățenii lui cu ceea ce făcea. Vrăjitoarea din Endor a chemat

duhul lui Samuel, Elima vrăjitorul caută să i se opună lui Pavel. Vrăjitoria fiind la modă de moment ce în Efes au fost arse cărți vrăjitorești în valoare de cincizeci de mii de arginți. Biblia condamnă toate aceste practici porunca lui Dumnezeu fiind drastică: „ *Să nu fie la tine nimeni care să-și treacă fiul sau fiica prin foc, nimeni care să aibă meșteșugul de ghicitor, de cititor în stele, de vestitor al viitorului, de vrăjitor, de descântător, nimeni care să întrebe pe cei ce cheamă duhurile sau dau cu ghiocul, nimeni care să întrebe pe morți.*„ (Deut.18.10-1) în momente grele din viață, calamități naturale sau sociale, războaie sau epidemii, oamenii înfricoșați și îngrijorați aleargă la vrăjitori, care nu odată sunt niște șarlatani care exploatează momentul pentru obținerea de foloase. Dar există și rezultate ce-i pun în uimire pe oameni făcându-i să se încreadă în ei. Oamenii au împărțit magia în două categorii; magie neagră (care face rău) și magie albă (benefică). Lucrarea lui Simon Magul fiind socotită de concetățeni săi, drept, puterea lui Dumnezeu care se numește „mare„, în momentul de față, urmare căderii comunismului în aceste țări care au fost ținute departe de Biblie, a luat mare avânt vrăjitoria. Dar diavolul nu lucrează în partea spectaculară a afirmării sale ci el lucrează mult mai subtil, în conștiința oamenilor de multe ori oamenii nedându-și seama de ce duh sunt însuflețiți. Trecând prin-un sat de samariteni, Domnului Isus și apostolilor Săi, nu li s-a oferit găzduire. Revoltați ucenicii Domnului Iacov și Ioan, li fac o propunere: „*Joanne, vrei sa poruncim să pogoare foc din cer și să-i mistuie cum a făcut și Ilie ? Isus S-a întors spre ei, i-a certat și le-a zis: „Nu știți de ce duh sunteți însuflețiți...* (Luca 9.51-56) Iar lui Petru într-o împrejurare îi spune: *Înapoia Mea Satano*„, (Mat. 16.22-23) Mult rău există în Biserică, în creștinism pentru că oamenii nu întotdeauna își dau seama că ceea ce fac ei este un rău. Creștinii au provocat războaie crezând că prin aceasta servesc Evanghelia. Creștinii s-au băgat unii pe alții în pușcărie socotind că dreptatea e de partea lor. În Antiohia Pisidei iudeii întărită femeile cucernice împotriva apostolilor. (Fap.13.50) Pentru a-și atinge scopul și pentru a da credibilitate lucrării sale, diavolul folosește oameni buni pentru scopuri rele. Totodată pentru a abate atenția de la adevărata față a diavolului, s-a răspândit

- 285 -

credița că Satana locuiește în femei, evrei, pisici, ba unii cred că dacă un preot iese în cale e un semn rău. Odată cu introducerea icoanelor în biserică s-a pus și problema pictării diavolului. Dar în prima fază el nu apărea pictat cu coarne, coadă, copite și furcă ci doar sub chipul unui înger decăzut cu ghiare încârligate dar nu hâd ci cu un sâmbet ironic. Începând cu secolul al XI-lea în occident apare un curent pictografic religios care avea drept scop îngrozirea credincioșilor în fața chinurilor iadului, dar nici de data aceasta Satana nu avea chip hidos. Odată cu reforma religioasă intră în acțiune și teatrul religios, în care actorii deghezați în diavoli hidoși, râdeau de

aghiazmă și de binecuvântarea papei, ca de exemplu în piesa „Ziua cea mare a judecății”, în care diavolii ies din hău urlând și zbierând, sugerând prin aceasta că cei ce nu acceptă sacramentele Bisericii Catolice și autoritatea papei sunt oamenii diavolului. Un autor dramatic care voia să aibă succes trebuia să scoată pe scenă cât mai mulți diavoli, care să țipe, să urle, să zbiere, să înjure și să știe să insulte. Pentru a-i îngrozi pe spectatori de chinurile iadului, trufașii în aceste piese sunt legați pe o roată, pizmașii scăldați într-un fluviu înghețat, și câte altele făcând societatea de atunci să-i fie frică să mai rostească numele diavolului de aceea în unele documente oficiale din Occident, diavolul e numit Robin, Pieret, Greppin etc. Pentru a se pune bine și cu diavolul, oamenii începeau să-i aducă ofrande, după care periodic cereau iertare bisericii sau Fecioarei. În unele povești superstițioase și în icoane diavolul începe să apară ca o dihanie de culoare roșie și o coadă lungă, înverșunându-se să-i împingă în iad pe osândiți, care urlă de durere. În unele regiuni din timpul Evului Mediu, diavolul era socotit chiar ca un duh de treabă. În alte părți frica de diavol a făcut ca să se creadă că el e pus în a păgubi mereu; să ardă case sau să producă alte pagube, să scoată oameni din închisori, sau să facă bani. După care imaginația bolnavă a unor oameni a inventat draci de două sexe masculin și feminin (sucubi și incubi) încredințare care a dus în Evul mediu la „procesele vrăjitoarelor”, cu nenumărate victime în marea majoritate nevinovate, fantezia anchetatorilor neavând limite. *J.W.Goethe în „Faust,, îi face o caracterizare corectă; Diavolul e puterea ce răul îl voiește, că totul e mai bine să se prăpădească, spiritul negației, distrugerea si răul fiind elementul său.* Dacă sfinților credincioșii le-au atribuit diverse competențe, sf. Valentin fiind chiar patronul îndrăgostiților, nici diavolul nu a scăpat. După concepția Evului Mediu exista în lumea infernală, o întreagă specializare: în vârful Satana, asistat de Lucifer, Belzebuth și Barrabas; apoi Asmondeu prințul desfrâului, Leviatan demonul orgoliului, Belial patronul țigăncilor prezicătoare și a vrăjitoarelor, iar printre demonii inferiori exista diavolul șchiop Renfas răspânditorul amabil al tuturor viciilor. (Marcel Defourneaux) în Evul Mediu

- 286 -

biserica catolică a introdus practica exorcizărilor făcută după reguli precise. Exorcismul nu poate fi practicat de cât numai de un preot specializat capabil să se adreseze demonilor, dar numai în limba latină pentru că demonii numai așa înțeleg limba bisericii. O imagine greșită a Satanei în iconografie și de care Satana nu se supără este că el apare, cu furcă, coadă, cornițe, copite și păr, atribuindu-i-se calitatea da gardian al iadului, cu misiunea de a-i chinui pe păcătoșii (pe care tot el i-a împins la păcat), ori Biblia ne spune că diavolul se poate preface în înger de lumină și poate face să coboare foc din cer, iar diavolul nu este gardianul iadului ci dimpotrivă el însuși se va chinui veșnic acolo împreună cu îngerii care l-au urmat, fiara și

proorocul mincinos. Dar pentru creștinii Evului Mediu a-1 supăra pe Satan era sinonim cu a-i supăra pe sfinți, de aceea Martin Luther în „marele catehism,, îi atacă pe cei ce credeau că se pot alia cu diavolul, pentru a le da bani mulți, să le înlesnească iubirile, sau să le găsească bunurile pierdute sau furate. Henri Etienne menționează făcând referire la anul 1566, când o femeie a aprins o lumânare arhanghelului Mihai și totodată una pentru diavol care era pictat în icoană. Pentru Mihail a aprins lumânarea ca s-o ajute, iar pentru Satana ca să n-o urgisească. În secolul al XV-lea Europa era bântuită de un val de satanism. E văzut peste tot bineînțeles deghizat în animale sau fenomene naturale, dar mai ales în femei care sunt mai vulnerabile ispitelor ceea ce a dat naștere unui curent antifeminist, care a dus la „procesele vrăjitoarelor,, din Evul Mediu. Demonograf de tristă amintire și faimă, Pierre de Lancre (+1630) a Jucut parte dintr-o comisie de urmărire a unor pretinse delict de vrăjitorie din provincia Labour, în care calitate a trimis la rug în patru luni 600 de nefericite și nefericiți, cei mai mulți vorbitori de limbă bască care neavând posibilitatea de a se apăra printr-un interpret aveau puține șanse de scăpare. Frica de vrăjitoare ia amploare. Apar învinuiri de ucideri prin vrăjitorie și magie neagră. Episcopul de Troves este acuzat că a ucis-o cu ajutorul magiei pe regina Franței și că a otrăvit-o pe mama acesteia, cu greu fiind discolpat, în schimb Enguerand de Marygni, fostul trezorier allui Filip cel Frumos, a fost spânzurat la Monfaucon, pentru a fi încercat să-l ucidă pe rege cu ajutorul unui vrăjitor care folosea în vrăjile sale păpuși de ceară pe care le străpungea. (1315). În această atmosferă papa Ioan al XXII la Avignon redactează bula „Super illius specula,, (1326), în care vrăjitoria e asimilată ereziilor. Urmare unor denunțuri în marea majoritate cu caracter personal, răzbunător, au fost obligați să „recunoască,, sub tortură apartenența lor la o biserică nocturnă (o antibiserică) în care închinarea era adusă lui Satan întruchipat în țap, cu întâlniri de patru ori pe an, iar la locul întâlnirii se ajungea călare pe o pisică, un iepure sau alt animal. Astfel o grupare de oameni numiți

- 287 -

Brenandaniți (1531) recunoșteau sub tortură că sunt vrăjitori, pentru ca apoi să declare că urmăresc vindecarea celor căzuți victime vrăjitoriei. În concluzie: Biblia ne arată că diavolul este mincinos și tatăl minciunii adaptându-se oricărei situații pentru a înșela lumea. Folosind oameni din toate categoriile sociale dela vrăjitoare care folosesc recuzita bisericii Ortodoxe în vrăjile lor. (aghiazma. crucea, lumânările, icoanele, etc.) până la oameni culți înclinați spre culte cu caracter asiatic ascuns. El nu are nici coarne nici coadă, dar se complăce în asemenea postură, pentru ca oamenii să-l considere o sperietoarea de care îți poți bate joc oricând. În realitatea el duce lumea la dezastru provocând cele mai mari nenorocirii lumii prin războaie cu caracter teritorial, lupte interetnice sau religioase. Produce

dezastre familiale prin inocularea diverselor vicii având ca rezultat copii dezaxați, scăpați de sub controlul familiei și în conflict cu societatea și legile țării lor. Una dintre armele sale subtile cu care educă lumea în sens negativ sunt filmele difuzate 24 din 24 ore prin Televiziune, în care violența și destrăbălarea sunt ridicate la rang de virtute și civilizație. Dar pentru un cunoscător al Bibliei diavolul nu este un pericol sau o sursă de groază. Atunci când vrăjitorul Balaam a fost chemat să-l blesteme pe Israel se declară învins: *descântecul nu poate face nimic împotriva lui Iacov. Nici vrăjitoria împotriva lui Israel:* „ (Num.23.23) Iar apostolul Ioan zice credincioșilor: „*Cel ce este în voi, este mai mare decât cel ce este în lume,*„ (1 Ioan 4.4) Și să nu uiaăm: diavolul are atâta putere cât i se dă, respectiv cât îi dau oamenii. Dar dacă el cuprinde un teritoriu iar oamenii refuză harul lui Dumnezeu, Dumnezeu îi părăsește Pavel zice că: „*Jumnezeu i-a lăsat în voia unor patimi scârboase,*„ (Rom.1.26) Și așa cum la începutul zidirii Dumnezeu a blestemat pământul din cauza neascultării lui Adam și în zilele noastre grupurile de oameni care nu L-au acceptat pe Dumnezeu și nu-i fac voia sunt lăsate la voia minții lor, de aceea în acele teritorii e sărăcie, moarte boală și tot felul de lucruri rele. În schimb țările Evanghelice în care Cuvântul Domnului e prețuit, există belșug chiar și în cele pământești. Și din păcate Satana când cuprinde un teritoriu nu se lasă și nu-l părăsește ușor. Atunci când Daniel aștepta un răspuns fiind în Babilon țară păgână și sub puterea diavolului răspunsul vine după 21 de zile din următorul motiv: „*El mi-a zis :„ Damele, nu te teme de nimic ! Căci cuvintele tale au fost ascultate din cea dintâi zi, Când ți-ai pus inima ca să înțelegi și să te smerești înaintea Dumnezeului tău și tocmai din pricina cuvintelor tale vin eu acum. Dar căpetenia împărăției Persiei mi-a stat împotriva 21 de zile....*„ (Dan. 10.12-13) De aceea orice creștin trebuie să cunoască Sfânta Scriptură, s-o creadă și să-i urmeze percepțele, fără teamă de nimic și atunci poate spune și el ca psalmistul: „*El (Dumnezeu) te va acoperi cu penele Lui și te vei ascunde sub aripile Lui.*

- 288 -

Căci scut și pavăza este credinșia Lui. Nu trebuie să te temi nici de groaza din timpul nopții, nici de săgeata care zboară ziua, nici de ciurma care umblă în întuneric, nici de molima care bântuie ziua nameaza mare., (Ps.91.4-6)

Față de cele de mai sus susțin cu toată sinceritatea și dragostea față de poporul Român, că numai atunci când poporul Româna va accepta Biblia și numai Biblia ca sursă de învățătură, țara noastră va fi binecuvântată. Altminteri vom avea parte de conducători lipsiți de scrupule crescuți în școala comunismului care pretind că aici pe pământ e și raiul și iadul, iar acești necredincioși luptă din răsputeri neavând frică de Dumnezeu să-și asigure mai întâi lor raiul pe pământ, lăsând poporul în sărăcie și ignoranță.

Americanii au deviza „*In God we Trust*„, care ar însemna în Dumnezeu e dreptatea noastră. După revoluția din 1989, când s-a pus problema noii steme a țării revenindu-se la cea veche guvernării crescuți în școala comunismului au scos de pe stemă deviza, „*Nihil sine Deo*„, adică „nimic tară Dumnezeu„, , cu motivația că era deviza regalității. Dar atâta timp cât această deviză corespunde năzuințelor unui popor, ea trebuie păstrată indiferent cine a promulgat-o.

Capitolul XX

FRICA,

REZULTAT AL NECUNOAȘTERII

SCRIPTURILOR

„ Și voi nu a-ți primit un duh de robie, ca să aveți frică; ci ați primit un duh de înfierare care ne face să strigăm Ava adică Tată., (Rom.8.15)

În general, oamenii sunt tentați să privească numai înainte să scruteze viitorul pe care și-l doresc cât mai luminos și mai plin de succese. Dar nu odată omul e tentat a-și cunoaște și trecutul și aceștia sunt istoricii care în toate cazurile folosesc documente pentru a cunoaște faptele trecutului, la care un istoric a zis *că cine nu-și cunoaște istoria va trebu-i s-o repete*, pentru că *istoria ne învață lucruri de urmat și de evitat* zice un alt istoric. În marea lor majoritate istoricii se ocupă de oamenii de seamă ai trecutului dar și de cei ce au fost nedemni de chemarea la care au fost chemați. Dar pentru a inocula copiilor simțul patriotic în școli copii sunt învățați că înaintașii domni sau regi au fost oameni vrednici de toată lauda scoțând în evidență patriotismul, cinstea, demnitatea, spiritul de sacrificiu. Dar nu odată acești mari conducători de state s-au dovedit niște

- 289 -

oameni ca toți oamenii. A trecut perioada istoriei antice cu întunecimea sa, a urmat Evul Mediu și el întunecat. Unii istorici au socotit perioada renașterii aproximativ secolele XIV-XVI, perioada începutului de glorie a omenirii occidentale. Aceasta a întors omenirea spre filozofiile antice, vizând scoaterea omenirii de sub servitutea bisericii Catolice care se voia atotputernică în viața particulară cât și în cea a statelor, uitând că renașterea nu s-a adresat omului de rând care fără Biblie, fără Cuvântul lui Dumnezeu a rămas tot în starea de înapoiere transmisă din generație în generație în tot Evul Mediu. Totuși printre învățații vremurilor trecute s-au găsit oameni care au înțeles că progresul societății nu poate veni din filozofiile antice ale lui Aristotel sau Platon și aceasta nu a venit din gândirea lui Rabelais sau Pico de Mirandola cu morala lor profană individualistă ci din partea acelor care nu au confundat creștinismul cu conducătorii săi corupți și păgânizați ci s-au îndreptat spre sursa creștinismului, izvorul din care-și trage esența adică spre Biblie. Prof. Andrei Oțetea a scris cartea, „Renașterea și Reforma., Această lucrare în prima fază a fost intitulată „Renașterea, dar când a crezut că a definitivat-o a văzut că Renașterea nu poate fi separată de Reforma religioasă și nici cea religioasă de Renaștere. În domeniul reformei religioase, Renașterea a avut meritul că prin studiul limbilor clasice antice, Ebraica și Greaca, Biblia să poată fi tradusă corect, iar inventarea tiparului a

pus-o în mâna unei mai largi mase de cercetători cu preponderență oameni culti care au inițiat reforma religioasă. *Lipsa unei culturi pur creștine și necunoașterea Bibliei i-a făcut pe cei din Evul Mediu să-și formeze o concepție cu totul eronată despre Dumnezeu și despre felul Său de a lucra. Despre religie și fenomenele naturale, despre ce ar trebui și sau ce nu ar trebui să facă ei ca creștini.* Prezentul capitol e o scurtă recapitulare a volumelor I-III al cărții,, *Frica în Occident*,, autor Jean Delumeau.

În cele ce urmează voi extrage din această lucrare date concludente în elucidarea problemei propuse. , JDeci nimic nu e mai greu de analizat decât frica. De frică pot muri și civilizațiile nu numai persoanele fizice izolate. Dacă luăm frica ca fenomen social vedem că colectivitățile ne iubite *cum au fost creștinii primelor secole evreii, reformatorii religioși din Evul Mediu și cultele neoprotestante în fostul lagăr socialist*, pot fi comparate cu niște copii lipsiți de dragoste maternă, pentru că aproape în toate cazurile au fost socotiți elemente primejdioase și înconjurați de suspiciune. Dar nici elementele naturii nu sunt de neglijat în fricile ce le-au provocat. Pentru popoarele riverane, **marea** prin imensitatea ei a fost todeauna un domeniu enigmatic care crea și crează o stare de frică. În maritima Olada circula maxima: *„jnai bine să cutreieri Olanda într-o căruță hodorogită decât marea într-o corabie nouă,* „ iar latinii spuneau:

- 290 -

„Elăviți marea dar stați pe țârm.„, Iar în legătură cu ceremonialurile plictisitoare ale unor biserici a ieșit zicala: „ *Cine nu poate să doarmă să meargă ta biserică, iar cine nu știe să se roage să meargă pe mare.*„, Frica de mare i-a făcut pe oameni să recurgă la ajutorul unor sfinți specializați, patroni ai mării, pentru ca la vreme de nevoie să fie ajutați. Am amintit despre regina Joinville soția lui Ludovic al IX-lea, care surprinși de furtună pe mare i-au promis sf. Nicolae o corabie artizanală de argint de cinci cenți. În „Furtuna,, de Shakespeare Gonzalo declară în toiu l primejdiei că e gata să schimbe oceanul cu cel mai dușmănos pământ. Rabelais arată comportamentele superstițioase ale lui Panurge care îi cheamă pe toți sfinții și pe toate sfințele în ajutor, face legământ să se spovedească la timp, făgăduiește să înalțe o capelă Sf. Mihail sau sf. Nicolae, sau la amândoi, promițând și pelerinaje. Într-o noapte a anului 1525 pictorul Durer a avut un coșmar; vedea sfârșitul lumii. Transcriind acest vis de groază într-o acuarelă, a înfățișat niște nori negri încărcăți de apă. Oamenii și-au imaginat cum v-a arăta sfârșitul lumii și judecate de apoi în următorul mod: marea având un rol deosebit după imaginația oamenilor timpului, fie că se va ridica cu 15 coți deasupra munților, fie că va cobora în cel mai adânc hău al pământului, iar peștii și pocitaniile mării se vor manifesta cu zbierete asurzitoare. Dacă zișii creștini în pericol apelează la cine nu trebuie, e necesar să vedem ce a făcut Pavel apostolul în fața unui asemenea pericol:„ *înainte de ziuă, Pavel a*

rugat pe toți să mănânce și a zis: „Astăzi sunt patrușprezece zile, de când stați mereu de veghe și n-ați luat nimic de mâncare în gură. De aceea vă rog să mănâcați, căci lucrul acesta este pentru scăparea voastră; și nu se va pierde nici un fir de păr din cap.”, (Fap.27.33-34) Aceasta a fost poziția unui sfânt în fața mării dezlănțite. Marele predicator John Wesley era în drum spre America în anul 1736. Pe aceeași corabie se afla și un grup de emigranți din Moravia, din mișcarea cu același nume, oameni credincioși lui Dumnezeu, dar neînțeleși și huliți de societate. Pentru a fi de folos pasagerilor și în mod dezinteresat ei efectuau cele mai umile lucrări fără a pretinde nimic din partea pasagerilor, totul fiind făcut în Numele Domnului Isus Hristos. În acest timp s-a dezlănțuit pe mare o furtună puternică. Pânza principală a corăbiei a fost ruptă și aruncată. Pasagerii erau îngroziți, dar credincioșii moravieni cântau liniștiți psalmi. Impresionat de curajul lor Wesley l-a întrebat pe unul dintre ei: „Nu v-a fost frică?” „, „Slavă Domnului, nu!”, a răspuns un credincios. Dar nici femeile, nici copii nu s-au temut? La care germanul moravian a răspuns: „Nu, nici femeile și nici copii noștri nu se tem de moarte.”, Această credință Evanghelică l-a impresionat pe Wesley, care mai târziu a ajuns un mare predicator, învățând de la niște oameni simpli credința în Dumnezeu. Un alt motiv de frică în

- 291 -

occident a fost și **frica de vrăjitoare**. Frică socială care a luat proporții fantastice ceea ce a dus la procesele vrăjitoarelor episod trist, hidos, respingător care pătează biserica Catolică pentru veșnicie. Anchetele împoriva vrăjitoarelor pentru vină reală sau închipuită se făceau după un ghid numit „Malleus maleficarum”, prima ediție apărând în anul 1486. Din acest ghid se poate vedea cât de ușor putea fi cineva inculpat ca vrăjitor, amenințat cu pedeapsa capitală, achitarea fiind ceva iluzoriu. Dacă două femei s-au certat și peste două zile una dintre ele s-a îmbolnăvit din cine știe ce cauză, cea sănătoasă risca să ajungă pe mâna anchetatorilor inchizitori. Vrăjitoarelor li se atribuiau puteri deosebite. Că au puterea de a aduna lupii mânându-i ca pe o turmă de oi, că pot lega sau dezlega ploile, că pot provoca calamități naturale. Dacă un copil murea la naștere, moașele erau învinuite că l-au zugrumat înainte de a fi botezat acești copii fiind sortiți diavolului. De aceea botezul unui copil era prima îndatorire a unui părinte. Europa era cuprinsă de o așa de mare frică de vrăjitoare și vrăjitorii, încât nu exista domeniu în care să nu se considere că cineva a făcut vrăji și pentru a căror dezlegare trebuiau făcute alte vrăji. Frica că cineva are putere asupra lupilor, că altul poate lua laptele vacilor, sau că poate strica recolta, îi face pe oameni să creadă și să practice la rândul lor vrăji pentru contracararea pericolului. Astfel a apărut hidromația (semne prin apă), piromanția (semne prin foc). Bibliomanția (folosirea cărților bisericești la vrăji),

Chiromanția (cercetarea liniilor din palmă), etc. Urmare fricii de

vărăjtoare în Evul Mediu și nu numai atunci exista **frica de strigoi**. Dicționarul limbii Române moderne zice că în credințele populare strigoiul este sufletul unui om mort sau viu care în timpul nopții se transformă în lup sau în altă arătare, pricinuind rele celor ce-i întâlnesc, în funcție de regiune fiind numiți și pricolici sau moroi. Frica de strigoi era așa de mare încât la înmormântare se proceda la diferite practici oculte pentru ca ei să nu poată reveni printre cei vii spre a-i chinui. Și această credință e de origine păgână, când trecutul nu era totdeauna mort deabinelea și oricând putea da năvală amenințător în interiorul prezentului. Se considera că răposații își aveau locul lor cel puțin o perioadă de timp între acele făpturi străvezii pe jumătate materiale care populau lumea subterană. Însuși Paracelsius și nu știm pe ce bază a susținut această teorie. În Evul Mediu se credea că mortul e chiar mai puternic decât cel viu, căci prin moștenirea pe care a lăsat-o, deținea un ascendent asupra moștenitorilor de aceea în occident se dezgropau și se judecau morții, ca de exemplu papa Formosius și Wicliffe. Frica populară generată de necunoașterea Scripturilor, a atribuit celor morți sau cel puțin unei părți dintre ei puteri deosebite, după moartea lor apărând diferite legende, povești transmise din gură în gură, în final ajungându-se la diferite

- 292 -

variante una mai fantezistă decât alta. Una din încredințările Ortodoxiei și catolicismului e că rudele rămase în viața pot ajuta pe cei decedați cu pomeni pentru sufletul lor, pentru a fi scoși din locul de pedeapsă, la Catolici concretizat prin purgatoriu. Odată cu Reforma religioasă, s-a procedat la combaterea acestor practici care nu au nici o bază Biblică. Astfel pastorul Lavater din Zurich (1571) într-o scrisoare neagă orice apariție a sufletelor celor morți cu scopul de a păgubi sau speria oamenii. Conform Bibliei nu există decât două locuri de petrecere a sufletelor după moarte: ori fericire veșnică, ori chin veșnic iar locul din viața de dincolo o pregătește omul de aici de pe pământ, după care nu mai e scăpare.

Un alt motiv de groază au fost și vor rămâne epidemiile, ca de exemplu ciuma. Această epidemie groaznică apărea la intervale de aproximativ 8-15 ani. motiv de permanentă teamă pentru cei de atunci. Teamă justificată, pentru că aceste epidemii ajungeau să ucidă până la o treime din populația regiunii afectate. Epidemia începea cu dureri de cap și vomitare, urmate de o febră puternică, cu frisoane, puls scăzut moale și lent, inegal, capul greu făcând anevoioasă susținerea lui, amețeli și tulburare de om bătut, cu privirea fixă, trădând spaima și deznădejdea. În legătură cu epidemia din anul 1348, carmelitul Parizian Jean de Venette nota: Oamenii nu boleau mai mult de două sau trei zile și mureau repede, aproape neepuizați trupește. Odată anunțată epidemia începea deruta. Oamenii fugeau la țară, iar preoții se împart în două categorii: unii rămân să îngrijească bolnavii și să-i înmormânteze pe cei decedați, iar alții refuză

orice contact cu populația îngrozită. La Neapole (1656) chiar în timpul epidemiei cardinalul episcop interzice preoților să părăsească parohiile, însă el s-a refugiat grăbit la mănăstirea San Elimo de unde nu s-a întors decât după trecerea molimei. În asemenea cazuri apăreau trei explicații: una savantă legată de apariția cometelor sau de conjuncții planetare, a doua era a bisericii care o considera ca o pedeapsă pentru păcate și a treia emisă de popor care considera molima opera unor persoane sau colectivități ostile lor și interesate a se răzbuna ceea ce trebuia neapărat pedepsit, vinovații fiind ori persoane incomode, ori colectivități neînțelese. **Unii dintre vinovații principali erau în cele mai multe cazuri evreii.** Se caută țapi ispășitori, iar fantezia și interesul unor oameni n-are limite. În Stuttgart evreii au început a fi arși pe rug cu doi ani înainte de începerea adevăratei epidemii(1350). Odată apărută ciuma neagră antisemitismului nu i se mai poate pune stavilă. În 1348 au izbucnit progromuri la Barcelona, Cervera etc. La Tarrega au fost astfel măcelăriți 300 de evrei, papa Clement al VI-lea trebuind să intervină printr-o bulă prin care-i incrimina pe cei ce atribuiau evreilor răspunderea molimei, dar

- 293 -

cu toată această bulă, poporul îngrozit și înfuriat își duce răzbunarea până la capăt. Evreii erau socotiți agenții lui Satan și de aceea trebuiau nimiciți. Antiiodaismul a vut două cauze : prima a fost și încă este că evreii întotdeauna s-au detașat de ceilalți oameni prin spiritul lor întreprinzător, devenind meseriași, comercianți, industriași sau bancheri vestiți precum și oameni de știință sau medici. În calitate de medici au ajuns să trateze oameni de rang înalt. Iar în calitate de financieri să fie de folos unor oameni suspuși, stârnind invidia unor categorii de oameni interesați, care se grăbeau să emită pe seama lor diverse zvonuri alarmiste. A doua cauză era cea de ordin religios, fiind că religia mozaică îi izolează de restul societății, pentru unii dând impresia unei atitudini dușmănoase, față de societatea în care trăiesc socotind că evreii ar fi dușmanii ei. Cei interesați speculând neștiința maselor pentru a-i asmuți împotriva evreilor. Argumentele pe care le-a adus orgoliosul Haman împotriva evreilor, repetându-se în tot cursul istoriei. *„Atunci Haman i-a zis împăratului Ahașveroș: în toate ținuturile împărăției tale este risipit un popor deosebit între popoare, care are legi deosebite de ale tuturor popoarelor și nu ține legile împăratului, nu este în folosul împăratului să-l lase liniștit. „(Eстера 3.8) Spre deosebire de alte națiuni care odată emigrate într-o parte a lumii la a doua cel mult la a treia generație se încorporează națiunii unde s-a stabilit, evreii aproape 1878 de ani, popor fără țară și-au păstrat ființa lor Mozaică, limba și obiceiurile. Una din marile greșeli a clericilor și nu odată a predicatorilor, este că ei consideră că asupra evreilor persistă blestemul pe care ei și l-au asumat prin cuvintele: „ *Și tot norodul a răspuns „,Sângele Lui să fie asupra noastră și asupra copiilor**

noștri., (Matei 27.25) Necunoscând Scripturile și planul lui Dumnezeu față de poporul Său, putem ajunge la convingerea eronată că toate cele ce li s-au întâmplat evreilor ar fi consecința blestemului pe care l-au cerut. Dar lucrurile nu stau așa. Dacă e vorba de vină atunci ea e colectivă. Evreii au cerut moartea Domnului iar romanii au dus-o la îndeplinire. În acest caz și românii care se laudă cu romanitatea și latinitatea lor au partea lor de vină și ar fi trebuit ca și ei să plătească pentru moartea Domnului. Dar evreii au suferit pentru că nu au cunoscut vremea când au fost cercetați și nu au dat cezarului ce i se cuvenea cum i-a învățat Domnul Isus. Dacă ei nu se răsculau Ierusalimul nu ar fi fost nimic, evreii nu ar fi ajuns un popor fără țară,* iar romanii cu timpul ar fi dispărut cum de altfel au dispărut atâtea mari imperii ale lumii. Domnul Isus pe cruce fiind i-a iertat. Aposolii au fost trimiși în primul rând la oile pierdute ale lui Israel, iar Pavel ar fi dorit să fie el însuși sub anatema, pentru rudele lui dintre evrei, cărora le explică în epistola trimisă evreilor că Domnul Isus stă pururea ca să mijlocească pentru ei. Așa că uciderea evreilor pentru

- 294 -

această vină nu are suport. În continuare vom vedea care au fost rezultatele înțelegerii eronate a planului lui Dumnezeu cu privire la evrei și la neamuri. Pe vremea înscăunării împăratului German Carol al VI-lea (1380) a izbucnit o epidemie de ciumă neagră, ceea ce face ca poporul să-i considere vinovați pe evrei de aceasta, numindu-i, cămătari nemiloși, lipitorile săracilor și otrăvitori ai fântânilor din care beau creștinii. În aceasta elementul religios spunându-și cuvântul evreul fiind socotit unul din fețele diavolului. La al IV-lea Conciliu Vatican ținut la Lateran, s-a ordonat ca evreii să se îmbrace în haine deosebite de ale creștinilor. În Franța între anii 1215-1370, douăsprezece concilii au ordonat ca evreii să poarte o insignă galbenă. În Spania înainte de a deveni intolerantă cu evreii, creștinii erau în bune relații cu evreii participând în mod reciproc unii la slujbele religioase ale celorlalți, iar în anul 1449, cu ocazia epidemiei de ciumă, evreii au organizat o procesiune cu sulurile Torei (Legii lui Moise), urmați de o procesiune a sfântului sacrament. Și aici o paranteză din care putem cunoaște că nu moaștele sau obiectele socotite sfinte pot îndupleca voința lui Dumnezeu ci numai sfințenia poporului e aceea de care ține cont Dumnezeu: „ Poporul s-a întors în tabără și bătrânii lui Israel au zis: „ Pentruce ne-a lăsat Domnul ca să fim bătuți astăzi de filistenii? Haidem să luăm de la Silo chivotul legământului Domnului, ca să vină în mijlocul nostru și să ne izbăvească din mâna vrăjmașilor noștri... (1 Sam.4.3) Rezultatul e cunoscut: Poporul a fost bătut iar chivotul legii a ajuns în mâinile filistenilor. Pe vremea proorocului Ieremia evreii și-au format o nădejde înșelătoare încrezându-se în sfințenia Templului fără să fie cu luare aminte asupra sfințeniei lor, de aceea Ieremia îi mustră și nu le garantează protecție din

partea lui Dumnezeu decât numai cu condiția ca ei să-și părăsească faptele lor rele, pentru că Templul nu-i poate ajuta. (Ier.7.3-7) Am pomenit de Spania tolerantă a celor trei Religii; creștină, mozaică și musulmană. Dar lucrurile se schimbă iconografia și teatrul religios seamănă otravă prezentându-i pe evrei ca pe răul absolut, care trebuie nimic. Un imn flamand din secolul al XV-lea și din păcate religios chema la arme împotriva evreilor prin cuvintele: „După ce Domnul Isus Și-a împlinit menirea, Iuda L-a trădat și L-a vândut jidovilor, frații aceștia mincinoși,.... fie ca Dumnezeu să-i afurisească și să-i risipească în toată lumea,... pe drept noi vrem să-i* pedepsim; o să-i strivim, împotriva jidovilor strig; la arme., Astfel o cultură creștină se teme de un dușman aproape inexistent numeric, lipsind cu desăvârșire în majoritatea localităților, dar care rămâne totuși viu în conștiința lor. de aceea trebuie uciși sau convertiți cu forța. Dominicanul Vincent Ferrier din Sicilia care de formă declară sus și tare că nu trebuie folosită violența împotriva evreilor, îi obligă să ia parte la slujbele creștine. Orice lipsă fiind

- 295 -

sanționată nu prin torturi, Doamne ferește ci prin amenzi usturătoare de până la o mie de florini sumă enorm de mare. Iar cei ce întrețin relații mai strânse cu evreii fiind în pericol de a fi excomunicați din biserică. Pentru a-i feri pe creștini de marele pericol evreesc biserica Catolică s-a simțit dator să-i creștineze pe evrei pe orice cale, pentru ca ei să nu mai otrăvească fântânile, să profaneze ostiile, aghiazmă sau alte „*lucruri sfinte*., Deci prima metodă de a izgoni răul din ei era apa sfințită, care odată venită în contact cu cei păcătoși îi *sfințește chiar împotriva voinței lor*. Un prilej nimerit de a aduce la îndeplinire un asemenea plan ..*Evangelicau* fost cruciadele începând chiar cu prima. O mulțime venită din toate părțile, înarmată până în dinți, se îndreaptă spre Ierusalim, dar pe parcurs îi obligă pe evrei să se boteze măcelărindu-i pe cei ce se opun. În anul 1652, în Valencia mulțimea creștină atacă Aljama (cartierul evreesc) cu strigătele: *pentru evrei moartea sau aghiazmă.*., încă din 1434 asupra medicinei evreiești este aruncată suspiciunea: „mai bine bolnav dacă aceasta este voința divină decât vindecat cu ajutorul diavolului, prin mijloace neîngăduite. „ A-i chema pe medicii evrei, e ca și cum a-i încălzi năpârca la sân, ca și cum am crește lupi la casa noastră „ proclama în 1652 clerul din Frankfurt, iar păstorii din Halle cu cinci ani mai târziu declară și ei: „Mai bine să mori în legea lui Hristos decât să fi vindecat de un medic evreu și de Satan, „ considerând medicina eficientă a evreilor drept magie. Și aceste încredințări le răspândeau medicii creștini mai puțin dotați. La anumite sărbători închinat sfînșilor unele orașe îi obligau pe evrei să alerge pe stradă desculți și aproape goi spre amuzamentul privitorilor. Pentru a serba carnavalul de la Roma, papa Martin al V-lea, (1421) i-a obligat pe evrei să finanțeze această distracție. Și tot la

Roma se statornicește obiceiul ca în timpul carnavalului să se organizeze curse în care trebuiau să alerge spre desfătarea publicului, evrei, măgari, tineri, copii , bivoli și sexagenari. Printre alte distracții oferite publicului în cinstea Maicii Domnului *a evreicii Maria*, era și arderea în public a talmudului, în ce-i privește pe evreii creștinați, nici aceștia nu scăpau de suspiciune. Suspectați de necredință li se puneau diverse opreliști, rămânând inamicul numărul unu al creștinilor pentru că respectau restricțiile alimentarea ale Vechiului Testament. În fața „primejdiei evreești și a reformei religioase,, Ferdinand și Isabela în 1478 au obținut de la scaunul pontifical bula de constituire a inchiziției, iar în perioada 1480-1487 cinci mii de conversos (evrei convertiți) sunt supuși unui regim de supraveghere rigurosă. Aceasta îl face pe Alonzo Diaz de Montalvo să-i scrie lui Juan al II-lea: „Creștinii intoleranți cu evreii distrug unitatea Bisericii. Hristos este pacea noastră care i-a împăcat pe evrei cu creștinii (neamurile). A-i respinge pe conversos înseamnă a săvârși o acțiune

- 296 -

schismatică. Toți cei ce se revoltă asupra evreilor convertiți sunt niște lupi răpitori, folosind paravanul religiei, pentru că râvnesc la averile lor.,, Frica de evrei e patologică. În 1482, breasla zidarilor din Toledo interzice membrilor ei să împărtășească secretele meseriei lor unor evrei. În anul 1486 Ieronimiții care cupindeau un număr mare de conversos, hotărâsc că atâta timp cât inchiiziția își va continua misiunea, nimeni din descendenții neofiților până la a patra generație să nu fie primiți în ordinul lor. Nu vor putea deține funcții și nici nu se vor putea călugări. Evreii chiar convertiți nu puteau obține titluri universitare, fiind excluși din ordinul papei din rândul franciscanilor. La începutul lucrării sale, Martin Luther a fost favorabil evreilor în speranța unor convertiri, dar timpul a trecut iar evreii au rămas tot refractari creștinismului, ceea ce a făcut ca Martin Luther să-și piardă răbdarea și să le devină ostil, bineînțeles fără a iniția programuri împotriva lor

Fiind că am vorbit despre epidemii mai sus, cunoaștem din istorie că vinovații se caută nu numai printre evrei ci și printre membrii obștii lovite. Astfel un octogenar se ruga îngenuncheat într-o biserică; apoi vrea să se așeze, dar înainte de a o face șterge cu gluga banca. Gest nefericit femeile înțelegând prin aceasta că el a otrăvit banca. Gloata odată atenționată tăbărăște asupra nefericitului bătrân care e lovit însângerat și aruncat în închisoare unde e supus torturilor. Dacă credincioșii catolici caută vinovați în alții, biserica reformată, consideră că epidemiile sunt nuiuaa lui Dumnezeu pentru păcatele societății. Într-o carte publicată în anul 1613, un predicator Anglican dă o rețetă: *întâi și întâi postește și te roagă; apoi într-un litru de caință de Ninive amestecă doi pumni plini de credință în sângele Domnului Isus Hristos, cu toată speranța cu care ești în stare și apoi lasă să*

fiarbă totul în focul iubirii, în recipientul unei conștiințe purificate, până când spuma neagră a pătimirilor lumești se va împuși în stomacul tău, ceea ce vei judeca cu ochii credinței și te vei scârbi de păcate, pentru ca să vină îndurarea Domnului.,, Și biserica Catolică consideră epidemiile drept pedepșa lui Dumnezeu pentru păcate, dar în recuzita ei altele sunt sursele de încredere și nu direct la Dumnezeu ci pe ocolite. Pentru eradicarea molimei biserica Catolică recurge la exorcisme concretizate prin defilări sacre cu moaște în procesiune, care cuprind toate cartierele unui oraș. La fiecare răspântie se fac opriri, se trece prin toate cotloanele orașului, pentru ca fiecare colț să beneficieze de efluviile ocrotitoare emise de corpul sfântului. La Milano procesiunea e făcută sub semnul Sfintei Fecioare. În ziua de 16 noiembrie 1720, episcopul rostește din înaltul clopotniței bisericii Accoule spre cele patru puncte cardinale, exorcismele liturgice împotriva ciumei. La Sevilla în 1801 în timpul unei epidemii de friguri galbene, este arătat un fragment din

- 297 -

adevărata cruce, despre care se susține că a stăvilil ciuma din 1609, dar unde a stat acel fragment ascuns ? Cu toate că nu se face precizarea, totuși orașul e pus sub protecția unei bucăți de lemn. În secolele XV-XVII în multe sate și orașe din occident, în Silezia, Serbia, și chiar în Transilvania și Moldova, se puneau fete goale și câteodată băieți, care să tragă o brazdă în jurul localității, creând un cerc magic, pe parcursul căruia se dansa, asemenea păgânilor în credința lor circumambulatorie, pentru a feri colectivitatea de epidemii. Iar în bisericii Maicii Domului i se ofereau cingători de ceară. **Dar pe lângă motivele de frică enumerate mai sus mai exista o sursă de pericol și acestea erau femeile.** Aceasta pentru că indiferent de pericol femeile primele dau alarma. Această frică de femei a fost alimentată în special de călugări, cu toate că Sf Ap.Pavel zice că între credincioși nu se mai face deosebire nici de națiune și nici de parte femeiască sau bărbătească, în Hristos fiind toți una. Dar biserica Catolică a promovat această frică de femei susceptibile de a deveni în orice moment agente ale Satanei. Însuși Tertulian adresând-se femeii zice: „ Tu veșnic ar trebui să fi cernita, acoperită de zdrențe și cufundată în pocăință, ca să-ți răscumperi păcatul de a fi dus la pierzare neamul omenesc. Femeie tu ești poarta diavolului. Tu te-ai atins de pomul lui Satan și cea dintâi ai nesocotit legea Dumnezească.,, Din cele de mai sus putem cunoaște că și oameni de talia lui Tertulian pot cădea în extreme. Ambrozie vorbește în acelaș spirit, iar Ieronim agravează și mai mult situația pe baza unor scrieri atribuite pe nedrept lui Augustin și pe baza căruia a fost emis faimosul decret a lui Grațian (1140- 1150) care până în secolul XX a fost sursa oficială a bisericii Catolice în atitudinea față de femeie. Toma d'Aquino urmându-le perceptul. Călugării convinși că, calea spre mântuire stă numai în celibat căutau să

abată gândul oamenilor de la căsătorie. Dar cel mai periculos lucru de care au fost învinuite femeile în Evul Mediu a fost diabolizarea lor. Thomas Murner o numește „diavol domestic... În fața tribunalelor femeile sunt mai puțin crezute. În cazul unui conflict conjugal, confesorul nu-1 va învinui niciodată pe bărbat în fața femeii. Ura împotriva femeii a atins apogeul odată cu inventarea tiparului, asemenea concepții putând fi difuzate în masă și din păcate de oameni socotiți culți. Călugăul Battista Mantovano zice despre femeie: „ Partea femeiască este făptura slugarnică, acră, plină de venin, crudă, trufașă, toată numai trădare, nelegiuită, bicisnică și smintită.,, în anul 1565 un autor de succes Adam Schubert, scrie o carte cu titlul: „Diavolul casnic,, în care soțul este îndemnat să recurgă la ciomag în raporturile sale cu nevasta. Nici iconografia nu s-a lăsat mai pejos. Eva e pusă alături de Pandora, o capcană de care trebuie să te ferești. Odată cu proliferarea vrăjitoriei și demonologiei, în occidentul Evului Mediu, femeia deține un prim

- 298 -

plan de pericolozitate. În februarie 1657 la Sugny în Luxemburg, este interogată o oarecare Pierette Petit acuzată de vrăjitorie. Începe interogatoriul: E adevărat că a-i luat mana vacii lui Henry Tellier ? E adevărat că ai suflat în gura femeii Bailly din care cauză i s-a tras moartea? E adevărat că ai vrut s-o ucizi pe vecina ta Elisabeta Mergy dându-i o legătură de praz și o turtă? Pierette Petit neagă totul, dar după două zile interogatoriul este reluat cu mai mult zel. De aici înainte datele cosemnate de anchetator sunt de domeniul fantasticului: Că s-a măritat cu diavolul. Că a avut de aface cu el în serile în care a uitat să se închine. Că a dănuțit cu diavolul în diferite localități și ce persoane a cunoscut la aceste petreceri cu diavolul, fantezia anchetatorului n-are limite. Societatea e îngrozită de efectele vrăjitoriei. E suficient ca grindina să se oprească la hotarul ogorului cuiva ca să fie acuzat imediat de vrăjitorie. În Scoția sau Milano, era suficient să strecoare cineva în cutia milelor un bilet că cutare e vrăjitor, ca cel pârât să fie imediat inculpat. Pe lângă cele de mai sus, *pisica neagră* în special e un agent Satanic de temut. **Urinează ereticii care nu odată sunt aleși chiar dintre credincioșii catolici.** În aprilie 1506 în biserica San Dominigos i se pare cuiva că a sclipit un crucifix. Cineva din asistență emite totuși o părere aparte, *imediat e descoperit* că e evreu convertit, pentru care e condamnat imediat la moarte și ars pe rug. Doi călugări ies din biserică strigând: erezie ! erezie ! mulțimea incitată nu mai ține cont de nimic încep lupte de stradă în care unii susțin că a sclipit crucifixul iar alții că putea fi o rază de soare care a luminat crucea. Toată tevatura se soldează cu 2000 de morți. Regele pedepsește orașul și ordonă executarea celor doi călugări însă ei scapă prin fugă. O simplă bănuială, aruncată de cineva asupra cuiva că nu ține la sfințenia unui obiect bisericesc atrăgea după sine răzbunarea unei

colectivități fanatizate. Cultele neoprotestante, baptiști, adventiști, pentecostali sau creștini după Evanghelie sunt numiți în general *pocăiți, sectanți sau eretici*. Prof, Gh.Vlăduțescu în lucrarea „*Erezeile Evului Mediu Creștin*.”, Explică, că cuvântul erezie sau sectă e unul și același cuvânt provenit din două limbi diferite Latina și greaca și care înseamnă *gândire politică sau Jilizofică și separare*. După cum am mai amintit orice religie inițial pleacă la drum cu o anumită doctrină. Dar pe parcurs încep să apară și unele modificări, care se abat de credința cunoscută și răspândită majoritară. Aceste abateri de la dreapta credință sunt numite inițial erezii. *La începuturile sale creștinismul a fost socotit ca o sectă sau departament iudaic*. După care înmulțindu-se a ajuns un cult de sine stătător. Timpul a trecut și au început *îmbunătățirile*. (abaterile de la învățătura de bază). Dacă în multe religii ereziile sau abaterile de la credință pornesc de jos *la creștini modificările sau ereziile au fost stabilite de vârfurile conducătoare*

- 299 -

prin sinoade și impuse maselor de credincioși. De aceea în simbolul credinței se spune cred în *una soborniceasca și apostolică Biserică, Ori Biblic un creștin crede în una Evanghelică și apostolica Biserică*, ceea ce schimbă datele problemei. Pentru aceasta facem **o recapitulare a ereziilor impuse de sinoade**.

1.- *Tradiția a fost pusă înaintea Cuvântului lui Dumnezeu*. Cu toate că Domnul Isus zice: *Dar voi de ce călcați porunca lui Dumnezeu în folosul datinei voastre?* (Mat. 15.3) Iar Pavel zice: „*Luați seama ca nimeni să nu vă fure cu filozofia și cu o amăgire deșeriă după datina oamenilor..și nu după Hristos...*” (Col.2.8)

2.- *S-a introdus botezul copiilor* cu toate că *Domnul Isus nu zice că cine va fi botezat va fi mântuit*, ci El zice: „*Cine va crede și se va boteza va fi mântuit...*” (Marcu 16.16) Ceea ce cere voluntariat și putere de decizie conștientă a celor ce se botează.

3.- *S-a introdus cultul Maicii Domnului și a sfinților* care sunt invocați, cărora li se cere protecție și mijlocire la Domnul Isus, Această erezie greșește din două puncte de vedere: în primul rând legat de faptul că : „*este un singur Dumnezeu și un singur mijlocitor între Dumnezeu și oameni: Omul Isus Hristos...*” (1 Tim.2 5) iar a doua erezie e combătută de Sf. Pavel care zice: „*căci au schimbat în minciună adevărul lui Dumnezeu și au slujit și s-au închinat făpturii în locul Făcătorului, care este binecuvântat în veci...*” (Rom. 1.25) Deci Biblic slujba de mijlocire o are numai Domnul Isus Hristos, iar o făptură un om născut din femeie ori cât de sfântă ar fi nu poate fi mijlocitor și nu i se cuvine închinare.

4.- *Sărbătorile închinare zeilor, au fost afectate sfinților creștini* prin înlocuirea zeului, dar eresurile legate de zi au rămas, cu toate că Dumnezeu nu i-a poruncit lui Moise ca să dedice zile oamenilor sfinți.

5.- S-a reintrodus *preoția* ca slujitoare a altarului, cu toate că odată cu jertfirea Domnului Isus perdeaua din lăuntru a Templului s-a rupt de sus până jos la care Apostolul Pavel face precizarea, „*Astfel dar fraților, fiindcă prin sângele lui Isus avem intrare slobodă în locul prea sfânt, pe calea cea nouă și vie pe care ne-a deschis-o El, prin perdeaua din lăuntru, adică trupul Său și fiind că avem un Mare preot pus peste casa lui Dumnezeu..să ne apropiem cu o inimă curată, cu credință deplină,, cu inimile stropite și curățite de un cuget rău>și cu trupurile spălate cu o apă curată.,* (Evrei 10.19-21) Din aceste versete și din următoarele înțelegem că mijlocirea nu mai aparține unui om ci numai Domnului Isus și orice credincios se poate adresa direct lui Dumnezeu prin Isus Hristos.

6.- S-a introdus *cultul moaștelor și a morților* care e o urâciune înaintea lui Dumnezeu, pomenile pentru morți precum și încredințarea că moaștele au
- 300 -

putere de ocrotire și vindecare. (Ps.106. 28; Deut.26.14)

7.- Cu toate că Biblia nu poruncește *monahismul*, iar apostolul Pavel îi combate pe cei ce condiționează mântuirea prin monahism, totuși se suține necesitatea sa.

8.- *Cultul păgân al închinării la icoane* sau imagini are o amploare deosebită despre care Sf.Ap.Pavel zice: „*S-au fălit că sunt înțelepți și au înebunit; și au schimbat slava Dumnezeului nemuritor într-o icoană care seamănă cu omul muritor....,* (Rom 1.22-23) La care adăugăm porunca a doua din decalog care zice: „*Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo asemănare a lucrurilor care sunt în ceruri sau jos pe pământ, sau în apele mai pe jos decât pământul. Să nu te închini înaintea lor și să nu le slujești.,* (Exod.20.4-5) La o cercetare mai adâncă se vor mai găsi și alte erezii pe care bisericile tradiționale le-au introdus fără nici o bază Biblică și chiar împotriva ei.

Partea dificilă a problemei e că cei ce au introdus erezii (învățăături străine) în biserică fiind majoritari și ocrotiți de puternicii zilei, tocmai ei îi acuză pe cei ce nu le urmează adausurile păgâne adoptate, deerezie. Ori așa numitele secte nu sunt decât mișcări creștine care citind Biblia, și-au propus a se întoarce la spiritul și practica primilor creștini. La care mă întorc din nou la Prof.Gh.Vlăduțescu care în cartea susamintită concluzionează: *Ereticii au fost tocmai acei care păstrau în ei nostalgia creștinismului primar.* Cartea a fost scrisă în timpul regimului comunist așa că el a scos în evidență numai „ereziiile Evului Mediu Creștin și nu „ numitele secte din vremea noastră. Dar să ne întoarcem la ceea ce ne-am propus adică frica de secte prin necunoașterea Bibliei. Având în vedere că cei ce au inițiat întoarcerea la Biblie, reformatorii religioși de după anul 1000 nu aveau cum să se exprime deschis, fiind necunoscuți marelui public, bisericile dominante pe lângă forța statului în stârpirea „ereziiilor,, au întocmit procese verbale de anchetă

conținând aberații groaznice, declarații smulse cu forța de anchetatori, răspândite printre oameni cu reavoință semănau frica, ura și disprețul față de cei ce se detașau de percepțele religiei oficiale. Așa cum în cei trei sute de ani de prigoniri din partea Romei imperiale creștinii erau cotați ca dușmani ai statului și ai societății, acuzați că la adunările lor se aduc jertfe omenești, deci omoruri rituale, tot de asemenea acuzații s-au folosit în continuare cultele Catolic și Ortodox ca motiv de prigoană, și în continuare comunismul ateu care vedea în hotărârea acestor oameni de a-L sluji pe Dumnezeu o stavilă în fața *mersului lor înainte*. Dominicanul Bernard de Luxemburg în lucrarea „Catalogue haeticorum,, dedicată episcopului din Koln, îi compară pe reformatorii religioși drept jivine spurcate și viclene, îi face lupi răpitori, cu recomandarea ca biserica să-i urmărească și să-i stârpească. Acelaș vocabular în folosește și protos Ioanichie Bălan de la mănăstirea Sihăstria împotriva credincioșilor neoprotestanți din România și Gh.Băbuț, în cartea „Pelerinul Român,, și mai sunt câțiva care aruncă vorbe grele împotriva numiților sectați răstălmăcind Biblia în fel și chip. Eram odată în tren și un cetățean puțin făcut, se lăuda că pocăiții l-au prins și că l-au închis într-o cameră fără ferestre și nu i-au dat de mâncare până când nu va declara că se pocăiește bineînțeles că era mare erou căci două bătrâne nu făceau altceva decât își făceau cruce și spuneau: „duc-se pe pustii,, și acel om spunea că a văzut acolo că pocăiții jertfesc copii sau oameni și atunci făcându-mă că nu știu prea multe l-am întreat: „ Ce înseamnă o jertfă și cum se procedează făcându-mă că voiam să cunosc amănunte dar el n-a putut să-mi explice nimic, el nici nu cunoștea ce însemnează cuvântul jertfă. Totuși asemenea vorbe proaste spuse de oameni beți în tren la puterea de a înțelege a unor români e o sursă bună de a răspândi zvonuri împotriva unor oameni nevinovați. Și de data aceasta vedem că Satana își prezintă oamenii săi drept credincioși și aruncă hula tocmai asupra celor credincioși, lucru pe care Domnul Isus L-a cunosct când a zis: „*Veți fi huliți de toți din pricina Numelui Meu.,,*

Frica, un sentiment comun tuturor viețuitoarelor. De la omul conștient de sine până la un animal, pasăre sau chiar cea mai mică furnică. Tot ce e viu se teme de neprevăzut, are dorința de a trăi, sentiment numit de savanți „spirit de conservare,,. Prima dată când omului i-a fost frică, a fost în Eden, când Adam după ce a păcătuit s-a ascuns de fața Domnului (Fac.310) și de aici frica și-a continuat cursul. Dar pentru om frica ia două aspecte: un motiv de frică este spiritul de conservare, iar al doilea motiv este musturarea de conștiință pentru încălcarea poruncilor dumnezeiești. Printre alte promisiuni ale Domnului făcute celor ce îl vor asculta e că ei vor fi scutiți de sentimentul de frică atunci când vor asculta întrutotul de Dumnezeu, frica de Dumnezeu fiind începutul înțelepciunii. De aceea Sf.Ap.Pavel zice: „ *Și voi n-ați primit un duh de robie, ca să mai aveți frica; ci a-ți primit un duh de*

înfiere care ne face să strigăm: Ava adică Tată! ,, (Rom.8.15)

..Da El te scapă de lațul vânătorului, de ciună și de pustiirile ei. El te va acoperi cu penele Lui și te vei ascunde sub aripile Lui. Căci scut și pavăză este credințioșia Lui. Nu trebuie să te temi nici de zroaza din timpul nopții, nici de săgeata care zboară ziua, nici de ciuna, care umblă în întuneric, nici de molima care bântuie ziua mare.... (Ps.91-10)

De aceea unui credincos Evanghelic nu-i este frică, nici de pisica neagră ce-i taie calea, nici întâlnirea cu un preot, nici cifra treisprezece, nici teama de vrăji, pentru că vraja nu are nici o putere asupra copiilor Domnului.

Capitolul XXI

CULTE TRADIȚIONALE: ORTODOXIE ȘI CATHOLICISM

„ Atunci fariseii și niște cărturari din Ierusalim au venit la Isus și I-au zis:
„Pentru ce calcă ucenicii Tăi datina bătrânilor?„, Drept răspuns Isus le-a
zis: „Dar voi **de ce călcați porunca lui Dumnezeu în folosul datinii**
voastre?“ (Matei 15. 2-3)

Făcând abstracție de atâtea denomi-națiuni creștine cunoscute sub diferite denumiri creștinismul e împărțit în trei mari ramuri: *Ortodoxia* cu diviziunile ei cea Bizantină, armenii, iacobiții (sirieni) și coptii (egipteni), *Catholicismul* divizat în Romano și Greco-Catolici și *Protestanții* din care se detașează *neoprotestanții*. Care este deosebirea dintre aceste ramuri creștine? Dacă luăm partea protestantă și neoprotestantă, ei au rămas la spiritul creștinismului Evanghelic și apostolic, cu încredințarea că singura și suficienta sursă de învățătură este numai Sfânta Scriptură, în ce privește Ortodoxia și Catholicismul, aceste culte pe lângă Biblie au adoptat și tradiția, punând-o chiar înaintea Bibliei iar hotărârile sinodale drept reguli de credință infailibilă, pentru care nu odată s-au dus lupte de stradă între credincioșii care nu erau de acord cu unele hotărâri sinodale.

Scurt istoric al Bisericii Ortodoxe. Biserica Ortodoxă cea de rit Bizantin, se caracterizează prin faptul că a păstrat neschimbate cele șapte sinoade ecumenice ținute în secolele IV-VIII, cu toate hotărârile lor. Lucru cu care nu au fost de acord bisericile Armeană, Iacobită și Coptă detașându-se de Ortodoxia Bizantină. În anul 1054 odată cu marea schismă și-a luat denumirea de Biserică *Ortodoxă (Drept credincioasă)* spre deosebire de Catholicism care și-a luat denumirea de *Biserică Catholică sau Universală*. Ca formă de organizare Bisericile Ortodoxe sunt autonome și autocefale, fără organizație supranațională, relația dintre diferitele patriarhii Ortodoxe fiind de ordin spiritual și are la bază cele patru patriarhii vechi: Alexandria care cuprindea Libia, Egiptul și Pentalope; Ierusalimul care cuprindea Palestina; Antiohia care cuprindea Arabia, Fenicia, Siria și Constantinopolul care cuprindea Asia Mică, Pontul, Peninsula Balcanică și țările Române. În momentul de față Biserica Ortodoxă are patriarhii cu un număr mai

- 303 -

mare sau mai mic de credincioși în: Constantinopolul (Istanbulul), Alexandria, Antiohia, Ierusalimul, Patriarhia Moscovei și a toată Rusia, Grecia, Polonia, Cehoslovacia, (Cehia și Slova cia) Sinai, America și Japonia. Biserica Ortodoxă se ghidează după dogma Christologică potrivit hotărârilor sinodului de la Calcedon (oraș de lângă Istanbul aparținând de

Bitinia). în Orient Biserica Ortodoxă e reprezentată de câteva biserici vechi care nu au fost de acord cu hotărârile Sinodului de la Efes (431) respingând cultul Marian și cel de la Calcedon (451). Aceste biserici au caracter nestorian sau monofizit: Biserica Coptă (a vechilor Egipteni), Biserica Armeană Apostolică, Biserica Iacobită (Siriană de Malabar), Biserica Etiopiană și cea Asiriană, toate separate de Ortodoxia de rit Bizantin în istoria Bisericii Ortodoxe se remarcă următoarele episoade importante:

- în secolele VI-VIII se constituie și se consolidează ritul și liturgia Bizantină.

- Urmează sinteza dogmatică a lui Ioan Damaschinul și mai ales aportul său în timpul luptelor iconoclastice în apărarea cultului icoanelor. - în istoria Ortodoxiei Bizantine, perioada anilor 746-843, e cunoscută ca perioadă a luptelor iconoclastice. în final biruind adoratorii icoanelor.

- Contribuția teologică a patriarhului Fotie (820-867) și mai ales enciclica din 867, prin care papa Nicolae I este acuzat de erezie.

- 879-880, reabilitarea lui Fotie și încercarea de conciliere cu Roma

- Activitatea în Europa a fraților macedoneni Chirii (869) și Metodiu (874) apostolii slavilor, trimiși de împăratul Bizantin Mihail al II-lea la cererea prințului Rotislav al Moraviei (cea 860). Chirii predică în Moravia, iar Metodiu în Panonia. Aceștia traduc texte ortodoxe în Slavonă cu care prilej e inventat alfabetul galgolic forma veche a alfabetului cirilic. După invazia maghiarilor în Moravia, ucenicii lor au fost izgoniți de catolici în Bulgaria unde au introdus cărți în limba Slavonă

- Sunt convocate sinoade unioniste, cu opoziție din ambele părți: Catolic și Ortodox ca de exemplu Lyon 1074 și Ferrara- Florența în 1438-1439)

- „înnoirea isihastă „ din secolul al XIV-lea, a dus la formarea și consolidarea teologiei Bizantine, premergători mistici Maxim Mărturisitorul (Sec. VII) și Grigore de Palama. Apare curentul neopatristic prjn încercarea disocierii de imperiu termenii,, simfoniei,, stabilite de Justinian devenind prea rigizi.- Simeon al Tesalonicului dă forma defintivă celor șapte taine.- Sinodul din Constantinopol fixează modul de primire a catolicilor la Ortodoxie, nu prin rebotezare prin mirungere

- în fața reformei religioase care atacă indirect Ortodoxia, teologia Bizantină ia caracter defensiv și polemic, prin lucrări ca:,, Comentariul critic asupra

- 304 -

protestantismului,, de patriarhul Ieremia al II-lea în răspunsul dat teologilor din Helmstadt.

- în anul 1629 patriarhul Constantinopolului Chirii Lucaris făcând o vizită la Geneva și studiind Calvinismul ajunge la convingerea că această doctrină trebuie însușită de Ortodoxie. Acasta alarmează Ortodoxia care ia măsuri de urgență. Patriarhul e destituit și apoi ucis în condiții misterioase.

Sunt convocate de urgență sinoade la Constantinopol (1638), Kiev (1640) Iași (1642), Ierusalim 1672 și din nou la Constantinopol în 1691. În sinoadele locale de la Iași (1642), Moscova 1666-1667 și Ierusalim 1672, subliniază natura sacramentală a Bisericii și impunerea tradiției, în paguba Bibliei. Dar un sinod din Moscova, condamnă pe „vechii credincioși,, care care reduceau Ortodoxia la ritual. -Patriarhul Dositei și actele sinodului de la Ierusalim(1672) resping doctrina Calvinistă a lui Chirii Lucaris.

- Formarea bisericilor Uniate (Greco-Catolice) sub presiunea bisericii catolice, favorizate de imperiul Autro-Ungar, în, Polonia, Austria, în regiuni Ortodoxe ca Brest (1596), Musjacevo (1664) și Transilvania (1700) .Ortodoxii trecuți la greco-catolicism sunt rebotezați. - în secolele XVI-XIX, teologia Ortodoxă suferă o puternică influență latină. - în anul 1930, o comisie panortodoxă întrunită la mănăstirea Vatopedi din Muntele Athos, a propus pregătirea unui sinod în care să fie dezbătută diaspora Ortodoxă, autocefalia și modul în care se proclamă dipticele, (problema unui calendar comun) postul, promovarea unui spirit de pace și înțelegere cu celelalte culte, discriminările rasiale și naționale etc. (Pr. Prof. Ioan Bria.-„Dicționar Teologic Ortodox,,) La care ortodoxia Română nu a aderat. Rezultatul- după anul 1930, fiind întemnițați devalma și pe ani grei de pușcărie, preoții de stil vechi, asuprirea Oastei Domnului, propaganda antiiudaică și masacrele săvârșite de preoți asupra lor în timpul rebeliunii legionare din 22 ian.1941, trimiterea neoprotestanților în pușcării, după anul 1938 aceasta luând forme foarte grave. Condamnarea la până 25 de ani de pușcărie și confiscarea averii precum și in unele cazuri trimiterea nesupușilor în linia întâia frontului din răsărit.

A doua mare Biserică este Biserica Catolică. (Universală sau sobornicească) Biserica Romano-Catolică sau creștinismul Occidental de rit Latin, s-a cristalizat în forma sa clasică în perioada contrareformei. De protestantism se deosebește prin adoptarea tradiției alături de Biblie. De Ortodoxie se deosebește prin câteva elemente principale: Metoda Tomistă care aplică logica lui Aristotel și impune teologiei concepții filozofice particulare. Transsubstanțierea, sinteza Tridentiană care introduce în dogmă problematica Medievală (teoria satisfacției aplicate dogmei răscumpărării) în afară de părinții

- 305 -

clasici ai bisericii latine, Ambrozio de Milan (339-397), Ieronim de Studion (354-420) cel care a fixat textul Latrin al Bibliei (Vulgata) scriind și o monografie a oamenilor iluștri. Augustin de Tagaste episcop de Hippo (354-430) care a scris „Confesiunile,, , „ Despre Treime,, , „Cetatea lui Dumnezeu,, „De doctrine Cristiana,, și Grigore cel Mare (+604) care a lăsat Moralia in lob,, și „Regula pastoralis,, patristica apuseană care se încheie cu

Isidor de Sevilla (+630) include autori de seamă ca: Irineu episcop de Lyon (202) originar din Asia Mică, discipolul lui Polycarp din Smirna, care l-a cunoscut personal pe Ioan Apostolul. Urmează Hipolit din Roma martirizat în anul 235 care a scris o tradiție apostolică. Tertulian din Cartagina (155-220) a fost primul scriitor creștin de limbă latină, care este autorul mai multor scrieri polemice și apologetice: „Apologeticum,, , „Contra ereziilor,, , „Contra praxeas,, , „Contra Marcion ,, ' ,, Despre suflet,, etc. Catolicii îl mai au pe Ciprian din Cartagina (258) autor a mai multor scrieri pastorale și a unui tratat despre unitatea Bisericii. Apoi Lactanțiu care a scris „Instituțiile divine,, dar care nu e în ton cu Eusebiu din Cezarea asupra viziunii lui Constantin cel Mare, în care Eusebiu zice că Constantin a văzut crucea pe cer ziua iar Lactanțiu că Constantin a visat semnul ceresc adică semnul soarelui. Și Leon I care a contribuit la elaborarea dogmelor Cristologice de la Calcedon. Dar efortul de bază al Bisericii Catolice a fost și rămâne susținerea primarului papal, cu pretenția că scaunul pontifical are origine apostolică și implicit putere jurisdicțională asupra tuturor creștinilor. La începutul celui de al doilea mileniu catolicismul intră în epoca sa scolastică, în care teologia se reduce la raționalismul credinței și la sistematizarea doctrinei după metodele filozofiei. Din această perioadă pot fi menționați: Anselm de Canterbury,(1033-1109) numit „părintele scolasticii,, care formulează argumentul ontologic pentru dovedirea existenței lui Dumnezeu. Urmează Abelard (1079-1142), Petru Lombardul profesor și episcop de Paris (+1160) , Bernard de Clairvaux (1091-1153) și Toma d'Aquino (1125-1274) dominican Italian, profesor la Universitatea din Paris, întemeietorul scolasticii și canonizat ca „Doctor Angelicus,, în perioada 1266-1272 redactează „Summa teologica ,, socotită de Biserica Catolică cea mai grandioasă prezentare scolastică creștină, folosind structura concepută a lui Aristotel.

Dar împotriva intelectualismului Tomist se ridică teologi de la școala franciscană de inspirație Augustiniană și Platoniană ca de pildă Bonaventura (1221-1274), Ioan Duns Scotius (1266-1300) și Guillaume d'Ockam (1275-1347) și cu toate acestea metoda scolastică va fi impusă ca normativă în tregul catolicism al Evului Mediu și al apociei moderne.

- 306 -

În ce privește sinoadele (conciliile) în câteva dintre ele s-au promulgat canoane cu caracter doctrinal și disciplinar

- în anul 1215 la al IV-lea conciliu din Lateran papa Inocențiu se pronunță pentru doctrina trassubstanțierii, iar în anul 1209 pornește cruciada împotriva catharilor.

- Conciliul din Constanța (Elveția) condamnă la ardere pe rug pe reformatorul Ceh Jan Hus (1369-1415) urmat de Jeronim.

- Conciliul di Ferrara-Florența (1438-1445) sub presiunea împăratului

Bizantin Ioan Paleologul încearcă să unească cele două biserici (Catolică și Ortodoxă).

- Reforma religioasă găsește Biserica catolică în plină criză. Catolicismul recurge la orice mijloace pentru a susține dictatura papei și a curiei romane.

- La 15 iunie 1520 papa Leon al X-lea emite bula „Exurge Domino”, prin care condamnă doctrina lui Martin Luther (1483-1546) călugăr augustinian, profesor de exegeză la universitatea din Wittemberg care la 31 Oct.1517 a afișat cele 95 de teze îndreptate împotriva indulgențelor declanșând mișcarea de protest împotriva abuzurilor catolicismului. La aceasta contribuind și marele umanist Erasmus din Rotterdam. La dieta din Augsburg (Oct. 1518) Luther se confruntă cu dominicanul Thomas de Vio Cajetani (1459-1534) celebru comentator al tezelor lui Toma d' Aquino. Luther îl are cu dânsul pe Filip Melanchton (1497-1560) care compune „Confesiunea de la Augsburg”,

- în 1540 papa instituie „Compania lui Hristos”, organizație iezuită îndreptată împotriva reformatorilor religioși înființată de ofițerul Spaniol Ignățiu de Loyola (1491) în cadrul contrareformei. - Pentru depistarea și pedepsirea *ereticeilor*, ia ființă inchiziția tribunal religios creat în anul 1236 de papa Grigore al XI-lea încredințând-o fraților predicatori (dominicani) ordin înființat de Dominico Guzman (1170-1221). - Doctrinile protestante reformatoare îi alarmează pe catolici care caută diverse forme de stopare a reformei. în acest scop e convocat un conciliu la Trident, care a fost ținut în trei reprize :(1545-1549; 1551-1552; și 1562-1563) sub papii Paul al II-lea și Iuliu al H-lea. Conciliul reia toate marile capitole ale dogmaticii: Scripturile și tradiția, credința și fapta, cele șapte taine, transsubstanțierea și autoritatea papei asupra conciliilor, dându-le o formulare scolastică clasică, tezele papale sunt menținute și apărute cu strictețe. Catolicismul tridentian este un catolicism antiprotetant, care transpus în concepția tomistă devine normativ. De aceea în 1564 se formează o congregație de cardinali însărcinați cu supravegherea interpretării corecte a documentelor conciliare, iar în 1566 papa Iulius al V-lea publică celebrul „Catehism al conciliului de la Trident”, Unul dintre teologii iezuiți care s-au opus cu tărie reformei în aceea vreme a fost iezuitul Robert Bellamarin (1542-1621). în 1622

- 307 -

papa Grigore al XV-lea crează congregația „De propaganda fide”, cel mai important organism misionar care are în obiectiv necredințioșii sau infidelii dar și creștinii dezidenți schismatici. Reorganizată de papa Paul al VI-lea sub denumirea de „Congregație pro gentum Evangelizatione seu de propaganda fide”, prin constituția „Regimini ecolesae”, din 15 iulie 1667. în secolul al XVIII-lea catolicismul este confruntat cu jansenismul (curent teologic care neagă liberul arbitriu, inițiat la începutul secolului de Corneliu Jansenius episcop de Ypres). în secolul al XIX-lea catolicismul cunoaște

criza modernismului care provoacă conflictul dintre credință și spiritul științific modern. Cu toate că unii teologi insistă ca Biserica să țină pasul cu ideile epocii cum ar fi: Mamennais (1782-1854) și Lacordaire (1802-1861) totuși în 1864 papa Pius al IX-lea (1846-1878) publică enciclica „Quanta Cura,, la care adaugă „Syllabu-ul,, cu lista ereziilor medeme de condamnat. Acelaș papă în 1854 își ia dreptul de a propune ca dogmă de credință învățătura despre *Imaculata concepțiune a Maicii Domnului*,, (cu susținerea că și Maica Domnului s-a năcut de la Duhul Sfânt ca Domnul Isus) acceptată de Biserica Catolică și respinsă de Biserica Ortodoxă, și provoacă disputa despre infailibilitatea papei.

-Papa Pius al IX-lea urmărind intențiile sale ultramontaniste, convoacă în 1868 prin bula „Aeternipatris,, conciliul Vatican al XX-lea, inaugurat în decembrie 1869. Conciliul votează în 1870 constituția „pastor aeternus,, prin care impune primatul universal al papei atunci când el se pronunță „ Ex cathedra.,,

- Conciliul Vatican I a dus nu numai la separarea bisericii vechilor catolici de Biserica Romană, dar și fixarea unei eclesiologii de tip juridic universalist în contradicție totală cu eclesiologia Ortodoxă. Această eclesiologie ultramodernă a fost favorizată de cardinalul Anglican John Newman (1801-1890) convertit la catolicism, care sub influința mișcării de la Oxford lansată în 1833 scria în 1854 un eseu prin care susține evoluția organică a dogmelor sub autoritatea infailibilă a papei.

- În 1879 papa Leon al XIII-lea recomandă tomismul ca metodă scolastică obligatorie pentru interpretarea doctrinei. Respinge valabilitatea hirotoniilor anglicane se pronunță cu precauție asupra ideilor sociale, dar susține dreptul la proprietate particulară. În 1894 prin enciclica „Orientalium,, propune un dialog cu biserica Ortodoxă. Necesitatea unei schirrlbări de metodă este simțită tot mai mult. De aceea în 1943 papa Pius al XH-lea încurajează o inoire în studiile Biblice prin „ Divino Aflante Spiritus,, (Pr. Prof. Ioan Bria.-,„Dicționar Teologic ortodox.,)

Care sunt deosebiriile dintre Ortodocsie și Catholicism? Yves M. J .Congar dă o listă de diferențe și anume:

- Catolicii botează prin stropire, iar ortodocșii prin întreită scufundare.

- 308 -

- Catolicii se însemnează cu semnul crucii cu întreaga mână la umeri începând cu umărul stâng. Ortodocșii o fac în funcție de rit cu trei degete cei de

rit Bizantin și cu două degete nestorienii sau monofiziții la umeri începând cu cel drept.

-Filioque doctrina care susține că Duhul Sfânt purcede de la Tatăl și de la Fiul. Ortodocșii recunosc purcederea Duhului Sfânt numai de la Tatăl.

- Catolicii susțin primatul papal ca „primus inter pares,, asupra

bisericilor cât și infailibilitatea sa, lucru respins de ortodoxie.

- Doctrina sacramentală în special al caracterului inalienabil al hirotoniei și mirungerii, (recunoscut și de ortodocși) natura tainei cununiei și consacrarea euharistică prin epicleză (invocarea în vederea sfințirii).

- Zămislirea fără prihană a Mariei, la care între timp deabea în 1950 s-a adăugat o nouă dofană: cea a înălțării la cer a Miciei Domnului cu trupul. Lucru respins de ortodoxie.

- învățătura despre purgatoriu, judecata particulară și celibatul clerului. Rămân comun celor două culte: Cultul Maicii Domnului (diminuat la ortodocși). Scoaterea în evidență a meritelor extrem de mari ale sfinților în fața lui Dumnezeu ca tezaur al Bisericii, cu încredințarea că ei pe baza acestor merite au și atribute, cu un cuvânt de spus în fața lui Dumnezeu în apărarea celor ce îi invocă, le cer ajutorul. în Evul Mediu la catolici practica indulgențelor. Credința despre purgatoriu adoptat la conciliul din Florența în anul 1439. Prin slujbe și pomeni acest timp putând fi scurtat. (învățătură respinsă de Ortodoxie, dar practică tacit). La Catolici ungerea cu mir a celor ajunși la majorat. Împărțășirea laicilor numai cu pâine nedospită (ostie), pâinea și vinul Cina Domnului (Euharistia) fiind rezervată numai clericilor. Interdicția de a părăsi tagma preoțească. Instituția cardinalilor. Cultul icoanelor, a moaștelor, sărbătorile închinat diferiților sfinți. Tradiția care are aspecte diferite în funcție de zonă atât la Catolici cât și la ortodocși. La care trebuie să amintesc că tradiția are două aspecte: prima e cea legată de viața apostolilor sau a colaboratorilor lor, care i-au cunoscut și care nu aduce elemente noi în materie de credință și al *doilea* e cel provocat de introducerea între creștini a cultului diverselor practici ca de exemplu cultul Maicii Domnului, a crucii s-au altele pentru care neavând suport Biblic s-a apelat la apocrife și povești de factură pioasă sau tendențioasă, la care amintesc o carte numită „Minunile Maicii Domnului,, în care sunt cuprinse nici mai mult nici mai puțin de 69 de minuni ale Mariei toate culese din folclorul popular. în ce privește deosebirea dintre aceste două culte și partea protestantă sau neoprotestantă, răspunsul e simplu: Nu e voie a trece peste ce este scris în Sfintele Scripturi, adăugirea sau scoaterea

- 309 -

unor perceptive Biblice fiind sancționate de Legea lui Dumnezeu. Un **capitol care nu poate fi neglijat este și acel al scaunului pontifical.**

Este papa locțiitorul lui Hristos pe pământ? Este el infailibil? A dat dovadă de aceasta în decursul istoriei? Au toate acestea suport Biblic? La toate acestea trebuie să răspundă Atât Biblia Cât și istoria. Am amintit că aducerea cu grămada în Biserică a unor oameni neconvinși de necesitatea pocăinței, mulți din interes sau forță au pus creștinismul în mare dificultate. Sobrietatea adunărilor creștine nu-i putea satisface pe cei obișnuiți cu fast și ceremonialuri total necunoscute în creștinismul primelor trei secole. La care

și George Coșbuc recunoaște că părinții bisericești nu i-au putut determina pe păgâni ca peste noapte să-și schimbe gândirea de aceea le-au mai îngăduit și lor unele obiceiuri. Pentru aceasta s-a trecut la îmbunătățirea cultului, preoții devenind din nou slujitori ai altarului în Biserică introducându-se liturgia și alte ceremonialuri.. Apoi alianța cu statul a centralizat și uniformizat împărțirea teritorial administrativă a Bisericii pe linia existentă a statului apărând noi funcții ca cea de Patriarh, mitropolit, și episcop. Biserica creștină împărțindu-se în cinci patriarhii cum ar fi: Constantinopolul, Antiohia, Ierusalimul, Alexandria și Roma. Puterea răsăritului era la Constantinopol unde patriarhul mai apropiat de împărat putea folosi forța statului potrivit cu planurile sale. Dar nici patriarhul de la Roma nu voia să se lase mai pe jos în virtutea faptului că Roma a fost timp îndelungat un centru important al lumii, apostolul Pavel fiind unul dintre propovăduitorii de seamă ai creștinismului la care prin tradiție se consemnează și prezența Sf. Ap.Petru lucru ce nu poate fi dovedit Nou Testamental. Dacă prezența lui Pavel la Roma e dovedită, prezența lui Petru la Roma nu poate fi atestată *pe următoarele motive*: La alegerea celor șapte diaconi prin anul 33-34 Petru era la Ierusalim. Pavel apostolul după ce s-a întors la Domnul, prin anul 34-35 a căutat să se apropie de apostoli, să-i cunoască pentru a pune de acord descoperirea sa primită direct de la Domnul cu cea a apostolilor, în acest scop după trei ani de la convertire a făcut o călătorie la Ierusalim pentru a se întâlni cu Petru în anii 37 sau 38 la care a rămas 15 zile. Înainte de anul 50 e invitat m casa lui Corneliu, unde se duce din Iope urmare unei viziuni prin care Domnul îi spune să nu numească necurat ceea ce a curățit Dumnezeu. În anul 52 Petru e prezent la prima adunare creștină unde justifică prezența sa în casa lui Corneliu cu motivația de rigoare și nicăeri nu scrie că Petru ar fi fost chemat de la Roma să răspundă de această convertire ceea ce denotă că el încă în acel timp era în Israel, sau în zonă. În anul 56 Pavel le scrie celor din Galatia despre conflictul avut cu Petru la Antiohia care la început mânca cu neamurile ca apoi când au apărut iudaizantii să se ferească, ceea ce denotă că o perioadă nedefinită Petru a

- 310 -

activat și în Antiohia iar din epistola întâia către Corinteni (9. 5) aflăm că Pavel nu era în necunoștință despre activitatea lui Petru. Pavel face a treia călătorie misionară între anii 53-59, după care e arestat, și deținut în Cezarea unde a stat peste doi ani, după care e dus la Roma pentru a fi judecat ceea ce s-a întâmplat după anul 61. Față de cele de mai sus cum am putea concepe ca Pavel cel interesat în lucrarea Domnului și care conlucra cu oameni de nădejde pentru a întări lucrarea odată ajuns la Roma l-ar fi ignorat întrutotul pe Petru despre care susține catolicismul că a păstorit Biserica Romei timp de 25 (33+25=58) de ani, încât să nu-i pomenescă de loc numele în epistolele captivității sale? (Efesei, Coloseni, Filimon și Filipeni) Sau dacă a

fost martirizat la Roma cu puțin timp înainte de venirea sa, sigur că ar fi vorbit despre aceasta în epistolele sale iar Luca ar fi consemnat acest episod în Faptele Apostolilor, ori din episodul întâlnirii apostolului Pavel cu fruntașii iudeilor la venirea sa în Roma și cu toate că existau și în casa Cezarului creștini, încă acești fruntași cunoșteau puține lucruri despre această partidă, care stârnea peste tot împotrivire după spusa lor. Epistola întâia a lui Petru a fost scrisă în anul 64 din Babilon. În justificarea prezenței lui Petru la Roma, s-a emis teoria că Babilonul era numele mascat al Romei și nu se știe din ce motive trebuia mascată Roma ca loc al scrierii epistolei. Dar din ordinea localităților prin care trebuia să treacă mesagerul lui Petru cu epistola, ordine stabilită de Petru, primul e numit Pontul care e mai aproape de Babilon și ultima Bitinia care e cea mai depărtată de Babilon, ori dacă epistola ar fi fost scrisă din Roma, ordinea localităților trebuia să fie inversă. Așa că prezența lui Petru la Roma nu are suport Nou Testamental iar răstignirea sa cu capul în jos, nu poate fi dovedită. Și cu toate acestea cronologia Catolică pune activitatea lui Petru la Roma chiar începând cu anul 33 fiind primul papă, începând numerotarea papilor cu Sf.Ap. Petru. În anul 395, Roma e ocupată de barbari, scoțând-o astfel de sub tutela Constantinopolului, ceea ce dă o mai mare libertate de mișcare, iar rivalitatea dintre Roma și Constantinopol ia forme acute.

Astfel Roma socotește 308 papi din care în perioada 1309-1417, în cadrul schismei papale pe lângă papii de la Roma, zece papi au funcționat la Avignon, doi la Pisa și 37 care au intrat în istorie ca antipapi. Primii papi apostolici (care atunci nu se numeau papi ci prezbiteri) au fost: Lirfus (67-69), Anacletus (76-88) și Clement (91-100) care a scris în numele Bisericii din Roma o scrisoare celor din Corint, fiind că tinerii de acolo i-au înlocuit pe toți bătrânii din lucrare. Politica de acaparare și dominare a început cu Anicetus episcopul Romei între 154-168 care a încercat să influențeze pe Polycarp episcopul de Smirna să schimbe data ținerii paștilor dar a fost refuzat. Victor I a amenințat cu

- 311 -

excomunicarea bisericile răsăritene care au refuzat a serba pastile conform dispoziției acestui episcop. Primul care și-a întemeiat pretențiile pe textul din Matei 16.18-19, a fost episcopul Calixtus I (218-223) socotindu-se continuatorul direct al Sf.Peru : „ *Și Eu îți spun: tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile locuinței morților nu o vor birui. Îți voi da cheile împărăției cerurilor și orice vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri și orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri.*„ (Matei 16.18-19) Luând acest verset ca parte literară putem socoti că Petru și aceasta li s-a dat și celorlalți apostoli (Matei 18.18; Ioan 20.23), ar avea puteri discreționare potrivit capriciilor lor ca să mântuiască sau să arunce anatema asupra căroră ar fi voit ei, așa cum au făcut papii în tot cursul

istoriei cu cei ce nu le recunoșteau autoritatea. Dar lucrurile nu stau chiar așa. Domnul Isus îi muștră pe cărturarii și fariseii din vremea Sa cu cuvintele: „*Vai de voi, învățători ai Legii ! Pentru că voi ați pus mâna pe cheia cunoștinței: nici voi n-ați intrat, iar pe cei ce voiau să intre nu i-ați lăsat să intre.*„ (Luca 11.52) Ori Petru cu puterea Duhului Sfânt și având cheia cunoștinței proorociilor privitoare la venirea și pătimirea Domnului în ziua de Cincizecime deschide ușile împărăției cerurilor la aproape trei mii de suflete. Atunci când Simon Magul încercă un târg cu apostolii, Petru îl muștră aspru dar nu-i spune: ai grijă că eu te pot lega sau dezlega de această răutate a inimii tale ci-i zice: „*roagă-te lui Dumnezeu.*„ în cazul incestuosului din Corint Pavel recomandă primirea celui păcătos pe baza căinței sale vizibile, ceea ce denotă că păcătosul mai întâi s-a căit în fața lui Dumnezeu înainte de a fi primit de Biserică. în cadrul legăturii frățești și a părerii de rău pentru cel căzut Iacov fratele Domnului dă o soluție: „*Mărturisiți-vă unii altora păcatele și rugați-vă unii pentru alții ca să fiți vindecați. Mare putere are rugăciunea fierbinte a celui neprihănit.*„ (Iac.5 16). Citind cu atenție Scripturile putem vedea că nu se mai pune accent pe ierarhi și mijlocitori speciali slujitori ai altarului și nici a unor oameni cu puteri discreționare în Biserică, de aceea când Diotref introduce în Biserica pe care o conducea un sistem dictatorial, Ioan promite o muștrare. Toate epistolele pauline se adresează direct Bisericilor fără a pomeni numele unui păstor din Corint, Efes, Coloseni, Galateni sau alte biserici așa că cei ce-și asumă prioritățile în Biserică putând lega sau deslega oameni de păcate sau a schimba legile Noului Testament în folosul unor datini și filozofii omenesți nu sunt credincioși Domnului. Iar în ce-i privește pe apostoli ei nu au rămas să păstorească biserici ci misiunea lor era de a înființa noi biserici, cu excepția lui Ioan care la bătrânețe a rămas să păstorească bisericile din zona Efesului, iar Petru a activat în Orient exact în partea opusă Romei. Am pomenit mai sus de Calixtus care și-a luat prerogative ce nu-i aparțin la care

- 312 -

Tertulian I-a numit uzurpator motivat de faptul că el s-a numit episcop al episcopilor. Silvestru I (314-335) duce mai departe această politică socotind că Biserica în unire cu statul va putea aduna sub un singur sceptru toate bisericile, lucru cu care împăratul Constantin cel Mare nu a fost de acord, centrele bisericesti amintite putându-și păstra autonomia. Sirieus (385-366) și-a asumat jurisdicția universală asupra tuturor bisericilor creștine, însă divizarea imperului prin năvălirea popoarelor migratoare I-a pus în imposibilitatea realizării planului. Dacă până la Leon I (440-461) episcopi Romei au rămas cu titlul de „*primus inter pares*„ (cel dintâi dintre egali) pe motiv că a reușit să evite distrugerea Romei de către Atila regele hunilor(542) și de la Genzeric regele vandalilor (455), în baza acestor merite Leon I a fost numit „*pastor aeternus*„. Odată cu căderea imperiului Roman

de apus, papa e descătușat de puterea civilă a Constantinopolului, putând lucra pe cont propriu. Noile regate ale apusului care au fărâmițat imperiul Roman, au dat prilej papilor de a încheia alianțe avantajoase cu aceste formații noi, devenind un factor politic important în apus. Pentru a întări credința că întradevăr Petru a fost primul papă al Romei și prin el cheile împărăției cerurilor se transmit din papă în papă, s-a fabricat un fals, o colecție de decrete de drept canonic numite „Decretaliile lui Isidor.„, Autorul sau mai degrabă compilatorul a fost Isidor Mercator. Decretaliile au trei părți și anume: partea întâi cuprinde 60 de capitole și decrete toate false, ale diferiților episcopi ai Romei începând cu Anacletus I (76-88) până la Militiades (311-314). Partea a doua cuprinde așa zisele hotărâri ale diferitelor sinoade particulare ținute în răsărit și apus, evident cu multe adausuri și modificări. În partea a treia pe lângă nenumăratele decrete originale și autentice ale episcopilor romani care s-au perindat de la Sivestru I (314-335) până la Grigore al II-lea (715-731) sunt intercalate 45 de decrete false. Alcătuirea acestui fals a fost făcută între anii 847-852, probabil în dioceza Reims, într-un adevărat laborator de plămuire a documentelor false. Deși se suține că Isidor ar fi fost autorul acestui fals, numit de altfel mai târziu „Pseudo Isidor.„, nu se cunoaște cu exactitate cine le-a fabricat. Primul care și-a dat seama de acest fals a fost Hinkar, dar n-a avut îndrăzneala să-și împărtășească opiniile. Urmașii lui Nicolae I, printre care și papa Adrian al II-lea, au utilizat aceste decrete pentru întărirea puterii papale. Dominicanul Henrik Kalteisen și Juan Torquemada -au făcut lumea atentă asupra acestui mare fals. Când iezuitul Francesco Tores a căutat să salveze autenticitatea decretalelor, a găsit potrivnici redutabili în predicatorii Calvin și David Blondei. Totuși în secolul al XVII-lea preoții italieni Pietro și Giloramo Ballerini au avut curajul să atace aceste decretării. Critica modernă Catolică a fost nevoită să recunoască falsul comis în Franța în secolul al IX-lea

- 313 -

mulțumindu-se să pretindă că acest fals n-a avut nici o înrâurire asupra dezvoltării papalității. Pentru marea masă de credincioși necunoscători ai scripturilor și a sensului literaturii cum ar fi romanele sau apocrifele, orice poveste prinde ușor rădăcini. Voi lua a punct de plecare romanul scriitorului polonez Henrik Synkyevici „*Quo vadis.*„ care pentru mulți e socotit un mare adevăr pe când în realitate e o mare minciună. În acest roman Petru e prezent la Roma ceea ce e de factură tradițională fără suport Biblic. Apoi povestește că noaptea într-un cimitir Petru pentru a face liniște s-a însemnat cu semnul crucii lucru complet eronat fiind că apostolii n-au învățat pe nimeni cum să se însemneze cu semnul crucii și fiind că la vremea respectivă crucea era obiect de tortură nimeni nu și ar fi luat îndrăzneala de a se însemna cu un asemenea semn societatea putând înțelege că creștinii sunt adepții unei astfel de pedepse. venerarea crucii a fost introdusă în creștinism după abolirea

crucificării și după un proces îndelungat.

A treia inadverență este că atunci când Petru a fost răstignit i s-ar fi arătat Domnul iar Petru i-ar fi spus: „*Mi-ai poruncit să întemeiez aici capitala Ta. Am întemeiat-o Doamne. Acesta-i orașul Tău. Eu vin acasă căci sunt tare ostentit.*„ Față de cele de mai sus trebuie să cunoaștem că Domnul Isus n-a venit pe pământ să întemeieze un centru anumit cu capi, de înaltă factură ci El a venit să schimbe inimi să locuiască în ele și să fie în orice loc unde sunt adunați doi sau trei în Numele său. Ori studiind istoria Romei, numai orașul lui Hristos nu poate fi numită. Roma imperială a ucis creștini. Roma papală tot așa. Mulți dintre papi după cum se va vedea în continuare au fost niște oameni setoși de mărire , huzur și plăceri. Nu întâmplător Alexander Hislop și-a intitulat lucrarea privind religia Romei „*The Two Babilons,* (Al doilea Babilon). Roma poate fi numită asemenea cetății Ninive „*Cetatea vărsătoare de sânge.*„ Ori Domnul Isus deplânge și Ierusalimul și nu-i promite un viitor strălucit pentru că în Ierusalim a fost vărsat sângele proorocilor în continuare vom studia spiritul de lucru al Romei papale. Nicolae I și-a asumat sarcina de a interveni în treburile bisericii răsăritene. L-a excomunicat pe Fotie patriarhul Constantinopolului, la care și Fotie i-a răspuns cu aceeași monedă, pregătind prin aceasta „*Marea schismă,*„ din 1054, începută în fapt din anul 869. Perioada de 200 de ani de la Nicolae I până la Crrigore al VII-lea (870-1050) e cunoscută în istorie sub denumirea de „*Miezul nopții Evului Mediu,*„ sau „*Secolul obscur.*„ Dacă papii de până la Nicolae I chiar dacă au schimbat adevărul în minciună punând tradiția deasupra Bibliei, au mai păstrat o brumă de față morală, o formă de evlavie, în perioada următoare până la Grigore al VII-lea scaunul pontifical devine un obiect de dispută politică și comercială, fiind ocupat prin aranjamente între

- 314 -

marile familii, între partide și nu odată prin asasinarea pontifului precedent. Pentru a ocupa sacunul pontifical nu mai era nevoie de înclinații religioase. Aceasta a tăcut ca oameni complet lumești să-și pună pe cap coroana de papă. Oameni lumești, cruzi, războinici, buni pentru orice funcție, dar nu pentru cea bisericească. Lateranul nu mai avea aspect de reședință a unui cap bisericesc ci mai degrabă faimoasa casă de aur a împăratului Nero. Papi, pseudopapi sau antipapi se războiau pentru „*catedra Sf. Petru,*„ pentru care însuși istoriograful Romano-Catolic, Cezar Baronius n-a găsit decât cuvinte de groază. Iată ce spune el: „*Dintre „multiplele persecuții,*„ îndurate de Biserica Romei din partea ereticilor și a păgânilor, nici una n-a fost atât de josnică și periculoasă, cum a fost cea a puternicilor lumești, care deși se numeau creștini au tiranizat Biserica, asumându-și dreptul de a alege episcopii Romei. În acele zile pe scaunul „*apostolic și angelic,*„ așezând indivizi groaznici, de la care emana numai scârbă și

dispreț; astfel „scaunul lui Petru,, voit a fi fără pată, a ajuns să fie stropit și murdărit cu necurații. (Annales Ecl. 900, Koln 1614, II-588A) Demnitatea papală a ajuns o jucărie în mâinile nobililor romani. În intervalul de timp de la 896-904, cad răpuși de moarte forțată nouă papi. Unii dintre ei au avut perioade scurte de domnie ca de exemplu Bonifaciu al VI-lea care în anul 896 a ocupat tronul pontifical timp de 15 zile. Ștefan al IV-lea ajungând papă între anii 896-897 îl dezgroapă pe predecesorul său papa Formosius, îl îmbracă în odăjnii. Procedează la un simulacru de judecată numind trei acuzatori și trei apărători. Deceretele date de dânsul sunt anulate ca fără valoare, e dezbrăcat apoi de odăjdii i se taie degetele cu care a semnat decretetele, osemintele lui sunt târâte pe ulițele Romei, după care ciopârțit e aruncat în Tibru. dar nici Ștefan nu se poate bucura prea mult de „succesul său,, fiind detronat da partizanii lui Formosius întemnițat și sugrumat. Cu ridicarea la tron a lui Sergiu al III-lea protejatul bogaților conți ai familiei Tusculum, domnia asupra cetăți eterne a revenit pentru câteva decenii acestor nobili care au avut înrâurire scandaloasă asupra papilor din aceea perioadă. Iar cele ce au făcut cele mai mari încurcături scaunului pontifical au fost trei femei frumoase, culte și îndrăznețe, care și-au dictat voința scaunului pontifical. Acestea au fost: Teodora cu ficele ei Marozia (Mauricia sau Mănuța) și Teodora cea tânără. Orgolioasa curtezană Marozia în anul 913 a știut să întocmească în așa fel lucrurile încât tronul papal să fie încredințat fiului ei neligitim și al papei Sergiul al III-lea (904-922) numit Lando (913-914) După această înscăunare Marozia s-a căsătorit pentru a treia oară cu cumnatul ei regeie Hugo al Italiei. Nunta a fost semnalul răscoalei înscenate de fiul ei legitim Marcgraful Alberico. Acesta cucerind castelul Sânt Angelo a alungat pe străinul Hugo, iar pe mama sa a arestat-o, precum și pe

- 315 -

fostul papă Ioan la XI-lea (931-935) ținându-i în detenție timp de 22 de ani. Înainte de moartea sa Alberico a forțat mai marii Romei să-l aleagă papă pe fiul său Octavian (Ioan al XII-lea, care a domnit între anii 955-964) un tânăr de 17 ani rob al tuturor viciilor. Acesta printre altele a hirotonit ca episcop un copil și diacon un grâjdar, iar când bea nu uita să mchine un pahar și pentru diavol. A murit în patul unei femei căsătorite surprins de bărbatul ei.

Dintre papii care nu și-au păstrat vrednicia amintim pe un nepot al Maroziei care s-a făcut vinovat de toate crimele posibile. A violat fecioare și femei de neam mare, dar și din cele din pătura de jos a trăit cu amanta tatălui său iacând din palatul papal un bordel. Bonifaciu al VH-lea la omorât pe papa Ioan al XIV-lea (983-984) pătând-și tronul cu sânge. Episcopul de Orleans referindu-se la Papii Ioan al XII-lea, Leon al; VII-lea și Bonifaciu al VII-lea, i-a numit monștri de vinovăție care se scăldau în sânge și în

murdărie, anticriști stând pe „ tronul lui Dumnezeu,, (bineînțeles pe tronul dumnezeului veacului acestuia). Grigore al VI-lea (1045-1046) avea asasini plătiți la dispoziția sa, iar Benedict al VII-lea (1012-1024) a obținut tronul prin mită. Și nu numai el. Ioan al XIX-lea într-o singură zi a trecut prin toate treptele clericale pentru a putea ocupa tronul papal. Cel mai rău dintre papi a fost Benedict al IX-lea (1032-1045). Făcut papă la 12 ani printr-un târg dintre familia sa și mai marii Romei, familii influente care au ajuns la acest acord. Acesta a urmat linia celorlalți papi corupți făcându-se vinovat de imoralitate, prădarea pelerinilor ce veneau la Roma, fiind alungat de popor. Printre altele se spune că și o femeie deghizată în bărbat a ajuns papesă fiind descoperită cu ocazia sarcinii. Și cu toate aceste lucruri poporul era convins că papa este vicarul lui Hristos pe pământ, la aceasta contribuind călugării și filozofii catolici care învățau că funcția pe care o deține papa indiferent de comportamentul său îl absolvă de orice păcate. Monahii benedictini de la Cluny au ținut cu tenacitate la punctul lor de vedere că oricine deține catedra lui Petru, ori cât de imoral ar fi, Dumnezeu îi ia în considerare slujba și-1 iartă de toate păcatele. În ochii lor îndeplinirea unui ritual avea valoare, nu sfințenia oficiantului care pe lângă faptul că era absolvit de păcatele sale, poate dezlega și păcatele altora.

Dar au existat și clerici clarvăzători care văzând ruina pontifilor romani au intervenit la împărați pentru a curma starea de lucruri, la care s-a angajat împăratul German Henric al H-lea (1046-1085) pentru a pune ordine în Biserica Catolică, pentru a imprima un nou mers și a crea o nouă față catolicismului. Una din practici era numirea episcopilor care în prealabil trebuiau să depună o sumă, recuperabilă în continuare de la subordonații lor. Toți papii erau de origine italiană sau franceză, în puține cazuri de origine germană, iar de origine

- 316 -

engleză a fost un singur papă Adrian al IV-lea (1154-1159). În ce-1 privește pe papa Alexandru al III-lea (1159-1181) a trebuit să lupte cu trei antipapi. Apogeul papalității e atins pe timpul papei Inocențiu al III-lea care a pretins a fi vicarul lui Dumnezeu „suveran suprem peste biserică și lume.„ pretinzând privilegiul de a-i numi și destitui pe regi. Statul îl voia la dispoziția sa cu pretenția că toate lucrurile din cer și din iad îi sunt supuse „vicarului lui Hristos., A ordonat cruciade și a decretat teoria transsubstanțierii a confirmat spovedania orală, a instituit inchiziția și a decretat stârpirea „ereticilor,, începută prin masacrarea albigenzilor. Puterea pontificală și-a menținut statutul și influența cu ajutorul inchiziției, dând morții în secolele XII-XVII un număr inestimabil de victime (se crede că cifra ar ajunge la un milion). Inchiziția numită „funcția sfântă., a fost instituită de papa Inocențiu al III-lea și perfectată de Grigore al IX-lea (1227-1241). Bonifaciu al VIII-lea (1294-1303) emite faimoasa bulă „*una*

sanctum., în care declară: „*Voi declarăm, afirmăm și pronunțăm că este cu totul necesar în vederea mântuirii, ca orice fătură să fie supusă pontifului Roman.* Dante Aligheri (1265-1321) în *Înfernul*., emite păreri cu totul opuse despre papă: Numește Roma o cloacă de corupție și le rezervă în piesa sa papei Nicolae al II-lea și lui Clement al V-lea un loc în părțile cele mai de jos ale iadului. Urmare nimicirii albigenzilor francezii încep să manifeste sentimente naționaliste contrare italienilor. În lupta dintre Filip cel Frumos și papa Bonifaciu al VIII-lea declinul papal e marcat vizibil. Sediul papei e mutat de la Roma la Avignon în sudul Franței pentru o perioadă de șapte decenii, papii ajungând o unealtă în mâna regilor Franței, perioadă numită de istoriografia Catolică „Captivitatea babiloneană.” Timp de 70 de ani au existat în paralel doi papi unul la Roma și altul la Avignon, anatematizându-se reciproc, fiecare dintre ei având pretenția că numai el e „vicarul lui Hristos”, pe pământ. Papa Martin al V-lea (1417-1431) pune capăt sciziunii papale. Papii Renașterii se remarcă prin încurajarea artelor (sculptura, pictura și arhitectura), catedralele construite fiind monumente de artă remarcabile stârnind admirația și azeziunea la fastul slujbelor și strălucirea locașurilor de cult, dar în paguba sfințeniei. Michelangelo (1475-1564) a lucrat sub oblăduirea Romei, prima lui operă arhitecturală fiind planul fațadei bisericii San Lorenzo, cu a cărei restaurare a fost însărcinat de papa Leon al X-lea în anul 1515. Papa Sixtus al IV-lea a aprobat inchiziția spaniolă cu toate cruzimile ei și a inițiat practica iertării păcatelor contra unor sume de bani. Inocențiu al VIII-lea a avut 16 copii neligitimi de la diferite femei căsătorite. Brutarul său Thomas de Torquemada fiind numit inchizitor general, devenind cel mai temut om al Spaniei și a posesiunilor spaniole, autor al unor legi inchizitoriale draconice. În cei privește pe papii din vremea lui Luther, istoria

- 317 -

consemnează că Papa Iulius al II-lea (1503-1515) fiind că a condus personal armate la luptă a fost numit „papa războinicul”, în calitate de cardinal și-a bătut joc de celibatul de care biserica catolică face caz și a purtat certuri nesfârșite cu privire la posesiunea unor orașe. Când a vizitat Roma Luther s-a îngrozit de ceea ce văzuse acolo Un capitol special din istoria bisericii catolice este și cel numit „*cearta pentru investitură*”, care izbucnește în secolul al XI-lea și se prelungește cu toată forța în veacul următor cunoscând două etape principale: Prima ia forma unei lupte pentru investitură în funcțiile ecleziastice pornind de la faptul că episcopii îndeplineau în același timp și funcții în stat, de aceea se înțelege interesul atât al statului cât și a bisericii în a-și numi oameni devotați față de instituția respectivă (stat sau biserică). Investitura mai prezenta avantajul material al celui ce-1 deținea, de a percepe veniturile în timpul vacanței funcției și a primi daruri de la candidați. Amestecul regilor în numirea episcopilor a avut

un rol negativ în ce privește treburile bisericești și așa destul de compromise. În funcțiile ecleziastice ajungând oameni străini de probleme telogice religioase. Numai haina deosebindu-i de restul societății. Fiind că ei și în continuare se ocupau de treburile lumeste de la care au plecat. Căsătorindu-se și ținându-se de oșpețe și vânători, neglijând total biserica. Aceasta a făcut ca pontifii romani să ceară ca numirea episcopilor să fie numai de competența curiei romane. Pe lângă aceasta s-a creat un curent reformator cel mai important fiind cel de la Cluny (Burgundia) care combătea vinderea funcțiilor ecleziastice, favoritismul în numirea clerului de toate gradele și amestecul laicilor în alegerea prelaților, celibatul preoților și instruirea lor care lăsa de dorit. În acest timp vine la putere un papă favorabil reformelor în persoana lui Leon al IX-lea ceea ce nu i-a displăcut lui Henric al III-lea (1039-1056) favorabil și el reformei Bisericii catolice. De aici înainte începe o luptă aprigă de centralizare a Bisericii în jurul scaunului pontifical și de supunere a puterii temporare, a regilor acestui scaun. În anul 1074 papa Grigore al VII-lea publică programul său „Dictatus papae”, cu 22 de teze în care subliniază întâietatea pontifului în raport cu puterea laică: „*Episcopus Romanus înscăunat canonic prin meritele Sf. Petru al cărui urmaș se consideră dobândește neapărat sfințirea. El singur în lume se numește papa. El nu poate fi judecat de nimeni, în schimb el poate respinge sentințele tuturor. Singur papa poate să dispună de însemnele imperiale. El poate detrona pe împărați și poate dezlega pe supuși de jurământul făcut unui suveran nedemn...*” între scaunul papal și Henric al IV-lea (1056-1106) izbucnește un conflict foarte serios. Împăratul convoacă o adunare a principilor și prelaților la Worms unde papa e acuzat de încălcarea autorității regale. Drept răspuns în februarie 1076 papa îl excomunică. Henric rezistă un an, dar văzând că supușii

- 318 -

săi încep să-l părăsească, e nevoit să treacă Alpii în anul 1077 cu destinația Canossa, în haine de penitent, pentru a cere iertare papei care era acolo găzduit în casa unei văduve bogate. După trei zile de stat desculț în zăpada din drum papa îi acordă dezlegarea excomunicării, dar odată întors în Germania Henric reia lupta împotriva papei, continuată de succesorul său și al papei Grigore al VII-lea. Abia în anul 1122 s-a ajuns la o înțelegere privind alegerea prelaților, stabilindu-se prin concordatul de la Worms dubla investitură, despărțind pentru prima dată funcția de feud și odată cu aceasta puterea spirituală de cea laică. Cu Frederic Barbarosa 1 s-a redeschis lupta dintre sacerdoțiu și imperiu. În anul 1154 sub pretextul ocrotirii scaunului papal, Barbarosa trece în Italia. Drept răsplată papa Adrian al IV-lea I-a încoronat împărat. O consecință a luptei pentru supremație a Romei asupra tuturor creștinilor a fost și marea schismă din anul 1054 și aceasta pentru că Roma lupta pe toate căile spre a-și impune punctul de vedere asupra tuturor

creștinilor atât pe plan politic cât și religios. Una din cauze fiind și disprețul reciproc dintre latini și greci. Grecii sunt nemulțumiți de faptul că papa I-a încoronat împărat pe Carol cel Mare (800). Latini sunt nemulțumiți că Bizanțul nu le-a luat apărarea împotriva longobarzilor barbari, care dus la căderea Italiei sub influența francilor. Deosebirea de limbă, mentalitate, cultură, aspirații și organizație totul diferit și apoi mutarea capitalei la Constantinopol precum și anumite diferențieri în materie de religie, au contribuit la această schismă. La sinodul al II-lea Trulan sunt emise 102 canoane care respingeau unele reguli introduse de Biserica Latină, ca de pildă celibatul clerului. Prima deosebire care a apărut între Răsărit și Apus a fost cea numită Filioque adică purcederea Duhului Sfânt. *După triumful asupra iconoclasmului, începe lupta dintre Fotie și Ignatie pentru scaunul patriarhal al Constantinopolului. Papa Nicolae I e favorabil lui Ignatie. Împăratul la îndemnul lui Fotie convoacă un sinod la Constantinopol, la care pe lângă patriarhii răsăriteni e invitat și papa. Sinodul se ține în anul 861 în biserica sfinții apostoli la care papa trimite delegați în persoana lui Rodoalt de Porto și Zaharia de Anagni. Sinodul se pronunță împotriva lui Ignatie care e dezbrăcat de haina preoțească și e strigată formula de destituire: „nevrednic este,, dar papa nu-l recunoaște pe Fotie care drept răzbunare scoate biserica Bulgară de sub jurisdicția papei. Latini nu se lasă ci-i alungă pe călugării greci din Bulgaria. Într-o enciclică trimisă bisericilor răsăritului Fotie îi acuză pe latini*

că: postesc sâmbăta, că despart prima parte a postului mare de restul lui mâncând în aceea săptămână lapte, ouă, brânză, că încep postul mare miercuri și nu luni, că disprețuiesc preoții răsăriteni pentru că nu sunt celibatari, că nu recunosc ungera cu mir făcută de preoți, ci numai cea făcută de episcopi și că

- 319 -

au falsificat învățătura cu privire la Sfânta Treime. Dar moartea lui Nicolae I (+867) amână schisma. După un șir de lupte care nu aveau nimic religios în ele Fotie e depus, iar Ignatie protejatul papei devine patriarh, împăratul dându-i spre educare pe cei doi fii. Ignatie moare la 23 Oct.877 iar Fotie este readus, Roma pierzând din nou influența asupra Bizanțului. În ce privește biserica bulgară, a rămas la latitudinea împăratului să decidă asupra apartenenței ei. Cât a trăit împăratul Vasile I, Fotie a avut putere, dar venind la tron Leon I Filozoful, îl acuză pe Fotie de trădare și-l exilează, căutând prin aceasta o apropiere de Roma. Dar necazul pornește tot de la Bulgari pentru că latini i-au alungat de acolo călugării greci. Patriarhii Sisinie (996-998) și Sergiu al II-lea (999-1019) reactualizează enciclica lui Fotie îndreptată împotriva latinilor, printre altele acuzându-i că folosesc azima în locul pâinii dospite, că mănâncă sânge și nu cântă Aleluia în postul mare. În polemică e implicat și patriarhul Leon de Ahrida al Bulgariei care-i

adrează o scrisoare cu caracter polemic papei la care i se răspunde că Răsăritul nu ține credința adevărată. Sfântulul papei cardinalul Humbert nu-i putea suferi pe greci lucru cunoscut de aceștia. Este convocat un sinod. Humbert știind că Cerularie va fi ajutat de împărat întocmește actul de excomunicare a acestui patriarh, pe care o pune pe furii în altarul bisericii sf. Sofia din Constantinopol, dar înainte de a părăsi biserica și-a scuturat praful de pe încălțăminte strigând „Domnul să vadă și să judece.„ Când actul a fost descoperit și tradus, latinii erau departe scâpând atfel de a fi linșați de popor. în istoria papalității, un episod sângeros s-a petrecut în timpul papei Sixtus al IV-lea (1471-1484) pe timpul lui Lorenzo de Medici Magnificul. Cu aprobarea papei se urzește un complot împotriva lui Lorenzo cu rezultate nescontate. Complotul e descoperit și înăbușit participanții la complot fiind și călugări, represaliile sunt groaznice, soldate cu 270 victime. Papa aflând despre eșuarea complotului și rezultatele sale se înfurie și-l excomunică pe Lorenzo (1 Iunie 1478) dar el nu se sperie are la mână mărturisirea lui Montesecco prin care poate dovedi amestecul papei în complot. Papa nu se lasă să decretază război împotriva Florenței (7 aug. 1478) dar pierde în fața familiei Medici. Aceste două culte (Catolicismul și Ortodoxia) se laudă cu vechimea lor cu toate că Biblia a fost interzisă laicilor până în zilele noastre când Biblia e pusă în mână poporului dar cu ceva modificări. *în anul 1968 Biserica catolică a ridicat anatema aruncată asupra Ortodoxiei odată cu marea schismă din 1054.* După relatarea diferitelor aspecte ale comportamentului și felului în care mulți dintre numiții vicari a lui Hristos au ajuns la putere *un scurt istoric al instituției papale în epoca modernă și contemporană:* La 20 septembrie 1870 trupele Italiene ocupă Roma proclamând-o capitala Italiei. După această dată papa se retrage la

- 320 -

Vatican, pe care nu-l părăsește până în anul 1929. Legea din 13 mai 1871 garantează inviolabilitatea papei, a independenței politicii externe a Vaticanului și libera exercitare a autorității sale spirituale. Suveranitatea papei din punct de vedere administrativ se reduce la palatele Vatican, și Lateran din Roma și castelul Gandolfo, drepturi dobândite de la statul Italian prin „Legea de garanții.„, în anul 1801 la 15 iunie este încheiat un concordat între papa Pius al VII-lea și împăratul Napoleon Bonaparte I-ul prin care sunt stabilite granițele statului papal. în anul 1809 papa îl excomunică pe Napoleon Bonaparte. Drept răspuns statul papal e anexat Franței iar papa întemnițat. în anul 1813 între împăratul Napoleon Bonaparte și papa Pius al VII-lea e încheiat un nou concordat. La 9 Feb. 1849 e proclamată Republica Romană, la 3 iulie trupele Franceze ocupă Roma, iar la 14 iulie autoritatea papei e restabilită. în perioada 8 Dec 1869-20 Oct. 1870, la primul conciliu Vatican (al XX-lea al Bisericii catolice) e proclamată infailibilitatea papei. în forma actuală statul papal a luat ființă prin tratatul de la Lateran (11 Feb.

1929) devenit art.7 al Constituției Italiene, statului papal recunoscându-i-se proprietatea exclusivă și jurisdicția suverană asupra unui cartier din Roma, în nord-vestul ei. Noua constituție din 22 Dec 1947 reafirmă adeziunea concordat prin care religia Catolică devine religie de stat pe teritoriul Italiei. În Iulie 1949 „sfânta cancelarie,, , promulgă decretul privind excomunicarea comunismului și a celor ce-l sprijină. Cel de al 266-lea papă este cardinalul Woityla arhiepiscop al Cracoviei, cunoscut sub numele de papa Ioan al II-lea fiind primul papă de origine neitaliană după anul 1523 și cel mai tânăr din ultimul secol. După peste aproape două mii de ani de luptă pentru supremație spirituală și politică a lumii, acest deziderat nu a fost realizat. Împărații lumii nu au înțeles să se supună pontifilor romani, iar Biblia cu toate eforturile pontifilor romani de a opri accesul tuturor credincioșilor la studiul ei nu a putut fi oprită. În momentul de față, obiectul Romei papale este lupta împotriva comunismului, a nedreptăților sociale și ecumenismul adică unirea tuturor religiilor creștine, dar cu mijloace pașnice.

Timpuri trecute, dar prezente în conștiința istoriei. Oamenii se numesc creștini. Se laudă cu trecutul glorios a creștinismului, cu aderența la un cult cu tradiție. Se laudă cu personalități marcante ale creștinismului, scoțându-le în evidență meritele și acoperindu-le greșelile. Dacă primele trei secole glorioase ale creștinismului umplu de admirație sufletele credincioșilor, uciderile și necurăția celor ce mai târziu s-au drept continuatorii credinței martirilor din arenele romane, ne umplu de dezgust. Oamenii se uită la ce izbește privirea. Odăjdii clericale scumpe. Catedrale impunătoare fast și strălucire multă. Toate acestea au o formă de evlavie dar tăgăduiesc puterea lui Dumnezeu fiind că

- 321 -

Domnul Isus a deschis o cale și această cale este îngustă și plină de greutate și suferințe, de aceea. Domnul Isus zice: *Intrați pe poarta cea strâmtă. Căci largă este calea care duce la pierzare și mulți sunt cei ce intră pe ea. Dar strâmtă este poarta, îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt cei ce o află.,* (Matei 7.13-14) Am luat un preot Ortodox în mașină și după multe discuții la despărțire mi-a spus: Domnule Ortodoxia și Catolicismul sunt doi plămâni care au respirat separat. Dacă se pune în aplicare ecumenismul și ne unim, voi cei mici veți dispărea., la care i-am răspuns: „domnule noi ne-am ales calea cea strâmtă și ne rugăm lui Dumnezeu să ne ajute s-o urmăm până la capăt. Îngustă a pornit-o Domnul Isus și așa va rămâne până va veni Domnul; *îngustă și cu cei puțini care o află.,* (Matei 7.13-14), pentru că Dumnezeu nu se uită la fast și nici la mulțimea membrilor unui cult ci numai la învățătura dată credincioșilor și la inima lor, iar din partea oamenilor și a marilor culte ne așteptăm întotdeauna numai la ce e mai rău., Din discuția de mai sus am înțeles că scopul Ortodoxiei în unire cu catolicismul este și distrugerea cultelor Evanghelice.

Dar și acestor oameni Domnul Isus Hristos le zice:., *Voi căutați să vă arătați neprihăniți înaintea oamenilor, dar Dumnezeu vă cunoaște inimile; pentru că ce este înălțat între oameni este o urâciune înaintea lui Dumnezeu.,* (Luca 16.15)

Capitolul XXII

REFORMA RELIGIOASĂ

„ Din vremea părinților voștri, voi v-ați abătut de la poruncile Mele și nu le-ți păzit. Întorceți-vă la Mine și Eu Mă voi întoarce la voi zice Domnul oștirilor... (Maleahi 3.7) „ Și am văzut pe femeia aceasta îmbătată cu sângele sfinților și de sângele mucenicilor lui Isus., (Apoc. 17.6)

Venirea Domnului nostru Isus Hristos a fost subliniată de Evanghelistul Matei, prin cuvintele inspirate ale proorocului Isaia: *„Iforodul acesta care zăcea în întuneric, a văzut o mare lumină; și peste cei ce zăceau în ținutul și în umbra morții, a răsărit lumina., (Mat.4.16)* Întrădevar poporul iudeu trăia în marele întuneric în care l-au dus păstorii lui, care n-au luat seama la toate mustările Domnului prin proorcii Săi. De aceea suspinul lui Isaia a trecut peste veacuri: *„Poporul meu, conducătorii tăi te duc în rătăcire și pustiesc calea pe care umbli., (Isaia 3.12)* De aceea când a venit Domnul Isus a găsit o mare confuzie religioasă. Saduchei, farisei, preoți, cărturari, zeloți, irodieni, esenieni

- 322 -

Își disputau întâietatea de a fi singurii apărători ai adevăratei credințe, tocmai ei cei ce au sucit căile Domnului. *Una din cauzele confuziei au fost și datinile bătrânești sau tradițiile iudaice adăugate mai târziu, fără suport Biblic dar la care ei țineau cu tărie, de aceea la învinuirele ce i se aduceau Domnului Isus că nu e în ton cu vremea și datinile ei răspunsul este: „ Dar voi de ce călcați porunca lui Dumnezeu în folosul datinei voastre?, (Matei 15.3)* Față de cele de mai sus am putea spune că numai evreii au fost cei ce au denaturat legea de bază dată prin Moise. dar lucrurile nu stau chiar așa. Și creștinismul a plecat la drum cu legi bine definite cuprinse în Biblie și cu afirmația de bază a Domnului Isus când zice: *„ Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece., (Mat.24.35)* Apostoli Domnului au primit Cuvântul lui Dumnezeu curat și curat ni l-au transmis de aceea pe bună dreptate zice Pavel apostolul: *„ Căci noi nu stricăm Cuvântul lui Dumnezeu cum fac cei mulți; ci vorbim cu inima curată, din partea lui Dumnezeu în Hristos. „ (2 Cor.2.17)* Așa cum pe vremea Domnului Isus, diferitele partide iudaice își disputau cinstea de a fi adevărații apărători ai dreptei credințe, în vremurile noastre lucrurile se petrec asemenea. Aceasta ne face a da un răspuns cât mai corect la întrebare. *Care e cauza atâtor departamente de credință în cadrul creștinismului fi cum s-a ajuns aici?* Domnul Isus S-a înălțat la cer. Apostolii Domnului rând pe rând au pecetluit cu sânge mărturia lor. Prigonirile au încetat. Creștinarea nu mai era o problemă de conștiință ci de multe ori interes sau forță. Creștinismul se umple de oameni

nenâsçuți din nou. Sobrietatea adunărilor creștine nu avea cum să gădile simțul religios păgân obișnuit cu ceremonii și fast cultic. Montaniștii ultimii dintre creștini care mai țineau la legea de bază a creștinismului și la lucrarea Duhului Sfânt dispar și ei în secolul al V-lea, odată cu intrarea omenirii în Evul Mediu cel

întunecat. Se procedează la îmbunătățirea cultului. Ca o compensare făcută păgânilor odată cu dărâmarea templelor lor. *Preoții primesc o costumație deosebită , devenind din nou slujitori ai altarului,* perdeaua din lăuntru ruptă cu prilejul răstignirii Domnului în Ortodoxie e repusă. *Botezul nu mai e o problemă de conștiință ci e un act de cult obligatoriu pentru copii cu toate că Domnul Isus nu zice că cine se va boteza se va mântui, ci cel ce va crede și se va boteza va fi mântuit.* Pentru a întări acesta încredințare sunt lansate zvonuri că copii morți nebotezați sunt peluați imediat de Satana și se prefac în strigoi. Practica apei sfințite e adoptată de creștinii din Siria în secolul al III-lea, Cultul Maicii Domnului oficializat în anul 431. venerarea icoanelor începe după anul 500. Cultul morților și al moaștelor are origine cert păgână. Sfinții devin mijlocitori având fiecare puteri teritoriale sau funcționale putând vindeca numai anumite boli sau ajuta în anumite probleme personale asemenea zeilor

- 323 -

păgâni în ultimul timp și în România sf. Valentin devenind patronul îndrăgostiților. Lipsa tiparului face greu accesibilă calea spre Biblie, iar preoții slujitori ai altarului se ocupă mai mult de liturghie, tipicul bisericii și viețile sfinților. Clerul leagă și dezleagă păcate, iar papa de la Roma se autointitulează vicarul lui Hristos, putând trimite în iad sau scoate de acolo la discreție pe cine vrea. Toate acestea adunate la un loc și puse față în față cu Biblia dovedesc că creștinismul a lăsat la o parte Biblia și s-a îndreptat spre tradiții, povestiri închipuite și practici păgâne. Toate acestea sunt susținute de filozofi teoreticieni versați, care explică că cele de mai sus nu mai sunt idolatrie. Dar întunericul nu putea să domnească la nesfârșit. La început timid apoi din ce în ce și cu o mai mare putere Cuvântul lui Dumnezeu începe să le fie descoperit oamenilor. Dumnezeu scoate lucrători care nu mai înțeleg să asculte de hotărâri sinodale, ci vor o întoarcere totală la ceea ce a poruncit numai Dumnezeu și nimeni altul.

În anul 1140 a fost convocat la Sens un conciliu motivat de faptul că clerul Italian avea mari greutăți cu *Arnoldo de Brescia* (1100-1155) numit șarpele de Italia și *Abelard Pierre* (1079-1142) filozof și teolog Francez, întemeietorul conceptualismului, care a condamnat și denunțat până la fanatism ipocrizia clerului. Ei susțineau că episcopii care dețin feude și căhigăii care dețin bunuri nu pot fi mântuiți. Pentru aceasta Arnoldo a fost spânzurat și ars, iar cenușa sa aruncată în Tiberu. Totuși ideile lui nu au putut fi arse deoarece o grupare de credincioși i-au urmat percepțele luându-și

denumirea de „Frații apostoli„ (arnaldiști) sau cei umili conduși de Segorelli, care are și el soarta lui Arnoldo.

Se spune că întristat de moartea unui prieten Pierre de Vaux sau Valdo, negustor bogat din Lyon ar fi întrebat un preot, ce ar putea face ca întradevăr să fie mântuit? La care preotul a răspuns: Fă ce a spus Domnul Isus tânărului bogat. „Vinde tot ce ai și împarte la săraci și vei avea o comoară în ceruri.„ (Luca 18.22). Pierre Valdo i-a urmat sfatul dar a făcut ceva deosebit. Cu o parte din acești bani a tradus Biblia și a inițiat o acțiune de încurajare a cunoașterii ei și a punerii în aplicare a percepțelor ei. Și astfel în Italia unde trona cel mai mare prigonitor al Bibliei, s-a pornit o mișcare care pune accent pe citirea și trăirea Bibliei. Începând cu anul 1170 Pierre Valdo începe un studiu serios al Bibliei împreună cu clericii Etienne d'Ausie și Bernard Ydros, ei fiind traducătorii Bibliei în limba Provensală. După care au pornit o acțiune de explicare a Bibliei celor săraci din Lyon care o ascultau cu smerenie și speranță. Pierre Valdo le explica că adevăratul creștinism a fost uitat și trădat de Biserica catolică, care nu este Biserica lui Hristos ci a diavolului, că preoții sunt farisei și că în fața lui Dumnezeu toți oamenii sunt egali, iar predicarea Evangheliei e de datoria fiecărui credincios laic. care poate fi un mai bun creștin, predica lui valorând

- 324 -

mai mult în ochii lui Dumnezeu decât cea a unui preot nesincer. Un conciliu diocezian îi interzice lui Pierre Valdo să mai predice, dar fostul negustor face apel la papa Alexandru al III-lea (1159-1179) care-i dă încuviințarea pentru ca în anul 1179 s-o retragă. În anul 1183/1184, Pierre Valdo este excomunicat, dar în ciuda represaliilor mișcarea ia proporții, dar și prigoana, de aceea valdenzii sunt nevoiți să se ascundă în munți, denunțând în continuare Biserica Romano-Catolică ca Biserică apostată. Acești oameni simpli și-au propus cu tot dinadinsul și cu orice risc să răspândească Cuvântul lui Dumnezeu. Pentru a avea mobilitate în mișcare și posibilitate de a duce mai departe Cuvântul Evangheliei, au început prin a se ocupa cu comerțul ambulant, ajungând astfel în locuri îndepărtate. Persecuția i-a făcut să se refugieze în munți, unde primul obiectiv era educarea copiilor în spirit creștin, care pentru cunoașterea Bibliei învățau pe de rost pasaje sau chiar cărți întregi din Noul Testament, iar hainele le erau croite în așa mod încât se puteau ascunde în aceste haine manuscrise ale Bibliei. Cunoscând că Duhul Sfânt. Duhul lui Hristos este cel al răspândirii Evangheliei, ei se pregăteau pentru această nobilă misiune. Fiecare tânăr înainte de a pleca singur în lucrare era asociat unui om mai în vârstă și cu experiență, pentru a putea deveni un bun Evanghelist. Dar represaliile nu au întârziat. Roma Catolică a pus la cale cruciade după cruciade, pentru a le distruge. Localități întregi au fost rase de pe suprafața pământului, dar valdenzii se mutau în alt loc, mai departe în locurile greu accesibile al Piemontului pentru a-și

continua lucrarea începută. **Acesta a fost începutul repropovăduirii Evangheliei creștinilor.** Dacă la începuturile sale Evanghelia era propovăduită unor păgâni, de aici înainte ea trebuie propovăduită unor oameni cărora le este interzisă, ascunsă, sau răstălmăcită Evanghelia, spunându-li-se până la saturație că ei sunt cei mai autentici creștini „datori să verse chiar sânge în apărarea adevăratei credințe”. Un călugăr care a tras atenția asupra corupției bisericii Romano-Catolice a fost și *Savonarola Girolamo* (1452-1498) călugăr dominican căruia nu i-au fost descoperite toate tainele Evangheliei și nici n-a sesizat abaterile Bisericii de la Evanghelie ca parte teologică, preocuparea sa de bază fiind însănătoșirea moralei și a dreptății sociale. Corupția clerului era așa de mare încât se spune că pe vremea papei Alexandru al VI-lea tatăl Lucreției Borgia, un om își omorâse două fice, dar în dimineața execuției pentru 800 de ducăți a fost achitat cu explicația: Dumnezeu „nu vrea moartea păcătosului, ci vrea ca el să plătească și să trăiască...” Din cele de mai sus vedem că biserica nu mai învăța că înaintea lui Dumnezeu iertarea e condiționată de pocăință de părere de rău ci doar că El cere bani pentru iertare. Savonarola s-a născut la 14 sept.1452 la Ferrara în Italia. Bunicul său fiind medic la curtea ducelui, părinții lui doreau să-l

- 325 -

îndrepte și pe dânsul spre această carieră, dar el avea altă fire. Filozofia meditația și singurătatea era plăcerea sa, de aceea când se ducea la biserică stătea ore întregi în genunchi vărsându-și focul inimii sale tinere înaintea lui Dumnezeu. Nemulțumit de mersul societății ca pane religioasă și morală fără voia părinților săi la 24 aprilie 1475 a plecat la Bologna să se călugărească, dar nici aici nu a găsit ce căuta fiind că călugării de acolo nu trăiau în **sfințenie**, ci făceau și ei to;ite păcatele ca și mai înainte. Cu acest prilej el a compus un poem intitulat: „Ruina bisericii...”. Ruina locului unde și-a desfășurat activitatea a fost Florența, unde a și fost ars pe rug. Predicile sale au trezit poporul la o viață nouă, lucru pe care Lorenzo de Medicii care stăpânea orașul nu l-a văzut bine. Pentru a-și delecta supușii aceasta îl avea pe pe călugărul Mari ano care în loc să predice Cuvântul lui Dumnezeu delecta ascultătorii cu citate din filozofie, astronomie și poezie, dar care după venirea lui Savonarola și-a pierdut audiența. Acest om a fost cel ce l-a înfruntat pe Savonarola. Într-o predică Savonarola a prezis că Lorenzo de Medici, papa și regele orașului Neapole vor muri în decurs de un an ceea ce s-a împlinit. Pe patul de moarte fiind, Lorenzo de Medici a trimis după Savonarola, dar el a refuzat să se prezinte, dar la a doua imitație s-a prezentat. Sunt trei lucruri care mă aruncă în disperare și nu știu dacă Dumnezeu mă poate ierta a zis Lorenzo: jefuirea **Volterei**, despuierea de bunuri a lui Monte Della Fanta și masacrul de la Pazzi, la care Savonarola i-a răspuns: Lorenzo nu trebuie să disperii, dar ești gata să faci **trei** lucruri pe

care ți le cer!' Care sunt cele trei lucruri I-a întrebat Lorenzo? Întâi trebuie să ai credința tare și vie că Dumnezeu poate și vrea să te ierte a zis Savonarola. Acesta e un lucru mare și-1 cred a răspuns Lorenzo. A doua condiție este ca tot ce ți-ai însușit pe nedrept, prin acaparare și forță să fie restituit, iar copiilor tăi să le lași numai ce ai avut tu, iar ei să se mențină ca cetățeni particulari în oraș. Cu greu dar a răspuns că e gata s-o facă și pe aceasta. Și a treia condiție este să restitui Florenței forma de guvernământ popular după obiceiul ei republican. La auzul acestei condiții, Lorenzo s-a întors cu fața la perete și nu i-a mai dat nici un răspuns. La im an și jumătate după moartea lui Lorenzo, Carol al VIII-lea regele Franței a invadat Italia. Dar cu mult timp înainte Savonarola a prezis că va veni un nou Cyrus peste Alpi ca să pedepsească poporul pentru păcatele sale. Familia Medicilor fiind răsturnată, poporul i-a încredințat lui Savonarola conducerea orașului, care a introdus reforme sociale primite cu entuziasm de popor. S-au abolit tonurile, s-a introdus o formă justă de taxare, au fost interzise jocurile de noroc, au fost reduse dobânzile și a fost înființată o curte de apel. Dar cei ce au stăpânit orașul nu s-au lăsat. În frunte cu Arrabbiati au pornit o campanie de defăimare împotriva lui Savonarola. Pe de altă parte papa

- 326 -

Alexandru al IV-lea Borgia s-a gândit să-l cumpere oferindu-i tichia roșie de cardinal. Tichie roșie ? a răspuns Savonarola. Eu vreau o tichie de sânge. Învinuit de erezie e excomunicat, arestat și supus torturilor lăsându-i-se nevățamată numai mâna dreaptă pentru a putea semna procesul verbal și eventuala retractarea a tot ce a susținut. În cele din urmă a fost condamnat la moarte prin spânzurare, iar trupul să-i fie ars pe rug. În timpul detenției a scris niște meditații minunate la Psalmul 51. Pe vremea aceea *pentru a delecta publicul*, execuțiile se făceau după un tipic prestabilit pentru a prelungi chinurile condamnatului și bineînțeles ceremonia. Într-un adevărat spectacol prelungit artificial și care mergea crescendo. Se proceda la degradarea condamnatului în mai multe faze: Clericilor li se răzuia degetul gros și arătătorul cu un cuțit penru a înlătura orice urmă de miruire sacerdotală. Apoi condamnații erau rași pe cap dacă erau preoți pentru a nu mai avea tonsura. Execuția religioasă se încheia prin cuvintele: „ Te despart de biserica militantă și triumfătoare.„ Pentru ultima dată s-a auzt glasul lui Savonarola: „Militantă dar nu triumfătoare, aceasta nu e în puterea dumitale.„ Spnzurătoarea era alcătuită dintr-un stâlp vertical pe care erau fixate două cruci traversale perpendiculare una pe alta . Pentru Savonarola au fost alese două craci foarte răsucite ca să nu aducă a cruce. Fiecare osândit urca pe eșafoid cu călăul care-i punea funia la gât și-1 împingea în gol. Savonarola a fost executat împreună cu alți doi tovarăși care au fost executați primii. Când veni rândul lui Savonarola el urcă treptele cântând cu voce tare: *„In manus Tuas Domine commendo animam meam.„* (in mânăile

Tele îmi încredințez sufletul Doamne) Și astfel pe data de 23 mai 1498 Roma papală și-a mănjit mâinile cu sângele unuia dintre cei mai buni fi ai săi. Cenușa sa împreună cu a tovarășilor săi a fost aruncată în râul Arno mai sus de Ponto Vecchio. Ultimele lui cuvinte au fost: „, Domnul Isus a suferit atât de mult pentru mine. O Florența ce ai făcut tu astăzi? „

Un alt pionier al restabilirii Cuvântului lui Dumnezeu în lumea creștină a fost și *John Wicliffe* (1330-1348). Acesta a fost de origine engleză, pe aceste meleaguri data și sursa stabilirii creștinismului fiind foarte controversată. După unii istorici biserica creștină de aici ar avea chiar origine apostolică Paulină. După alții Augustin ar fi fost cel ce a instituit aici creștinismul în anul 597, iar alții argumentează că creștinii din Anglia sărbătorind pastile odată cu Bizanțul e posibil ca Bizanțul să fi avut meritul creștinării celor din Anglia. Roma în dorința ei de stăpânire nu a pierdut din obiectiv nici acest teritoriu cuprinzându-1 în sfera sa de influență, ceea ce făcea ca între Roma și Anglia să fie mereu tensiuni. John Wicliffe și-a început lucrarea de a readuce creștinii de acolo sub influență Bibliei și a avut succes. De aceea el a fost numit „Luceafărul reformei

- 327 -

engleze și chiar a Europei., Născut în Saxonia la Hipswell a studiat la Ballion College, din cadrul universității Oxford, care pe vremea aceea avea treizeci de mii de studenți. Student eminent după terminarea studiilor a rămas profesor dovedindu-se a fi cel mai învățat om al vremii sale. În anul 1365 intrând în grația prințului John Gunt fiul regelui Eduard al IH-lea în 1366 ajunge unul din capelanii curții regale, iar în anul 1374 e numit de rege preot în orașul Lutterworth. Pe vremea aceea țările catolice și implicit Anglia trebuiau să plătească Romei un anumit tribut. Dar la un moment dat au apărut doi papi unul la Roma și unul la Avignon. Anglia neștiind cu-i să-i plătească tribut a rămas în restanță trei ani. Papa de la Avignon îl somează pe Eduard al IH-lea să-i plătească tributul impus, dar Angliei în conflict cu Franța, nu-i convenea să dea tribut vrăjmașilor ei. În aceste condiții intră în scenă John Wicliffe cu lucrarea sa: „ *Doctrina stăpânirii cum se găsește în har.*„, în care dovedește pe baze Biblice că autoritatea seculară precum și cea ecleziastică sunt oferite de Dumnezeu, dar dacă deținătorul unei asemenea puteri săvârșește păcate cade din har și-și pierde autoritatea. Prin aceasta el a respins doctrina infailibilității papei, cultul sfinților și comerțul cu indulgențe, cerând totodată ca biserica să renunțe la deținerea de proprietăți. Pentru aceasta papa Grigore al XI-lea îl acuză de erezie și-1 somează să se prezinte în fața episcopului Londrei William Courtenai ca să dea socoteală asupra afirmațiilor sale. Dar în acest timp se produce o răsccoală populară și interogatoriul este amânat. În anul 1378 e din nou somat să se prezinte la Lambeth, dar la intervenția reginei Ioana mama tânărului rege Richard al H-lea s-a ales cu o mustrare scrisă. Ceea ce deranja cel mai mult biserica

Romano-Catolică era că el cerea ca singura sursă de învățătură a bisericii trebuie să fie numai Sfânta Scriptură, pronunțându-se pentru folosirea în biserică a limbii poporului, iar Biblia să fie la îndemâna fiecărui credincios. În anul 1378 în marea sală a „călugărilor negri,„ din Londra, învățătura sa e condamnată iar el excomunicat. Cu toată ocrotirea regelui fiind nevoit să părăsească catedra și să se retragă din orice activitate didactică pe o perioadă de 15 ani. Lucru care nu i-a dăunat deoarece în acest timp el a tradus Biblia în limba engleză și fiind că nu exista tiparul făcând imposibilă deținerea unei Biblii de către oamenii săraci, el a pregătit o seamă de preoți săraci și studenți pentru a propovădui Evanghelia din sat în sat. Acestor oameni în derădere li s-a dat denumirea de „*lolarzi*,„ adică flecari și leneși, dar cărora istoria le-a rezervat un

loc de cinste în revenirea poporului Englez la Biblie și la civilizație. Ideile lui s-au răspândit, dar dacă nu ar fi avut sprijinul casei regale alta ar fi fost soarta reformei Engleze cel puțin pentru un timp. Poate și el ar fi avut soarta de mai târziu a lui Hus și Jeronim reformatorii Cehiei. Dar Biserica Catolică dă dovadă

- 328 -

de un spirit răzbunător dus la extremism. După 44 de ani trupul lui Wicliffe e dezumtat, osemintele lui arse, iar cenușa aruncată în râul Swift lucru ce nu a dăunat răspândirii Evangheliei.

Alte două nume care au intrat în istoria reînnoirii creștinismului la izvorul curat al Evangheliei, au fost *Jan Hus* (1369-1415) și *Jeronim* (1371-1416). De origine Cehă, acești doi oameni s-au completat în lupta lor pentru cauza Evangheliei nedespărțiți până la moarte. Jan Hus s-a născut la Husinec dintr-o familie de oameni simpli. Rămas orfan de mic, mama lui i-a dat o educație religioasă sănătoasă sădind în el credința și temerea de Dumnezeu. Elev bun, după terminarea școlii din localitate a fost primit la universitatea din Praga fără a i se percepe taxe de studiu. Se spune că mama lui înainte de a intra în oraș cu prilejul înscrierii la universitate a îngenunchiat împreună cu tânărul ei fiu și a cerut ca Dumnezeu Cel ce e Tatăl orfanilor să-i poarte de grijă și tânărului ei băiat. Și aici Hus a dat dovadă de multă inteligență și stăruință în dobândirea cunoștințelor, la terminare în 1396 fiind numit profesor, iar în anul 1401, decan al facultății de filozofie. În anul 1402 e hirotonit preot catolic al capelei Betleem. Chiar înainte de Hus în Cehia Biblia era în parte cunoscută tradusă în această limbă încă din secolul al IX-lea, lucru ce deranja Roma. Înainte de Hus au venit din Anglia doi pictori care au expus la Praga două tablouri în care se sublinia contrastul dintre ce a fost Hristos și ce e papa de la Roma astfel: în unul din tablouri era pictat papa cu cele trei coroane suprapuse pe un cal alb, precedat de episcopi și cardinali, precum și de nobili numai fireturi pietre scumpe și aurării, iar în al doilea tablou Domnul Isus la intrare în Ierusalim călare pe mântul unei

măgărițe și precedat de apostolii săi îmbrăcați în haine simple și desculți. Dar după Câteva zile aceștia au trebuit să-și ia tălpășița, pentru că *reprezentanții lui Hristos* (mai bine zis ai papei) din Praga și-au dat seama despre ce voiau să spună pictorii și căutau să-i omoare. Dar Dumnezeu voia ca și cei mici și cei mari să cunoască voia lui Dumnezeu de aceea i-a ales pe acești doi oameni pentru lucrare. (Hus și Ieronim) Papa Grigore al VII-lea (1073-1085) a dat un decret prin care interzicea oficierea serviciilor religioase în limba Cehă. El spunea că este plăcut lui Dumnezeu ca slujba în biserici să se facă într-o limbă necunoscută, nerespectarea acestei *dorințe a lui Dumnezeu* ducând la erezii. Hus începe să se convingă că biserica Catolică caută pe orice cale să țină poporul în întuneric. În acel timp călugării unei mănăstiri pretindeau că în biserica lor se făceau minuni chiar cu sângele Domnului Isus. Trimis să ancheteze cazul Hus află înșelătoria, distrugând faima aceluia loc clădit pe minciună în numele credinței. Tot în Praga trăia și Ieronim. Un om învățat care făcând o călătorie în Anglia a luat cunoștință cu învățătura lui Wicliffe și care

- 329 -

I-a impresionat. Venind în țară a început prin a răspândi aceste învățături care au început a prinde teren. El spunea că papa și episcopii săi nu au dreptul de a trage sabia indiferent de motiv, că indulgențele sunt fără valoare. Dumnezeu cere pocăință părere de rău pentru păcate și renunțarea la rău și nu bani pentru iertarea păcatelor. Că statul poate confisca averile mănăstirești, când ele sunt folosite contrar legilor morale și sociale și aceasta motivat de faptul că în anul 1412, o bulă papală asigura iertarea păcatelor tuturor aceluia care vor da bani pentru înzestrarea armatei papei. Pentru popor aceste învățături au fost ca o mană din cer, dar clerul se alarmează văzându-și poziția periclitată, atât din punct de vedere al ierarhiei cât și în cea de unici mijlocitori la Tatăl ceresc. Papa este sesizat de cele ce se întâmplă la Praga și-1 cheamă pe Hus la judecată dar el refuză să se prezinte, la care papa aruncă anatema asupra orașului Praga. Pentru oamenii simpli necunoscători ai Cuvântului lui Dumnezeu, aceasta era socotită ca o mare nenorocire. Conform învățăturii Catolice, dacă un oraș era excomunicat cei ce mureau nu aveau intrare în ceruri neavând mijlocirea preotului și a ritualului stabilit de biserică. Serviciile religioase duminicale erau suspendate, morții nu se îngropau în cimitire ci în dunga șanțului, iar căsătoriile se oficiau în curtea bisericii. Hus continua să slujească în capela în care a fost numit, dar i s-a interzis și aceasta, iar unii din popor cereau insistent ca Hus să se prezinte la judecata papei. Hus a rămas la convingerea că Cuvântul lui Dumnezeu e mai presus decât cel al papei. În acel timp lumea catolică avea mari frământări. Trei papi își disputau întâietatea pentru scaunul pontifical, lucru ce-1 face pe împăratul Sigismud (Bestia roșcată) să convoace un sinod la Constanța (Elveția). în anul

1414 la care s-au prezentat 18.000 de episcopi, 2400 de cavaleri și în jurul a 80.000 de laici veniți din toate părțile. La acest sinod a trebuit să se prezinte și Hus cu un bilet de liberă trecere din partea lui Sigismund care-i asigură integritatea și libera trecere. Dar odată ajuns acolo nu s-a mai ținut cont de acest bilet iar împăratul n-a intervenit. E arestat, acuzat de erezie și nesupunere la chemarea papei. La 6 iulie

1415 acuzat ca eretic periculos pentru răspândirea de învățături false agitatoare, înșelând multă lume și bătându-și joc de scaunul apostolic și sfânta biserică, dovedit incorigibil se despoaie de demnitatea de preot și e dat pe mâna tribunalului lumesc. Vestea arestării sale a stârnit proteste în Cehia. Totuși tribunalul inchizitorial își urmează procedura. Hus după multe torturi a fost ars pe rug, dar înainte de a se aprinde focul el a fost somat pentru ultima dată să se lepede de ereziile lui. Ce crezi ? Strigă Hus. „De ce să mă lepăd când nu mă știu vinovat de nici o erezie. Chem pe Dumnezeu martor că tot ce am scris și tot ce am propovăduit, nu a fost făcut cu un alt scop decât pentru a mântui suflete de păcate și pierzare și de aceea sunt

- 330 -

bucuros să pecetluiesc cu sângele meu adevărul pe care l-am predicat... Apoi îndemnă pe cei de față să asculte mai mult de Dumnezeu decât de oameni. Se spune că atunci când călăul se pregătea să dea foc rugului, o femeie bătrână și gheboșată sub o legătură de crăci verzi striga: Așteptați-mă. Mai stați., Cățiva oameni din asistență o întrebă, de ce își dă atâta osteneală, la care ea răspunse: „mi s-a spus că dacă fac asta o să câștig multe indulgențe., Se spune că Hus văzând aceasta ar fi spus: Sancta simplicitate,, (sfânta simplitate). Vestea arderii lui Hus s-a răspândit cu iuțea fulgerului în Cehia producându-se o mare tulburare. Un număr de 452 ds nobili dintre cei mai de seamă, au adresat o scrisoare papei prin care-1 încunoștiunțau că sunt gata să-și jertfească viața pentru ideile Evanghelice ale lui Hus. Dar nici Jeronim n-a scăpat de furia Romei *Jeronim* s-a născut la Praga. la terminarea studiilor a fost făcut cavaler la curtea regelui Boemiei. Apoi a făcut o călătorie la universitățile din Europa făcând o oprire la Oxford unde după cum am amintit a luat cunoștință despre învățăturile lui Wicliffe. Cunoscând bine limba engleză a tradus în limba Cehă operele lui Wicliffe, iar întorcându-se în Praga i-a împărtășit și lui Hus descoperirile sale. Și așa cum Aquila și Priscila i-au arătat lui Apolo mai cu deamăruntul calea Domnului tot așa și Jeronim I-a completat pe Hus în cunoștințele sale. Om cult și de neam ales a prezentat credibilitate în popor putând învăța poporul de la amvon că se pot adresa direct lui Dumnezeu fără mijlocirea icoanelor, datorită unui credincios fiind aceea dea cunoaște Sfintele Scripturi urmându-i învățăturile, denunțând totodată corupția bisericii catolice. Deci auzind de arestarea lui Hus, noblețea și spiritul de prietenie ce-1 nutrea pentru Hus nu l-au lăsat în pace. A plecat la Constanța în speranța salvării lui Hus folosind

influența s-a pentru a-1 scăpa de rug dar fără succes. încercând să se întoarcă la Praga, a fost oprit de un ofițer al ducelui de Sulzbach în localitatea Hirschau din Bavaria și arestat. Dus la Constanța a fost aruncat în închisoare și supus unor torturi groaznice. Aceasta a făcut ca la un moment de săbiciune să-și retracteze convingerile. Dar chemat la judecată și-a revenit și a rămas neclintit în credeul său Evanghelic. Pentru aceasta fost și el condamnat la moarte. Mergând la locul supliciului el cânta cântarea: „*Acest suflet în flăcări Ți-l ofer Ție Doamne huse.*„ De atunci au trecut patru ani. Acești eroi au murit dar învățătura lor a rodit și astfel pe muntele Tabor din Cehia 42.000 de suflete s-au adunat pentru a prăznuți Cina Domnului conform învățaturii Domnului cu pâine frântă și vin, lucru rezervat numai clericilor catolici. Cum s-a ajuns aici? Memoria lui Hus și Ieronim înflăcărează inimile credincioșilor cehi. La Plezn strălucitul predicator Vaclav Coranda ridică meșteșugarii și sărăcimea orașelor la luptă împotriva ierarhiei bisericii catolice. Vaclav al H-lea (1378-1419) începe represaliile

- 331 -

împotriva husiților. La îndemnul lui Zelivsky la 30 iulie 1419 o mulțime imensă se adună gata înarmată în jurul bisericii unde slujea acesta. Cu acest prilej intră în scenă Zizka din Trocnov care s-a remarcat în lupta împotriva cavalerilor teutoni și care acum își pune sabia în sluja poporului neînțeleș și asuprit. Mulțimea în frunte cu Zelivsky cere eliberarea unor husiți arestați. Răspunsul: o piatră aruncată în Zelivsky. Aceasta a umplut paharul. Poporul înfuriat ocupă priMaria iar primarul și consilierii lui sunt aruncați pe fereastră. Zizka se pune în fruntea poporului, a luptătorilor pentru cauza Evangheliei propovăduită de Hus și Ieronim. Pania trecuți la husitism înaintează o petiție lui Sigismud prin care cer: predicarea liberă a Bibliei. împărtășirea sub ambele specii pâine și vin conform învățaturii Domnului Isus și a practicii apostolice. Hus și Ieronim să nu mai fie considerați eretici. Visteria Cehiei să fie administrată de împărat împreună cu sfatul panilor, iar funcțiile convenite cehilor să nu mai fie ocupate de germani catolici. Cererea le este respinsă. Poporul continuă rășcoala, numărul luptătorilor crescând de la o zi la alta, pe steagui lor având ca emblemă un potir (calix). Luptătorii se adună pe dealul Tabor unde serbează Cina Domnului conform învățaturii Domnului Isus. Sunt desființate privilegiile feudale. Indiferent de origine forma lor de adresare este după caz „frate sau soră„. Pentru prima dată în istoria creștină postapostolică se realizează comunitatea de bunuri. Nu se mai auzeau strigăte sabatice, certuri sau cântece obscene necuviincioase. Husiții taboriți au respins cultul Maicii Domnului, a sfinților, rugăciunile pentru morți și cultul moaștelor, nu mai recunosc purgatoriul, iar preoții nu mai poartă costumație deosebită de a celorlalți credincioși, renunțându-se total la fastul cultic catolic. Rămâne a respecta împărtășania și libera interpretarea Bibliei. Lupta cehă a luat două direcții: Taboriții formați din țărani și plebea

orașelor și calixtinii praghezi moderati și șovăitori. Bineînțeles că Romei nu i-a convenit această mișcare ci a pornit cinci cruciade în vederea distrugerii lor care în final au fost învinși prin trădare. (Pag.67-68) Rugurile aprinse pentru Hus și Jeronim nu au fost de nici un folos cardinalilor și teologilor de la conciliul de la Constanța. Sămânța Evangheliei aruncată de acești martiri ai credinței a dat rod.

Valdenzii, Wicliffe, Hus și Jeronim sunt puși în categoria pre-reformatorilor, reforma propriu zisă fiind socotită cea inițiată *de hughenoții din Franța și de Martin Luther* în Germania la o sută de ani după arderea lui Hus și Jeronim. De aceea pentru a înțelege mai bine cauzele, condițiile și rădăcinile reformei voi face o mică paranteză. Istoricul Român Andrei Oțetea a scris o carte denumită „Renașterea și Reforma”, inițial el a vrut să scrie numai despre Renaștere dar și-a dat seama că aceste două noțiuni nu pot fi separate. Cuvântul Renaștere a fost

- 332 -

un cuvânt introdus în limbaj istoric cu mult mai târziu decât perioada propriu zisă, noțiune introdusă de istoricul și publicistul Francez Jules Michelet (1798-1874) denumire cu care și-a intitulat volumul al VII-lea al „Istoriei Franței”, scrisă în 1855, consacrat secolului al XVI-lea „La Renaissance”, definindu-i conținutul ca descoperirea lumii și totodată a omului. în *primul rând Renașterea s-a adresat păturii culte a societății*, oamenii de rând neavând cum să le cunoască preocupările. Renașterea își are originea în Italia prin unirea geniului Italian cu spiritul antic și a însemnat răsturnarea concepției oamenilor în toate domeniile vieții. Economie, descoperiri geografice, precum și renașterea intelectuală (umanismul), în artă (prin întoarcere la cea păgână), știință și despărțirea conducerii laice de cea bisericească. Dar biserica folosind din plin arta sculpturală și picturală a antichității grecești. Pe lângă aceasta Renașterea a fost o perioadă de studiu a filozofilor antici greci și implicit studiul limbilor greacă și ebraică. Renașterea a generat umanismul, pozitivismul, scepticismul ideile socialiste cu caracter violent având ca rezultat revoluția burghezo-democrată din Franța și în final ateismul La care voi da două exemple: Un produs al renașterii a fost și Voltaire sau Francois Marie Arouet (1694-1778) . Acesta a susținut necesitatea unei religii teiste pentru popor, pentru că a confundat creștinismul cu catolicismul ceea ce nu e totuna, ridicându-se împotriva bisericii, fiind că el nu cunoștea Biblia în esența ei. Dușmanii credinței au preluat ideile sale, el fiind teoreticianul revoluției burghezo-democrate din 24 Iulie 1789 având caracter anticreștin feroce cu rezultatele cunoscute. Un alt umanist a fost Rouseau Jean Jaques (1712-1778). Acesta nu a înțeles schimbarea lucrurilor prin vărsare de sânge, răspunzând tiraniei cu tiranie, ci el a considerat că numai Cuvântul lui Dumnezeu poate schimba starea de lucruri, totul pornit din cuget și frică de Dumnezeu, de aceea el zice în

cântare: „Voi ce-n fața judecății, tremurând și goi a-ți sta. Haina sfântă a dreptății veniți grabnic a-mbrăca Singur Isus, singur Isus poate astăzi să v-o dea.

Voi trudiți de-o remușcare sau voi drepti închipuți Recunoaște-ți deopotrivă că sunteți pierduți greșiți.

Voltaire a văzut nedreptatea socială ca o consecință a existenței creștinismului. Rousseau a văzut-o ca o consecință a neaplicării percepțelor Biblice caracteristice creștinismului primar între creștinii din vremea sa și nu numai. Și fiind că revoluția franceză a fost rezultatul refuzului Franței de a primi Scriptura ca singur izvor de învățătură și credință, alungându-i din țară pe hughenoti, voi da un scurt istoric al ei. Revoluția franceză a avut câteva date premergătoare

- 333 -

care au început cu ghilotinarea lui Ludovic Al XVI-lea la 21 Ian. 1793. Dar cei ce au pus mâna pe putere au început prin a se suspecta reciproc la 4-5 sept. 1793 convenția sub presiunea sanchiloților decretează „teroarea revoluționară.., La 5 Oct. 1793 este instituită era republicană începutul ei fiind fixat pe data de 22 sept. 1793 prima zi a republicii. Anul este împărțit în 12 luni de câte 30 de zile, iar luna în trei decade, săptămâna de șapte zile fiind dsființată. La 6 dec. 1793 starea civilă e laicizată fiind primul pas în despărțirea dintre stat și biserică și instituirea libertății cultelor. Cu acest prilej se conturează două curente fanatice care luptă pe viață și pe moarte pentru promovarea punctelor lor de vedere; moderații (girondini) și radicalii (montagnarzii). Ghilotinele nu au răgaz; vinovați sau nevinovați dușmani sau camarazi, rând pe rând le rămâne capul în coșul pregătit pentru aceasta. Preoții catolici și protestanți împreună dau tribut greu anticreștinismului. Foștii aliați se ghilotinează reciproc. Creștinismul confundat cu biserica catolică e persecutat cu toate declarația libertății cultelor. Rațiunea e decretată ca singura autoritate, dar totul e făcut fără rațiune. Care era formula terorii?., Să fim cumpliiți ca poporul să nu aibă nevoie să fie., Frază goală care a deschis drum tuturor nedreptăților, judecăților pripite și atrocităților. Turbații grupați în jurul lui Herbert directorul ziarului „Oere duchene,, și cei ai lui Chaumete procurorul „Comunei,, acționează în sensul unor măsuri extreme și mai ales al descreștinării. Se procedează la instituirea unui cult al „rațiunii,, iar la 8 iunie 1793 are loc regizarea ceremonialului „ființei supreme rațiunea.., Robespierre își ia cinstea de oficiant consacrand Franța acestei noi religii, o îmbinare pompoasă și găunoasă a unor gândiri bolnave. O artisă cu morală îndoielnică e plimbată într-un car alegoric și ovaționată pe străzile Parisului, apoi în catedrala Notre Dame. Dar peste două zile Robespierre renunță la rațiune și decretază suspendarea tuturor garanțiilor. Sângele curge gârlă. Rând pe rând toți protagoniștii acestei revoluții cad sub cuțitul Ghilotinei. La 28 Iulie 1794, capul lui Robespierre cade și el sub

cuțitul ghilotinei, mașină cu care el a impus teroarea. Aceasta a fost consecința lepădării Franței de Evanghelie și de propovăduitorii ei. Acesta a fost o parte a rezultatului renașterii. *Partea ei pozitivă a fost că prin studiul limbilor antice ebraica și greaca, Biblia a putut fi tradusă corect. Inventarea literelor mobile, a tiparului și traducerea Noului Testament de către Erasmus din Rotterdam au fost un prilej și o posibilitate deosebită ca poporul să cunoască Sfintele Scripturi lucru de care a beneficiat marea masă a oamenilor de rând, pe care puțin îi preocupa platonismul, aristotetismul sau neoplatonismul, dar care erau dornici să cunoască adevărul lui Dumnezeu potrivit Cuvântului Său, care are drept rezultat și schimbarea vieții sociale, a*

- 334 -

raporturilor dintre oameni și a laturii economice. Prin edictul din Nantes, hugenoții din Franța au primit drepturi egale cu ale catolicilor. Dacă Ludovic al XIV-lea, nu i-ar fi asuprit și nu i-ar fi alungat dezideratul *Liberte, egalite, fraternite*, s-ar fi realizat fără vărsare de sânge, lucru dovedit prin faptul că ceea ce francezii au realizat prin ghilotinări, în Statele Unite ale Americii în Canada și Australia, toate acestea s-au realizat prin Cuvântul lui Dumnezeu toate legile umanitare având la bază Biblia respectiv percepțiile ei. Despre Reformă nu se poate vorbi ca despre o perioadă având o dată fixă de început ci a fost un proces îndelungat care în final a biruit. Unul dintre reformatorii cu care Dumnezeu a lucrat închip deosebit a fost și *Martin Luther* (1483-1546). Fiu al unui părinte cu o inteligență puternică, om cu simțul datoriei, aspru în educație, nu s-a gândit unde va ajunge fiul său. Situația lor materială nefiind prea strălucită, iar Luther având dorința de a cunoaște pentru a-și termina școala din localitate, a trebuit să cânte din poartă în poartă pentru a-și aduna banii necesari, lucru obișnuit la aceea vreme. La școală a fost tratat cu asprime și chiar cu violență, iar religia predată în școală îl prezenta pe Dumnezeu ca pe un tiran gata de a pedepsi și nu ca pe un Tată iubitor și iertător. Când la vârsta de 18 ani a intrat la universitate situația materială a părinților s-a îmbunătățit putându-i da ajutorul necesar terminării studiilor. În universitate Luther s-a dovedit un student sânguinos, inteligent și cu perspective deosebite. Locul preferat al tânărului Martin Luther era biblioteca universității. Pasiunea lui pentru cărți l-a făcut ca în bibliotecă să dea și peste o Biblie lucru puțin cunoscut lui. Dacă până aici a citit fragmente din Biblie aici a putut s-o citească în întregime ea. Citind Biblia a ajuns la convingerea că pentru a-1 sluji pe Dumnezeu mai bine trebuie să se călugărească lucru făcut în anul 1505. La mănăstire se supunea tuturor privațiunilor pentru a fi plăcut Domnului și pentru a-și asigura iertarea. Dar tot aici era o Biblie legată cu un lanț de peretele bisericii la care alerga în timpul său liber. Dumnezeu a făcut ca Martin Luther să-și găsească un prieten și sfătuitor în cuviosul Satupitz unul dintre superiorii săi care văzând

chinurile la care se supunea Martin Luther, îl sfătuia să privească nu numai la pedeapsa veșnică pentru încălcarea voinței lui Dumnezeu ci să privească și la Mântuitorul iertătorul păcatelor. „În loc să te chinuiești cu privire la păcatele tale, aruncă-te în brațele Mântuitorului, încrede-te în El. În neprihânirea vieții Lui. În ispășirea prin moartea lui. Ascultă de Fiul lui Dumnezeu. El S-a făcut om ca să-și dea ție asigurarea favoarei divine. Iubește-L pe Cel ce te-a iubit întâi...” Datorită calităților sale, în anul 1508 a fost numit profesor la universitatea din Wittemberg post pe care l-a deținut până la moartea sa. (1546) Ca un bun catolic dator a vizita „Cetatea eternă,, în anul 1511a făcut o călătorie la Roma,

- 335 -

supunându-se tuturor obiceiurilor legate de o asemenea vizită. Printre altele nu a pierdut ocazia de a urca „scara santa,,(scara sfântă) niște trepte care trebuiau urcate în genunchi. Aceasta e numită scara lui Pilat și se spune că Domnul Isus a urcat și coborât pe ea cu ocazia judecării Sale adusă din Ierusalim la Roma printr-un miracol. Legat de aceasta se spune că în momentul urcării Luther a auzit un glas care a zis: „Ce/ neprihăit va trăi prin credința., (Rom.1.17) ceea ce l-a făcut să renunțe a mai urca și restul treptelor. Studiul acestui verset i-a schimbat gândirea și a înțeles în sfârșit că mântuirea nu se capătă prin ritualuri și eforturi proprii ori cât de chinuite ar fi ci prin harul Domnului. Descoperirea aceasta i-a schimbat nu numai mentalitatea lui Luther cu privire la mântuire ci și a tuturor celor ce au trecut de partea Bibliei. Mai târziu sub impresia celor văzute la Roma a scris: „Nimeni nu-și poate închipui câte păcate și fapte scandaloase sunt înfăptuite la Roma; trebuiesc văzute nu auzite pentru a fi crezute. De aceea se și spune de obicei că dacă există un iad, atunci Roma e clădită pe el. Ea este un abis de unde ies tot felul de păcate .., De aceea dacă atunci când a văzut Roma a exclamat: „ Sfântă Roma te salut, ,, a trebuit să plece de acolo cu sufletul întristat. Nelegiuirea se găsea în toate clasele clericale. A auzit ieșind din gura prelaților vorbe necuviincioase chiar în timpul slujbei din biserică. Amestecându-se printre oameni și călugări a văzut depravare și risipă. Întors de la Roma a primit din partea universității din Wittemberg gradul de doctor în teologie. De aici înainte s-a dedicat întrutotul studiului Scripturilor pentru a afla adevărul curat. În anul 1512 e numit doctor în teologie, apoi titular al catedrei de Sfântă Scriptură a universității, în anul 1515 părintele Satupitz vicar general al augustinienilor l-a numit pe Luther vicar de district, cu alte cuvinte al doilea în ierarhia ordinului în Germania. Luther avea 32 de ani. Ceea ce a umplut paharul și nu l-a putut lăsa nepăsător a fost comerțul cu indulgențe practicat la scară mare. Printre altele condiții impuse de biserică pentru iertarea păcatelor ca faptele bune, pelerinajele, flagelările a apărut și o altă formă de iertare. Indulgențele. Acest lucru a fost prilejuit de construcția bisericii Sf.Petru din Roma. Daniel Rops istoric cvasioficial al bisericii

Catolice explică că indulgențele constau în iertarea totală sau parțială a păcatelor, respectiv a pedepselor ca o consecință a păcatului pe pământ sau în purgatoriu. Cel vinovat intrând în starea de grație numai după îndeplinirea celor cerute de biserică. Papa Sixtus al IV-lea (1471-1476), printr-o bulă stipula că o indulgență poate fi trecută și pe seama unui răposat căruia i se vor alina suferințele pe lumea cealaltă. Astfel li s-a deschis celor păcătoși posibilitatea păcătuirii fără teamă. Indulgențele rezolvau totul, fiind la îndemâna oricui fiind că vânzătorii de indulgențe cutreerău piețele și se prezentau în biserici în zile de sărbătoare. De

- 336 -

aici înainte ordinea călugărești intră în concurență pentru luarea în arendă a unui anumit teritoriu, în anumite zile de sărbătoare când puteau fi vândute cât mai multe indulgențe, luând ființă și bănci interesate în acest comerț. În anul 1514 Albert de Hohenzolern în vârstă de 24 de ani episcop de Halberstadt fusese ales episcop de Mainz. Jițul acesta oferindu-i automat titlul de mare elector. Alegerea sa a costat 24.000 de ducăți împrumutați de la banca „Fugger„, Albert a obținut împrumutul și bineînțeles jițul după ce a ținut bancherilor următorul discurs: „Sfinția sa a binevoit să mă numească pe mine administratorul marii indulgențe pe care a instituit-o curând în vederea construirii bazilicii Sf. Petru de la Roma. Vă ofer ca garanție a împrumutului meu o treime din veniturile pe care le va aduce acesta indulgență. „ Banca Fugger încredințată că vânzarea indulgențelor va aduce 72.000 de ducăți a acordat împrumutul. Totodată și papa Leon al V-lea, pe numele său adevărat Ioan de Medici fiul lui Laurențiu Magnificul, se declarase de acord cu astfel de târg. Pe vremea lui Martin Luther vânzarea indulgențelor i-a fost încredințată călugărului dominican Tetzl. Acesta își anunța dinainte venirea. Cu acest prilej se împodobeau altarul, se puneau alături o cruce roșie mare pe care era prins stindardul papei, iar în apropiere o ladă cilindrică în care se puneau ofrandele. A fost găsit și un text al predicii lui Tetzl din care rezultă condiția iertării: spovedania, apoi intrarea în șapte biserici, în care trebuie depuse ofrande și rostirea de cinci ori a rugăciunii Tatăl nostru și tot de cinci ori Ave Maria. Respectiv jumătate lui Dumnezeu și jumătate Mariei. S-a difuzat și un tarif de prețuri: Uciderea unui episcop 36 de tournois (monedă bătută în sec. al XIII-lea în orașul Tours) uciderea unui abate 24 tournois, uciderea unui mirean 2 tournois etc. Bun comerciant Tetzl a considerat că dacă indulgențele vor fi prea scumpe, vor fi vândute mai greu, considerând mai practic a tipări indulgențe la prețuri accesibile oricui.

Indulgența era o hârtie ornamentată cu desene puerile destinate să sugereze iadul cu chinurile lui, în care cel ce a cumpărat indulgența este închipuit printr-o persoană care sare sprintenă peste un râu de flăcări și e întâmpinat de îngeri. În dimineața zilei de 31 oct. 1517 orașul Wittenberg,

oraș cu 5-6000 de locuitori este vizitat de Tetzl cu ocazia sărbătorii de Allerheiligen. Wittembergul nu este sub jurisdicția Mainzului, dar locuitorii tui nu vor să piardă prilejul de a fi iertați de niscaiva păcate. Catedrala orașului e plină de relicve fiecare dintre ele având un atribut precis: atât pentru venerarea unui cui care a slujit la răstignirea Domnului. Atât pentru închinarea la un sfânt. Atât pentru cinstirea unui fragment din crucea răstignirii. Marele elector de Saxa a adunat peste 19.000 de relicve care totalizează 127.799 ani de indulgență Cucernicii Wittemberghezi aproape totalitatea populației și-au pus în

- 337 -

gând să dobândească maximul a doua zi la 1 noiembrie ducându-se pe rând la capela castelului și la catedrală. Luther a studiat cu simț de răspundere problema mântuirii și nu poate să înțeleagă că mântuirea ar putea fi asigurată prin bilete semnate de Tetzl, pentru că Biblia ne învață că este un singur Mântuitor Domnul Isus Hristos și de aceea nu-i este frică de papa. Pe data de 31 Oct.1517 în dorința de a clarifica lucrurile, și pentru a stăvili acest rău păgubitor stării morale a credincioșilor, dar plin de profituri pentru biserica catolică și reprezentanții ei, a afișat pe ușa bisericii cele 95 de teze, care pe lângă faptul că condamnau vânzarea indulgențelor ca nefondată Biblic, lovea și în autoritatea papei. *„£>in dragoste pentru adevăr și în scopul de a lămuri următoarele teze ce vor fi susținute la Wittemberg sub președenția reverendului Martin Luther, schimnic augustinian, profesor de arte, doctor și lector de sfântă Teologie, îi cheamă pe cei ce vor dori să vină Iar cei ce nu vor putea veni la discuții sunt rugați să-și expună opiniile în scris. în Numele Domnului Isus. Amin.,* După care urma textul în chestiune, cele 95 de teze (propoziții). Întregul text a fost redactat în limba latină, așa că dintre cititori puțini înțelegeau despre ce e vorba. Totuși câțiva clerici aflați acolo traduseră textul oamenii ascultând cu mare atenție. A doua zi nu se prezentase nimeni la discuție, dar prin oraș circulau deja traduceri pe care Wittemberghezii și pelerinii le smulgeau din mâinile vânzătorilor. Vânzarea indulgențelor de data aceasta a fost sub nivelul așteptărilor. Dar Luther nu se mulțumește cu atât ci-i scrie papei o scrisoare respectuoasă în care își expune fondul problemei indulgențelor și-i scrie de asemeni episcopului de Mainz. Totodată trimite copii după textul său mai multor teologi cunoscuți ai săi. Două săptămâni mai târziu textul respectiv era cunoscut în toată Germania. În prima parte a tezelor Luther insista asupra necesității pentru creștin de a fi în „permanentă pocăință,, încredințat de necesitatea de a se recunoaște vinovat. Arată că vinderea indulgențelor duc la pierderea fricii de Dumnezeu. Când un creștin se căiește cu adevărat el are drept la iertarea divină, fără nici o plată și fără indulgență. Omul poate nădăjdui să primească acest har urându-se pe sine și păcatul său. Despre papă spune că numai atunci poate fi socotit serv a lui Dumnezeu când își va împărți averea

săracilor vânzând chiar și basilica Sf.Petru pentru fericirea celor necăjiți. Dacă papa are putere să scoată păcătoșii din purgatoriu de ce nu-1 golește de păcătoși, iar basilica s-o termine cu banii lui. Au trebuit să mai treacă trei ani și șase luni până când Luther să se hotărască s-o rupă definitiv cu Roma. Până atunci el considerându-se supus scaunului pontifical, fiind că el n-a vrut s-o rupă cu biserica catolică ci doar să-i corecteze greșelile. Tetzl nu se lasă ci publică o lucrare numită „Antiteze,, pe care studenții din Wittemberg o ard în public. La început papa Leon al XI-lea

- 338 -

considera problema ca ceva de mică importanță, de aceea zice: „spuneții lui Staupitz să aranjeze lucrurile pe tăcute. Cu prilejul ultimului conciliu convocat de Staupitz călugărul să semneze o retractare și să se încheie povestea,, Dar acest lucru nu s-a întâmplat de aceea papa zice: „Mă supără că Staupitz nu dă dovadă de mai multă autoritate. De data aceasta vreau ca călugărul să retracteze în scris. Dacă nu se conformează să fie adus aici,, Dominicanul Prieras însărcinat cu trimiterea scrisorii, om lipsit de tact și inteligență începe cu cuvintele: „nemernicule. „ Cum să răspund la așa ceva îl întreabă Luther pe Staupitz? Ca să plece la Roma înseamnă să intre în gura lupului. Apelează la protectorul său Frederich de Saxa. Acesta propune o confruntare la Augsburg, la care papa se declară de acord. Cu un permis de liberă trecere Luther pe data de 7 Oct. 1518 sosește la Augsburg. Din cauza mulțimii adunate dieta se ține în clădirea priMariei. Trimisul cardinalului îi face imediat o vizită și-i cere o declarație în trei puncte: 1. retractez greșelile mele. 2. Nu voi mai recădea în ele. 3. Nu voi tulbura liniștea bisericii. Luther cere o zi de gândire. Pe data de 13 Oct.1518 Luther se prezintă în marea sală a priMariei cu următorul răspuns: „*Vreau să urmez învățăturile bisericii, dar nu pot să retractez atâta vreme cât nu voi fi încredințat că învățăturile mele sunt contrare Sfintelor Scripturi.*„ Pe data de 16 oct.1518 îi adresează papei un apel cu titlul: „Despre un papă rău informat, către un papă bine informat,, în care sunt reluate toate argumentele sale Dându-și seama că rămânând în oraș ar da prilej vrăjmașilor săi să repete scenariul folosit împotriva lui Hus cu un cal primit de la primărie și cu o călăuză bună părăsește orașul întorcându-se la Wittemberg. Aflând că oameni puși pe violențe ar putea atenta la viața lui Luther și aceasta din surse sigure, studenții din Wittemberg îl întâmpină ca pe un erou. La 13 Ian. 1519 moare Maximilian capul sfântului imperiu Roman. Din cei trei candidați la domnie are câștig de cauză Carol Quintul, timp în care problema lui Luther a rămas în suspensie. Dar Ioan Eck dominican, doctor în teologie și vicedirector al universității din Ingolstadt, autor al unei lucrări împotriva *ereticeilor* îl convoacă pe Luther la o întrecere oratorică, îngăduindu-i dacă vrea să ia și un secundat la competiție. Luther îl ia pe prietenul său Carlstadt și-i permite să intre primul în luptă, aceasta pentru a-1 verifica pe Eck, constatând că e

tare în teologie, dând dovadă de un diletantism reductibil și o memorie excepțională putând extrage pe loc argumente și referiri necesare susținerii ideilor sale. La sfârșitul zilei Carlstadt e scos din luptă. La 4 Iulie intră în luptă Luther. E slab, cu obrazul supt. în mână ține un buchet de flori. Un gest copilăresc dar nu numai atât. Are încredere nezuguduită că apără adevărul lui Dumnezeu. Întrecerea cu Eck e grea, dar Luther i se dovedește superior. Dar nici Eck nu se lasă de aceea îl împinge pe

- 339 -

Luther într-o capcană, pentru a-1 face să conteste autoritatea papei, lucru pe care Luther l-a făcut. Anterior Erasmus din Rotterdam i-a sugerat lui Luther să fie moderat pentru a nu-și agrava situația, dar drumul lui e rară întoarcere. În Iulie 1520 Eck e însărcinat să ducă la Mainz excomunicarea lui Luther, care e încă credincios Romei. De aici înainte Luther are la dispoziție o lună pentru a-și retracta învățăturile. Dar Eck e întâmpinat cu ostilitate peste tot, iar bula care la 20 decembrie devine executorie e arsă de studenți, care au răs și au cântat în jurul rugului. Dar lucrurile nu se opresc aici. Carol Quintul auzind de aceste frământări zice: „vreu să-l aud pe acest călugăr și după aceea voi hotăra..”. Să se revină asupra excomunicării ? Se întreabă neliniștiți cei din jurul său ? Dar Carol nu-și poate permite să-și înstrăineze o jumătate din nobilimea germană, pentru un „prăpădit de călugăr „ după expresia sa. De aceea a trimis un crainic cu un permis de liberă trecere pentru ca Luther să se prezinte la Worms. Voi pleca peste câteva zile. Nu voi da bir cu fugiții. Nu voi părăsi Cuvântul Sfânt. Sunt încredințat că acești oameni setoși de sânge nu se vor liniști până nu mă vor răpune, dar vreau ca papistașii să fie singurii vinovați de moartea mea. Luther nu se simțea un excomunicat. Nu era înfricoșat, ci se considera un profet care trebuia să aducă poporul pe calea cea dreaptă, iar călătoria spre Worms l-a întărit și mai mult. Pretutindeni a fost întâmpinat cu urale și ospețe. În unele orașe ca Erfurt, Leipzig și Gotha, primirea sa a fost un triumf, când a sosit la 16 aprilie 1521 la Worms era istovit dar plin de optimism. Și mai era însoțit de mai bine de 100 de cavaleri , care în mod voluntar au consimțit să-l însoțească ceea ce-i dădea o oarecare prestanță. Sala dietei era plină de prinți care mai de care mai strălucitor costumați. Aurul și diamantele străluceau peste tot în lumina torțelor și toată această adunare pentru a auzi cuvântul unui om simplu pe scară socială, dar de preț înaintea lui Dumnezeu, un slujitor devotat al Evangheliei. Luther trebuia să-i răspundă oficialului din Trier Johan von Eck, altul decât cel din prima confruntare, care se dovedește mediocru și ușor de confruntat. Luther rostea fiecare frază mai întâi în limba germană îi apoi în cea latină pentru împărat. Însuși împăratul intră în panică. Nu! Călugărașul ăsta o &ă mă împingă pe calea ereziei ! Spune împăratul celor din jurul său. Confruntarea continuă și a doua zi (18 Apr. 1521) Vocea lui Luther răsună cu putere, iar pretențiile sale sunt clare:„să i se arate în

lumina Scripturilor prin ce învățăturile sale sunt dăunătoare? „ Oficialul i-o reteză scurt: Retractezi sau nu? .. Atâta timp cât nu voi fi convins cu argumente luate din Scriptură sunt legat de popriile mele texte, căci nu cred nici în papă și nici în conciliile care au greșit de atâtea ori. Conștiința mea este legată prizonieră Cuvântului lui Dumnezeu. Nu pot nici nu vreau să retractez nimic. Dumnezeu să mă aibă în paza Sa... Această

- 340 -

frază rostită în Germană, apoi în Latină și ultima invocare aduce ca o teribilă concluzie și întradevăr după aceea se lăsă o tăcere cumplită urmată de murmure. Ședința a fost ridicată într-o atmosferă tragică. La ieșirea sa din sală germanii l-au întâmpinat cu aclamații, dar n-au lipsit nici fluierăturile. Erau spaniolii din garda împăratului, catolici fanatici. Ați auzit? Nu mai suntem în siguranță. Viața vă va fi curând în primejdie. Dar noi suntem alături de Dvs. Nu ne temem nici de papă, nici de împărat. Dacă aș avea o sută de capete strigă Luther mi-ar place mai curând să fie tăiate unul câte unul decât să retractez un singur punct. La 26 aprilie 1521 secretarul imperial îi comunică că trebuie să părăsească imediat Wormsul, permisul său de liberă trecere fiind valabil încă 20 de zile. După acest termen împăratul va hotăra ce măsuri va lua asupra sa. De fapt era izgonit din imperiu. Împreună cu un coleg de universitate numit Amsdorf și un călugăr, însoțit de 20 de călăreți împărătești care aveau misiunea să se asigure că Luther a părăsit Wormsul se îndreaptă spre Wittemberg. Odată scos din oraș călăreții fac cale întoarsă, cei trei își continuă călătoria prin păduri pustii iar colegul său nu-i spune prea multe lucruri. Deodată la vreo sută de pași înaintea lor apare o grupă de călăreți cu aer amenințător. Luther se îngrozește, dar Amsdorf scapă un cuvânt de ușurare, „ah iată-i,, ! Ordinul e scurt. Dați-vă jos ! Nu lăsați caii! La o oarecare depărtare o altă grupă de călăreți. Încălecați! Mergeți cu noi și țineți-vă gura. Luther despărțit de colegul său observă că el schimbă câteva cuvinte cu „răpitori,, săi. După o bucată de timp se zăresc zidurile unei cetăți. Maestre Luther iată-te ajuns. Aici viața dumneavoastră se află în siguranță atât timp cât veți dori. Din gura răpitorilor săi află că din ordinul ocrotitorului său electronii de Saxa, de acord cu toată nobilimea din Turingia au născocit ideea ascunderii lui pentru a nu fi predat împăratului. Era 4 mai 1521. Castelul Wartburg în care a fost adăpostit Luther este în apropierea orașului Eisenach. Au trecut zece luni de la această întâmplare. În acest timp Luther nu a stat degeaba. Pe vremea sa au existat câteva traduceri ale Noului Testament în Limba germană, dar într-un limbaj popular arhaic care îngreuna înțelegere. De aceea Luther traduce Noul Testament în limba germană și într-un limbaj accesibil tuturor. Lucrarea e terminată. E istovit, chiar bolnav, ar fi necesară puțină odihnă, dar Luther nu vrea să știe de așa ceva. Știe la ce l-a chemat Domnul și nu vrea să se sustragă de la aceasta. Biblia pe care a tradus-o e o capodoperă lingvistică și caligrafică pe lângă

cea spirituală de Cuvânt a lui Dumnezeu. Dascălii din școli au luat numele său ca model de caligrafie. Luther știe că e vestit în întreaga Germanie. Dar știrile primite sunt alarmante, învățătura sa a dat roade, dar și el are îndoieli care îl rod. Carlstadt prietenul său a lepădat rasa călugărească și s-a căsătorit. Pentru moment Luther nu e de acord

- 341 -

dar mai târziu s-a căsătorit și el. Poporul începe să treacă la distrugeri de icoane prin violență, de aceea e necesară prezența sa în mijlocul credincioșilor. Toate acestea îl fac să-i scrie ocrotitorului său pământean electorul de Saxa: „Nu mai vreau altă ocrotire decât cea a Stăpânului meu din ceruri..”, Luther pornește în urmărirea doctrinei sale ce nu mai poate fi stăpânită, a dreptății sale devenită furtună. Pe lângă cea spirituală lucrarea lui Luther a avut și un rezultat politic. Germania farâmițată în zeci de stătulețe mici prin convertirea prinților conducători la reformă s-au unit ca teritoriu, limbă și religie. În anul 1540 toată Germania de nord a devenit Luterană. Papa Paul al II-lea (1534-1549) pentru a contracara *pericolul* a pus la dispoziția împăratului Carol al V-lea (Quintul) o mare armată pentru a cuceri Germania luterană. Li s-au făgăduit indulgențe tuturor participanților la cruciadă, război care a durat nouă ani (1546-1555) dar care a avut rezultat contrar planului papei. Recunoașterea luteranismului. *Aceștia au primit numele de protestanți cu ocazia dietei din Spires* (1529) când Romano-catolicii majoritari au hotărât că ei pot preda religia în statele luterane, în schimb luteranii nu aveau drept să predea religia în statele majoritar catolice. Împotriva acestei hotărâri prinții luterani au protestat, ceea ce a făcut ca de aici înainte să li se spună și protestanți, denumire care în parcurs a trecut asupra tuturor culte lor Evanghelice. Cauza Evangheliei a triumfat cu toată împotrivirea bisericii catolice. Războaiele religioase care au urmat nu au fost voite de Luther sau de statele protestante, dar catolicii crezându-se superiori în putere și majoritari au crezut că prin forța armelor vor putea distruge cauza Evangheliei la care protestanții siliți de împrejurări au fost nevoiți să-și apere ființa. Națiuni întregi au fost zdruncinate, lucru ce putea fi evitat dacă Roma s-ar fi arătat mai virtuoasă, mai caritabilă în fața unei situații contestate care ar fi trebuit să-i dea de gândit. Dar ea a rămas surdă și arogantă în fața unei evidențe Biblice și social-politice. *Totuși la lucrarea de mai sus nu poate fi ignorat prietenul și sfătuitorul lui Luther, Melancton sau Philipp Scharzerd* (497-1560). Oacă Pavel I-a avut pe Bamaba, Hus pe Jeronim, și Luther a primit din partea lui Dumnezeu un ajutor. Tânăr, modest și cu maniere alese, o judecată sănătoasă și cunoștințe vaste, curăția și cinstea caracterului său, au câștigat admirația și respectul general. A devenit un ucenic de încredere, prieten și susținător a lui Luther. Amabilitatea, prevederea și precizia sa veneau ca o completare a curajului și energiei lui Luther. Unirea lor în lucrare dând putere reformei. A fost un

pedagog și un teolog vestit, după moartea lui Luther devenind conducătorul mișcării protestante din Germania. A expus bazele protestantismului în „Confesiunea de la Augsburg”, Biserica protestantă a rodit mult și a depus multe sacrificii pentru cauza Evangheliei, dar față de ei Roma

- 342 -

papală a fost mai crudă decât Roma imperială împotriva creștinilor în primele trei secole. Ceea ce protestanții au moștenit de la biserica catolică și nu au lăsat este botezul copiilor și o preoție cu caracter mult diminuat. Nu putem să vorbim despre Luther fără să pomenim și despre un alt gigant care a contribuit la întoarcerea creștinilor la Cuvântul lui Dumnezeu și acesta a fost *Erasmus din Rotterdam sau Erasmus Deziderius Rotterdamus* (1466-1536) Lucrările sale de filozofie au contribuit într-o mare măsură la răspândirea culturii clasice. Pamfletele și scrierile sale antifeudale și anticlericale au avut mult miez, ca de exemplu „*Jilogiul nebuniei*”, (1509). De la acest om protestantismul a avut o bună sursă de inspirație. El a deschis drumul reformei religioase. Prin el Țările de jos, au dat umanității personalitatea cea mai celebră și cea mai influentă din Câte a cunsocut omenirea după Petrarca. Oprele nici unui scriitor nu au fost traduse în atâtea exemplare și ediții ca ale sale. Când s-a răspândit zvonul că scrierile sale vor fi arse ca eretice, fiind vizate „*Cotocvile*”, un editor parizian s-a gândit să tragă foloase tipărind o ediție de 24.000 de exemplare sigur fiind că nu va pierde în această investiție. Erasmus n-a avut nici familie nici patrie. Fiu nelegitim al unui preot, orfan de mic, Erasmus a crescut la școala capitalară din Deventer. În anul 1487 a intrat în mănăstirea augustinienilor din Steyn, care poseda cea mai bogată bibliotecă din țară. Dovedindu-și inteligența, episcopul de Cambrai l-a scos de la mănăstire și l-a făcut secretarul său, iar papa Iuliu al II-lea l-a scutit de a purta rasa călugărească, un certificat medical scutindu-l de obligativitatea postului. A primit o bursă dela protectorul său, s-a stabilit la Paris, dar scolastica predată aici îl dezgusta. Părăsește Sorbona iar în anul 1498 face o vizită la Oxford unde ia legătura cu umaniștii englezi John Cole, Thomas Mors și John Fischer, unde își lărgeste cunoștințele și învață să aplice metoda criticii filozofice la textele Biblice. Reputația sa europeană are la bază lucrarea „*Adagia*”, în anul 1506 cunoaște Italia, apoi se stabilește la Basel unde moare. În 1536 publică „*JLauda nebuniei*”, care îmbrăcată în togă urcă pe catedră și își face propriul elogiu. Aici își bate joc de ignoranța călugărilor, corupția preoților și pedantria savanților. Nebunia se laudă că ea conduce lumea. împreună cu cele două surate ale ei lingușirea și vanitatea. Popoarele nu și-ar tolera stăpânii, bărbatul femeia, ucenicii patronul, prietenul prietenii, cu alte cuvinte dacă n-ar fi aceste trei defecte (nebunia, vanitatea și lingușirea) oamenii nu și-ar îngădui unii altora nici o slăbiciune. Soldații nu și-ar risca viața în război, negustorii nu și-ar sacrifica liniștea pentru bani dacă în capul

fiecăruia nu ar încolți un germen de nebunie. Erasmus nu s-a mulțumit numai să critice abuzurile bisericii, ci încearcă se elibereze creștinismul de teologia scolastică. Atacă sistemul dogmatic și rolul bisericii ca mijlocitoare necesară

- 343 -

între Dumnezeu și om. Convins că Noul Testament e singurul izvor de învățătură a unui creștin autentic, s-a gândit încă din anul 1505 după metoda ilustrată de Valla să traducă Noul Testament în limba Latină, mai exactă decât traducerea Vulgata, făcută de Ieronim și care avea multe erori. Totodată textul I-a însoțit cu comentarii critice lucrarea realizată deabia în anul 1516. În locul fragmentelor izolate de care se folosea scolastica, Erasmus oferi umanității textul integral al Noului Testament eliberat de toate adausurile și modificările anterioare. Fără a ataca direct instituțiile catolice Erasmus a făurit armele cele mai redutabile de care s-a folosit protestantismul în combaterea catolicismului.

El considera că pocăința, posturilenilosteniile sunt fără valoare dacă nu pornesc dintr-o inimă sinceră și curată. A combătut rasismul naționalismul și intoleranța religioasă, considerând lumea o patrie a tuturor, neînțelegerile dintre națiuni și religii fiind rezultatul lipsei de cultură. Visul lui a fost de a crea o „*comunitate Europeană*„, pe baza unei unități spirituale. Credința în această unitate a fost o religie pentru umaniști, care însă nu au înțeles că liantul cel mai sigur în realizarea acestei unități poate fi numai Biblia. În zilele noastre acest vis a lor a ajuns realitate. State care de secole s-au războit între ele cum ar fi Franța și Germania în momentul de față parcă n-ar avea granițe circulația fiind liberă iar moneda unică Europeană face și mai ușoară aceasta alianță, care a șters toate animozitățile de ordin politic, religios sau național. La puțină vreme după confruntarea de la Augsburg, Erasmus îi trimite o scrisoare lui Luther prin care îi aprobă lupta. La rândul său Luther zice despre Erasmus: trag mai multe foloase citind o pagină scrisă de Erasmus decât o întreagă operă a lui Toma d'Aquino. Erasmus a spus despre Luther că a comis numai două greșeli: „L-a lovit pe papa în coroană, iar pe călugări în stomac...” în corespondența cu Luther îl îndemna să continue reforma dar să-și domolească forma de exprimare. Deci reforma a pornit de la încredințarea că Biblia, Cuvântul lui Dumnezeu e singura sursă de învățătură și credință creștină. Faptele nu trebuiesc făcute pentru răscumpărarea păcatelor ci o consecință a acestei lucrări,, ca un act de mulțumire pentru iertarea primită în dar de la Dumnezeu,, Religia este o problemă de conștiința personală ce nu poate fi impusă. Dumnezeu nu vrea creștini aduși cu forța sau din interes. Clerul încetează de a mai fi o suprastructură privilegiată a bisericii creștine. Protestantismul s-a extins cu așa de mare repeziciune încât în trei decenii a eliberat de sub autoritatea Romei două treimi din lumea Germană și din cantoanele Elvețiene, jumătate

din țările de jos, o bună parte din Franța și Ungaria, mai puțin Polonia, cele trei țări Scandinave și aproape toată Anglia. Inventarea tiparului a ajutat foarte mult la răspândirea Evangheliei și a ideilor protestante. Aceasta făcut-o Gutemberg Johann sau Johannes Gensfleisch (1400-

- 344 -

1468) tipograf German, care a inventat literele mobile, aceasta permițându-i să editeze în limba latină și în condiții remarcabile Biblia. Dacă până aici Biblia era o raritate, cunoscută fragmentar și numai de puțini teologi din înalta clasă și rareori de clerul inferior, tiparul a făcut ca Biblia să poată fi citită de cât mai mulți oameni dornici de a o cunoaște, ceea ce a declanșat mișcările de întoarcere la creștinismul primar. *Cu toate că Martin Luther este socotit pentru reforma un al doilea Pavel, francezii sunt cei ce au fost în avans față de germani cu vreo zece ani*, dar în condiții extrem de grele, de aceea ei nu se pot lăuda cu o personalitate care să reprezinte reforma. În Franța reforma este opera unor oameni anonimi fără un premergător singular și fără o organizație pe plan național, totul fiind de factură spontană, populară. Și cu toate acestea în anul 1559 Franța număra aproximativ 400.000 de credincioși hughenoți. Numele de hughenot (Eidgenossen) este de origine germană și înseamnă, *frăție legată prin jurământ.*, Abația de la Saint-Germain în des Preș ducea o viață tihnită până în anul 1507 când la conducerea ei a venit ca stareț Guilame Briconet, care hotărâ că mănăstirea trebuie să fie un loc de rugăciune și de pocăință introducând un regim sever de reformare a vieții spirituale a mănăstirii destul de deteriorată din acest punct de vedere. Aceasta a făcut ca călugării care până atunci duceau o viață destul de ușuratică și imorală unul câte unul să-și ia tâlpășița. În chiliile goale Briconet a adăpostit câțiva prieteni printre care și pe Jaques Lefevre. Bun catolic dar cu vederi mult mai avansate care puneau studiul Scripturilor înaintea oricărui studiu, fiind că prin cunoașterea aprofundată a Bibliei biserica catolică ar putea fi reformată, prin aceasta intrând în conflict cu învățații de la Sorbona, care i-au hotărât pieirea. Acuzat că i-a deschis lui Luther calea spre reformă e nevoit să fugă la Meaux unde împreună cu prietenul său Briconet continuă lucrarea de luminare a credincioșilor. Briconet i-a apreciat ideile întrucât la o inspecție diocezană a constata că există preoți care nu cunosc Sfânta Scriptură, pentru ignoranța lor, interzicându-le să mai urce la amvon De aceea el și-a propus evanghelizarea Meauxu-lui și a împrejurimilor găsind sprijin în Margareta d'Angoulême sora lui Francisc I în care scop au editat Noul Testament în patru volume apărute în anul 1523. Celor ce nu putea plăti și-și manifestau dorința de a-1 cunoaște dar lipsiți de mijloace materiale atribuindu-li-se gratuit. Această acțiune nu putea bucura biserica catolică, care-și îndreptă privirea asupra sa ca un element periculos. Jean Valliere călugăr augustinian e arestat și torturat, iar pentru a nu se putea apăra în timpul procesului și

pentru a nu-i converti și pe alții i se taie limba și aceasta pentru vina de a-1 fi cunoscut pe Braconet și pe Lefevre devenind adeptul lor. Ajungând pentru aceasta pe rug și plin de sânge. Se cuvine a reține acest nume și acesta dată 1523, căci această

- 345 -

crimă inaugurează o groaznică epocă de ucideri și torturi nemaipomenite în numele bisericii. Lefevre a trebuit să fugă dintr-un loc în altul murind totuși la vârsta de 82 de ani lucru puțin obișnuit unor asemenea deschizători de drum. Margareta d'Angoulême sora regelui Francisc I a fost folosită ca eroină a romanului „Regina Margot,, de Alexandru Dumas, dar portretul ei romanțat nu prea corespunde cu originalul din punct de vedere istoric: „trup de femeie, suflet de bărbat și chip de înger,, spunea mai bine Clement Marot. La vârsta de 15 ani nesocotind percepțiile bisericii și-a permis să citească Noul Testament. Rămasă văduvă după ducele d'Alecon s-a recăsătorit cu Henri d'Albert rege al Navarei în 1527. Îi plăcea să discute foarte mult probleme de teologie și filozofie înconjurându-se cu un cenaclu de oameni învățați iar discuțiile se prelungeau în așa măsură încât soțul ei regele Navarei trecea prin momente de exasperare, într-o zi ieșindu-și din fire în așa hal încât și-a plesnit nevasta, moravurile epocii chiar la curtea regelui fiind destul de grosolane. Acțiunea acestei regine a făcut ca pe plan local să se formeze un spirit religios care pune accent numai pe citirea Bibliei. Am spus că în Franța reforma e opera unor anonimi și aceasta din cauza marilor persecuții la care erau supuși numiții eretici, totuși în cer ei nu sunt anonimi pentru că Dumnezeu îi cunoaște pe cei ce L-au servit de aceea vor străluci ca stelele în veac și în veci de veci. Odată cu consolidarea reformei în Germania, reforma franceză a avut de câștigat prin bibliile și broșurile ce treceau clandestin din Germani în Franța, lărgindu-se câmpul Evangheliei. Se alcătuiău mici grupuri pentru citirea Bibliei și pentru rugăciune, dar în momentul când cineva din vecini îi denunța soarta lor era pecetluită. Singura casă în care credincioșii se puteau aduna nestingheriți în Franța era incinta ambasadei Suedeze din Paris care avea imunitate diplomatică și nu se puteau face descinderi pentru arestări și percheziții. Louis de Berquin din Flandra știindu-se protejat de regele Francisc I s-a convins de justetea tezelor lui Luther a tradus în limba Franceză scrierile lui Erasmus. Pentru aceasta biserica a pus ochii pe dânsul și-i pregătea pieirea. Din două arestări I-a scăpat regele, dar într-o împrejurare când regele lipsea a fost arestat judecat sumar și imediat executat. Când s-a reîntors regele protejatul său era deja zugrumat și ars. Cu Francis I, Henric al VUI-lea, mort cu câteva luni înaintea regelui Francez și Carol Quintul care abdică în anul 1556, dispar regii foarte deosebiți care aveau ceva în comun. Măcar odată în viață au abordat problema religioasă fără prejudecăți. De aici înainte pe hughenoții francezi îi așteaptă zile grele amestecate cu lacrimi sânge și groaznice torturi. Cel care

conducea lupta religioasă cel puțin teoretic a fost *Jean Calvin* (1509-1564). Reformator religios francez autor al operei teologice „Instituția creștină,, scrisă în 1536, monument al limbii franceze, când a auzit

- 346 -

despre ideile reformatoare care începeau să circule tot mai insistent printr-un văr al său, a rămas sceptic: „Mie nu-mi trebuiesc noile voastre doctrine. Îți închipui că am trăit toată viața în rătăcire?,, a exclamat Calvin! Dar în inima lui a început să se îndoiască de justetea religiei practicate. Începe să devină mai atent la tot ce se întâmplă în biserica Catolică și începe să se convingă de păcătoșenia sa căutând o cale de ieșire. Într-o zi văzând un „eretic,, arzând pe rug și văzându-i pacea de pe chipul său rămâne impresionat. Începe să studieze Biblia temeinic și descoperă adevărul de care biserica l-a ținut departe. Cu toate că Calvin e de origine franceză activitatea sa s-a desfășurat în Elveția. Dacă Ulric Zwingli (1484-1531) este numit prin excelență reformatorul Elveției, Calvin este acela care datorită lui Farel ajunge să facă din Geneva un centru de răspândire a reformei în Europa prin înființarea unei academii. Pentru a contracara reforma biserica catolică are nevoie de puterea laică. De aceea regilor li se face curte asiduă pentru a-i asmuți împotriva reformei. Când la 28 iulie 1547 Henric al II-lea devine rege, cardinalul Carol de Lorena cu ocazia încoronării îl imploră să lupte împotriva ereticilor: „Fă așa încât posteritatea să spună despre tine; dacă n-ar fi domnit Henric regele Franței biserica Romană ar fi pierit din temelii. ,, Consimt! Răspunde regele. Soția sa este Ecaterina de Medici, iar înspăimântătoarea mașină antieretică funcționează fără răgaz atât în capitală cât și în provincie. La 16-18 iunie avu loc la Paris ceremonia intrării regelui și a reginei. După slujba religioasă suveranilor li se oferă un *spectacol distractiv*. În piața catedralei Notre Dame degradarea a trei preoți dovediți,, eretici,, Unul dintre ei Florent Venot petrecuse șase săptămâni într-o celulă din Châtelet și nu putea nici să stea în picioare, nici jos nici culcat, de abea mai sufla, peste drum de biserica sf. Ecaterina era ars un eretic croitor care din mijlocul flăcărilor se uita țintă la rege. Lupta împotriva hughenotilor era necruțătoare. Edictul din Châteaubriant (1551) hotăra ca orice sentință în materie de erezie era fără drept de apel, orice apel fiind respins. Iar cel din 1557 întărindu-l și mai mult. Textul cel mai groaznic pe care-l putem întâlni de a începuturile creștinismului încoace în arhivele Europei occidentale este acela al hotărârii parlamentului Parizian din 13 iulie 1562. Această hotărâre nu numai că îi pune în afara legii pe protestanți, dar îi autorizează pe oamenii din popor și locuitorii tuturor orașelor și târgurilor să se înarmeze și să se arunce asupra hughenotilor fără ca pentru aceasta să poată fi trași la răspundere, urmăriți sau hărțuiți. Acest text întrece în abjecție și pe cel Englez care nu recunoaște existența unui catolic în Irlanda. Nici Hitler exterminatorul evreilor sau Stalin cel ce a ucis zeci de milioane de oameni n-

au îndrăznit să emită un asemenea decret, toate crimele fiind făcute sub masca legalității. Carol al IX-lea al patrulea fiu al Ecaterinei de Medici era la al doilea

- 347 -

an de domnie și căsătorit cu dulcea și încântătoarea Elisabeta de Austria o protestantă înfocată, de aceea e neutru în probleme religioase. În schimb ducele d'Anjou fratele regelui viitorul rege Henric al III-lea e șeful catolicilor. Pentru a pune capăt războaielor religioase Caterina de Medici prin pacea de la Saint Germain (8 aug. 1570) garantează libertatea cultului dar în termeni limitatorii. Hugheții au primit pentru doi ani patru locuri de siguranță orașele Rochelle, Montabean, La Charite și Cognac. Dar Caterina simte că pacea nu poate dăinui. Cele două religii au reprezentanți puternici de aceea Caterina caută posibilitatea nimicirii acestora. Una din soluții ar fi uciderea lui Coligni favoritul regelui de către clanul Guise catolici înfocați, și apoi nimicirea acestora de către răzbnătorii protestanți a lui Coligni. Prilejul se ivește cu ocazia căsătoriei fiului ei Henric de Navara viitorul rege Henric al IV-lea cu Margareta de Valois. La căsătorie luând parte mulți protestanți însuși Henric fiind protestant. La căsătorie încordarea crește, sfidări provocări, schimburi de împușcături. La 22 august se încearcă asasinarea lui Coligni dar fără rezultat. Caterina îi mărturisește fiului ei Carol al IX-lea că ea pus la cale atentatul și că urmează ca protestanții să-și ia revanșa, drept care îl sfătuiește să ia măsuri împotriva lor. După mai multe ore de gândire sub presiunea Caterinei Carol cedează cu precizarea că trebuie ucși toți hugheții. iar primele victime trebuie să fie capii lor nobili protestanți găzduiți la curtea lui cu ocazia nunții lui Henric de Navara și el hughenot. Câteva ore mai târziu Claude Marcel se adresa funcționarilor municipali: „Vă declar din partea regelui că majestatea sa vă îngăduie să puneți mâna pe ame. Intenția sa este de a-i extermina pe amiralul Coligni și partidul său hughenot. Fiți atenți ca nici unul din acești nelegiuți să nu scape.... în seara zilei de 23/24 August 1572 în noaptea Sf. Bartolomeu e pus la cale genocidul. După ce a pălăvrăgit cu nobilii protestanți de la curte Carol se duce la culcare. El știa că după câteva ore acești nobili nu vor mai fi în viață. Semnalul masacrului hugheților trebuia să fie dat de clopotul bisericii Saint Germain l'Auxerrois. Sună clopotele și începe masacrul. Porțile locuințelor hugheților au fost în prealabil însemnate. Regele și regina privesc masacrul de la o fereastră a palatului, se îngrozesc de cele văzute și încercă să oprească măcelul dar e prea târziu. Furia mulțimii și setea de sânge nu mai poate fi stăvilită. Peste tot strigăte: „Ucideți! Ucideți! „ și „Trăiască Dumnezeu și regina., Milițieni cu cruce la pălărie și brasardă albă intrau în case care imediat erau transformate în abatoare. Sânge peste tot. în case, pe scări pe stradă. Toată drojdia societății lua parte la masacrul. Mirosul de sânge i-a îmbătat pe bărbați și femei care ucideau de dragul de a

ucide. Cel mai respingător și îngrozitor lucru era să vezi copii de zece ani ucigând alți copii. Atunci s-a văzut ce înseamnă forța pasiunii

- 348 -

religioase scria Giovanni Micheli. Dar nu numai religia avea amestec aici ci și interesele politice ascunse sub paravanul religiei. Regina știind să canalizeze ura religioasă pentru a-și atinge scopurile politice. Drept recunoștință din partea bisericii a fost reprezentată în pictură cu crucea pe piept cu sabia vărsând sânge și de copii inocenți. Pentru ei orice hughenot era întruchiparea diavolului și deci trebuia omorât fără milă. Când pe data de 25 August Caterina a dat ordin de oprire a măcelului, un călugăr franciscan anunța că Dumnezeu a dat un semn bun masacrului. În cimitir un măceș uscat și mort mflorise pe neașteptate, iar clopotele sunară pentru a sărbători „miracolul”, ucigașii punându-se din nou pe Ireabă. Provincia auzind despre masacrul de la Paris n-a vrut să se lase mai pe jos ci a trecut și ea la nimicirea hughenotilor. Henric de Navara proaspăt căsătorit e pus în fața dilemei ori se leapădă de religia hughenotă ori va fi ucis. Pentru a-și păstra viața renunța la această credință, totuși meritul lui rămâne căci dacă era ucis nu avea cine să emită edictul din Nantes (3 Apr. 1598) care a asigurat Franței aproape o sută de ani de prosperitate. O mică minoritate a fost aceea care nu a aprobat acest masacru, dar răspunderea apasă asupra întregii națiuni franceze. Laici și clerici care la 28 august 1572 au defilat prin Paris într-o procesiune de „mulțumire”, oprindu-se să se roage în fața unor altare ridicate în aer liber, se fac vinovați de această grozăvie. La Montfaucon printre alte cadavre era expus și cadavrul lui Coligni, iar fii victimei obligați să vină și să privească, unul dintre fii izbucnind în hohote cumplite amintind scene din cele mai cumplite ale întunericului istoriei vărsărilor de sânge nevinovat și când se aduceau jertfe omenești. Dar cine a primit această jertfă? A dorit-o Dumnezeu ? Nicidecum! Ori acești ucigași au rămas încredințați că prin acest masacru au adus o slujbă lui Dumnezeu, lucru anunțat cu mult înainte chiar de Domnul Isus în Ioan 16.2. Drept „mulțumire”, pentru uciderea atâtor ființe nevinovate papa Grigore al XIII-lea a ordonat să fie aprins un foc mare, s-au cântat Tedeumuri la Roma în toate bisericile, au răsunat salve de tun, iar o procesiune solemnă a străbătut orașul. Papa i-a comandat pictorului Vasari o frescă comemorativă pentru ca istoria să nu uite nimic. Numărul morților perioadei 24-28 august 1572 este estimat la 70.000 de oameni. Masacrul din noaptea Sf.Bartolomeu departe de a-i demoraliza pe protestanți i-a îndârjit și mai nadt Carol al IX-lea moare în chinuri groaznice. Henric de Navara scăpat de moarte a revenit la protestantism. La tron vine Henric al IH-lea, care continuă lupta împotriva hughenotilor. În fruntea partidului catolic care-l susține duce o luptă distructivă și cu rezultate îndoielnice ducând țara la dezastru economic. Familia de Guise refugiată în Spania, cu ajutor Spaniol provoacă un război intern iar Henric al IH-lea e nevoit să

părăsească Parisul dar pune la cale asasinarea lui Henri de Guise în buzunarul

- 349 -

căruia se găsește o scrisoare către regele Spaniei Filip al II-lea cerându-i un ajutor substanțial pentru a putea menține războiul civil din Franța. Dar la șapte luni dupăuciderea omului cu cicatrice (Henri de Guise) în 1559 e asasinat și Henric al III-lea, nu înainte de a obține cu multă greutate ca succesorul său să fie fratele său Henric de Navara, care ajunge la tron sub numele de Henric al IV-lea cel Mare (1589-1610) Reforma din Franța nu a fost o imitație a celei din Germania sau a celei calvine din Elveția. Cauzele reformei avându-și rădăcinile în realitățile franceze. Percursorii reformei au fost umaniști dornici de reformă a bisericii corupte. În al II-lea deceniu al secolului al XIV-lea profesori de la universitatea din Paris și umaniști distinși independent de descoperirea lui Luther, pe baza studiului Bibliei, au ajuns la aceleași idei fundamentale ale protestantismului dând autoritate exclusivă Bibliei și mântuirii prin credință. În anii 1561-1562 în Franța existau 2150 de comunități hughenote. organizate în 670 de biserici. Care funcționau independent una de alta fiind în ilegalitate din cauza persecuțiilor. Henric de Navara ajunge rege, dar catolici sunt nemulțumiți cu un rege hughenot făcând presiuni pentru a-l determina să abjure din nou. Henric se declară catolic, dar pentru a-l liniști pe hughenoti emite edictul din Nantes (3 Apr. 1598) prin care a făcut pace între catolici și hughenoti, problema religioasă rămânând o problemă de bază până la sfârșitul vieții. În primul rând din cauza situației lui de hughenot „convertit”, la religia catolică, apoi contrareforma care a luat amploarea în Franța și care dădea speranță catolicilor la o nouă revanșă. În ce consta nemulțumirea catolicilor? Prin edictul din Nantes protestanții aveau acces liber la toate slujbele și funcțiile publice. Prin edict se acordau subvenții și școlilor protestante; li se asigurau pentru opt ani locuri de siguranță, cetăți de refugiu întărite în care statul plătea garnizoane. Hughenotii puteau convoca cu regularitate sinoade, iar justiția nu putea să facă părtinire fiind create tribunale cu personal mixt catolic și hughenot. (Camere bipartite) Papa Clement al VIII-lea luând cunoștință de textul edictului a declarat: „Asta mă răstignește! Să-i acorzi oricui libertatea de conștiință e cel mai rău lucru din lume!.. Dar Henric al IV-lea e asasinat de Ravailiac cu un pumnal. Speanțele hughenotilor sunt distruse. Ei se repliază și se pregătesc pentru noi confruntări. La 23 de ani de la emiterea edictului ostilitățile reîncep. Dar Franța e în conflict cu Spania. Catolicii filospionioli sunt oricând gata să dea țara pe mâna spaniolilor, iar lupta internă continuă. La 26 Oct. 1620 hughenotii sunt învinși la Rochello și li se acordă pacea dela Ales. *„Jiegele Ludovic al XI-lea nu duce tratative cu supușii săi ci-i ia sub oblăduirea sa.* „ Menține edictul din Nantes cu toate articolele care privesc libertatea de conștiință și egalitate între catolici

și protestanți. Protestanții au drept garanție cuvântul regelui. Pacea de la Ales este

- 350 -

o capodoperă politică care nu era pe placul catolicilor bigoți împotriviți libertății de conștiință. Între anii 1643-1715 domnește Ludovic al XIV-lea. Acesta ajunge împărat la vârsta de 5 ani sub regența mamei sale Ana de Austria și un consiliu de regență, dar conducerea era în mâinile cardinalului Mazarin. La majorat în anul 1661 ia conducerea treburilor împărăției dar regimul instaurat de el nu este de bun augur (Jaques Madaule) Se înconjoară cu o curte luxoasă. Nobilii și burghezii nu considerau că au altceva de făcut decât să obțină favoruri regale. Dacă până în anul 1680 a dus o viață desfrânată de aici înainte devine mai calculat. După moartea soției sale Maria Tereza el se căsătorește cu doamna de Maineton care fără să poarte coroană e mai mult decât regină. N-o intersau problemele politice cât cele religioase dovedindu-se o catolică înfocată. Catolicii caută să-și ia revanșa. Edictul din Nantes îi incomodează. Se pornesc acte de forță împotriva hughenotilor. Ludovic al XIV-lea în dorința de a fi plăcut catolicilor manifestă un zel deosebit în *convertirea hughenotilor*. Orașele protestante sunt ocupate, iar orașul Strasbourg este anexat și el (20 sept.1681) Având în vedere că hughenoții aveau spijin German a fost bătută o monedă cu inscripția: „Clausa Germanis Gallia,, (Franța este închisă pentru germani), Dar lucrul cel mai păgubitor pe care l-a făcut acest împărat a fost revocarea edictului din Nantes după 87 de ani de funcționare, cu rezultate benefice pentru liniștea și prosperitatea Franței. La 18 Oct. 1685 prin edictul din Fontainebleau e revocat edictul din Nantes: „*Orice exercitare în public sau în particular a religiei pretinse reformate este cu desăvârșire interzisă. În termen de 15 zile pastorii protestanți sunt obligați să părăsească Franța sub amenințarea trimiterii la galere. Toți copiii protestanților de cum se nasc vor botezați conform credinței catolice și crescuți conform credinței Catolice.,,* Puțină lume și-a dat seama de gravitatea edictului de la Fontainebleau. Dar nu a trebuit să treacă mult ca să se constate că reformații din Franța erau cu mult mai mulți decât se credea. Unii și-au menținut pe ascuns crezul și au rămas nu odată făcând compromisuri, dar cei mai mulți au emigrat în țările vecine. A fost o emigrație comparabilă cu cea a emigrației maurilor și evreilor din Spania în veacul al XVI-lea,(Jaques Madaule) iar în vremea noastră fuga a sute de mii de oameni care-și riscau viața pentru a traversa Dunărea înot spre țările occidentale pentru a scăpa din *lagărul socialist*, care era chiar lagăr pe suprafețe enorm de mari. Deci cei ce au plecat din Franța erau în general burghezi activi, comercianți și mai cu seamă industriași cei mai mulți colaboratori a lui Colbert. Una din slăbiciunile Franței a constat în faptul că o parte a burgheziei atrasă de slujbe a întors spatele inițiativei particulare, care a dus la îmbogățirea statelor protestante ca Olanda,

Danemarca. Anglia, țările Sacandinave, mai târziu Statele Unite și Australia etc.

- 351 -

Ori aceste capacități generatoare de bogăție în loc să rămână în Franța împreună cu promotorii lor, au luat drumul exilului și s-au pus în slujba dușmanilor Franței. Nu va fi niciodată subliniată și estimată la adevărata valoare importanța pe care a avut-o pentru starul Prusac de exemplu emigrarea protestanților francezi. Un întreg cartier din Berlin sectorul Moabit a fost opera lor. Ei au transformat în întregime capitala și i-au imprimat statului o activitate. I-au dăruit o bogăție fără de care nici Frederic al II-lea, nici regele sergent nu ar fi putut străluci. În plus acești protestanți francezi supuși loiali lui Ludovic al XIV-lea părăsesc Franța ca dușmani înverșunați, răspândind în țările care i-au găzduit o ură neîmpăcată împotriva Franței și a monarhiei absolute, în care Ludovic al XIV-lea declara: „Statul sunt eu..”, Calculele lui Ludovic s-au dovedit fragile. Anglia protestantă avea un rege catolic pe Iacob al II-lea. Englezii își pierd încrederea în religia catolică și pentru a nu se repeta și acolo metoda lui Ludovic, se răscoală împotriva monarhului Catolic. Șeful răscoalei Wilhelm de Orania fiind ce-1 ce-1 detronează pe Iacob și astfel împreună cu soția sa Maria devin suveranii Angliei la 13 Feb. 1639. Odată ajuns la domnie se decretază dușman al Franței, dar decretează și libertatea religioasă. Franța campioana catolicismului rămâne izolată și înconjurată de dușmani. Germania și Austria protestantă, Anglia și Olanda, de aceeași factură. Pe de alt parte îi are dușmani cu pretenții politice atât Spania Catolică cât și papa. Stranie situație pentru corifeul catolic. Domnia lui Ludovic al XIV-lea dovedește încă odată că guvernările personale cu cât se prelungesc cu atât devin mai odioase și monstruoase. După o domnie de 30 de ani Ludovic crede că are suficientă experiență pentru a guverna singur. Lui nu-i mai trebuiesc consilieri ci numai curteni. Are groază de orice inițiativă chiar dacă vine de la miniștri sau conducători militari. Are pretenția să conducă singur. (Jaques Madaule) Aceasta e tragedia tuturor dictatorilor și din fostul lagăr socialist, care după ce au dus colectivitatea pe care au condus-o la dezastru au fost nimiciți și ei moral sau fizic. În cazul conducerilor bisericesti lucrurile se petrec aidoma. Conducerile personale pot avea efecte similare. Și atunci când în unele biserici există tendințe centrifuge cauza e tocmai guvernarea de unul singur și ignorarea oricărei inițiative chiar constructive din partea unor credincioși dotați pentru lucrare dar care de obicei sunt marginalizați. Unele biserici au devenit societăți închise cu ierarhi stabilite rigide, care pentru a-și păstra poziția favorizează o parte a păstoriților în detrimentul celeilalte părți. Ceea ce nu mai încurajează răspândirea Evangheliei și celor ce nu o cunosc. Unii oameni în stare să lucreze sunt ținuți la colț până la o nouă alegere când poate vor ajunge și ei să lucreze. După dictonul: „Azi lucrăm noi iar mâine

veți lucra voi,, în acest domeniu

- 352 -

diavolul zice „mic e secerișul și mulți sunt lucrătorii.. Domnul Isus in schimb zice: „Mare e secerișul dar puținii sunt lucrătorii.. (Mat.9.37) n.a. Și acum să revenim la hughenoți. Exodul lor a fost destul de mare cifră estimată între 350-400.000 cifră impresionantă pentru acele vremuri. Toți aceștia și-au părăsit cu părere de rău patria pentru a găsi alta mai ospitalieră. Printre cei plecați au fost oameni simpli dar și oameni cu răspunderi și talente profesori, comercianți, armatori, industriași, financieri, muncitori calificați etc. în Câteva luni industria postavurilor din Normandia s-a ruinat, industria ceasurilor s-a înapoiat în Elveția, porturile au intrat în letargie. Pe scurt o hemoragie morală, intelectuală și industrială precum și comercială fără precedent în istoria Franței.(Jaques Madaule) Aceasta a dus la dezorganizare, derută ce a ținut aproape 200 de ani, urmate de revoluțiile franceze cu alte greșeli, ce puteau fi evitate dacă cei ce și-au propus să-l servească pe Dumnezeu potrivit cu Cuvântul Său, nu ar fi fost izgoniți. Ori acești oameni aveau în obiectiv frica de Dumnezeu, respectul față de semenii și autorități, cinstea și hărnicia care au adus bogăția țărilor Evanghelice. Odată hughenoții măturați din cale, Franța s-a îndreptat spre rezolvarea problemelor sociale cu arma, teoreticienii democrației fiind în mare parte și anticreștini și aceasta poate fi și o consecință a mentalității latinilor refractari la tot ce e nou, spre deosebire de Anglo-saxoni, care caută tocmai noul. America latină în comparație cu America de nord Statele Unite și Canada, pot fi un exemplu în acest domeniu. în America de sud în majoritate catolică sunt permanente frământări sociale. Răstunări de guverne revoluții, genocide, violență și destrăbălare, dar și sărăcie e ceea ce o caracterizează, lucru total diferit în America de Nord Evanghelică. în Anglia reforma a avut un caracter aparte. Ideile lui Wicliffe nu au murit odată cu moartea și arderea osemintelor sale, Biserica Catolică crezându-se atotputernică a ignorat Cuvântul Domnului care zice: „Nu vă temeți de cei ceucid trupul, dar nu pot ucide sufletul; ci temeți-vă mai degrabă de Cel ce poate să piardă și sufletul și trupul în gheenă.,, (Mat. 10.28) Prima cauză a despărțirii bisericii Angliei de Roma a fost de ordin politico-social și apoi religios. A fost mai întâi o revoltă și apoi o reformă. Wicliffe a deschis drumul reformei dar n-a putut duce până la capăt lucrarea începută. Umaniștii J.Cole și N.Lyra pornesc de la considerentul că înainte de a fi supuși pontifului de la Roma sunt englezi. în aceea vreme la tronul Angliei s-au perindat mai multe dinastii regale: Plantagenet, Lancaster, York, Tudor și Stuart, ceea ce a făcut ca Anglia să treacă prin mari frământări prilejuite de lupta regilor și a bisericii de a se desprinde de sub tutela Romei și împotriva tendinței de dominație a Franței și a Spaniei. Prima fază a fost crearea bisericii anglicane. După moartea lui Wicliffe setea de citire a

Bibliei nu a scăzut. William Tindale care a studiat la Oxford și la Cambridge sub influența învățaturii lui Luther propovădui este reforma, dar e nevoit să părăsească țara din cauza persecuțiilor. Dar el nu și-a încetat activitatea considerând că dacă el nu e în Anglia Biblia poate fi, de aceea refugiat în Belgia, organizează de acolo trimiterea de Biblii în Anglia prin contrabandă. Aceasta constituind un mare pericol pentru biserica catolică din Anglia, care a trimis un spion în Belgia, e prins condamnat la moarte și spânzurat. Dar lupta a fost continuată de Coverdale, care la început a avut sprijinul regelui, care mai târziu a considerat că Biblia trebuie citită numai de judecători, nobili magistrați, preoți și numai în familie, retrăgându-și sprijini. Aceasta a făcut ca pătura cultă a societății engleze să înțeleagă adevărul. Dacă în prima fază biserica Angliei s-a limitat la acțiunea de a ieși de sub tutela Romei, sub Eduard al VI-lea (1547-1553) biserica Angliei trece la reforma preponderent calvinistă. Între luteranism și calvinism singura deosebire fiind cea legată de predestinație. La tron vine Maria (Mary) din familia Tudorilor catolică convinsă. Din servilism și frică parlamentul a acceptat politica ei, dar poporul nu a cedat. Întoarcerea la catolicism însemna întoarcerea la un regim de jaf în folosul lumii catolice, și a dușmanilor Angliei Spania și Franța. În momentul secularizării averilor mănăstirești din Anglia, ordinul cistercienilor controla aproape tot comerțul lânii. Venitul total al clerului englez la începutul secolului al XVI-lea fiind evaluat la 320.000 lire sterline. Numărul preoților catolici era de 10.000 cu un venit lunar de zece lire de persoană, numirile fiind făcute de către papă s-a ajuns ca această avere să fie concentrată în mâna câtorva prelați dependenți de Roma, aceasta fiind o primejdie pentru suveranitatea națională a Angliei ceea ce poporul nu voia. Dar Bloody Mary (Maria cea sângeroasă) n-a domnit decât șase ani. Odată cu urcarea pe tron a reginei Elisabeta I-a (1558-1603) lucrurile se schimbă. Biserica anglicană este protejată dar se ivește pericolul intoleranței pentru celelate culte. Biserica Anglicană nu a renunțat la botezul copiilor, de aceea se ridică glasuri care cer reforme mai radicale, dar pe care le combate în lucrarea sa „Politica eclezistică”, Richard Hooker. În această Urcarea autorul îi combate pe cei ce susțin că biserica anglicană nu s-a desprins cu totul de influența catolică susținând că în Anglia nu mai e nevoie de alte reforme. În lucrarea susnumită el susține că Sfânta Scriptură nu e suficientă pentru a-i da omului tot ce e necesar în materie de credință ci conține practici care au fost numai de factură apostolică, că multe legi a lui Dumnezeu pot fi schimbate. Că acțiunile omului pot fi dirijate de rațiune și lege și că credința însăși poate avea și alte temelii decât Scriptura. Susține menținerea în biserică a unei pompe exterioare și alte lucruri care diminuau importanța Evangheliei în mântuire.

Dacă sub Elisabeta catolicismul nu a fost tolerat, nici alte grupări care aveau tendința aplicării corecte a percepțelor Scripturale nu au fost admise, totuși spre sfârșitul vieții a devenit mai tolerantă cu *neconformiștii*. Cei ce au ridicat reforma în Anglia pe trepte superioare au fost lucrările de trezire spirituală a lui Wesley, Whitefield, John Milton, John Knox și alții, care au contribuit la înțelegerea mai profundă a Bibliei. În *Scandinavici* luteranismul a fost introdus de timpuriu și a devenit religie de stat. În *Danemarca*, în 1536, în *Suedia* 1539 în care regele Gustav Adolf (1611-1632) a ajutat Europa protestantă împotriva catolicilor. În *Țările de Jos Belgia și Olanda* reforma a pătruns concomitent, cu Germania și Franța aceste domenii făcând parte din domeniile lui Carol al V-lea (Quintul). În 1522 el a instituit inchiziția în Țările de Jos în special și a poruncit ca toate scrierile luterane să fie arse. A interzis citirea și răspândirea Bibliei și a decretat arderea pe rug a anabapțiștilor. În timpul acestei domnii și a lui Filip al II-lea, în Belgia și Olanda au fost masacrați peste 100.000 de protestanți. Belgia și Olanda nu au avut un curs reformator unitar, curentele reformatoare de aici venind din mai multe părți: Germania, Franța sau țările scandinave. Astfel: în Olanda s-au refugiat browniștii, anabapțiștii, Iacob Arminius (menoniți de azi), montaniștii din care unii dintre ei împreună cu anabapțiștii optau pentru botezul oamenilor maturi, iar bapțiștii au fost acei care au început să susțină că puterea laică civilă nu are dreptul de a dicta în materie de conștiință. Pentru suprimarea totală a reformei în Olanda și Belgia Filip al II-lea îl însărcinează pe ducele de Alba să stârpească aceste „cuiburi de erezii”, dar fără rezultat. În acest sens unii erau legați de un stâlp și arși încetul cu încetul, nu înainte de a fi aruncați în închisori și torturați, pentru femeile torturile erau aceleași: erau arse, bătute cu forța în sicrie prea mici și călcate acolo în picioare de călăi. După suferințe incredibile Olanda și Danemarca au rămas totuși protestante, spre deosebire de Belgia unde protestanții au fost uciși cu grămada devenind preponderent catolică. În *Spania* cea setoasă de sânge protestant, reforma nu a putut avea succes din cauza instalării timpurii a inchiziției. De aceea orice efort de câștigare a libertății de gândire independentă a fost zdrobită de mâna necruțătoare de care se face vinovat în primul rând Turquemada (1420-1498) vinovat de moartea a 10.200 de oameni și condamnarea pe viață la închisoare a 97.000 de oameni într-o perioadă de 18 ani. Victimile erau de obicei arse în piața publică, prilej de festivități religioase pentru a delecta un public dornic de spectacole de o cruzime nemaipomenită, în care supliciile erau prelungite până la paroxism. În Spania în perioada 1481-1808 au trebuit să moară pentru Evanghelie 100.000 de martiri iar 150.000 au trebuit să ia calea exilului. În anul 1558 au fost descoperite la Sevilla și Valladolid precum și în alte centre comunități socotite protestante.

Lucrul acesta l-a alarmat peste măsură Pe Carol Quintul cât și pe fiul său Filip al II-lea care fiind în campanie și primind această veste nu doreau altceva decât să se întoarcă cât mai repede din campanie pentru a se socoti cu asemenea îndrăzneți. Represiunea a fost organizată ca de obicei cu mare fast, dar acești preținși protestanți nu erau altceva decât niște curente ce nu vizau părăsirea bisericii catolice ci doar însănătoșirea ei prin respectarea Cuvântului lui Dumnezeu. Dacă Franța respingând Evanghelia și a cei ce au urmat-o a căzut în brațele scepticismului și a violenței, Spania cu toată binecuvântarea papei Sixtus al V-lea (1565-1590) ca campioană a catolicismului nici în momentul de față nu și-a revenit din sărăcie și tulburări cu caracter social. Acest papă a încurajat lupta Spaniei împotriva reformei care a luat sfârșit odată cu victoria Angliei ca putere maritimă. Care este rezultatul Reformei religioase? *În primul rând* o mare parte a creștinătății s-a întors la izvorul curat al învățăturilor Biblice, renunțând la tot ce nu poate fi justificat explicit în Sfânta Scriptură. *În al doilea rând* pe plan social, protestantismul pe plan mondial, prin convențiile de la Geneva, în cadrul Ligii națiunilor și în cadrul O.N.U. a introdus cele mai umane legi izvorâte din cuvintele Bibliei cum ar fi: libertatea de conștiință, ocrotirea familiei, a femeii, a mamei și a copilului, a celor defavorizați social (psihici sau cu defecțiuni fizice) a prizonierilor de război, a săracilor, etc. *În al treilea rând* reforma religioasă a dat un nou impuls economiei pentru că Biblia poruncește, cinstea și hărnicia și ei au aplicat-o. Un om odată pocăit renunță la vicii, la plăceri și răutăți, are grijă de familia sa, nu-și pierde timpul cu flecarii. Biblia este izvor de civilizație pentru că nu admite, glume proaste vorbe porcoase, distracțiile lumești, bețiile, fumatul, pornografiile și câte altele de care societatea e suprasaturată. Dar pentru a nu fi învinuit de subiectivism voi da loc faptelor să vorbească. În anul 1988 a apărut în editura politică din București „Mica enciclopedie de istorie Universală..”, în această enciclopedie a fost evidențiată religia majoritară a fiecărei țări și venitul pe cap de locuitor în dolari. Făcând trei coloane pe categorii de religii creștine catolică, Ortodoxă și Protestantă am ajuns la o constatare care dă o notă bună țărilor protestante. La care fac precizarea că susnumita enciclopedie fiind scrisă în timpul regimului comunist din România autorii ei nu pot fi acuzați de vederi filoprotestante. Țările protestante sunt pe locul întâi, țările catolice pe locul al doilea și Ortodoxia pe locul al treilea astfel: Australia, Canada, Statele Unite ale Americii Danemarca, Olanda, Marea Britanie, țările Scandinave(Suedia , Norvegia și Finlanda) Elveția (16.390\$), Germania, au venitul în medie de 12.000 dolari pe cap de locuitor. Țările catolice sunt de două categorii: țări în care au fost lupte protestante cum ar fi Franța (10.390\$), Austria și Belgia, se mențin la nivelul

- 356 -

țărilor protestante, iar Luxemburgul, Lichtenștainul, și Monaco tot țări

catolice își mențin nivelul pe bază de turism. începând cu Italia, Spania și Portugalia, nivelul lor scade cu de 3-4 ori sub nivelul țărilor protestante. (între 5000 \$ Italia și 3000 \$, Spania și Portugalia și Irlanda cu 4810 \$). O altă categorie de țări catolice cu un procent de peste 90% sunt țările Latino-americane în care venitul pe cap de locuitor scade drastic astfel. Veniturile variază între 670 pentru Honduras și 2240 pentru Mexic în majoritatea cazurilor veniturilor în America Latină fiind cuprinse între 900-1100 \$ pe cap de locuitor. în ce privește țările Ortodoxe ele sunt pe locul al treilea singurele țări mai bine cotate fiind Grecia cu 3970 \$ și Cipru 3720 \$, aici locuind și musulmani. Dai- indiferent de obiecțiuni dacă luăm țările nordice protestante cu clima lor aspră care au 12.000 \$ pe cap de locuitor și Grecia țară Ortodoxă cu o climă mediteraniană și turism cu 3970 \$ pe cap de locuitor vedem că discrepanța este mare. Domnul Academician Răzvan Teodorescu într-un număr al revistei Magazin din anul 1999 remarcă tocmai această discrepanță în care spune; „țările protestante care au cultul muncii sunt pe locul întâi din punct de vedere economic, catolicii pe locul doi, iar ortodoxia în paranteză." Și tot domnia sa spune „*Ardealul regiune cu o populație amestecată etnii diferite, culturi diferite și confesiuni diferite e în fruntea celorlalte regiuni ale țării.* " Reforma religioasă a făcut mult bine omenirii din toate punctele de vedere și totuși cuvântul Evangheliei pătrunde cu greu pentru că oamenilor le place mai mult minciuna, fastul și lucrurile lumeste decât cuvântul lui Dumnezeu.

